

ଭାରତର ମହାଲେଖା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ତଥା ମହାସମୀକ୍ଷକଙ୍କ
ମାର୍ଚ୍ଚ 2015ରେ ସମାପ୍ତ ବର୍ଷ ପାଇଁ ପ୍ରତିବେଦନ

ସାଧାରଣ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର

ଓଡ଼ିଶା ସରକାର
ପ୍ରତିବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 3 ବର୍ଷ 2016

ସୂଚୀପତ୍ର

		ପ୍ରସଙ୍ଗ ସୂଚନା	
		ଅନୁଚ୍ଛେଦ	ପୃଷ୍ଠା
ମୁଖବନ୍ଧ			iii
ଅଧ୍ୟାୟ I : ଉପକ୍ରମ			
ଉପକ୍ରମ		1	1-7
ଅଧ୍ୟାୟ II : ସମ୍ପାଦନ ସମୀକ୍ଷା			
ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ			
ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣ, ପେଷଣ ଏବଂ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣ		2.1	9-30
ଅଧ୍ୟାୟ III : ଅନୁପାଳନ ସମୀକ୍ଷା			
ଶ୍ରମ ଓ ରାଜ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ବୀମା ବିଭାଗ			
କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟଗୁଡ଼ିକରେ ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ		3.1	31-42
ଗୃହ ବିଭାଗ ଏବଂ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ			
ରାଜ୍ୟରେ କିଶୋର ଗୃହଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା		3.2	43-54
ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଓ ସଂସ୍କୃତି ବିଭାଗ			
ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ତ୍ତି ଏବଂ ଐତିହାସିକ ସ୍ଥାନର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ		3.3	54-65
ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ପରିଚାଳନା		3.4	65-69
ଗୃହ ବିଭାଗ			
ଉପକ୍ରମବର୍ତ୍ତୀ ନିରାପତ୍ତା ପରିକଳ୍ପନାର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ		3.5	69-77
ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ			
ସରକାରୀ ବାସଗୃହର ଅନୁକୃତ ବ୍ୟବହାରୀମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚେଦନ କରିବା ଓ ଭଡ଼ା ଆଦାୟ ନକରିବା		3.6	77-83
'ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ଦ୍ଵାରା ଭୁବନେଶ୍ଵର ସହରରେ ବିଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥିବା ଜମି'ର ଫଲୋ-ଅପ୍ ସମୀକ୍ଷା		3.7	83-85
ପରିଶିଷ୍ଟ			
2.1.1	ସମୀକ୍ଷାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ନମୁନା ସିଏସ୍ଓ ତଥା ଡିଏମ୍ ଏବଂ ସମିତିଗୁଡ଼ିକର ବିବରଣ	2.1.5	87
2.1.2	ଧାନ ଉତ୍ପାଦନର ପରିମାଣ, ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ସଂଗ୍ରହଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ଆଠଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରକୃତ ସଂଗ୍ରହଣର ବିବରଣ	2.1.7	88-89
3.1.1	ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକରେ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇ ନଥିବାର ବିବରଣ	3.1.2	90-91

		ପ୍ରସଙ୍ଗ ସୂଚନା	
		ଅନୁଚ୍ଛେଦ	ପୃଷ୍ଠା
3.1.2	ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଯୁନିଟ୍‌ଗୁଡ଼ିକର କାରଖାନାରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ତାଲିମ୍ ସ୍ଥିତିର ବିବରଣ	3.1.2.3	92-93
3.1.3	ଡିସେମ୍ବର 2014 ସୁଦ୍ଧା ରାଜ୍ୟରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ/ ଅଣପଞ୍ଜୀକୃତ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକର ବିବରଣ	3.1.6	94
3.5.1	ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଦ୍ୱାରା ସମୟାନୁଯାୟୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ସମ୍ପର୍କିତ ବିବରଣ	3.5	95
3.5.2	ନଅଟି ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକରେ ଉପଲବ୍ଧ ଭିଡିଭୁମି ଏବଂ ସରଞ୍ଚାମ ସମ୍ପର୍କିତ ବିବରଣ	3.5.2	96
	ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଶବ୍ଦ କୋଷ		97-99

ମୁଖବନ୍ଧ

ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଶେଷ ହୋଇଥିବା ବର୍ଷ ପାଇଁ ଏହି ପ୍ରତିବେଦନ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା 151 ଅନୁଯାୟୀ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଏହି ପ୍ରତିବେଦନରେ ସାଧାରଣ ଓ ସାମାଜିକ ସେବା ଅଧିକାର ଥିବା ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଯଥା ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ, ଶ୍ରମ ଓ ରାଜ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ବାମା, ଗୃହ, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ, ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପାଦନ ସମାକ୍ଷା ଏବଂ ଅନୁପାଳନ ସମାକ୍ଷାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଫଳାଫଳ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଓ ସାମାଜିକ ସେବା ଉପରେ ଆଧାରିତ ଏହି ପ୍ରତିବେଦନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇ ନଥିବା ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ରାଜସ୍ୱ ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପରିଚାଳନା, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗଣଶିକ୍ଷା, ସାଧାରଣ ଅଭିଯୋଗ ଓ ପେନ୍-ସନ୍ ପ୍ରଶାସନ, କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ଯୁବସେବା, ସୂଚନା ଓ ଲୋକ ସଂପର୍କ, ସଂସଦୀୟ ବ୍ୟାପାର, ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗ, ଅର୍ଥ ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବୈଷୟିକ ବିଭାଗ ।

ବର୍ଷ 2014-15 ଅବଧିର ସମାକ୍ଷାରୁ ଜଣାପଡ଼ିଥିବା ତଥା ପୂର୍ବ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିବା କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବ ପ୍ରତିବେଦନରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇପାରି ନଥିବା ମାମଲା ଗୁଡ଼ିକୁ ଏହି ପ୍ରତିବେଦନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା । 2014-15 ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବିଷୟକୁ ମଧ୍ୟ ଦରକାର ମୁତାବକ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି ।

ଭାରତର ନିୟନ୍ତ୍ରକ ତଥା ମହାସମାକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ସମାକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡ ଅନୁଯାୟୀ ସମାକ୍ଷାର ପରିଚାଳନା କରାଯାଇଅଛି ।

ଅନୁଦିତ ପାଠାନ୍ତରରେ ଯଦି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ଉପୁଜେ, ତେବେ ଇଂରାଜୀ ପାଠାନ୍ତରକୁ ପ୍ରମାଣିକ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ବିଧେୟ ।

ଅଧ୍ୟାୟ I

ଉପକ୍ରମ

ଅଧ୍ୟାୟ I ଉପକ୍ରମ

1.1 ଏହି ପ୍ରତିବେଦନ ସମ୍ପର୍କରେ

ଭାରତର ମହାଲେଖା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ତଥା ମହାସମାକ୍ଷକ (ସିଏଜି)ଙ୍କ ଏହି ପ୍ରତିବେଦନ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ବଛାବଛା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ କ୍ରିୟାକଳାପର ସଂପାଦନ ସମାକ୍ଷା ଏବଂ ସରକାରୀ ବିଭାଗ ଗୁଡ଼ିକର ଅନୁପାଳନ ସମାକ୍ଷାରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି ବିଷୟ ସମ୍ପର୍କିତ ଅଟେ ।

ସମାକ୍ଷାର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଫଳାଫଳକୁ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନ ସଭାର ଧ୍ୟାନକୁ ଆଣିବା ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରତିବେଦନର ପ୍ରାଥମିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସମାକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତିବେଦନ ପାଇଁ ବାସ୍ତବତା, କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନର ସଭାବ, ଆକାର ଏବଂ ମହତ୍ୱ ସହ ଅନୁପାଳନ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଏହି ସମାକ୍ଷା ଉପଲକ୍ଷ୍ଟ ଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହକଙ୍କୁ ସଠିକ୍ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ନୀତି ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଗଠନ କରିବାରେ ସହାୟକ ହେବା ଆଶା କରାଯାଏ, ଯାହାକି ସଂଗଠନର ଆର୍ଥିକ ପରିଚାଳନା ଉନ୍ନତ କରିବ ଏବଂ ଭଲ ଶାସନ ରୀତିରେ ସହାୟକ ହେବ ।

ସମାକ୍ଷିତ ସଭାର ବ୍ୟୟ, ପ୍ରାପ୍ତି, ଆସ୍ତି ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କିତ କାରବାର, ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା, ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୀତି, ନିୟମାବଳୀ, ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଆଦେଶ ଏବଂ କ୍ଷମତାପତ୍ର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀକୁ ଅନୁପାଳନ କରାଯାଇଛି କି ନାହିଁ ତାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁପାଳନ ସମାକ୍ଷା କରାଯାଏ ।

ସମ୍ପାଦନ ସମାକ୍ଷା ପରୀକ୍ଷା କରେ ଯେ ଆର୍ଥିକ, ଦକ୍ଷ ଏବଂ ପ୍ରଭାବୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କିମ୍ବା ପରିକଳ୍ପନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କେତେ ମାତ୍ରାରେ ହାସଲ କରାଯାଇଛି ।

ଅଧ୍ୟାୟ I ରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତସାର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଅଛି । ଅଧ୍ୟାୟ II ରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପାଦନ ସମାକ୍ଷାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ଅଧ୍ୟାୟ III ରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଉପରେ ଅନୁପାଳନ ସମାକ୍ଷା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି ।

ଏହି ପ୍ରତିବେଦନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ମାମଲା ଗୁଡ଼ିକ ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଅଣାଯାଇଅଛି ଯାହାକି 2014-15 ତଥା ପୂର୍ବ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଧ୍ୟାନକୁ ଆସିଥିଲା କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବ ପ୍ରତିବେଦନରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ପାରି ନଥିଲା । 2014-15 ବର୍ଷ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବିଷୟକୁ ମଧ୍ୟ ଦରକାର ମୁତାବକ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି ।

1.2 ସମାକ୍ଷିତ ସଭାର ପାର୍ଶ୍ୱଚିତ୍ର

ରାଜ୍ୟରେ ସଚ୍ଚିବାଳୟ ସ୍ତରରେ 39 ଟି ବିଭାଗ ଅଛି ଯାହାର ଅତିରିକ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ସଚିବ/ ପ୍ରମୁଖ ସଚିବ/ କମିଶନର ତଥା ସଚ୍ଚିବ ଅଧକ୍ଷ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଓ ଅଧକ୍ଷ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 24 ଟି ବିଭାଗ ଓ ଏମାନଙ୍କ ଅଧିକାରୀ ପିଏସ୍‌ସ୍/ ସାୟଭ ସଂସ୍ଥା/ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ମହାଲେଖାକାର (ସାଧାରଣ ଏବଂ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର ଲେଖା ପରୀକ୍ଷା) କି ସମାକ୍ଷା ଅଧିକାର ଅଛି ।

2014-15 ଏବଂ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଇ ବର୍ଷରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟୟର ତୁଳନାତୁଳ ସ୍ଥିତି ସାରଣୀ 1.1 ରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

ସାରଣୀ 1.1: 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟୟର ତୁଳନାତ୍ମକ ସ୍ଥିତି

(କୋଟି ଟଙ୍କାରେ)

ବିବରଣୀ	2012-13			2013-14			2014-15		
	ଯୋଜନା	ଅଣ- ଯୋଜନା	ମୋଟ	ଯୋଜନା	ଅଣ- ଯୋଜନା	ମୋଟ	ଯୋଜନା	ଅଣ- ଯୋଜନା	ମୋଟ
ରାଜସ୍ୱ ବ୍ୟୟ									
ସାଧାରଣ ସେବା	79.44	12343.82	12423.26	151.76	13537.65	13689.41	175.33	14353.53	14528.86
ସାମାଜିକ ସେବା	6629.47	8347.09	14976.56	8642.47	10079.08	18721.55	10481.45	10482.69	20964.14
ଆର୍ଥିକ ସେବା	4883.42	5312.82	10196.24	6213.46	6101.13	12314.59	8220.31	6605.07	14825.38
ସହାୟକ ଅନୁଦାନ	#	641.49	641.49	#	892.20	892.20	#	817.37	817.37
ମୋଟ	11592.33	26645.22	38237.55	15007.69	30610.06	45617.75	18877.09	32258.66	51135.75
ପୁଞ୍ଜି ବ୍ୟୟ									
ପୁଞ୍ଜି ଖର୍ଚ୍ଚ	5603.52	18.66	5622.18	7598.59	157.81	7756.40	11056.65	17.98	11074.63
କରଜ ଏବଂ ଅଗ୍ରମ ବିତରଣ	140.98	75.04	216.02	#	#	463.55	#	#	358.00
ସରକାରୀ ରକ୍ଷାର ପରିଶୋଧ	#	#	3179.86	*	*	2293.22	*	*	4111.45
ସରକାରୀ ହିସାବ ବିତରଣ	#	#	24886.31	*	*	31256.60	*	*	22511.40
ମୋଟ	5744.50	93.70	33904.37	**	**	41769.77	**	**	38055.48
ସମୁଦାୟ	17336.83	26738.92	72141.92	**	**	87387.52	**	**	89191.23

ଆର୍ଥିକ ବିବରଣୀରେ ଯୋଜନା ଓ ଅଣ-ଯୋଜନା ଅଙ୍କ ଲଭ୍ୟ ନଥିଲା

* ସରକାରୀ ରକ୍ଷା ଏବଂ ସରକାରୀ ହିସାବ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଯୋଜନା ଓ ଅଣ-ଯୋଜନା ଭାବରେ ଅଲଗା କରାଯାଇନାହିଁ

** ଉପରେ ସଂଖ୍ୟା ଉପଲବ୍ଧ ନ ଥିବାରୁ ସର୍ବମୋଟ ହିସାବ କରାଯାଇନାହିଁ

(ଉତ୍ସ: ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଷର ବିଭ ହିସାବ)

1.3 ସମାକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରାଧିକାର

ସିଏଜିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମାକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରାଧିକାରକୁ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁକ୍ଷେପ 149 ଓ 151 ଏବଂ ମହାଲେଖା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ମହାସମାକ୍ଷକଙ୍କ (କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, କ୍ଷମତା ଓ ଚାକିରୀର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ) ଅଧିନିୟମ, 1971 ରୁ ଅଣାଯାଇଛି । ସିଏଜିଙ୍କ (ଡିପିସି) ଅଧିନିୟମ, 1971 ର ଧାରା 13¹ ଅଧିନରେ, ସିଏଜି ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟୟ ସମାକ୍ଷା କରନ୍ତି । 41 ଟି ସାୟଦ୍ ସଂସ୍ଥାର ସିଏଜି ଏକାକୀ ସମାକ୍ଷକ ଅଟନ୍ତି ଯାହାକି ଉପର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 20 (1) ଏବଂ 19 (3) ଅଧିନରେ ସମାକ୍ଷା ହୁଅନ୍ତି । ଡିପିସି ଅଧିନିୟମର ଧାରା 19 (1) ଅଧିନରେ ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡ଼ିକର ସମାକ୍ଷା କରାଯାଏ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସାରତଃ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାଣ୍ଠି ଦିଆଯାଇଥିବା 120 ଟି ଅନ୍ୟ ସାୟଦ୍ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏଜି ସମାକ୍ଷା କରନ୍ତି । ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁସନ୍ (ପିଆରଆଇ) ଓ ସହରୀ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥା (ୟୁଏଲ୍‌ସି) ଗୁଡ଼ିକ ସିଏଜିଙ୍କ ସମାକ୍ଷା ଅଧିକାରୀତା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ ଯେହେତୁ ୟୁଏଲ୍‌ସି ଏବଂ ପିଆରଆଇ ଗୁଡ଼ିକୁ ସମାକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ ପାଣ୍ଠି ସମାକ୍ଷାକୁ ପ୍ରାୟୋଗିକ ଦିଗଦର୍ଶନ ସମର୍ଥନ (ଟିଜିଏସ୍) ଦେବା ପାଇଁ ଏହି ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ସମାକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସିଏଜିଙ୍କୁ ଭାର ନ୍ୟସ୍ତ କରିଥିଲେ (ଜୁଲାଇ 2011) । ବିଭିନ୍ନ ସମାକ୍ଷା ପାଇଁ ନୀତି ଏବଂ ପଦ୍ଧତି ସିଏଜିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଅତିରିକ୍ତ ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡସ ଏବଂ ରେଗୁଲେସନ୍ ଅନ୍ ଅତିର୍ ଏଣ୍ଡ ଆକାଉଣ୍ଟସ୍ 2007 ରେ ବିହିତ କରାଯାଇଅଛି ।

¹ (i) ରାଜ୍ୟର ଏକତ୍ରୀକୃତ ନିଧୁରୁ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ, (ii) ଆକସ୍ମିକତା ନିଧୁ ଓ ସରକାରଙ୍କ ହିସାବ ସମ୍ପର୍କିତ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ ଏବଂ (iii) ସମସ୍ତ ବ୍ୟାପାର, ନିର୍ମାଣ, ଲାଭ ଓ କ୍ଷତି ହିସାବ, ସବୁଜନ ଫର୍ଦ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୌଣ ହିସାବର ସମାକ୍ଷା

² ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ ବୈଧାନିକ ସେବା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ, 30 ଟି ଜିଲ୍ଲା ବୈଧାନିକ ସେବା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ, ନଅଟି ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା କୋଠାବାଡ଼ି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିର୍ମାଣ ଶ୍ରମିକ କଲ୍ୟାଣ ବୋର୍ଡ

1.4 ସମାକ୍ଷାର ଯୋଜନା ଏବଂ ସଂଗ୍ରହ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁନିଟର ହୋଇଥିବା ବ୍ୟୟ, କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ସମାଲୋଚନାମୂଳକ/ ଜଟିଳତା, ଅର୍ପିତ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷମତା ଓ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପକ୍ଷମାନଙ୍କର ଶୋଚନା ଏବଂ ଏହିପରି କ୍ଷତିଭୟର ପ୍ରଭାବ ଏବଂ ବିଭାଗ / ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କ୍ଷତିଭୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସହିତ ସମାକ୍ଷା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ବେଳେ ପୂର୍ବ ସମାକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ମଧ୍ୟ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଏ । ଏହି କ୍ଷତିଭୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକୁ ଆଧାର କରି, ସମାକ୍ଷାର ବାରମ୍ବାରତା ଏବଂ ମାତ୍ରାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଏ । ଏହି କ୍ଷତିଭୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକୁ ଆଧାର କରି, ସମାକ୍ଷା ସମ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବାର୍ଷିକ ସମାକ୍ଷା ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁନିଟର ସମାକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ହେଲା ପରେ, ସମାକ୍ଷା ଗୁଡ଼ିକ ଯାହାକି ନିରୀକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଥାଏ, ସଭାର ମୁଖ୍ୟଙ୍କୁ ଜାରି କରାଯାଏ । ନିରୀକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟ ପାଇବାର ଏକ ମାସ ମଧ୍ୟରେ, ସମାକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଉତ୍ତର ଉପଲକ୍ଷ କରିବା ପାଇଁ ସଭାକୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ଉତ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ସମାକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ତୁଟାଯାଏ କିମ୍ବା ଅନୁପାଳନ ପାଇଁ ପୁନଃ ପଦକ୍ଷେପ ଉପଦେଶ ଦିଆଯାଏ । ଏହି ନିରୀକ୍ଷଣ ପ୍ରତିବେଦନରେ ଅବଲୋକନ କରାଯାଇଥିବା ମୁଖ୍ୟ ସମାକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ସମାକ୍ଷା ପ୍ରତିବେଦନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଏ ଯାହାକି ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା 151 ଅନୁସାରେ ମାନ୍ୟତା ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ ।

1.5 ସମ୍ପାଦନ ସମାକ୍ଷାର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

ଏହି ପ୍ରତିବେଦନରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପାଦନ ସମାକ୍ଷା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଅଛି । ନିର୍ବାହକମାନେ ସଠିକ୍ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ପାଇଁ ଏବଂ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ଅଭିଳାଷ ନେଇ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ/ ପରିକଳ୍ପନାର ସମାକ୍ଷା କରି ଉପଯୁକ୍ତ ସୁପାରିଶ ଦିଆଯାଇଛି । ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାକ୍ଷା ମତ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

1.5.1 ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣ, ପେଷଣ ଏବଂ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣ

ସ୍ଥାନୀୟ ସଂଗ୍ରହଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଏବଂ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ (ଏମଏସପି) ର ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରି ସାଧାରଣ ବର୍ଷର ପ୍ରକ୍ରିୟା (ପିପିଏସ) ନିମନ୍ତେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣର ସାମର୍ଥ୍ୟରେ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ ପରିକଳ୍ପନାର (ଡିପିଏସ) ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ଧାନର ସଂଗ୍ରହଣ, ପେଷଣ ଏବଂ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ସମ୍ପାଦନ ସମାକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା ।

2014-15 ରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଅନୁଲାଇନ୍ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । 2013-14 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନୁ (କେଏମ୍‌ଏସ୍)ରେ ନିଜସ୍ୱ ବ୍ୟବହାର ନିମନ୍ତେ ଧାନର ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ଏହିପରି କୌଣସି ପଦ୍ଧତି ନଥିଲା । ଏଣୁ, ବଳକା ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ଧାନର ଆକଳନ ଠିକ୍ ଭାବେ କରାଯାଇପାରିନଥିଲା, ଯେହେତୁ ଖର୍ଚ୍ଚର ଆରାରେ ବ୍ୟାପକ ଫରକ ଥିଲା ଏବଂ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବାରମ୍ବାର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଏପରିକି, 2014-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନୁରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କର ଅନୁଲାଇନ୍ ପଦ୍ଧତିରେ ଥିବା ତଥ୍ୟକୁ ଭିତ୍ତିକରି ବଳକା ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ଧାନର ଆକଳନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଫଳରେ, 2014-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନୁରେ 83.22 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ 52.32 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ (63 ପ୍ରତିଶତ) ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସାଧାରଣ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଲିମିଟେଡ୍ (ଓଏସସିଏସସି) 2010-15 ମଧ୍ୟରେ 25,509 କୋଟି ଟଙ୍କାର ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ ଏବଂ ହିସାବ ସମାପନ କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେବାରୁ ଭାରତ ସରକାର ଏହି ସମୟରେ 581.68 କୋଟି ଟଙ୍କାର ରିହାତି ପ୍ରଦାନ କରିନଥିଲେ ।

ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର (ପିପିସି)ଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁନଥିଲା କାରଣ ପିପିସି ଖୋଲା ନଯିବା/ ବିଳମ୍ବରେ ଖୋଲିବା, ଗୋଦାମ ସୁବିଧା ନଥିବା, ଓଜନ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ସମତୁଲ ନକରିବା ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ସଂଗ୍ରହଣ ତାରିଖ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସୂଚିତ ନକରିବା ଆଦି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ।

ବଳକା ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ 8,512.44 କ୍ରିଷ୍ଣାଲ୍ ମଧ୍ୟରୁ, 17,981.51 କ୍ରିଷ୍ଣାଲ୍ ଅର୍ଥାତ୍ 9,469.07 କ୍ରିଷ୍ଣାଲ୍ ଅଧିକ ଧାନ 25 ଜଣଙ୍କ ଠାରୁ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଚାଷ ଜମି ନଥିବା 19 ଜଣ ଚାଷୀଙ୍କଠାରୁ 1,914.19 କ୍ରିଷ୍ଣାଲ୍ ଧାନ ସଂଗୃହ କରାଯାଇଥିଲା । ସେହିପରି, ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ପତ୍ର ଯାଞ୍ଚ ନକରି, ବିକ୍ରେତା ରସିଦ୍ ଜାରି ନକରି ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ଧାନ ସଂଗୃହ କରାଯାଇଥିଲା । ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେବାରେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା କିମ୍ବା ଆଦୌ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ସାତଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାରେ, 18,001.96 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ବାବଦରେ 2,635 ଚାଷୀଙ୍କୁ 22.61 କୋଟି ଟଙ୍କାର ନ୍ୟୁନତମ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ (ଏମ୍ଏସ୍‌ପି) 2 ରୁ 188 ଦିନ ବିଳମ୍ବରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ, ଏମ୍ଏସ୍‌ପି ଅଧିକରେ ଧାନର ସଂଗୃହ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସୁଦୃଢ଼ ପଦ୍ଧତି ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ଏବଂ ତାହା 2010-15ରେ ସଂଗୃହୀତ (25,509 କୋଟି ଟଙ୍କା) ପରିମାଣ ସହ ଆନୁପାତିକ ନଥିଲା ।

ଆବଶ୍ୟକୀୟ ମାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ବଦଳରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ରି ପାଇଁ ପ୍ରଦତ୍ତ ପରିମାଣରୁ ମନମୁଖୀ ଭାବେ 2 ରୁ 4 କିଗ୍ରା କଟାଯାଇଥିଲା । ଫଳରେ 2010-15 ମଧ୍ୟରେ 305.17 କୋଟି ଟଙ୍କାର 2.51 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ଅନୁଚିତ୍ ଭାବେ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭବତଃ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ମିଲରମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଧାନ ପଠାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଧାନକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଭାବେ ଗଚ୍ଛିତ ରଖିବା ପାଇଁ ଡିସେମ୍ବର 2014 ରେ 1.24 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଛାଉଣୀ ଏବଂ ମେଜିଆ (ସିଏପି) ଆବରଣ କ୍ରୟ କରାଯାଇ ଅବ୍ୟବହୃତ ରଖାଯାଇଥିଲା ।

ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦସ୍ତାବିଜ ତଥା ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୁଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ଼ (ଏସ୍‌ପିସିବି) ରୁ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର, ରଣଭାର ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର, ଜିଲ୍ଲା ଶିଳ୍ପକେନ୍ଦ୍ର ଠାରୁ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିର ଯାଞ୍ଚ ନକରି 2010-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁ ମଧ୍ୟରେ 211 ମିଲରଙ୍କୁ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯୋଗ୍ୟ ସାମା 5.75 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ବଦଳରେ 170 ମିଲରଙ୍କୁ 9.48 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ବିତରଣ ନିମନ୍ତେ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ 3.73 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ଅଧିକ ବିତରଣ ହୋଇଥିଲା ।

ଚାରିଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାରେ 26ଟି ମାମଲାରେ, ନିକଟରେ ସମିତି ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ 12 ରୁ 185 କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଥିବା ମିଲରଙ୍କ ସହ ସମିତିଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଯୋଗ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ 61.14 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପରିବହନ ବାବଦରେ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାରେ, ଜିମା ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ବାବଦରେ 42.90 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । 2010-14 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ, ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 0.72 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ କମ୍ ଚାଉଳ (ସିଏମ୍‌ଆର) ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡ଼ିକରେ 40.78 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 11,243 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ 20 ମିଲରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆମ୍‌ସାତ୍ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଏବଂ ନିରୀକ୍ଷଣ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଥିବାରୁ ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ଉଠାଣ, ଧାନ ସଂଗୃହରେ ସନ୍ଦେହ/ ଆମ୍‌ସାତ୍, ଚାଉଳ ଦେବାରେ ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା । ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ସଂଗୃହ ସମିତିର ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରିବାରେ ଏବଂ ପିପିସି/ ମିଲଗୁଡ଼ିକୁ ଅନିୟତ ଯାଞ୍ଚ କରିବାରେ ଅଭାବ ମଧ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା ।

(ଅନୁଲେଖ 2.1)

1.6 ଅନୁପାଳନ ସମାକ୍ଷାର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

1.6.1 କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବହାରଗୁଡ଼ିକରେ ନିରାପତ୍ତା ମାନଦଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ

କାରଖାନା ଅଧିନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳକ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଅଟନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ପ୍ରଭାବୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିବାରୁ ବର୍ଷବର୍ଷ ଧରି ନିୟମିତ ଭାବରେ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଚାଲିଥିଲା । ଏପରିକି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଚାରିଟି କ୍ଷୁଦ୍ରରେ ଥିବା

ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ 37 ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଘଟଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ମାମଲା ଦାଏର କରିନଥିଲେ । ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୁଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ଼ ଠାରୁ ମଞ୍ଜୁରୀ ନପାଇବା ସତ୍ତ୍ୱେ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରି ରଖୁଥିଲେ । ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସମିତି ଗୁଡ଼ିକ ଗଠନ କରା ନଯିବାରୁ କିମ୍ବା କମିଟିଗୁଡ଼ିକ ସଠିକ୍ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ନକରିବାରୁ ନିରୀକ୍ଷଣ ଓ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାରେ ସମ୍ଭବତା ଥିଲା । ଏପରିକି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନକାରୀ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କରାଯାଇନଥିଲା । ରାଜ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିବା କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ 26 ପ୍ରତିଶତ କାରଖାନା ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିବାରୁ ବିଭିନ୍ନ ଅଧିନିୟମରେ ବିହିତ ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲାଗୁ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ।

(ଅନୁକ୍ଷେପ 3.1)

1.6.2 ରାଜ୍ୟରେ କିଶୋର ଗୃହଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା

ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସ୍ଥାନ ଅଭାବରୁ ବିଚାରାଧୀନ ଓ ସାବ୍ୟସ୍ତ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଏକା ସ୍ଥାନରେ ରଖିବା ଯୋଗୁଁ ରାଜ୍ୟରେ, ଅବଲୋକନ ଗୃହ ଏବଂ ସତରଞ୍ଚ ଗୃହଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଦୁର୍ବଳ ଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ଅପରାଧରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବାଳଅପରାଧୀ (ଜେସିଏଲ୍) ମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ତେବାସୀଙ୍କ ସହିତ ମିଳିତଭାବେ ନିରୀକ୍ଷଣ ଗୃହ (ଓଏର୍)/ ସତରଞ୍ଚ ଗୃହ (ଏସ୍ଏର୍) ଗୁଡ଼ିକରେ ରଖାଯିବା ଆଇନର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଥିଲା । କିଶୋର ନ୍ୟାୟ ବୋର୍ଡ଼ (ଜେଜେବି) ଦ୍ୱାରା ମାମଲା ଫର୍ମସଲାରେ ବିଳମ୍ବ ଓ ଶିଶୁ କଲ୍ୟାଣ କମିଟି (ସିଡବ୍ଲ୍ୟୁସି)ର ତଦନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନହେବା ଫଳରେ ଓଏର୍/ଏସ୍ଏର୍ ଏବଂ ଶିଶୁ ଯତ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ (ସିସିଆଇ) ଗୁଡ଼ିକରେ କିଶୋର/ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସମୟ ଧରି ଅଟକ ରହିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ଫଳରେ ସମସ୍ୟାପଯୋଗୀ ନ୍ୟାୟ ମିଳିପାରୁନଥିଲା ।

ଶୟନାଗାର, ସ୍ନାନାଗାର, ଶୌଚାଳୟ, ପିଇବା ପାଣି, ରୋଷେଇ ଘର, ଖେଳପଡ଼ିଆ ଆଦି ଭିତ୍ତିଭୂମିଗୁଡ଼ିକ ନଥିଲା କିମ୍ବା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ଗୃହଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପୂର୍ଣ୍ଣକାଳିନ ପଦବୀଗୁଡ଼ିକ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇନଥିଲା । କିଶୋରମାନଙ୍କର ତାତ୍ତ୍ୱରା ପରୀକ୍ଷା, ଧନ୍ଦାମୂଳକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଓ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ ସୁବିଧା କିଶୋର ଗୃହ ଆଦିରେ ପ୍ରାୟ ନଥିଲା । ଅଇଥାନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ, ସିଡବ୍ଲ୍ୟୁସିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାର୍ଯ୍ୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ନହେବା ଏବଂ ଜେସିଏଲ୍ମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତି ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ କିଶୋରମାନଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ କରିବାରେ ଓଏର୍/ଏସ୍ଏର୍ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଫଳପ୍ରସ୍ତ ନଥିଲା ।

(ଅନୁକ୍ଷେପ 3.2)

1.6.3 ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ତ୍ତି ଏବଂ ଐତିହାସିକ ସ୍ଥାନର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ତ୍ତିର ଗନ୍ତାଘର ଭାବରେ ପରିଚିତ । ସେଗୁଡ଼ିକର ପରିରକ୍ଷଣ ତଥା ସଂରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ତ୍ତି ପରିରକ୍ଷଣ ଅଧିନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି “ସୁରକ୍ଷିତ” ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବା ଉପଯୁକ୍ତ ନଥିଲା, ଯେହେତୁ ବ୍ୟାପକ ସର୍ବେକ୍ଷଣର ଅଭାବ ଥିଲା । କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଦସ୍ତାବିଜାକରଣ ଦୁର୍ବଳ ଥିଲା । ସରକାରଙ୍କ ସତରଞ୍ଚ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବୈଷୟିକ ପ୍ରବୀଣ ମାନଙ୍କର ନିୟୋଜନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶା ସାଧାରଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂହିତା ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ନିୟମାବଳୀଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରାଯାଇ ନଥିବା ହେତୁ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାହ କରାଯାଇଥିବା ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକରେ ବିଭିନ୍ନ ଅନିୟମିତତା ଦେଖାଯାଇଥିଲା । ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଏବଂ ନିରୀକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଥିବା ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । 13ଟି ଅର୍ଥ କମିଶନ ଅନୁଦାନ ଅଧିନରେ ନିର୍ବାହ କରାଯାଇଥିବା ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ତଦାରଖ ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ବୈଷୟିକ ସଂସ୍ଥାନ/ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସଂସ୍ଥାର ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ବୈଷୟିକ କମିଟି ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଗଠନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ।

(ଅନୁକ୍ଷେପ 3.3)

1.6.4 ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାକୃତିର ପରିଚାଳନା

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ (ଓଏସଏମ୍) ରେ 39,452 ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାକୃତି ମହଜୁଦ୍ ଅଛି ଏବଂ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଓ ତାଳପତ୍ର ବିଭାଗ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାକୃତିର ଦସ୍ତାବିଜୀକରଣ ଅରମ୍ଭ କରାଯାଇନଥିଲା । 8,056 ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାକୃତିର ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ ନିଆଯିବାପାଇଁ ବାକି ଥିଲା । ସଂଗ୍ରହାଳୟର 37,689ଟି ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାକୃତିକୁ ଉତ୍ତରରେ ରଖାଯାଇ 18 ଟି ଗ୍ୟାଲେରୀରେ କେବଳ 1,763 ଟି (ଚାରି ପ୍ରତିଶତ) ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାକୃତି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । 5,792 ବିରଳ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇ ଥିବାବେଳେ ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାକୃତି ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ, ବଗିଚାରେ, ବାରଣ୍ଡାରେ ଏବଂ ସାମୟିକ ଚାଳିରେ ରଖାଯାଇଥିଲା, ଯାହାକି ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାକୃତିର ସଂରକ୍ଷଣ ଦୂର୍ବଳ ଥିବା ସୂଚାଏ । 2009-12 ମଧ୍ୟରେ 3.53 କୋଟି ଟଙ୍କା ଗ୍ୟାଲେରୀ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଉପଯୋଗ ହୋଇନଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରୁ ଡିନିଟି ଚୋରି ଘଟଣା ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାକୃତିର ବାର୍ଷିକ ବାସ୍ତୁଗତ ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ଡିନି ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କ୍ରୟ କରାଯାଇଥିବା ଅଗ୍ନି ନିର୍ବାପକ ଯନ୍ତ୍ର ସଂସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ନଭେମ୍ବର 2015 ସୁଦ୍ଧା କ୍ଲୋଜ୍ ସର୍କିଟ୍ ଟେଲିଭିଜନ କ୍ୟାମେରା, ଧାତୁ ଚିହ୍ନଟ ଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ ସର୍କିଟ୍ ସୂଚକ ଗୁଡ଼ିକର ସଂସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

(ଅନୁକ୍ଷେପ 3.4)

1.6.5 ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ନିରାପତ୍ତା ପରିକଳ୍ପନାର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ

ଓଡ଼ିଶାରେ 476.70 କିଲୋମିଟର ଦୀର୍ଘ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ଅଛି, ଯାହା ସମୁଦ୍ର ପଥ ଦେଇ ବେନିୟମ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର, ନିଷିଦ୍ଧ ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ରପ୍ତାନୀ/ଆମଦାନୀ, ଅନଧିକୃତ ମାଛ ଧରା ଏବଂ ପତଙ୍ଗାଣୀ ଦେଶରୁ ଦେଶବିରୋଧୀ ଶତ୍ରୁ ମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ପାଇଁ ବିପନ୍ନ । ଉପକୂଳ ନିରାପତ୍ତା ପରିକଳ୍ପନା ଅଧିନରେ ଭାରତ ସରକାର (ଜିଓଆଇ) କ୍ଳାଉରୁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ପ୍ରାପ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱେ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ସାମୁଦ୍ରିକ ପହରା ମାଧ୍ୟମରେ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ନିରାପତ୍ତ ରଖିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା । ଭାରତ ସରକାରଠାରୁ ଅର୍ଥ ପ୍ରାପ୍ତିର ଚାରି ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିନରେ ମୌଳିକ ଭିତ୍ତିଭୂମି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅର୍ଥର କେବଳ 31.07 ପ୍ରତିଶତ ଉପଯୋଗ ହୋଇପାରିଥିଲା । ଥାନାଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଯଥା, ଥାନା କୋଠା, ବାରାକ୍ ଏବଂ ଜେଟିଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ, ସରଞ୍ଚାମ ଏବଂ ଯାନବାହନଗୁଡ଼ିକ କ୍ରୟ କରାଯାଇନଥିଲା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକରେ ଆବଶ୍ୟକ ମାନବ ସମ୍ବଳ ମୁତୟନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ମାନବ ସମ୍ବଳ ଏବଂ ସରଞ୍ଚାମ ଗୁଡ଼ିକର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଉପଯୋଗ କରାଯାଇ ନଥିଲା ଯେହେତୁ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ 81,000 ଘଣ୍ଟା ପରିବର୍ତ୍ତେ କେବଳ 2,805 ଘଣ୍ଟାର ସାମୁଦ୍ରିକ ପହରା ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

(ଅନୁକ୍ଷେପ 3.5)

1.6.6 ସରକାରୀ ବାସଗୃହର ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀମାନଙ୍କୁ ଉକ୍ଷେପ ନକରିବା ଓ ଭଡ଼ା ଆଦାୟ ନକରିବା

ସ୍ୱେଶାଳ ଆକୋମୋଡେସନ୍ ନିୟମ, 1959 ଅନୁସାରେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ପାଇଁ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ (ଜିଏ) ବିଭାଗ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ 11,636 ବାସଗୃହ ରହିଛି । ସମାକ୍ଷାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ 321 ବାସଗୃହ ବହୁ ବର୍ଷ ଧରି ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ଅଥବା ବଦଳି ହୋଇଥିବା ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିବା କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପରିବାରଙ୍କର ଅନଧିକୃତ ଦଖଲରେ ଥିଲା ଯେଉଁଥିପାଇଁ କୌଣସି ଭଡ଼ା କିମ୍ବା ଜୋରିମାନା ଆଦାୟ କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା 5.09 କୋଟି ଟଙ୍କା ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀଙ୍କ ଉପରେ ବକେୟା ଥିଲା । 55ଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ମାମଲାରେ ଦଖଲଚ୍ୟୁତ ଆଦେଶ ଜାରି କରାଯିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇନଥିଲା । ଯେହେତୁ ବିଭାଗ ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ପ୍ରମିସେସ୍ (ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀମାନଙ୍କୁ ଉକ୍ଷେପ) ଅଧିନିୟମ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ଡିମାଣ୍ଡ୍ ରିଜର୍ଭ୍ ଅଧିନିୟମ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ନିୟମକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ବିଫଳ ହେଲେ, ତେଣୁ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା 3,619 କର୍ମଚାରୀ ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ତାଲିକାରେ

ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନଧିକୃତ ଦଖଲ ଜାରି ରହିଥିଲା । ଏପରିକି 230ଟି ବାସଗୃହ ଖାଲି ପରେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକଙ୍କଠାରୁ 1.12 କୋଟି ଟଙ୍କା ଏକ ରୁ 38 ବର୍ଷ ହେବ ଆଦାୟ ନ ହୋଇ ପଡିରହିଥିଲା ।

(ଅନୁଚ୍ଛେଦ 3.6)

1.6.7 'ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହରରେ ବିଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବଣ୍ଟିତ ହୋଇଥିବା ଜମି'ର ଫଲୋ-ଅପ୍ ସମୀକ୍ଷା

ଭାରତର ମହାଲେଖା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ତଥା ମହାସମୀକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମାର୍ଚ୍ଚ 2012 ର ସମାପ୍ତ (2013 ର ପ୍ରତିବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 4) ବର୍ଷ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରତିବେଦନ (ସାଧାରଣ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର ଲେଖା ପରୀକ୍ଷା)ରେ 'ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ (ଜିଏ) ଦ୍ୱାରା ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହରରେ ବିଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବଣ୍ଟିତ ହୋଇଥିବା ଜମି' ବାବଦରେ ସଂଯାଦନ ସମୀକ୍ଷା ହୋଇଥିଲା । ଏହି ପ୍ରତିବେଦନରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ସମେତ ଜମି ଆବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ନୀତି ନଥିବା ହେତୁ ଜମି ଆବଣ୍ଟନରେ ସେକ୍ସାଟାରିଆ, ଜମିର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସମୟରେ ବଜାର ଦର ବିଚାରକୁ ନ ନେବା, ଆବଣ୍ଟିତ ଜମିର ଅଣବିନିଯୋଗ/ ଅପବିନିଯୋଗ ଏବଂ ସରକାରୀ ଜମିର ଜବର ଦଖଲ ସମ୍ପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା । ବିଭାଗ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ତିନିଟି ସୁପାରିଶ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟି ସୁପାରିଶକୁ ବିଭାଗ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ, ସରକାରୀ ଜମିର ଅସତ୍ ଉପଯୋଗ ଏବଂ ଜବରଦଖଲକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ଦିଗରେ ବିଭାଗ ଫଳପ୍ରସ୍ତୁତ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ ଏବଂ ନିୟମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ମାମଲାର ପୁନର୍ବିଲୋଚନା ମଧ୍ୟ କରିନଥିଲେ । ପୂର୍ବ ଅଡିଟ୍ ରିପୋର୍ଟରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥିବା ସାତଟି ଜବରଦଖଲ ମାମଲା ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାମଲାରେ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଓପିପି (ଇୟୁଓ) ଅଧିନରେ ଦାଏର ହୋଇଥିବା ଜବର ଦଖଲ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନା ଫଳପ୍ରସ୍ତୁତ ଭାବରେ କରାଯାଇନଥିଲା, ଯେହେତୁ 16ଟି ମାମଲାରେ ମାହାଲ ଅଧିକାରୀ ଦଖଲଚ୍ୟୁତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ 45 ଦିନର ବିହିତ ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେବା ପରେ 43 ରୁ 418 ଦିନ ବିଳମ୍ବରେ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଅବ୍ୟବହୃତ ଭାବରେ ଥିବା ଆବଣ୍ଟିତ ଜମି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଡିଟ୍ ରିପୋର୍ଟରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିବା 33ଟି ମାମଲା ମଧ୍ୟରୁ 28 ଟି ମାମଲାର ସମାଧାନ କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ପାଞ୍ଚଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

(ଅନୁଚ୍ଛେଦ 3.7)

1.7 ସୁପାରିଶ

ବିହିତ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ ପଦକ୍ଷେପ ପାଳନ ନହେବା ସଂପର୍କିତ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏହି ପ୍ରତିବେଦନରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ଏହାର ଅନୁପାଳନ ସୁଶାସନକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ସହିତ ବିଭାଗୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଉପରେ ବହୁଳ ଭାବରେ ନଜର ରଖିବା ପାଇଁ ସହାୟକ ହେବ ।

ଅଧ୍ୟାୟ II

ସମ୍ପାଦନ ସମୀକ୍ଷା

ଅନୁଚ୍ଛେଦ ସଂଖ୍ୟା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
2.1	ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣ, ପେଷଣ ଏବଂ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣ	9-30

ଅଧ୍ୟାୟ II
ସମ୍ପାଦନ ସମୀକ୍ଷା

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣ, ପେଷଣ ଏବଂ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣ ଉପରେ ସମ୍ପାଦନ ସମୀକ୍ଷାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି ।

ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ

2.1 ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣ, ପେଷଣ ଏବଂ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣ

କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ସାରାଂଶ

ସ୍ଥାନୀୟ ସଂଗ୍ରହଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଏବଂ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ (ଏମ୍‌ଏସ୍‌ସି)ର ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରି ସାଧାରଣ ବଣ୍ଟନ ପ୍ରକ୍ରିୟା (ପିପିଏସ୍) ନିମନ୍ତେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣର ସାମର୍ଥ୍ୟରେ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ ପରିକଳ୍ପନା (ଡିପିଏସ୍)ର ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ଧାନର ସଂଗ୍ରହଣ, ପେଷଣ ଏବଂ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ସମ୍ପାଦନ ସମୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା ।

2014-15 ରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଅନୁଲାଇନ୍ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । 2013-14 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନୁ (କେଏମ୍‌ଏସ୍‌ସ୍)ରେ ନିଜସ୍ୱ ବ୍ୟବହାର ନିମନ୍ତେ ଧାନର ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ଏହିପରି କୌଣସି ପଦ୍ଧତି ନଥିଲା । ଏଣୁ, ବଳକା ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ଧାନର ଆକଳନ ଠିକ୍ ଭାବେ କରାଯାଇପାରିନଥିଲା, ଯେହେତୁ ଖର୍ଚ୍ଚର ଧାରାରେ ବ୍ୟାପକ ଫରକ ଥିଲା ଏବଂ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବାବଦର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଏପରିକି, 2014-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନୁରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କର ଅନୁଲାଇନ୍ ପଦ୍ଧତିରେ ଥିବା ତଥ୍ୟକୁ ଭିତ୍ତିକରି ବଳକା ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ଧାନର ଆକଳନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଫଳରେ, 2014-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନୁରେ 83.22 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ 52.32 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ (63 ପ୍ରତିଶତ) ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସାଧାରଣ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଲିମିଟେଡ୍ (ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି) 2010-15 ମଧ୍ୟରେ 25,509 କୋଟି ଟଙ୍କାର ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ ଏବଂ ହିସାବ ସମାପନ କରିବାରେ ବଳୟ ହେବାରୁ ଭାରତ ସରକାର ଏହି ସମୟରେ 581.68 କୋଟି ଟଙ୍କାର ରିହାତି ପ୍ରଦାନ କରିନଥିଲେ ।

ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର (ପିପିସି)ଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁନଥିଲା କାରଣ ପିପିସି ଖୋଲା ନଯିବା/ବିଲମ୍ବରେ ଖୋଲିବା, ଗୋଦାମ ସୁବିଧା ନଥିବା, ଓଜନ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ସମତୁଲ ନକରିବା ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ସଂଗ୍ରହଣ ତାରିଖ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସୁଚିତ ନକରିବା ଆଦି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ।

ବଳକା ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ 8,512.44 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ୍ ମଧ୍ୟରୁ, 17,981.51 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ୍ ଅର୍ଥାତ୍ 9,469.07 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ୍ ଅଧିକ ଧାନ 25 ଜଣଙ୍କ ଠାରୁ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତାହା ଜମି ନଥିବା 19 ଜଣ ଚାଷୀଙ୍କଠାରୁ 1,914.19 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ୍ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିଲା । ସେହିପରି, ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ପତ୍ର ଯାଞ୍ଚ ନକରି, ବିକ୍ରେତା ରସିଦ୍ ଜାରି ନକରି ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିଲା । ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେବାରେ ବିଲମ୍ବ ହୋଇଥିଲା କିମ୍ବା ଆଦୌ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ସାତଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାରେ, 18,001.96 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ବାବଦରେ 2,635 ଚାଷୀଙ୍କୁ 22.61 କୋଟି ଟଙ୍କାର ନ୍ୟୁନତମ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ (ଏମ୍‌ଏସ୍‌ସି) 2 ରୁ 188 ଦିନ ବିଲମ୍ବରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ, ଡିପିଏସ୍ ଅଧିନରେ ଧାନର ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସୁଦୃଢ ପଦ୍ଧତି ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ଏବଂ ତାହା 2010-15ରେ ସଂଗୃହୀତ (25,509 କୋଟି ଟଙ୍କା) ପରିମାଣ ସହ ଆନୁପାତିକ ନଥିଲା ।

ଆବଶ୍ୟକୀୟ ମାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ବଦଳରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ରି ପାଇଁ ପ୍ରଦତ୍ତ ପରିମାଣରୁ ମନମୁଖୀ ଭାବେ 2 ରୁ 4 କିଗ୍ରା କଟାଯାଇଥିଲା । ଫଳରେ 2010-15 ମଧ୍ୟରେ 305.17 କୋଟି ଟଙ୍କାର 2.51 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ଅନୁଚିତ୍ ଭାବେ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭବତଃ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ମିଲରମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଧାନ ପଠାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଧାନକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଭାବେ ଗଚ୍ଛିତ ରଖିବା ପାଇଁ ଡିସେମ୍ବର 2014 ରେ 1.24 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଛାଉଣୀ ଏବଂ ମେଜିଆ (ସିଏପି) ଆବରଣ କ୍ରୟ କରାଯାଇ ଅବ୍ୟବହୃତ ରଖାଯାଇଥିଲା ।

ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦସ୍ତାବିଜ ତଥା ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୁଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡରୁ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର, ରଣଭାର ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର, ଜିଲ୍ଲା ଶିକ୍ଷକେନ୍ଦ୍ର ଠାରୁ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିର ଯାଞ୍ଚ ନକରି 2010-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନୁ ମଧ୍ୟରେ 211 ମିଲରଙ୍କୁ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯୋଗ୍ୟ ସାମା 5.75 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ବଦଳରେ 170 ମିଲରଙ୍କୁ 9.48 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ବିତରଣ ନିମନ୍ତେ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ 3.73 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ଅଧିକ ବିତରଣ ହୋଇଥିଲା ।

ଚାରିଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାର 26ଟି ମାମଲାରେ, ନିକଟରେ ସମିତି ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ 12 ରୁ 185 କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଥିବା ମିଲରଙ୍କ ସହ ସମିତିଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଯୋଗ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ 61.14 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପରିବହନ ବାବଦରେ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାରେ, ଜିମା ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ବାବଦରେ 42.90 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । 2010-14 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନୁରେ, ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 0.72 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ କମ୍ ଚାଉଳ (ସିଏମ୍ଆର) ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡ଼ିକରେ 40.78 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 11,243 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ 20 ମିଲରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆମ୍ବସାଡ୍ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଏବଂ ନିରୀକ୍ଷଣ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ନଥିବାରୁ ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ଉଠାଣ, ଧାନ ସଂଗ୍ରହରେ ସନ୍ଦେହ/ ଆମ୍ବସାଡ୍, ଚାଉଳ ଦେବାରେ ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା । ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ସଂଗ୍ରହ ସମିତିର ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରିବାରେ ଏବଂ ପିପିସି/ ମିଲଗୁଡ଼ିକୁ ଅନିୟତ ଯାଞ୍ଚ କରିବାରେ ଅଭାବ ମଧ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା ।

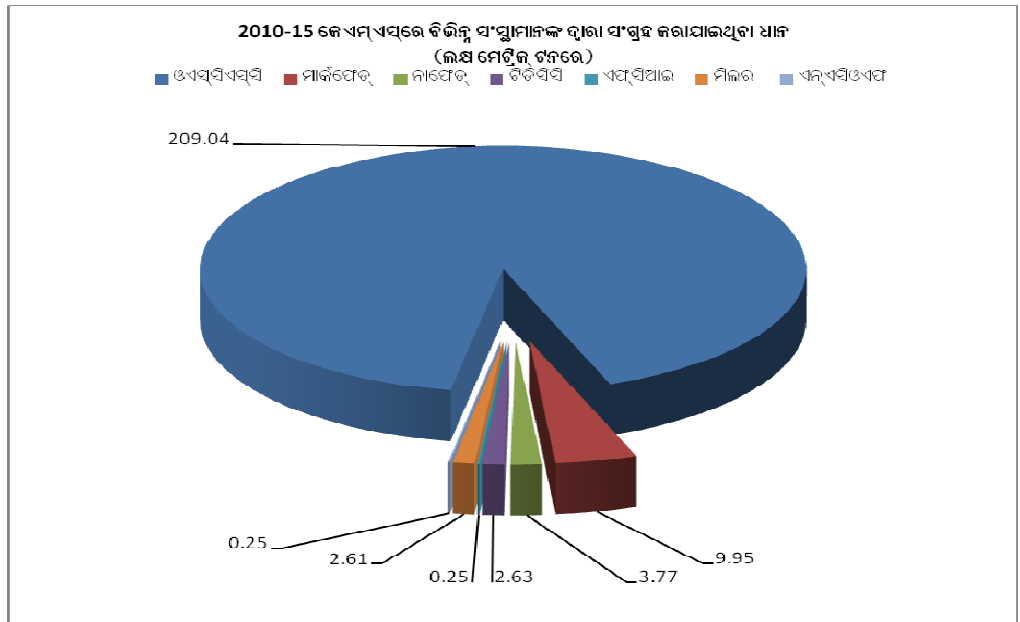
2.1.1 ଉପକ୍ରମ

ସ୍ଥାନୀୟ ସଂଗ୍ରହଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଏବଂ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ (ଏମଏସପି)ର ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରି ସାଧାରଣ ବର୍ଷନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ନିମନ୍ତେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣର ସାମର୍ଥ୍ୟରେ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର (ଜିଓଆଇ) ଧାନର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ ପରିକଳ୍ପନା (ଡିପିଏସ) ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ (1997-98) । ଏହି ପରିକଳ୍ପନା ଅଧିନରେ, ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ (ଏଫ୍ଏସଏସଏସଡବ୍ଲ୍ୟୁ) ଚାଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ସିଧାସଳଖ ଭାବରେ ଧାନ କ୍ରୟ କରିଥାଏ, ଧାନ ପେଷଣ ପାଇଁ ମିଲରଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଥାଏ ଏବଂ ଚାଉଳ (ସିଏମ୍ଆର) ଗଚ୍ଛିତ କରି ସାଧାରଣ ବର୍ଷନ ବ୍ୟବସ୍ଥା (ପିଡିଏସ୍) ଅଧିନରେ ବର୍ଷନ କରିଥାଏ । ବଳକା ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣର ଚାଉଳକୁ ଭାରତୀୟ ଖାଦ୍ୟ ନିଗମ (ଏଫ୍ସିଆଇ) କୁ ଦିଆଯାଏ ।

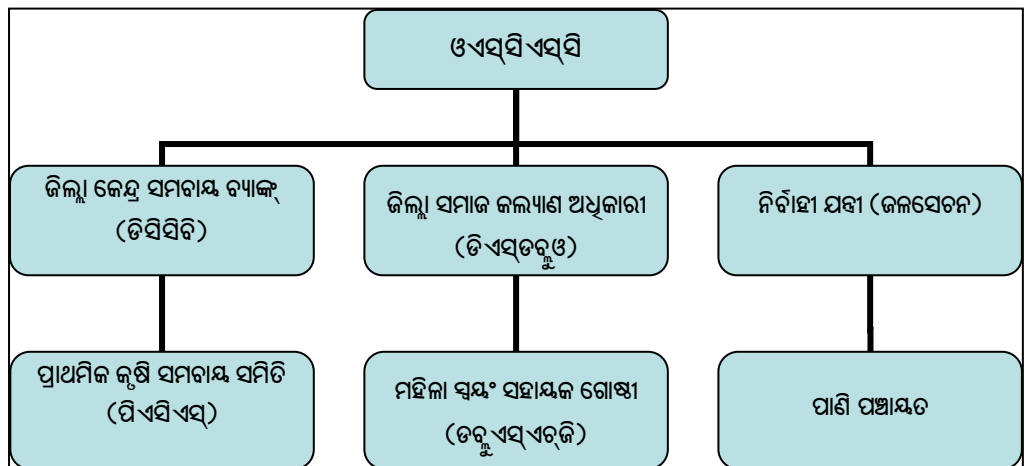
ରାଜ୍ୟ ସରକାର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ ପରିକଳ୍ପନା (ଡିପିଏସ)କୁ 2003-04 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନୁ¹ (କେଏମ୍ଏସ୍) ରେ ଲାଗୁ କରିଥିଲେ । ତଦନୁସାରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କେଏମ୍ଏସ୍ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ଓ ସଂଗ୍ରହଣ ନୀତି (ଏଫ୍ପିପି) ଜାରି କରନ୍ତି ଯାହାକି ରାଜ୍ୟରେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହର ପରିମାଣ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । 2010-15 ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସାଧାରଣ

¹ ଅକ୍ଟୋବରରୁ 30 ସେପ୍ଟେମ୍ବର

ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଲିମିଟେଡ୍ (ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି) ସହିତ ମୋଟ ସାତଟି² ସଂସ୍ଥା ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲେ । 2010-15 ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟରେ ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଥିବା ମୋଟ 228.50 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଅଂଶ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ପାଇଁ ଚାର୍ଟରେ ଦର୍ଶାଗଲା ।

2010-15 ମଧ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିବା ସମୁଦାୟ ସଂଗ୍ରହଣରୁ 91 ପ୍ରତିଶତ (209.04 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍) ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ବଳକା (19.46 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍) ଅନ୍ୟ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିଲା । କ୍ଷେତ୍ର ସ୍ତରରେ ଉପସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାଳନ କରାଯାଇଥିବା ପଦ୍ଧତି ଏଫ୍‌ସିପିରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଏଫ୍‌ସିପିକୁ ଆଧାର କରି ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି ପ୍ରତିବର୍ଷ ସମୁଦାୟ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ କର୍ମ ସଂପାଦନ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଏ । ବିଭିନ୍ନ ଉପସଂସ୍ଥା (ସମିତି) ମାଧ୍ୟମରେ ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଥାଏ । ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି ଦ୍ୱାରା ସଂଗ୍ରହର ପଦ୍ଧତି ନିମ୍ନ ଚାର୍ଟରେ ଦର୍ଶାଗଲା:

ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟର ଦୁଇ ପ୍ରତିଶତ କମିଶନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ କେଏମ୍‌ଏସ୍‌ସି ପାଇଁ ଡିସିସିବି, ଡିଏସ୍‌ଡବ୍ଲ୍ୟୁଓ ଏବଂ ନିର୍ବାହୀ ଯତ୍ନ (ଜଳସେଚନ)ଙ୍କ ସହ ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି ପୃଥକ ଭାବେ ରାଜିନାମା ସଞ୍ଚାଳନ

² ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସାଧାରଣ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଲିମିଟେଡ୍, ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟେଟ୍ କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ମାର୍କେଟିଂ ଫେଡେରେସନ ଲିମିଟେଡ୍ (ମାର୍କଫେଡ୍), ନେସନାଲ୍ ଆଗ୍ରିକଲଚର କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ମାର୍କେଟିଂ ଫେଡେରେସନ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଲିମିଟେଡ୍ (ନାଫେଡ୍), ଭାରତୀୟ ଖାଦ୍ୟ ନିଗମ (ଏଫ୍‌ସିଆଇ), ଗ୍ରାଜବାଲ୍ ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ କର୍ପୋରେସନ ଅଫ୍ ଓଡ଼ିଶା ଲିମିଟେଡ୍ (ଡିଡିସିସି), ନେସନାଲ୍ ଆଗ୍ରିକଲଚର କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ଫେଡେରେସନ (ଏନ୍‌ଏସିଓଏଫ୍) ଏବଂ ଘରୋଇ ମିଲରମାନେ

କରିଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଏକ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ ସମିତି (ଡିଏଲ୍‌ସିସି) ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଏହି ସମିତି ଯୋଗ୍ୟ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଏ । ଧାନ ବିକ୍ରୟ କରିବାର ପରିମାଣକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ଚାଷୀମାନେ ନିଜକୁ ସେହି ସଂସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକରେ ପଞ୍ଜିକୃତ କରିଥାନ୍ତି ।

ସମିତିଗୁଡ଼ିକ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର (ପିପିସି) ମାଧ୍ୟମରେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଥାନ୍ତି । ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ଧାନର ପରିମାଣ ଏବଂ ପରିପାକ୍ତ ଗ୍ରାମ/ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ଠାରୁ ଦୂରତାକୁ ଆଧାର କରି ଡିଏଲ୍‌ସିସି, ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତି । ଡିଏଲ୍‌ସିସି ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତାରିଖ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଏବଂ ତଦନୁସାରେ ଚାଷୀମାନେ ପିପିସି ଗୁଡ଼ିକୁ ଧାନ ଆଣିଥାନ୍ତି । ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ଯାଞ୍ଚ ପରେ ମାନକ ଗୁଣବତ୍ତା ଧାନକୁ ଚାଷୀଙ୍କଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଏ ଏବଂ ଏମ୍‌ଏସ୍‌ସି ଅନୁସାରେ ଚାଷୀଙ୍କୁ ଧାନର ମୂଲ୍ୟ ଆକାଉଣ୍ଟ ଗ୍ରହଣ କେନ୍ଦ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । 2013-14 କେଏମ୍‌ଏସ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଏମ୍‌ଏସ୍‌ସି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ 2014-15 କେଏମ୍‌ଏସ୍‌ରେ ଅନୁଲାଇନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ଟ୍ରାନ୍ଜିଟ୍ ପାସ୍ ଜାରି କରି ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇ ଥିବା ଧାନକୁ ମିଲରମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଥାନ୍ତି ।

2.1.2 ସାଂଗଠନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା

କମିଶନର ତଥା ସଚିବ, ଏମ୍‌ଏସ୍‌ଆଣ୍ଡସିଡିରୁ ବିଭାଗ ଏବଂ ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣର ଅଗ୍ରଣୀ ସରକାରୀ ସଂସ୍ଥାର ମୁଖ୍ୟ ଯଥା, ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସିର ପରିଚାଳନା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କର ସାମଗ୍ରିକ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ ପରିକଳ୍ପନା ମାଧ୍ୟମରେ ସମସ୍ତ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ଓ ପେଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦିତ ହୋଇଥାଏ । ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ, ସର୍ବଜେନୁ ଏବଂ ମିଲରମାନଙ୍କ ଚୟନ, ମିଲରମାନଙ୍କ ସହିତ ରାଜିନାମାର ନିର୍ବାହ, କ୍ରୟ ଅର୍ଥସରମାନଙ୍କ ମୁଦ୍‌ୟନ ଇତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଅଟନ୍ତି । ଜିଲ୍ଲାପାଳମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ (ସିଏସ୍‌ଓ-କମ୍-ଡିଏମ୍) ମାନେ ସହାୟତା କରିଥାନ୍ତି ।

2.1.3 ସମାକ୍ଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ

ସଂପାଦନ ସମାକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏହା ଆକଳନ କରିବାର ଥିଲା ଯେ:

- ରାଜ୍ୟର ଖାଦ୍ୟ ଓ ସଂଗ୍ରହଣ ନୀତି ଅନୁରୂପ ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଏକ ସୁଦୃଢ଼ ପଦ୍ଧତି ଅଛି ନା ନାହିଁ;
- ମିତବ୍ୟୟିତା ଅବଲମ୍ବନ କରି ପ୍ରଭାବୀ ରୂପରେ ସଂଗୃହଣ ଧାନର ପେଷଣ କରାଯାଇଛି କି ନାହିଁ;
- ଚାଉଳର ବିତରଣ ସମୟୋପଯୋଗୀ ଓ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ରାତିର ଅନୁରୂପ ହେଉଛି କି ନାହିଁ; ଏବଂ
- ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରଭାବୀ ଅଟେ କି ନୁହେଁ ।

2.1.4 ସମାକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡ

ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ମାନଦଣ୍ଡ ଅନୁସାରେ ସମ୍ପାଦନ ସମାକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥିଲା:

- ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ଓ ସଂଗ୍ରହଣ ନୀତି;
- ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଲିମିଟେଡ଼ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା;
- ମିଲରମାନଙ୍କ ସହିତ ହୋଇଥିବା ରାଜିନାମା; ଏବଂ
- ସମୟ ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ଅନୁଦେଶମାନ ।

2.1.5 ସମାକ୍ଷାର ପରିସର ଓ ପଦ୍ଧତି

2010 ରୁ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନକୁ ନେଇ ମଇ ଓ ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015 ମଧ୍ୟରେ ସମାକ୍ଷା ହୋଇଥିଲା । ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ, ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି ଏବଂ 30 ଟି ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା

ଜିଲ୍ଲାପରିଚାଳକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଆଠଟିର ନଥି ପତ୍ରର ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସମୀକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିଲା । ସଂଗୃହୀତ ଧାନର ପରିମାଣ, ଚାଉଳର ବିତରଣ ଓ ଚାଉଳର କମ୍ପି ଆଧାରରେ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ ବିନା ସ୍ତର ବିଶେଷରେ ଲକ୍ଷ୍ୟହୀନ ପଦ୍ଧତିରେ ନମୁନାଗୁଡ଼ିକର ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରତି ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାର ଦୁଇଟି ବ୍ଲକ୍ ଏବଂ ସେହି ବ୍ଲକ୍ଗୁଡ଼ିକରୁ ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ ସମିତି ସମୀକ୍ଷା ଅନିୟତ ଭାବରେ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ତଦନୁସାରେ ସଂଗୃହଣ ସମନ୍ୱୟ ନଥିର ଯାଞ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ 31³ଟି ସମିତି ବଛାଯାଇଥିଲା । ପରିଶିଷ୍ଟ 2.1.1 ରେ ନମୁନାରେ ନିଆଯାଇଥିବା ସିଏସ୍ ଓ ତଥା ଡିଏମ୍ ଏବଂ ସମିତି ଗୁଡ଼ିକର ବିବରଣୀ ଦିଆଯାଇଅଛି । 24ଟି ମିଲ୍ଲର ସରଜମିନ୍ ତଦତ୍ତ, ସମୀକ୍ଷାର ଅନୁରୋଧ ଓ ଉପସ୍ଥିତିରେ ସିଏସ୍ ଓ ତଥା ଡିଏମ୍ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିଲା । ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଫଟୋ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଶାସିତ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ମାଧ୍ୟମରେ 331ଟି ଚାଷୀଙ୍କ ମତାମତ ମଧ୍ୟ ସଂଗୃହ କରାଯାଇଥିଲା ।

27 ମଇ 2015 ରେ ଏକ ପ୍ରବେଶିକା ସମ୍ମିଳନୀରେ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗର କମିଶନର ତଥା ସଚିବଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପାଦନ ସମୀକ୍ଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ମାନଦଣ୍ଡ, ପରିସର ଏବଂ ପଦ୍ଧତି ବିଷୟକୁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା । 15 ଡିସେମ୍ବର 2015ରେ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ କମିଶନର ତଥା ସଚିବଙ୍କ ସହିତ ଡ୍ରାଫ୍ଟ୍ ରିପୋର୍ଟ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ, ସେମାନଙ୍କ ମତାମତ ମଧ୍ୟ ରିପୋର୍ଟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି ।

ସମୀକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

2.1.6 ଆର୍ଥିକ ପରିଚାଳନା

2010-15 ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିଥିବା 22,464 କୋଟି ଟଙ୍କାର ବଜେଟ୍ ଅଟକଳ ଓ ଡିପିଏସ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ 25,509 କୋଟି ଟଙ୍କାର ଧାନ ସଂଗୃହଣର ବିବରଣୀ ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ଦର୍ଶାଗଲା ।

ସାରଣୀ 2.1.1: ବଜେଟ୍ ବ୍ୟୟ ଓ 2010-15 ମଧ୍ୟରେ ଧାନ ସଂଗୃହଣର ତୁଳନାତ୍ମକ ତିଡ଼ି

(କୋଟି ଟଙ୍କାରେ)

ବର୍ଷ	ବଜେଟ୍ ବ୍ୟୟ	ସଂଗୃହ ଧାନର ମୂଲ୍ୟ
2010-11	3676	3107
2011-12	3676	4083
2012-13	3971	6253
2013-14	5393	5284
2014-15	5748	6782
ମୋଟ	22464	25509

(ଉତ୍ସ: ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମର ନଥିପତ୍ର)

2010-15 ମଧ୍ୟରେ ଧାନ ସଂଗୃହ ବାବଦରେ ବ୍ୟୟର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ ଧାରା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର 2013-14 ରେ ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟା ‘ଫାଇଲିନ୍’ ହେତୁ ଏହା କମ୍ ହୋଇଥିଲା । କାମଚଳା ଭାବରେ ସଂଗୃହଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିବା ହେତୁ ସଂଗୃହଣର ବ୍ୟୟ ସର୍ବଦା ବଜେଟ୍ ପରିମାଣଠାରୁ ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା ।

ପୁନଶ୍ଚ, ବିକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଗୃହଣ ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୁଝାମଣାର ସ୍ୱାରକ ଅନୁସାରେ, ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଏଜେନ୍ସୀ ମାନଙ୍କ ସ୍ୱୀକୃତ ଦାବିର 95 ପ୍ରତିଶତ ଅସ୍ଥାୟୀ ରିହାତି ଭାବରେ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଅବଶେଷ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରତିଶତ ଆୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଅର୍ଥନୈତିକ ଦର ଓ ସମୀକ୍ଷିତ ହିସାବ ଆଧାରରେ ପ୍ରଦାନ କରିବାର ଥିଲା । ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ଯେ, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସାଧାରଣ ଯୋଗାଣ ନିଗମର କେବଳ 2012-13 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିସାବ ସମାପନ ହୋଇଥିଲା । 2010-15 ମଧ୍ୟରେ, 15,769.06 କୋଟି ଟଙ୍କାର ରିହାତି ଦାବି ସ୍ଥଳେ ନିଗମ ମାତ୍ର 15,187.38 କୋଟି ଟଙ୍କା ପାଇଥିଲା । ହିସାବ ସମାପନ ନକରିବା ଓ ତାହାକୁ

³ ବିଷମକଚକ ବ୍ଲକ୍ରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସମିତି ଥିବା କାରଣରୁ ସମୁଦାୟ ସମିତି ସଂଖ୍ୟା 31 ନିଆଯାଇଥିଲା

ସଠିକ୍ ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ଉପସ୍ଥାପିତ ନକରିବା ହେତୁ, ଅବଶେଷ 581.68 କୋଟି ଟଙ୍କା ମିଳିପାରିନଥିଲା ।

2.1.7 ଉତ୍ପାଦନ ଓ ସଂଗ୍ରହଣର ତୁଳନାତ୍ମକ ଚିତ୍ର

ଚାଷାମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ, ଏମ୍‌ଏସ୍‌ପି ରେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ବଳକା ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କରିବା, ତିପିଏସ୍‌ର ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ସମୁଦାୟ ଉତ୍ପାଦନକୁ ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ କୃଷି ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଧାନଚାଷ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ କେଏମ୍‌ଏସ୍ ପାଇଁ ହେକ୍ଟର ପିଛା ଉତ୍ପାଦନର ଆକଳନ କରିବା ଏମ୍‌ପିପିରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ସମିତିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚାଷାମାନଙ୍କର ଏକ ତଥ୍ୟାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିବା ଏବଂ ସମିତି ମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ତଥ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକତ୍ରୀକରଣ କରି ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗକୁ ପଠାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା ।

2010-15 କେଏମ୍‌ଏସ୍ ଗୁଡ଼ିକରେ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିବା ସଂଗ୍ରହଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଉତ୍ପାଦନ ଏବଂ ରାଜ୍ୟରେ କେଏମ୍‌ଏସ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଧାନଚାଷ କରାଯାଉଥିବା ଅଞ୍ଚଳ ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ଦର୍ଶାଗଲା ।

ସାରଣୀ 2.1.2: କେଏମ୍‌ଏସ୍ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ଏବଂ କୃଷି ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟ

ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନ	ଧାନଚାଷ ଅଞ୍ଚଳ (ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରରେ)	ଉତ୍ପାଦନ (ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍‌ରେ)	ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ (ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍‌ରେ)	ପୂର୍ବ ବର୍ଷ ତୁଳନାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ	ଉପଯୋଗ (ଉତ୍ପାଦନରୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବାଦଦେଇ) (ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍‌ରେ)
2010-11	42.26	103.45	47.06	--	56.39
2011-12	40.04	89.32	46.46	-0.6	42.86
2012-13	40.23	143.89	58.64	12.18	85.25
2013-14	41.80	115.35	47.74	-10.9	67.61
2014-15	41.66	148.98	52.32	4.58	65.76 ⁴
ମୋଟ	205.99	600.99	252.22		

(ଉତ୍ସ: ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ଏବଂ କୃଷି ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟ)

2010-14 ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନ ପାଇଁ ବଳକା ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ଧାନ ଏବଂ ନିଜର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଧାନର ପରିମାଣ ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ସଂକ୍ଳିୟା ନଥିଲା । ବଳକା ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ ଧାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାକୁ ଚାଷାମାନଙ୍କର କୌଣସି ତଥ୍ୟାବଳୀ ସମିତି ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇନଥିଲା । ତେଣୁ ପ୍ରତି ଖରିଦ୍ ରତ୍ନ ପାଇଁ ନିଜ ବ୍ୟବହାର ଲାଗି କେତେ ପରିମାଣର ଧାନ ଅଲଗା ରଖାଯିବ ଠିକ୍ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇପାରି ନଥିଲା ଏବଂ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପ୍ରଣାଳୀରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧାରା ନଥିଲା । 2014-15 ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ସମ୍ପର୍କରେ ପଛଟି ମାଧ୍ୟମରେ ଚାଷାମାନଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କ ଖାତାକୁ ସିଧାସଳଖ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟର ଅନୁଲୋଚନରେ ପ୍ରଦାନ, ବଳକା ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ ଧାନର ଆକଳନ ପାଇଁ ଧାନଗଣ ହେଉଥିବା କ୍ଷେତ୍ରର ପରିସୀମା ସହିତ ଅନୁମାନ୍ୟ ସର୍ବଶେଷ ବିବରଣୀ ସହିତ ଚାଷାମାନଙ୍କ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପାଇଁ ସରକାର ଏକ ଅନୁଲୋଚନ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନିମ୍ନମତେ ଦେଖାଯାଇଥିଲା ଯେ ଅନୁଲୋଚନ ପଦ୍ଧତିରେ ବଳକା ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ ଧାନ ଆକଳନ ଉପରେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ ନଥିଲା ।

- ଚାଷାମାନଙ୍କର ଅନୁଲୋଚନ ପଞ୍ଜୀକରଣ ମାଧ୍ୟମରେ, 2014-15 ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ 83.22 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ ବଳକା ଧାନ ଥିବାର ଆକଳନ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବିଭାଗ 52.32 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା, ଯାହାକି ଉପରୋକ୍ତ ଆକଳନର ମାତ୍ର 63 ପ୍ରତିଶତ

⁴ ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନର ଉତ୍ପାଦନ (148.98 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍) ରୁ ଆକଳନ କରାଯାଇଥିବା ପଣ୍ୟଯୋଗ୍ୟ ବଳକା ଧାନ (83.22 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍) ବାଦଦେଇ

ଥିଲା । ତେଣୁ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ ପଦ୍ଧତିରେ 30.90 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ବଳକା ଧାନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରି ନଥିଲା ।

- ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ସୁପାରିଶ ଏବଂ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତିବେଦନ ଆଧାରରେ ଗୋଟିଏ ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଧାର୍ଯ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାଝାଡ଼ା ପ୍ରାଥମିକ ସଂଗ୍ରହ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ବାରମ୍ବାର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଥିଲା । 2010-15 ର ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ ଆଠଟି ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରାଥମିକ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ତାହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ, **ପରିଶିଷ୍ଟ 2.1.2** ରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ସବୁ ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ, ପ୍ରଥମେ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନର ବିସ୍ତାର (-) 22.18 ପ୍ରତିଶତ ରୁ 210.88 ପ୍ରତିଶତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଥିଲା ।

ତେଣୁ, 2014-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ ସମୟରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପାଇଁ ନୂତନ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ, କାମଚଳା ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଉପରେଲ୍ଲ ପଦ୍ଧତିରୁ ନିଆଯାଇଥିବା ତଥ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରି ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ ଧାନର ଏକ ବାସ୍ତବ ଆକଳନ କରାଯାଇନଥିଲା ।

ବିଭାଗ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ପ୍ରସ୍ତାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ସାକାର କରିଥିଲେ ଯେ, 2013-14 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଷୀ ମାନଙ୍କର ତଥ୍ୟାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନଥିଲା । 2014-15 ପର ଠାରୁ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପଞ୍ଜୀକରଣକୁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରିଦିଆଯାଇଅଛି ।

2.1.7.1 ସଂଗ୍ରହଣର ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ହାସଲ

2010-15 ର ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ତଳେ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତ ସଂଗ୍ରହଣ ଧାନର ପରିମାଣ ନିମ୍ନରେ ଦର୍ଶାଗଲା:

ସାରଣୀ 2.1.3: ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣର ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ହାସଲ

(ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନରେ)

ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ	ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ			ସଂଗ୍ରହ			କମ୍ପତି		
	ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ମୋଟ	ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ମୋଟ	ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ମୋଟ
2010-11	33.80	13.26	47.06	31.00	5.97	36.97	2.80	7.29	10.09
2011-12	39.69	6.77	46.46	37.81	5.09	42.90	1.88	1.68	3.56
2012-13	53.05	5.59	58.64	50.02	4.15	54.17	3.03	1.44	4.47
2013-14	42.25	5.49	47.74	40.34	1.67	42.01	1.91	3.82	5.73
2014-15	49.79	2.53	52.32	49.87	2.58	52.45	(+)0.08	(+)0.05	(+)0.13
ମୋଟ	218.58	33.64	252.22	209.04	19.46	228.50	9.54	14.18	23.72

(ଉତ୍ସ: ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାରଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟ)

2010-14 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ 3.56 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ରୁ 10.09 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟରୁ କମ୍ ଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ସମୁଦାୟ 23.72 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ କମ୍ ସଂଗ୍ରହଣରୁ ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସିର ଅଂଶ 9.54 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ (40.22 ପ୍ରତିଶତ) ଥିଲା, ଯାହାକି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁକ୍ଷେପରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରସ୍ତାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପଞ୍ଜୀକରଣ ଅନୁସାରେ ବଳକା ଧାନ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରହଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ଏହା କୃଷି ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ଉତ୍ପାଦନ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ 2010-14 ରେ ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ ସମିତିମାନେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ତଥ୍ୟାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନଥିଲେ ଏବଂ ପଞ୍ଜୀକୃତ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ବଳକା ଧାନ ଠାରୁ 2014-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କମ୍ ରହିଥିଲା ।

2.1.7.2 ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର (ପିପିସି) ମାନଙ୍କର ଦୁର୍ବଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା

କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁସାରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭିତ୍ତିଭୂମିର ଉପଲବ୍ଧତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଜିଲ୍ଲାପାଳମାନେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥିତି ନିରୂପଣ କରିବେ । ପ୍ରତି ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ 1 ଅକ୍ଟୋବର ଠାରୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରାଯିବ ।

ସମାକ୍ଷା ନିମ୍ନ ଅନୁଯାୟୀ ଦେଖାଯାଇ ଯେ:

- ମଣ୍ଡି ଖୋଲା ହେବାରେ ବିଳମ୍ବ:** ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ଦୁଇଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଝାରସୁଗୁଡ଼ା ଓ କଳାହାଣ୍ଡିରେ ଶୀଘ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କିସମ ଧାନ ଅମଳ କରାଯାଇଥାଏ । ସେହି ଶୀଘ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କିସମ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ନିବେଦନ ସତ୍ତ୍ୱେ ନଭେମ୍ବର ଓ ଡିସେମ୍ବର ପରେ ହିଁ ଏହି ଦୁଇଟି ଜିଲ୍ଲାରେ (ଝାରସୁଗୁଡ଼ା: 28 ରୁ 32 ଏବଂ କଳାହାଣ୍ଡି: 85 ରୁ 132) ସମସ୍ତ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲାଯାଇଥିଲା । ଫଳସ୍ୱରୂପ କଳାହାଣ୍ଡିର ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ କୃଷକ ସଂଘ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ରିପୋର୍ଟ (25 ନଭେମ୍ବର 2013) ଅନୁସାରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ (1,310 ଟଙ୍କା କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ପିଛା) ଏମ୍‌ଏସ୍‌ପି କମ୍ ଦରରେ (700 ଟଙ୍କାରୁ 800 ଟଙ୍କା ପ୍ରତି କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ) ମଧ୍ୟସ୍ଥିମାନଙ୍କୁ ଧାନ ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ ଚାଷୀମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଶୀଘ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କିସମ ଧାନର ସଠିକ ପରିମାଣ ଜଣାନ୍ଥିଲା ଏବଂ ଶାରଦୀୟ ଓ ଶୀତ ଋତୁର ଧାନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଚିହ୍ନିବା ପାଇଁ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗକୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧକୁ କାହିଁକି ଧ୍ୟାନ ଦିଆଗଲା ନାହିଁ, ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରର ବିଭାଗ ନୀରବ ରହିଥିଲେ ।

- ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲା ନଯିବା :** ତିନିଟି⁵ ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲା ମାନଙ୍କରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସୁବିଧାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନରଖି ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲାଯାଇଥିଲା । ସାତଟି ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର ମାମଲାରେ ଧାନ ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ନଦୀ ପାର ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ତଥା 10 ରୁ 35 କିମି ଦୂରତାରୁ ଧାନ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ କମିଟି ସମ୍ମୁଖରେ, ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର (କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ବଣ୍ଡିଗାଁ)କୁ ଚାଲୁ ରଖିବା ପାଇଁ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ଦାବି କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, କର୍ମଚାରୀ ଉପଲବ୍ଧ ନଥିବା ହେତୁ ଉକ୍ତ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ବନ୍ଦ କରାଯାଇଥିଲା (2012-13 କେଏମ୍‌ଏସ୍) ।

- ଗୋଦାମ ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ନହେବା :** 31ଟି ନମୁନା ସମୀକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ 23ଟି ସମୀକ୍ଷିତ କୌଣସି ଗୋଦାମ ଏବଂ ସିମେଣ୍ଟ ଚଉତରା ସୁବିଧା ନଥିଲା । 2010-15 ମଧ୍ୟରେ ସଂଗୃହୀତ 1,516 ରୁ 4,68,562 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଧାନକୁ ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ଗଚ୍ଛିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ସମୀକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକ ସମବାୟ ବିଭାଗ ଅଧିନରେ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ନଥିବା ଦର୍ଶାଇ ବିଭାଗ, ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ସମୀକ୍ଷାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଦାମ ନଥିବା ତଥ୍ୟକୁ ସାକାର କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) । କିନ୍ତୁ, ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ସ୍ଥାନ ପାଇଁ ଚୟନ କରିବା ସମୟରେ ସମୀକ୍ଷାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଦାମ ସ୍ଥାନ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି ନା ନାହିଁ, ବିଭାଗ ବିଚାରକୁ ନେଇନଥିଲା ।

- ଓଜନ ଯନ୍ତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର କରାନଯିବା :** ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ହୋଇଥିବା ଓଜନ ଯନ୍ତ୍ର ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବଜାର କମିଟି (ଆର୍‌ଏମ୍‌ସି) ଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଣ ପୂର୍ବରୁ କଳାହାଣ୍ଡିର କେସିଙ୍ଗା ଓ ଉତ୍ତରକୋଲାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବଜାର କମିଟି ଗୁଡ଼ିକଧାନର ପରିମାଣ ସଠିକ୍ ଭାବରେ ଓଜନ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଓଜନ ଯନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ନିୟମିତ ଭାବରେ ଯାଞ୍ଚ କରିନଥିଲେ ।

⁵ ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, କଳାହାଣ୍ଡି ଏବଂ ସମଲପୁର

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଲିଗାଲ୍ ମେଟ୍ରିକାଲୋଜିର ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ଅନୁଦେଶା ଜାରିକରାଯିବ ବୋଲି ବିଭାଗ କହିଥିଲା (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।

- ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଅବଗତ କରା ନଯିବା :** କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁସାରେ, ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ କ୍ରୟର ପରିମାଣ ଓ ତାରିଖ ବାବଦରେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବା ଆବଶ୍ୟକ । 18ଟି ପ୍ରାଥମିକ କୃଷି ସମବାୟ ସମିତି (ପିଏସିଏସ୍)ରେ 2010-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ, ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସଂଗ୍ରହର ପ୍ରକୃତ ତାରିଖ ବିଷୟରେ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଇନଥିଲା । କେବଳ ମଣ୍ଡି ଖୋଲାଯିବା ତାରିଖ ଅବଗତ କରାଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ବହୁତ ବେଶୀ ପରିମାଣର ଧାନ ଅର୍ଥାତ୍ 17,451 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଧାନ ସହିତ 306 ଜଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଷୀ ଠୁଳ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିନରେ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଚାଷୀ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବାରୁ ବହୁତ କମ୍ ପରିମାଣର ଧାନ (ଜଣେ ଚାଷୀ 14.34 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଧାନ ସହିତ) ଆସିଥିଲା ।

ଏପରିକି ଅଭିଯୋଗ ଆସିଥିଲା ଯେ, ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଳମ୍ବ ହେବା ଯୋଗୁଁ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ରାତ୍ରୀରେ ମଣ୍ଡିରେ ହିଁ ଶୋଇବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବା ପାଇଁ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ, ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରରେ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ ।

ତେଣୁ, ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟର ସୁପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସୁବିଧା ନଥିବା, ବିଳମ୍ବରେ ଖୋଲିବା ହେତୁ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାରେ ତ୍ରୁଟି ରହିଥିଲା ।

2.1.7.3 ପରିଚୟ ଯାଞ୍ଚ ବିନା ଚାଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ

ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ନୀତି ଅନୁସାରେ, କୃଷକମାନେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘୋଷିତ ଦଲିଲ୍ ଯେପରିକି କିଷାନ କ୍ଲେଡିଟ୍ କାର୍ଡ (କେସିସି), ଜମି ପାସ ବୁକ୍, ଜମି ପତ୍ର (ଆର୍(ଓ)ଆର୍), କୃଷକ ପରିଚୟ ପତ୍ର (ଏଫଆଇସି) ଏବଂ ଭୋଟର ଫଟୋ ପରିଚୟ ପତ୍ର (ଇପିଆଇସି) ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଧାନ ବିକ୍ରୟ କରିପାରିବେ । କ୍ରୟ ଅର୍ପଣର ଧାନ କିଣାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହି ଦଲିଲ୍ ଗୁଡ଼ିକରେ ସତ୍ୟାପନ କରିବା ସହିତ ବିକ୍ରେତା ରସିଦ୍ ଓ କ୍ରୟ ରେଜିଷ୍ଟରରେ ଦଲିଲ୍ଗୁଡ଼ିକର ନମ୍ବର ଦରଜ କରିବାର ଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ କର୍ମ ସଂପାଦନ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁସାରେ, ଚାଷୀମାନେ କେବଳ ତାଙ୍କର ବଳକା ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ ଧାନକୁ ହିଁ ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ । ସମିତି କେବଳ ପଞ୍ଜୀକୃତ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଧାନ କ୍ରୟ କରିପାରିବ ଯାହାର ନୂତନ ପ୍ରାମାଣିକ ଜମିର ବିଶଦ ବିବରଣୀ ରାଜସ୍ୱ ନିରୀକ୍ଷକ (ଆର୍(ଆ)ଇ) କ୍ୱା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ଉପଲବ୍ଧ ଥିବ । ଧାନର ଓଜନ ସରିବା ପରେ, ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ବିକ୍ରେତା ରସିଦର ଆଧାରରେ ହିଁ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

ସମୀକ୍ଷା ନିମ୍ନ ଅନୁସାରେ କେତେକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା:

- ବଳକା ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ ଧାନଠାରୁ ଅଧିକ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ :** 2012-15 ର ଖରିଫ୍ ବିକ୍ରି ଋତୁରେ ଚାରିଟି ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାର ପାଞ୍ଚଟି ସମିତି⁶ର 25 ଜଣ ଚାଷୀ ତାଙ୍କର ବଳକା ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ 8,512.44 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ସୁଲେ 17,981.51 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଧାନ ବିକ୍ରି କରିଥିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ 9,469.07 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଅଧିକ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ।
- ଚାଷ ଜମି ନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ ଧାନ କ୍ରୟ କରିବା :** ରାଜସ୍ୱ ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କ ଠାରେ ଉପଲବ୍ଧ ରେକର୍ଡ ଅନୁସାରେ ଚାଷ ଜମି ନଥିବା 19 ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ 2013-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ 18.22 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟର 1914.19 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଧାନ, ତିନିଟି ସମିତି⁷ରେ କିଣାଯାଇଥିଲା । ସିଏସ୍(ଓ) କମ୍

⁶ ଝାରମୁଣ୍ଡା (ଝାରସୁଗୁଡ଼ା), ଧର୍ମଗଡ଼ (କଳାହାଣ୍ଡି), ରେମେଡ଼ (ସମଲପୁର), ଆମଡାଳ ଏବଂ ବିଷମକଟକ (ରାୟଗଡ଼ା)

⁷ ଧର୍ମଗଡ଼ (କଳାହାଣ୍ଡି), ମୁନିଗୁଡ଼ା (ରାୟଗଡ଼ା) ଏବଂ ଲିଆଙ୍ଗ (ସୁନ୍ଦରଗଡ଼)

ଡିଏମ୍ କହିଥିଲେ (ଅଗଷ୍ଟ 2015) ଯେ ସ୍ଥିତି ଉପରେ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଦେବା ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲା କେନ୍ଦ୍ର ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କମାନଙ୍କୁ ଓ ପ୍ରାଥମିକ କୃଷି ସମବାୟ ସମିତିମାନଙ୍କୁ ଅନୁଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି ।

- **ଚାଷୀଙ୍କ ପରିଚୟ ପତ୍ର ବିନା ଧାନ ସଂଗ୍ରହ :** 2012-14 ର ଖରିଫ୍ ବିକ୍ରି ରତ୍ନରେ କୌଣସି ପରିଚୟ ପ୍ରମାଣର ଯାଞ୍ଚ ବିନା, 666 ଜଣ କୃଷକଙ୍କଠାରୁ 5.05 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 4,035 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ତିନିଟି ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାର ଚାରିଟି ସମିତି⁸ ରେ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ 2014-15 ର ଖରିଫ୍ ବିକ୍ରି ରତ୍ନଠାରୁ ଅନୁଲାଇନ୍ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ସତ୍ତ୍ୱେ, ସମଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ (ରେମେଡ୍ ସମିତି), କୌଣସି ପରିଚୟ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ବିନା 108 ଜଣ ଚାଷୀଠାରୁ 2.57 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 1,877 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିଲା ।
- **ବିକ୍ରେତା ରସିଦ୍ ଜାରି ବିନା ଧାନ କ୍ରୟ :** 2010-14 ରେ ଦୁଇଟି ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାର ତିନିଟି⁹ ସମିତିରେ 61.56 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 4,915 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲର ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ 71 ଜଣ ଚାଷୀଙ୍କୁ କୌଣସି ବିକ୍ରେତା ରସିଦ୍ ଜାରି କରାଯାଇନଥିଲା । ତିନିଟି ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାରେ ପାଞ୍ଚଟି ସମିତିରେ¹⁰ 542 ଜଣ ଚାଷୀଙ୍କଠାରୁ 6.05 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 47,187 କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଧାନ କିଣାଯାଇଥିବା ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଯଦିଓ ବିକ୍ରେତା ରସିଦ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସାକ୍ଷର ନଥିଲା । ବିକ୍ରେତା ରସିଦ୍ରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସାକ୍ଷର ନଥିବାରୁ, ଚାଷୀମାନଙ୍କର ପ୍ରାମାଣିକତା ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୋଇପାରିନଥିଲା ।

ସମାକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ପରୀକ୍ଷା କରିବେ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ ।

2.1.8 କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ ନକରିବା/ ବିଳମ୍ବରେ ପ୍ରଦାନ କରିବା

ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ସଂଗ୍ରହ ନୀତିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ସଂଗୃହୀତ ଧାନ ପାଇଁ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଆକାଉଣ୍ଟ ପେଇ ଚେକ୍ ମାଧ୍ୟମରେ କିମ୍ବା ଚାଷୀମାନଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଜମାଖାତାକୁ ଅନୁଲାଇନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ତିନି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ, ମାତ୍ର କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ସାତ ଦିନ ପରେ ନୁହେଁ ।

ନିମ୍ନ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ସମାକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କରିଥିଲା:

- **ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନରେ ବିଳମ୍ବ :** ଆଠଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରୁ ସାତଟି ଜିଲ୍ଲାରେ¹¹ ସମିତିଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ନଥିପତ୍ର ପରିଚାଳନାରେ ବିଳମ୍ବ ଯୋଗୁଁ 18,001.96 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ସଂଗୃହୀତ ଧାନ ପାଇଁ 2,635 ଜଣ ଚାଷୀଙ୍କୁ 22.61 କୋଟି ଟଙ୍କା 2 ରୁ 188¹² ଦିନ ବିଳମ୍ବରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରେ 17 ଜାନୁଆରୀରୁ 12 ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ମଧ୍ୟରେ 12 ଜଣ ଚାଷୀଙ୍କଠାରୁ କ୍ରୟ କରାଯାଇଥିବା 103 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ପାଇଁ 13.96 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ସମାକ୍ଷା ଉତ୍ତୀପନ କଲାପରେ (ଅଗଷ୍ଟ 2015) ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015 ରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ।
- **ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ ନକରିବା :** ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ 2014-15 ରେ ଜିଲ୍ଲାର କେନ୍ଦ୍ର ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଅଧିନରେ କ୍ରୟ କରାଯାଇଥିବା 219 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ବାବଦରେ ଭୁଲ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ୍

⁸ ଧର୍ମଗଡ଼ ଏବଂ ଖଇରାପଦର (କଳାହାଣ୍ଡି), ବିଷମକଟକ (ରାୟଗଡ଼ା) ଏବଂ ରେମେଡ୍ (ସମଲପୁର)

⁹ ଖଇରାପଦର ଏବଂ ସାନ୍ତପୁର (କଳାହାଣ୍ଡି) ଏବଂ ବିଷମକଟକ (ରାୟଗଡ଼ା)

¹⁰ ଲାଇକେରା (ଝାରସୁଗୁଡ଼ା), ଧର୍ମଗଡ଼, ଖଇରାପଦର ଏବଂ ସାନ୍ତପୁର (କଳାହାଣ୍ଡି) ଏବଂ ବିଷମକଟକ (ରାୟଗଡ଼ା)

¹¹ ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, କଳାହାଣ୍ଡି, ରାୟଗଡ଼ା, କନ୍ଧମାଳ, ସମଲପୁର, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଏବଂ ଗଞ୍ଜାମ

¹² 30 ଦିନ ଯାଏ ବିଳମ୍ବ: 2027 ଜଣ ଚାଷୀ, 31-60 ଦିନ ଯାଏ ବିଳମ୍ବ: 561 ଜଣ ଚାଷୀ, 61-90 ଦିନ ଯାଏ ବିଳମ୍ବ: 34 ଜଣ ଚାଷୀ, 90 ଦିନରୁ ଅଧିକ: 13 ଜଣ ଚାଷୀ

ଖାତାକୁ ଚେକ୍ ପ୍ରଦାନ ଯୋଗୁଁ 25 ଜଣ ଚାଷୀଙ୍କୁ 29.82 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଜୁନ୍ 2015 ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କଠାରୁ ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣୀ ମଗାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ପରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।

2.1.9 ମାନ ପରୀକ୍ଷା ବିନା ଧାନ କ୍ରୟ

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମିତିରେ ଜଣେ ଲେଖାଏଁ ମାନ ବିଶ୍ଳେଷକ ନିଯୁକ୍ତ ହେବେ । ଧାନ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ, ମାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ ପାଇଁ ନମୁନା ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବ ଏବଂ ଫଳାଫଳକୁ ମାନ ପରୀକ୍ଷା ବିବରଣୀରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯିବ । ମାନ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ନିୟତ୍ତିତ ବଜାର କମିଟି ସରକାରଗୁଡ଼ିକ ଯଥା: ଆଦୃତା ମିଟର, ନମୁନା ବିଭାଜକ, ବିଶ୍ଳେଷଣ ଥଳି, ଓଜନ ଯନ୍ତ୍ର, କ୍ଷୁଦ୍ର ଶ୍ରେଣୀକରଣ, ଚାଲୁଣୀ, ପରଖି ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗାଇଦେବେ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନିରପେକ୍ଷ ହାରାହାରି ମାନ¹³ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧାନ କ୍ରୟ କରାଯିବ ।

ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ:

- ନମୁନା ନିଆଯାଇଥିବା 31ଟି ସମିତି ମଧ୍ୟରୁ 21ଟିରେ ମାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇଥିବାର କୌଣସି ସୂଚନା ନଥିଲା କାରଣ ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ 2014-15 ରେ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିବା 1.34 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ପାଇଁ କୌଣସି ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନଥିଲା । କୌଣସି ମାନ ପରୀକ୍ଷା କରାନଯାଇ ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ମନଇଚ୍ଛା କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପିଛା 2 ରୁ 4 କିଗ୍ରା କମ୍ କାଟି ରଖାଯାଇଥିବା ବିଷୟରେ ତିନିଟି¹⁴ ଜିଲ୍ଲାର ଚାଷୀମାନେ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଭିଯୋଗ କରିଥିବା ଦେଖାଯାଇଥିଲା । କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ଚାଷୀଙ୍କଠାରୁ 2013-14ରେ 65 କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ସମୟରେ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପିଛା 4 କିଗ୍ରା ଧାନ କମ୍ କରିଥିବା ବିଷୟରେ ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍. ଦାୟର କରି ଏହାର ଏକ କିଟା ନକଲ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ ହୋଇଥିବାର ସମ୍ଭାବନାକୁ ଏଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇ ନପାରେ । ଏହିପରି ମନ ଇଚ୍ଛା ଧାନ କାଟି ରଖାଯିବା ଫଳରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ 305.17 କୋଟି¹⁵ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇ 2.51 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ମିଲରମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ସମ୍ଭବତଃ ଚାଲିଯାଇଥିଲା ।
- ତିନିଟି¹⁶ ଜିଲ୍ଲାରେ 49 ସମିତିକୁ ନମୁନା ବିଭାଜକ ଯନ୍ତ୍ର, 26 ସମିତିକୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶ୍ରେଣୀକରଣ, 38 ସମିତିକୁ ଚାଲୁଣୀ ସେଟ୍, 49 ସମିତିକୁ ପରଖି ଓ 15 ସମିତିକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଥଳି ଗୁଡ଼ିକ ନିୟତ୍ତିତ ବଜାର କମିଟି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଏହି ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଗୁଡ଼ିକର ଅଭାବ ଫଳରେ, ଯଦିଓ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପ୍ରତି 2 ରୁ 4 କିଗ୍ରା ଧାନ ମନଇଚ୍ଛା କାଟି ଦିଆଯାଇଥିଲା, ଉକ୍ତ ସମିତିଗୁଡ଼ିକରେ ନିରପେକ୍ଷ ହାରାହାରି ମାନ (ଏଫ୍.ଏକ୍ୟୁ) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରି ନଥିଲା ।

¹³ ନିରପେକ୍ଷ ହାରାହାରି ମାନ (ବିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ: ସର୍ବାଧିକ ଆଦୃତା ଭାଗ: 17 ପ୍ରତିଶତ; ବାହାର ବସ୍ତୁ: 1 ପ୍ରତିଶତ; ମିଶ୍ରଣ: 6 ପ୍ରତିଶତ; ଅପରିପକ୍ୱ, ସଂକୃଷ୍ଟ ଓ ଶୁଖିଲା ଧାନ: 3 ପ୍ରତିଶତ; ନଷ୍ଟ, ରଙ୍ଗହୀନ, ଗଳା: 5 ପ୍ରତିଶତ)

¹⁴ ବରଗଡ଼, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା ଏବଂ କଳାହାଣ୍ଡି

¹⁵ 2010-15 ମଧ୍ୟରେ ସମୁଦାୟ ସଂଗ୍ରହ 228.50 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍‌ର 55 ପ୍ରତିଶତର କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପ୍ରତି 2 କିଗ୍ରା ହିସାବରେ (2.51 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ପାଇଁ 305.17 କୋଟି ଟଙ୍କା) (2010-11: 1000 ଟଙ୍କା ଦରରେ 4.07 ଲକ୍ଷ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପାଇଁ 40.70 କୋଟି ଟଙ୍କା; 2011-12: 1080 ଟଙ୍କା ଦରରେ 4.72 ଲକ୍ଷ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପାଇଁ 50.98 କୋଟି ଟଙ୍କା; 2012-13:1250 ଟଙ୍କା ଦରରେ 5.96 ଲକ୍ଷ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପାଇଁ 74.50 କୋଟି ଟଙ୍କା; 2013-14: 1310 ଟଙ୍କା ଦରରେ 4.62 ଲକ୍ଷ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପାଇଁ 60.52 କୋଟି ଟଙ୍କା; 2014-15:1360 ଟଙ୍କା ପ୍ରତି କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ଦରରେ 5.77 ଲକ୍ଷ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପାଇଁ 78.47 କୋଟି ଟଙ୍କା)

¹⁶ କଳାହାଣ୍ଡି, ସମଲପୁର ଏବଂ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼

ଅର୍ଥାତ୍, ନିରପେକ୍ଷ ହାରାହାରି ମାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୂଳାବଳ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାରେ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପ୍ରଣାଳୀ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ସମିତିଗୁଡ଼ିକରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସଂଖ୍ୟାର ମାନ ବିଶ୍ଳେଷକଙ୍କ ଅଭାବ ହେତୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ମାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ।

2.1.10 ଧାନର ପେଷଣ

ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସଂଗୃହୀତ ଧାନକୁ ବେସରକାରୀ ମିଲରମାନଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ପେଷାଯାଇ ଚାଉଳକୁ ଏଫ୍ସିଆଇ ଏବଂ ଚାଉଳ ଗ୍ରହଣ କେନ୍ଦ୍ର (ଆର୍ଆର୍ସି) କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହଣ ନୀତି ଅନୁଯାୟୀ ମିଲରମାନେ ଅନଲାଇନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମରେ ସେମାନଙ୍କର ମିଲଗୁଡ଼ିକର ପେଷଣ/ମହଜୁଦ୍ କ୍ଷମତା, ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୁଷଣ ବୋର୍ଡ଼ (ଏସ୍ପିସିବି), କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟଲର ନିରୀକ୍ଷକ, ଜିଲ୍ଲା ଶିଳ୍ପ ସଂସ୍ଥା (ଡିଆଇସି), ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ବଜାର କମିଟିଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ରର ସ୍ଥିତି ଦର୍ଶାଇ ପଞ୍ଜୀକୃତ କରିବେ । ବଛାଯାଇଥିବା ମିଲରମାନଙ୍କ ସହିତ ରାଜିନାମା ସାକ୍ଷର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଜିଲ୍ଲା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଉପରୋକ୍ତ ନଥି ଏବଂ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଯାଞ୍ଚ କରିବା ସହିତ ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମଯୋଗିତ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନର ପୂର୍ବ ତଥ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଯାଞ୍ଚ କରିବା ଉଚିତ୍ ।

ସମାକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କରିଥିଲା ଯେ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ବଛାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ ସେମାନଙ୍କର ଦସ୍ତାବିଜ୍/ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ଯାଞ୍ଚ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ, ଯାହା ଫଳରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଅନିୟମିତ ହୋଇଥିଲା ।

2.1.10.1 ବୈଧ ଦସ୍ତାବିଜ୍ ବିନା ମିଲରଙ୍କ ଚୟନ

ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ 2014-15ରେ 1,523ଟି ଚାଉଳ ମିଲ ରାଜ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିଲା । ସମାକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୁଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ଼, କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟଲର ନିରୀକ୍ଷକ ଏବଂ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ବଜାର କମିଟି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର/ ଲାଇସେନ୍ସର ବୈଧତା 1 ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2014 ସୁଦ୍ଧା 1,002ଟି ମିଲର (66 ପ୍ରତିଶତ) ସମାପ୍ତ ହୋଇସାରିଥିଲା । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ 769, 904 ଏବଂ 565ଟି ମିଲଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥାକ୍ରମେ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୁଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ଼, କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟଲର ନିରୀକ୍ଷକ ଏବଂ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ବଜାର କମିଟି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ପ୍ରମାଣପତ୍ର/ ଲାଇସେନ୍ସର ବୈଧତା ନଥିଲା ।

ଆଠଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରୁ ଛଅଟି¹⁷ ଜିଲ୍ଲାରେ, 2014-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ ମଧ୍ୟରେ 211 ଜଣ ମିଲରଙ୍କୁ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା ଯଦିଓ ସେମାନେ ଏସ୍ପିସିବି ଠାରୁ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର (50 ମିଲର) ଏବଂ ରଣଭାର ପ୍ରମାଣପତ୍ର (70 ମିଲର), ଡିଆଇସି ପଞ୍ଜୀକରଣ ପତ୍ର (19 ମିଲର), ଆର୍ଏସ୍ପି ଲାଇସେନ୍ସ (15 ମିଲର), ସ୍ଥାବର ସଂପତ୍ତି ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର (34 ମିଲର) ଏବଂ କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟଲର ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କ ଠାରୁ ଲାଇସେନ୍ସ (23 ମିଲର) ଉପସ୍ଥାପନ କରିନଥିଲେ । ତିନିଟି¹⁸ ମାମଲାରେ, ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 5.44 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 2,594 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣରେ ବିଫଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସଂପତ୍ତି ବିବରଣୀର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ନିବନ୍ଧନ ଓ ସର୍ତ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ମିଲରମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଂପତ୍ତିକୁ ଜୋରଖ କରାଯାଇ ପାରି ନଥିଲା ।

ସମାକ୍ଷା ପୁନଃ ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ ତିନି ମିଲରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 948 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣ କରାଯାଇନଥିବା ବିଷୟ ମାର୍କିଫ୍ ଉଦ୍ଧାରପାଟଣା (ଅନ୍ୟ ଏକ ସରକାରୀ ସଂଗ୍ରହଣ ସଂସ୍ଥା) କଳାହାଣ୍ଡି ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇଥିଲେ (12 ନଭେମ୍ବର 2012) । ଏହାପରେ, ଏହି ମିଲରଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନର୍ବାର

¹⁷ ବରଗଡ଼, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, କଳାହାଣ୍ଡି, ରାୟଗଡ଼ା, ସମଲପୁର ଏବଂ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼
¹⁸ ମେସର୍ସ ବାଲାଜୀ ଫୁଡ୍ ପ୍ରଡକ୍ସ, ମିଲ୍ସ; ମେସର୍ସ କପିଳେଶ୍ୱର ରାଇସ୍ ମିଲ, ଦଶରଥ ଏବଂ ମା ଗୌରୀ ରାଇସ୍ ମିଲ (ପ୍ରା) ଲିମିଟେଡ୍, ଶିବରାମପୁର

ଧାନ ପେଷଣ ପାଇଁ ଚୟନ କରିବା ଉଚିତ୍ ନଥିଲା । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ, ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ ଏହି ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ 2012-13 ପାଇଁ ଚୟନ କରିଥିଲେ (17 ନଭେମ୍ବର 2012) ଯାହାଫଳରେ ଗୋଟିଏ ମିଲର (ମେସର୍ସ ବାଲାଜି ପୁତ୍ ପ୍ରଡକ୍ସ, ମିଙ୍ଗୁର) 2012-13 ଖରିଫ୍ ରତ୍ନ 1.76 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 950 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ଯୋଗାଇବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହିପରି, ଧାନ ପେଷଣ ପାଇଁ ରାଜିନାମା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଯାଞ୍ଚ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ସେମାନେ ଏହି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବେ ଏବଂ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଅଧିକ ସଂଗ୍ରହ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଉଚ୍ଚ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାହା ହେଲେବି ଏହା ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାର ପରିପନ୍ଥା ଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଖୁଲାପକାରୀ ମିଲରମାନଙ୍କ ନିୟୁତ୍ତ ପାଇଁ କୌଣସି କୋହଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା ।

2.1.10.2 ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଯୋଗ୍ୟ ସାମା ଠାରୁ ଅଧିକ ଧାନ ପ୍ରଦାନ

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗନିର୍ଦ୍ଦେଶିକା ଅନୁଯାୟୀ, ରାଜିନାମା ହେବା ପରେ ଋତୁଳ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଧାନ ଉଠାଇବାକୁ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା କଥା । ମିଲର ମାନେ ସୁରକ୍ଷା ରାଶି ପଇଠ କରିବା କଥା, ଯାହା ଆଧାରରେ କେତେ ପରିମାଣରେ ଧାନ ଉଠାଯିବ ତାହା ନିଷ୍ପତ୍ତି କରାଯିବ । ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ :

- **ସୁରକ୍ଷା ରାଶିର ଅନୁପାତ ବିନା ଧାନ ପ୍ରଦାନ** : ପାଞ୍ଚଟି¹⁹ ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାରେ 170 ଜଣ ମିଲର 2012-15 ଖରିଫ୍ ସମୟରେ 64.09 କୋଟି ଟଙ୍କା ସୁରକ୍ଷା ରାଶି ବାବଦରେ ପଇଠ କରିଥିଲେ ଯାହା ବଦଳରେ ସେମାନେ 5.75 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ଉଠାଣ କରିବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ, ସେମାନେ 9.48 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ଉଠାଣ କରିଥିଲେ ଯେଉଁଥିରେ 496.70 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 3.73 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ଅଧିକ ଉଠାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମିଲକୁ କେତେକ ପ୍ରାଥମିକ କୃଷି ସମବାୟ ସମିତି ସହିତ ସଂଯୋଗ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ମିଲର ପ୍ରତ୍ୟେକ କୃଷି ସମବାୟ ସମିତିରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେତେ ପରିମାଣର ଧାନ ଉଠାଣ କରିବେ ତାହା କୃଷି ସମବାୟ ସମିତିକୁ ଅବଗତ କରାଇ ନଥିଲେ ଯାହା ଫଳରେ ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ 92 ମିଲର ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ପୁତ୍ତ ସାମା ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ରାଶିର ପରିମାଣ ବ୍ୟତିରେକେ 1.08 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ଅଧିକ ଉଠାଇଥିଲେ ।

- **ମହଜୁଦ୍ ଷମତା ଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଧାନ ଉଠାଣ**: କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ମିଲର ମହଜୁଦ୍ ଷମତା ଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଧାନ ମିଲରଙ୍କ ଜିମାରେ ରହିବ ନାହିଁ । ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ, କରାଯାଇଥିବା ଆଠଟି ଜିଲ୍ଲାରୁ ପାଞ୍ଚଟି²⁰ ଜିଲ୍ଲାରେ 715 ମିଲରଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 62 ମିଲରଙ୍କର ମହଜୁଦ୍ ଷମତାକୁ ଅଣଦେଖା କରି ଧାନ ଆବଶ୍ୟକ ଫଳରେ 2011-12 ରୁ 2013-14 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ମିଲରଙ୍କ ମହଜୁଦ୍ ଷମତା ଠାରୁ 0.47 ରୁ 225 ପ୍ରତିଶତ²¹ ଅଧିକ ଧାନ ଗଚ୍ଛିତ ଥିଲା । ଏହି ଗଚ୍ଛିତ ଧାନକୁ ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ଏକରୁ ନଅ ମାସ ଧରି ରଖାଯାଇଥିଲା । ଫଳରେ 2012-13 ରେ ଝାରସୁଗୁଡ଼ାର ସମଲେଶ୍ୱରୀ ମିଲ୍ ପରିସରରେ ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ରଖାଯାଇଥିବା 923 କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ଧାନ

ରାୟଗଡ଼ାର ଶ୍ରୀ ଗଣେଶ ମତର୍ଷ ରାଇସ୍ ମିଲ୍ ପରିସରରେ ଖୋଲାରେ ଗଚ୍ଛିତ ଧାନ

¹⁹ ବରଗଡ଼, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, କଳାହାଣ୍ଡି, ସମଲପୁର ଏବଂ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼
²⁰ ବରଗଡ଼, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, କଳାହାଣ୍ଡି, ରାୟଗଡ଼ା ଏବଂ ସମଲପୁର
²¹ 100 ପ୍ରତିଶତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକ: 46 ମିଲର, 100-200 ପ୍ରତିଶତ ଅଧିକ: 12 ମିଲର ଏବଂ 200 ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ: 4 ମିଲର

ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଏହି କ୍ଷତି କିନ୍ତୁ ମିଲରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରାଯାଇଥିଲା ।

- **ପେଷଣ କ୍ଷମତା ଠାରୁ ଅଧିକ ଧାନ ପ୍ରଦାନ :** 2012-13 ଏବଂ 2014-15 ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ ବରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାର ଦୁଇଜଣ²² ଋତଳ ମିଲରଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର 43,844 ମେଟ୍ରିକ୍²³ ଟନ୍ ପେଷଣ କ୍ଷମତା ସୁଲେ 48,801 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ଯୋଗାଣ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହାଦ୍ୱାରା 4,957 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଅଧିକ ଧାନ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଯାହା ଫଳରେ, ମିଲରମାନେ ଉକ୍ତ ଖରିଫ୍ ଋତୁ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ମାତ୍ର 65 ରୁ 71 ପ୍ରତିଶତ ଋତଳ ପ୍ରଦାନ କରିପାରିଥିଲେ ।

ତେଣୁ, ପେଷଣ ପଦ୍ଧତିର ସୁନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ମିଲରମାନଙ୍କ ଦକ୍ଷତାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନ ଥିଲା । ପେଷଣ କ୍ଷମତା ଠାରୁ ଅଧିକ ଧାନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ହେତୁ ମିଲରଙ୍କ ଠାରୁ ଚାଉଳ ମିଳିବା ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା ।

2.1.10.3 ଦୂର ଦୂରାନ୍ତ ସମିତି ସହିତ ମିଲରମାନଙ୍କ ସଂଯୋଗକରଣ

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ, ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଷ୍ଟଳକ ସମିତି ଠାରୁ ମିଲର ଦୂରତା ସମନ୍ୱୟ ତଥ୍ୟ ହାସଲ କରିବେ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ କ୍ରମେ କମ୍ ଦୂରତାରେ ଥିବା ସମିତି ସହିତ ମିଲରଙ୍କୁ ସଂଯୋଗ କରିବେ । ନିକଟସ୍ଥ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଋତଳ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର ସହିତ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ପୁନଃ ସଂଯୋଗ କରିବାକୁ ଖାଦ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ (ଜାନୁୟାରୀ 2014) ।

ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା ଆଠଟି ଜିଲ୍ଲାର ନଥିପତ୍ର ଯାଞ୍ଚରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ଋରିଟି²⁴ ଜିଲ୍ଲାରେ 2011-14 ଖରିଫ୍ ଋତୁ ମଧ୍ୟରେ ମିଲ୍ ଠାରୁ ସମିତିର ଦୂରତା ସମନ୍ୱୟ ତଥ୍ୟ ହାସଲ କରାଯାଇ ନଥିଲା ଏବଂ ଦୂରତା ଚିଠା ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇନଥିଲା । 26ଟି ମାମଲାରେ ସମିତି 0 ରୁ 125 କିମି ଦୂରତାରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମିଲ୍ ସହିତ 12 କିମିରୁ 185 କିମି ଦୂରତାରେ ଥିବା ସମିତି ସହିତ ସଂଯୋଗ କରାଯାଇଥିଲା ଯାହା ଫଳରେ 1.15 କୋଟି ଟଙ୍କା ବଦଳରେ ପରିବହନ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ 1.76 କୋଟି ଟଙ୍କା ଅର୍ଥାତ୍ 61.14 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ଦୂରତା ତାଲିକା ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦନ ଅଭାବରେ, ସେଇ ଏକା ଋତଳ ମିଲ୍କୁ ରବି ଏବଂ ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ, ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦୂରତାରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା ଯାହା ଫଳରେ 0.76 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପରିବହନ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ ଅଧିକ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ମିଲ୍ ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଦୂର ସମିତି ଗୁଡ଼ିକର ସଂଯୋଗ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦୂରତା ତାଲିକାର ଅନୁମୋଦନ ନ ହେବା ଯୋଗୁଁ ପରିବହନ ବାବଦକୁ 61.90 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଉକ୍ତ ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକୁ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।

2.1.10.4 ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଓ ଜିମା ବାବଦକୁ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ

ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସଂଗୃହୀତ ଧାନକୁ ମିଲରଙ୍କ ପରିସରକୁ ପଠାଇଦିଆ ଯାଏ, ଯେଉଁଠାରେ ଏହା ଓଡ଼ିଶା ସାଧାରଣ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଓ ସଂପୃକ୍ତ ମିଲରଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଗଚ୍ଛିତ ରଖାଯାଏ । ପେଷଣର ଅଗ୍ରଗତି ଆଧାରରେ ମହଜୁଦ୍ ଥିବା ଧାନକୁ ପେଷଣ ପାଇଁ ମିଲରଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଯାଏ । କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ମିଳିତ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ ସମୟରେ, ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ଜିମା ଖର୍ଚ୍ଚ (ସିଏମ୍‌ସି) ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଦେବା କଥା । 2013-14 ଏବଂ 2014-15 ଖରିଫ୍ ଋତୁ ପାଇଁ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପିଛା ମାସକୁ 2 ଟଙ୍କା 40 ପଇସା ହିସାବରେ

²² ଗଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଫୁଡ୍ ଓ ରାଇସ୍ ପ୍ରୋସେସିଂ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥ ରାଇସ୍ ମିଲ
²³ ଧାନ ହିସାବରେ
²⁴ ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, ରାୟଗଡ଼ା, ସମଲପୁର ଏବଂ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼

ସର୍ବାଧିକ ଚାରିମାସ ପାଇଁ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲେ (ମାର୍ଚ୍ଚ 2014) ଯେ ହାରାହାରି ମହଜୁଦ୍ ଅବଧି ଚାରିମାସ କିମ୍ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ ହେଲେ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଓ ଜିମା ବାବଦକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଚାରିମାସ ପାଇଁ ସୀମିତ ରହିବ । ଯଦି ଏହା ଚାରିମାସରୁ କମ୍ ଥିବ, ତେବେ ଏହି ଖର୍ଚ୍ଚ ଧାନର ପ୍ରକୃତ ମହଜୁଦ୍ ଅବଧିର ସର୍ବନିମ୍ନ ଦୁଇ ମାସ ପାଇଁ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା ଆଠଟି ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟି ଜିଲ୍ଲା (ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଓ କଳାହାଣ୍ଡି)ରେ ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ:

- ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରେ ନଅଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ମିଳରଙ୍କ ନିକଟରେ 2013-14 ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ 80,800 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନର ହାରାହାରି ମହଜୁଦ୍ ଅବଧି ପାଞ୍ଚ ମାସ ଥିଲା । ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଓ ଜିମା ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ ଚାରି ମାସ ପାଇଁ 77.57 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦିଆଯିବା ସ୍ଥଳେ ପାଞ୍ଚ ମାସ ପାଇଁ 97.04 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ଫଳରେ 19.47 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅଧିକ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ।
- କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାରେ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା 25 ଜଣ ମିଳରଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 17 ଜଣଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ 2013-14 ଏବଂ 2014-15 ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ 71,993 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ମହଜୁଦ୍ ସମୟ ଦୁଇରୁ ତିନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ପ୍ରକୃତ ମହଜୁଦ୍ ସମୟ ପାଇଁ 40.67 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ ଚାରିମାସର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ 64.10 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଯାହାଫଳରେ 23.43 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅଧିକ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଏହି ବିଷୟରେ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।

2.1.10.5 ସଂଶୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଧାନ ପରିବହନରେ ପ୍ରଶ୍ନଚାରୀ

ଚାରିଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାର ସାତଟି²⁵ ସମିତିରେ 23.99 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 1,875.45 କୁଇଣ୍ଟାଲ ଧାନ 2011-15 ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ 18ଟି ଯାନବାହନରେ ସମିତିରୁ ମିଳି ପରିସରକୁ ପରିବହନ ହୋଇଥିବା ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା । ଆଞ୍ଚଳିକ ପରିବହନ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନଥିପତ୍ରରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ଏହି ଯାନଗୁଡ଼ିକ ଦୁଇ ଚକିଆ ଯାନ ହିସାବରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିଲେ । ଯେହେତୁ 37.30 ରୁ 210 କୁଇଣ୍ଟାଲ ପରିମାଣର ଧାନ, ଦୁଇ ଚକିଆ ଯାନରେ ପରିବହନ ଅସମ୍ଭବ, ତେଣୁ ସମିତିରୁ ମିଳିଥିବା 1,875.45 କୁଇଣ୍ଟାଲ ଧାନର ପରିବହନ ସମେତ୍ସପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଉତ୍ତରରେ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମିତିମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ୱୀକାରଣ ପାଇଲା ପରେ ରୂଡ଼ାନ୍ତ ଅନୁପାଳନ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

2.1.10.6 ଗୁଣବତ୍ତା ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ ଚାଉଳର ପୁନଃ ବିଶ୍ଳେଷଣ ନକରିବା

ଚାଉଳ ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଚାଉଳ ଗ୍ରହଣ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ମାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଥୋକ ହିସାବରେ ନମୁନା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବେ ଏବଂ ଚାଉଳ ଥୋକ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ନମୁନାକୁ ସାଇତି ରଖିବେ । ଜିଲ୍ଲାରେ ମାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ ସଂସ୍ଥାରେ ଉପରୋକ୍ତ ନମୁନାର ପାଞ୍ଚ ପ୍ରତିଶତ ପୁନଃବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯିବା କଥା ।

ଆଠଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରୁ ଛଅଟି²⁶ ଜିଲ୍ଲାରେ ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ 2010-15 ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ ବିଭିନ୍ନ ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ 113.32 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ପାଇଥିଲେ । ଏହି ଜିଲ୍ଲା ଗୁଡ଼ିକରେ ଗୁଣବତ୍ତା ବିଶ୍ଳେଷଣ ପରେ ନମୁନା ଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନଃ ବିଶ୍ଳେଷଣ ପାଇଁ ସାଇତି ରଖାଯାଇ ନଥିଲା ଏବଂ ଏହା ଜିଲ୍ଲା ମାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ ସଂସ୍ଥାନକୁ ପଠାଯାଇ ନଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ବିଭିନ୍ନ ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ମିଳରମାନଙ୍କ ଠାରୁ

²⁵ କେଶାଇପାଲି, ଝିଲିମିଣ୍ଡା, ଚଡ଼େଇଗାଁ (ବରଗଡ଼), କିରମିରା, ଝାରମୁଣ୍ଡା (ଝାରସୁଗୁଡ଼ା), ରୁପ୍ରା ରୋଡ଼ (କଳାହାଣ୍ଡି) ଏବଂ ରେମେଡ଼ (ସମଲପୁର)
²⁶ ବରଗଡ଼, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, କଳାହାଣ୍ଡି, ରାୟଗଡ଼ା, ସମଲପୁର ଏବଂ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼

ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ଚାଉଳର ଗୁଣବତ୍ତା ପୁନଃ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ ନିମ୍ନମାନର ଚାଉଳ ଗ୍ରହଣ ସମ୍ଭାବନାକୁ ଏଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇ ନପାରେ ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ମିଲରମାନଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଚାଉଳର ମାନ ଯାଞ୍ଚ କରିବାକୁ ମାନ ବିଶ୍ଳେଷକମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି ।

2.1.11 ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ଭଣ୍ଡାର କେନ୍ଦ୍ରର ନିର୍ମାଣ ନହେବା

ସଂଗୃହୀତ ଧାନକୁ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଗଞ୍ଜିତ ରଖିବାକୁ, ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ରଖାଯାଇଥିବା ଧାନ ବସ୍ତାକୁ ବର୍ଷା/ ସୂର୍ଯ୍ୟତାପରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ 2014-15 ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ (ସିଏଫ୍) ଭଣ୍ଡାର କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ଧାନକୁ ଅଧିକ ସମୟ ଯାଏ ମହଜୁଦ୍ ରଖାଯିବ ଯାହାଦ୍ୱାରା ମିଲରମାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ସାମା ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଧାନ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । 30 ଟି ଜିଲ୍ଲାରେ 9.60 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ପତନ ଭଣ୍ଡାର ସୁବିଧା କରିବାକୁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମ 1.24 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 1,250ଟି ଛାଉଣୀ କ୍ରୟ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2014) ଏବଂ ଏହାକୁ 16ଟି ଜିଲ୍ଲାକୁ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ । 124 ଜଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ଭଣ୍ଡାର ବିଷୟରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା (ଜାନୁୟାରୀ 2015) ।

ସମାକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ, ଏହି 16 ଟି ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲାରେ ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ଭଣ୍ଡାର ସୁବିଧା ନଥିଲା । ତଦନୁସାରେ ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ଆବରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରି କରି ଦେବାକୁ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସାଧାରଣ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ (ମାର୍ଚ୍ଚ 2015) । ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା, ଯଦିଓ ନୟାଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାକୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ 30ଟି ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ଆବରଣ ବିକ୍ରି ହୋଇସାରିଥିଲା, ଏଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ବିକ୍ରି କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ ଅବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିଲା । ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ଭଣ୍ଡାର ସୁବିଧା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ନହେବା ଫଳରେ 1.24 କୋଟି ଟଙ୍କାର ନିଷ୍କଳ ବ୍ୟୟ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ, ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ଆବରଣର ବ୍ୟବହାର ନହେବା ଫଳରେ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଓ ପରିଚାଳନା ବାବଦକୁ ହୋଇଥିବା 4.61 କୋଟି²⁷ ଟଙ୍କାର ଖର୍ଚ୍ଚକୁ ଏଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା ।

ବରଗଡ଼ ଆର୍ ଆର୍ ସିରେ ଅବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିବା ଛାଉଣୀ ଏବଂ ମେଜିଆ ଆବରଣ

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ କେତେକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ବର୍ଗତଃ ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ଭଣ୍ଡାର ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ଯାହାକି ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ସମାଧାନ ହେବ । ଏଥିରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଆକଳନ କରାନଯାଇ ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ପତନ ଆବରଣ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିଲା ।

ରାୟଗଡ଼ାର ଶ୍ରୀ ଗଣେଶ ମଡର୍ଣ୍ଣ ରାଇସ୍ ମିଲରେ ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ଧାନ ରଖାଯାଇଛି

2.1.12 ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ

ରୁକ୍ଷିନୀମାର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଧାନରୁ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପ୍ରତି 67 କିଗ୍ରା ଅରୁଆ ଚାଉଳ କିମ୍ବା 68 କିଗ୍ରା ଉଷୁନା ଚାଉଳ ମିଲରମାନେ

²⁷ 9.60 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ପାଇଁ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ ପିଛା 2.40 ଟଙ୍କା ହିସାବରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ଦୁଇମାସ ପାଇଁ (96,00,000 କୁଇଣ୍ଟାଲ୍ X 2.40 ଟଙ୍କା X 2)

ଦେବେ । ପୁନଃ, ମିଳିତ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଥିବା ଧାନ ଦିଆଯିବାର 120 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମିଲରମାନେ ଏହା ପ୍ରଦାନ କରିବା କଥା । ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଧାନ ମିଲରଙ୍କ ପରିସରରେ, ମିଲର ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟୁତ ପ୍ରାୟକୃତ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ମିଳିତ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ରଖାଯିବ । ପେଷଣା କ୍ଷମତା ଏବଂ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନର ପରିମାଣ ଆଧାରରେ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଧାନ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । ଅସୁରକ୍ଷିତ ଏବଂ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତି ବିନା ମହଜୁଦ୍ ଯୋଗୁଁ ରଖାଯାଇଥିବା ଧାନର ଗୁଣବତ୍ତାର ନଷ୍ଟ/ ଅପଚୟ ପାଇଁ ଚାଉଳ ମିଲରମାନେ ଦାୟୀ ରହିବେ ।

ଚାଉଳ କମ୍ ପ୍ରଦାନ ହେବା/ ଆଦୌ ପ୍ରଦାନ ନହେବା ଅଥବା ବିଳମ୍ବରେ ପ୍ରଦାନ ବିଷୟ ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କରିଥିଲା, ଯାହା ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

2.1.12.1 ସ୍ୱଳ୍ପ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ

ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନ 2010-15²⁸ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମ 209.11 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାହାକୁ 141.81 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଋତୁଳ ପେଷଣା ପାଇଁ ଋତୁଳ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନ ଅନୁଯାୟୀ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଧାନ, ପ୍ରାୟ ଯୋଗ୍ୟ ଋତୁଳ ଏବଂ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା ମିଲର ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଋତୁଳର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରଦାନ ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ଦର୍ଶାଗଲା :

ସାରଣୀ 2.1.4: ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସାଧାରଣ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଦ୍ୱାରା ଗୃହଣ କରାଯାଇଥିବା ଧାନ ଓ ମିଳିଥିବା ଋତୁଳ ସ୍ଥିତିର ବିବରଣୀ

(ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ରେ)

ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନ	ମିଲରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ଧାନ	ପ୍ରାୟ ଯୋଗ୍ୟ ଚାଉଳ	ପ୍ରକୃତ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ	କମ୍ ପ୍ରଦାନ
2010-11	31.07	21.06	20.97	0.09
2011-12	37.81	25.71	25.66	0.05
2012-13	50.02	33.93	33.62	0.31
2013-14	40.34	27.36	27.09	0.27
2014-15	49.87	33.75	33.03	ଦେୟ ସମୟ ନହେବା
ମୋଟ	209.11	141.81	140.37	0.72

(ଉତ୍ସ: ଖାଦ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟ)

ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା 0.72 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଋତୁଳ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇନଥିଲା ଯାହାକି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡ଼ିକରେ 0.32 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଋତୁଳ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । 168.56 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 0.72 ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଋତୁଳ କମ୍ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ସରକାର ମାତ୍ର 3.38 କୋଟି ଟଙ୍କା ମିଲରମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆଦାୟ କରିଥିଲେ । ଅବଶିଷ୍ଟ ରାଶିର ଆଦାୟ ପାଇଁ ବୈଧାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମୀକ୍ଷା ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ଏହା ଆଦାୟ ହୋଇପାରି ନଥିଲା ।

ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ 2012-13 ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ ଅକ୍ଟୋବର 2013 ଫାଇଲିନ୍ ବାତ୍ୟାରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ 49 ଜଣ ମିଲରଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 27 ଜଣ ମିଲର 7.31 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 3,920 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନରେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଅବଶିଷ୍ଟ ପରିମାଣର ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ସମୟ ସୀମା ଯଦିଓ 10 ଅକ୍ଟୋବର 2014କୁ ବଦାଇଥିଲେ, ତଥାପି ମିଲରମାନେ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଏହି ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ କରିପାରିନଥିଲେ । ଗଞ୍ଜାମ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ସେମାନଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଜମା ଓ

²⁸ 2014-15 ଖରିଦ୍ ବଜାର ରତ୍ନରେ ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଥିବା ଧାନ ନିମନ୍ତେ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ତାରିଖ ସମୀକ୍ଷା ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶେଷ ହୋଇନଥିଲା

ପେଟଣା ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ 1.58 କୋଟି ଟଙ୍କା ସୁଗିତ ରଖିବା ବ୍ୟତୀତ ଅସୁଲ କରିବାକୁ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ନଥିଲେ ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲା (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ କମ୍ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ ରୋକିବାକୁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି ।

2.1.12.2 ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାନ ଆମ୍ବସାଡ଼

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ କିମ୍ବା ଏହାଙ୍କ ପ୍ରାଧିକୃତ ଅଧିକାରୀ ଧାନ ଭଣ୍ଡାରକୁ ସାପ୍ତାହିକ ସରଜମିନ୍ ତଦନ୍ତ କରିବେ । ପେଟଣା କ୍ଷମତା ଓ ସମପରିମାଣର ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ ଆଧାରରେ ମିଳିତ ଜିମାରେ ଥିବା ଧାନ ଭଣ୍ଡାରକୁ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

ସମାକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ 2010-14 ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ ମଧ୍ୟରେ 60 ଟି ମିଲର 126.61 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟରେ 61,562 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ କରି ନଥିଲେ । ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ, ଡିନିଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାରେ 20 ଜଣ ମିଲର 34,167 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ପାଇଥିଲେ ଏବଂ 23,229 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ କରିବାର ଥିଲା । ମାତ୍ର ସେମାନେ 15,100 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଜିଲ୍ଲା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସରଜମିନ୍ ତଦନ୍ତରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ 40.78 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 11,243 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ ସେହି ମିଲରମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପଲବ୍ଧ ନଥିଲା ।

ସମାକ୍ଷା ପୁନଃ ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ ପ୍ରାଧିକୃତ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ମିଲରଙ୍କ ପରିସରରେ ମିଳିତ ଜିମାରେ ଥିବା ଧାନ ଭଣ୍ଡାରର ସରଜମିନ୍ ତଦନ୍ତ କରୁନଥିଲେ । ଆଠଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାରେ 21 ଜଣ ମିଲରଙ୍କ ପରିସରରେ ସରଜମିନ୍ ତଦନ୍ତରୁ ଏହା ଜଣାଗଲା ଯେ, ଧାନକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଗଦା ମରାଯାଇ ରଖାଯାଇ ନଥିଲା ଯାହାଫଳରେ ମିଲରମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ଧାନର ପ୍ରକୃତ ପରିମାଣ ଆକଳନ କରାଯାଇପାରିନଥିଲା । ଏଥିରୁ ସୂଚିତ ହେଉଛି ଯେ ମିଲରମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଥିବା ଧାନର ପ୍ରକୃତ ପରିମାଣ ଜାଣିବାକୁ ପ୍ରାଧିକୃତ ଅଧିକାରୀମାନେ ନିୟମିତ ତଦାରଖ କରୁନଥିଲେ ।

ଖାରସୁଗୁଡ଼ାର ମାଗୁଡ଼ି ଫୁଡ଼ ପ୍ରଡକ୍ଟରେ ଧାନ ବନ୍ଧା ରଖାଯାଇଛି

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ମିଲରଙ୍କ ନିକଟରେ ଗଞ୍ଜିତ ଥିବା ଧାନ/ଚାଉଳର ପ୍ରକୃତ ପରିମାଣ ଜାଣିବାକୁ ମିଲରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁଲାଇନ୍ ତଦାରଖ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଛି ।

2.1.12.3 ଅଖାର ଓଜନ ଜଟା ନିୟମ

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ, ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଚାଉଳ 100 ପ୍ରତିଶତ ଓଜନରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା କଥା । ପୁନଶ୍ଚ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ଅନୁଦେଶ ଦେଇଥିଲେ (24 ମାର୍ଚ୍ଚ 2008) ଯେ ସମୁଦାୟ ଓଜନରୁ ଅଖାର ଓଜନ (ଅଖା ପ୍ରତି 665 ଗ୍ରାମ) କୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଚାଉଳର ପ୍ରକୃତ ଓଜନକୁ ନେଇ ଏକ ସ୍ୱୀକାର ପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ ।

ନଥିପତ୍ରର ଯାଞ୍ଚରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ତିନିଟି²⁹ ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାରେ 3,35,920 ଟି ଅଣା ବସ୍ତାରେ ମୋଟ 16,796 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସମୟରେ ଅଣା ଓଜନ (223 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍) ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇନଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ମିଲରଙ୍କଠାରୁ 47.13 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 223 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ କମ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଅନୁଚିତ୍ ଅନୁକମ୍ପା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।

2.1.12.4 ଅଧିକ ଆର୍ତ୍ତତା ପରିମାଣ ବାବଦକୁ ଅସୁଲି ନହେବା

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିବା ଚାଉଳରେ ଯଦି ଆର୍ତ୍ତତା ପରିମାଣ ଧାର୍ଯ୍ୟ 14 ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ ଥିବ, ତେବେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ମୂଲ୍ୟ ବାଦ୍ ଦିଆଯିବ । ଏହିପରି ମାମଲାରେ, ଆର୍ତ୍ତତା ପରିମାଣ ଅନୁଯାୟୀ ବାଦ୍ ଦିଆଯିବା ମୂଲ୍ୟର ପ୍ରତିଶତ ସାକୃତି ପତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖ ହେବା କଥା । ଭେଦାତ୍ମକ ରାଶି ମିଲରମାନଙ୍କ ବିଲରୁ ଅସୁଲ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ବରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରେ 72 ମିଲରଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସାତ ଜଣଙ୍କର ନଥିପତ୍ର ଯାଞ୍ଚରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ 2013-14 ଖରିଫ୍ ଋତୁରେ ଏଫ୍ ସିଆଇକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା 7,142 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳରେ ଆର୍ତ୍ତତା ପରିମାଣ 14.1 ଏବଂ 14.9 ପ୍ରତିଶତ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ଏଫ୍ ସିଆଇ ଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିବା ସାକୃତି ପତ୍ର ଅନୁଯାୟୀ 226.44 କୁଇଣ୍ଟାଲ ପାଇଁ 5.29 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମିଲରମାନଙ୍କଠାରୁ କାଟିବା ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ ମିଲରମାନଙ୍କଠାରୁ ମାତ୍ର 0.30 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅସୁଲ କରିଥିଲେ ଫଳରେ ମିଲରମାନଙ୍କଠାରୁ 4.99 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା କମ୍ ଅସୁଲ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ସେ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

2.1.12.5 ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ମହଜୁଦ୍ ସ୍ଥାନ କମ୍ ଥିବାରୁ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନରେ ବିଳମ୍ବ

ମିଲରମାନେ ଧାନ ପାଇବାର 120 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଚାଉଳ ପହଞ୍ଚାଇବା ଆବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ, ଚାଉଳକୁ ଗଞ୍ଜିତ ରଖିବାକୁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରିମାଣର ଭଣ୍ଡାରଣ ସ୍ଥାନ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଉଚିତ୍ ।

ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ହୋଇଥିବା ତିନିଟି³⁰ ଜିଲ୍ଲାରେ ଯଦିଓ 29 ଜଣ ମିଲର 29.52 କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 12,371 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ନିକାସ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପାଇଥିଲେ, ଚାଉଳ ଗ୍ରହଣ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସଂରକ୍ଷଣ ସ୍ଥାନ ଅଭାବରୁ ତାହା ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନର 4 ରୁ 300³¹ ଦିନ ବିଳମ୍ବରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲା । ଅତଏବ, ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନରେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା, ଯାହାପଲରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଧାନ ପେଷଣ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଧାନ ପେଷଣ ସମନ୍ବୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ବିଫଳତା ଯୋଗୁ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ନିୟମର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ହୋଇଥିଲା । ଅତଏବ, ପେଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଯୋଗାଣ ଅଧିକାରୀ ତଥା ଜିଲ୍ଲା ପରିଚାଳକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୂଚାରୁ ରୂପେ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇନଥିଲା ।

²⁹ କନ୍ଧମାଳ, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା ଏବଂ ରାୟଗଡ଼ା
³⁰ ଗଞ୍ଜାମ, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା ଏବଂ କନ୍ଧମାଳ
³¹ 90 ଦିନ ଯାଏ ବିଳମ୍ବ: 9410 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍, 91-120 ଦିନ: 1671 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍, 121-180 ଦିନ: 927 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଏବଂ 180 ଦିନରୁ ଅଧିକ: 363 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍

ପ୍ରସ୍ତାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ମିଲରଙ୍କ ନିକଟରେ ଗଠିତ ଥିବା ଧାନ/ ଚାଉଳର ପ୍ରକୃତ ପରିମାଣ ଜାଣିବାକୁ ମିଲରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁଲାଇନ୍ ତଦାରଖ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଛି ।

2.1.13 ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଓ ନିରୀକ୍ଷଣ

2.1.13.1 ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ କମିଟି ବୈଠକ ବସିବାରେ ସକ୍ଷମତା

ସଂଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ତାରିଖ, ସମିତିଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା ଓ ନାମ ଓ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ଥାନ ରୂପାନ୍ତ କରିବା ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାରେ ସଂଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ସମାକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ କମିଟି (ଡିଏଲ୍‌ପିସି) ବୈଠକ ପ୍ରତି ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ ଖରିଫ୍ ଓ ରବି ଋତୁରେ ସଂଗ୍ରହଣ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ପୃଥକ ଭାବେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା ଆଠଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ସମାକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କରିଥିଲା ଯେ ଖରିଫ୍ ସଂଗ୍ରହଣ ପୂର୍ବରୁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଥର ଡିଏଲ୍‌ପିସି ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ରବି ସଂଗ୍ରହଣ ପାଇଁ 2010-15 ମଧ୍ୟରେ (ବରଗଡ଼, ସମ୍ବଲପୁର, କଳାହାଣ୍ଡିରେ 2012-13 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁ ଏବଂ 2014-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁ ପାଇଁ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ବ୍ୟତୀତ) କୌଣସି ଡିଏଲ୍‌ପିସି ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇନଥିଲା । ସମିତି ସ୍ତରୀୟ ସଂଗ୍ରହଣ କମିଟି (ଏସ୍‌ଏଲ୍‌ପିସି) ଯଦିଓ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲା ଗୁଡ଼ିକରେ ଏହାର କୌଣସି ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇନଥିଲା । ଡିଏଲ୍‌ପିସି ବା ଏସ୍‌ଏଲ୍‌ପିସିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗ୍ରହଣର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅନିୟମିତତା ଯଥା: ଧାନର ଭୁଲ୍ ଆକଳନ, ସଂଗ୍ରହରେ ବିଳମ୍ବ, ମିଲରମାନଙ୍କ ପରିସରକୁ ସିଧାସଳଖ ଧାନ ସ୍ଥାନାନ୍ତର, ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଧାନ ଯୋଗାଣ ଆଦି ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଘଟିଥିଲା ।

2.1.13.2 ଅନିୟତ ଯାଞ୍ଚର ଅଭାବ

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ, ଧାନ ସଂଗ୍ରହଣକୁ ଅଧିକ ସକ୍ଷମ ଓ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ୍ ସମୟରେ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର, ମିଲ୍ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଅନିୟତ ଯାଞ୍ଚ କରିବାକୁ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କର ଏକ ଦଳ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା କଥା ।

ସମାକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କରିଥିଲା ଯେ 2010-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ଗୁଡ଼ିକର ଧାନସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ଏପରି କୌଣସି ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଯାହାଫଳରେ ଗୁଣବତ୍ତା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇ ଧାନ କିଣା ଯାଇଥିଲା, ନଥିପତ୍ରର ସଠିକ୍ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିଲା, ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନରେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା କିମ୍ବା ଆଦୌ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

2.1.13.3 ଅଧିକ ପରିମାଣର ଧାନ ବିକ୍ରି କରୁଥିବା ଚାଷୀଙ୍କ ଯାଞ୍ଚ ନହେବା

କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ଜିଲ୍ଲାପାଳ 200 କୁଇଣ୍ଟାଲରୁ ଅଧିକ ଧାନ ବିକ୍ରି କରିଥିବା 20 ପ୍ରତିଶତ ଚାଷୀଙ୍କର ଜମି ଦଲିଲ୍‌ର ଯାଞ୍ଚ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ରାଜସ୍ୱ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ।

ଆଠଟି ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାରେ 55ଟି ମାମଲା ମଧ୍ୟରୁ 14ଟିରେ ସମାକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ ଚାଷୀମାନେ 2011-14 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ 200 କୁଇଣ୍ଟାଲରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଧାନ ବିକ୍ରି କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ସଂପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକର ପ୍ରତି ଉତ୍ପାଦନକୁ ହିସାବକୁ ନେଇ 200 କୁଇଣ୍ଟାଲରୁ ଅଧିକ ଧାନ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ସମନ୍ୱୟ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜମି କାଗଜପତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ନଥିଲା । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ, କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଜମି କାଗଜପତ୍ରକୁ ଯାଞ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲାପାଳ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ନଥିଲେ ।

ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସରୁପ, 2013-14 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ମୁନିଗୁଡ଼ା ସମିତିରେ ଜଣେ ଚାଷୀଙ୍କ ଠାରୁ 1,086 କୁଇଣ୍ଟାଲ ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ବହୁଳ ପରିମାଣର ଧାନ ବିକ୍ରି କରିବାରେ ଚାଷୀଙ୍କର

ଥୁବା କ୍ଷମତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମିତି କୌଣସି ତଦାରଖ କରିନଥିଲା । ମଗାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଜମି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିବରଣୀ, ଚାଷୀଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ସାମା ଇତ୍ୟାଦି ନଥିବାରୁ, ସମୀକ୍ଷାକୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇ ନଥିଲା ।

2.1.13.4 ଦୈନିକ କାରବାରର ମେଳନ ନହେବା ଫଳରେ ଧାନରେ କ୍ଷତି ଘଟିବା

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ସମିତିରେ ଧାନ କିଣିବା ସମୟରେ କ୍ରୟ ଅଧିକାରୀ ଏକ ସାକ୍ଷୁତି ପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବେ ଏବଂ ଧାନ କ୍ରୟ ନଥିବେ ସବିସ୍ତୃତ କ୍ରୟ ବିବରଣୀ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯାନ ପାଇଁ ମାଲ ପ୍ରେରଣା ପତ୍ର ପ୍ରଦାନ ପୂର୍ବକ ସମିତି ଚାଉଳ ମିଲରଙ୍କୁ ଧାନ ଯୋଗାଇ ଦେବେ । କିଣାଯାଇଥିବା ଧାନ ଏବଂ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ଧାନର ମେଳନ କ୍ରୟ ଅଧିକାରୀ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବେ । ସଂଗୃହୀତ ଏବଂ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଣ କରାଯାଇଥିବା ଧାନ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଅମେଳ ପାଇଁ କ୍ରୟ ଅଧିକାରୀ ଦାୟୀ ରହିବେ ।

ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ, 2013-14 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ ସାତଟି³² ପ୍ରାଥମିକ କୃଷି ସମବାୟ ସମିତିରେ 40.71 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର 311 ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଧାନ 42 ଜଣ ଚାଷୀଙ୍କଠାରୁ କ୍ରୟ କରାଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର, ଜିଲ୍ଲା କେନ୍ଦ୍ର ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ (10 ମଇ 2014) ଏହି ପରିମାଣର ଧାନ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇ ନଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ ଯାତ୍ରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ମିଲରମାନେ ଧାନ ପାଇନଥିଲେ । ଯଦିଓ ତିସସିବି ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିନଥିଲେ, ସଂଗୃହର ଦୁଇ ମାସ ପରେ ସମିତିଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ପାଣ୍ଠିରୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଧାନ କ୍ରୟ ଏବଂ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଏହାର ଯୋଗାଣର ମେଳନ କ୍ରୟ ଅଧିକାରୀ ଦୈନନ୍ଦିନ ଆଧାରରେ କରିନଥିବାରୁ ଭଣ୍ଡାରର ହିସାବ ଉଚିତ୍ ରୂପେ ହୋଇପାରି ନଥିଲା ।

ଅତଏବ, ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଏବଂ ତଦାରଖ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରଭାବୀ ନଥିଲା ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବ ।

2.1.14 ଉପସଂହାର

ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁ 2010-14 ମଧ୍ୟରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଥିବା ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ବଳକା ଧାନର ଆକଳନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ଏବଂ ଧାନ ସଂଗୃହରେ ନିୟୋଜିତ ସମିତିଗୁଡ଼ିକ ଚାଷୀମାନଙ୍କର ତଥ୍ୟାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନଥିଲେ । 2014-15 ଖରିଫ୍ ବଜାର ଋତୁରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କର ଅନୁଲୋଚନା ପଞ୍ଜୀକରଣ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପଛତା ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ବଳକା ଧାନର ଆକଳନ ଆଧାରରେ ସଂଗୃହ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଚିହ୍ନଟ ହୋଇନଥିବା ଚାଷୀ, ଚାଷୀଙ୍କ ଚିହ୍ନଟ ବିନା ଭୂମିହୀନ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ସଂଗୃହ କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହ ପଦ୍ଧତିରେ କମି ଥିବାର ସୂଚନା ମିଳିଥିଲା ।

ବିହିତ ମାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା ବରଂ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ରି ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ପରିମାଣରୁ ମନଇଚ୍ଛା କାଟ୍‌କ୍ଷ୍ଟ କରାଯାଇଥିଲା । ସଂଗୃହ ସମିତିର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଭିଡିଭୁମି ନଥିଲା । ଧାନ ସଂଗୃହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଧାନ ସାଇତି ରଖିବାକୁ ଛାଉଣୀ ଓ ମେଜିଆ ଭଣ୍ଡାର ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟଧାରାକୁ ବିଚାରକୁ ନ ନେଇ କେତେକ ମିଲରମାନଙ୍କୁ ଚୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାହାଫଳରେ ସେମାନେ ଉଚିତ୍ ପରିମାଣର ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ପେଷଣରେ ମିତବ୍ୟୟିତା ରକ୍ଷାକରାଯାଇ ନଥିଲା । କମ୍ ଦୂରତା ଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଅଣଦେଖା କରାଯାଇ ଦୂର ମିଲମାନଙ୍କୁ ସମିତିମାନଙ୍କ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଯିବାରୁ ପରିବହନ ବାବଦକୁ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ମିଲରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାନ ଆତ୍ମସାତ୍ ଏବଂ ଚାଉଳ ନ ଯୋଗାଇବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା ।

³² ସାନକମ୍ପା, ରେମେଡ, ବହମ, ଜୁଜୁମରା, ବାରଗାଁ, ସାହାସପୁର ଏବଂ ପରମାଣପୁର

ଚାଉଳ ମିଳରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ଧାନ ଉଠାଣ ମାମଲା, ଧାନ ଆତ୍ମସାତ୍/ ସନ୍ଦେହାତ୍ମକ ସଂଗ୍ରହ, ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନରେ ବିଳମ୍ବ ଇତ୍ୟାଦି ମାମଲା ଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା । ତେଣୁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଓ ତଦାରଖ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

2.1.15 ସୁପାରିଶ

ନିମ୍ନ ସୁପାରିଶ ଗୁଡ଼ିକୁ ସରକାର ବିଚାରକୁ ନେଇ ପାରନ୍ତି :

- ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖରିଫ୍ ବଜାର ରତ୍ନ ପାଇଁ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଲାଇନ୍ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପଦ୍ଧତି ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟ ଆଧାରରେ ବିକ୍ରିଯୋଗ୍ୟ ବଳକା ଧାନର ସଠିକ ଆକଳନ କରିବା ଏବଂ ଅଭାବୀ ବିକ୍ରୟ ରୋକିବା ପାଇଁ ସେହି ଅନୁସାରେ ବାସ୍ତବ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉ ;
- ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ସହାୟକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯାଉ । ସମିତି ସ୍ତରରେ ଧାନର ଓଜନ ଏବଂ ଗୁଣବତ୍ତା ବିଶ୍ଳେଷଣ ପଦ୍ଧତିକୁ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରାଯାଉ;
- ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଖୋଲାଯାଇଥିବା ସମିତି ଓ ମଣ୍ଡିରେ ଗୋଦାମ ଘର, ସିମେଣ୍ଟ ଚଟାଣ ଆଦି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଭିଡିଭୁମି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉ;
- ଚାଉଳ ମିଳରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ଧାନ ଉଠାଣକୁ ଏଡ଼ାଇବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମହଜୁଦ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉ ଏବଂ ଦିଆଯାଉଥିବା ସୁରକ୍ଷା ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଖର୍ଚ୍ଚକୁ ନ୍ୟୁନତମ କରାଯାଉ;
- ଅଧିକ ପରିବହନ ଖର୍ଚ୍ଚ ରୋକିବାକୁ କମ୍ ଦୂରତା ଥିବା ଆଧାରରେ ଚାଉଳ ମିଳରମାନଙ୍କୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଯାଉ ଏବଂ ଧାନର ଆତ୍ମସାତ୍ ଓ କମ୍ ଚାଉଳ ପ୍ରଦାନକୁ ଏଡ଼ାଇବାକୁ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ଜମା ଆଦାୟ କରାଯାଉ;
- ମିଳର ମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାୟ ହେଉଥିବା ଚାଉଳକୁ ଗଚ୍ଛିତ ରଖିବାକୁ ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମହଜୁଦ୍ ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉ: ଏବଂ
- ଧାନ ସଂଗ୍ରହ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ମିଳରମାନଙ୍କ ପରିସରକୁ ନିୟମିତ ତଦାରଖ କରାଯାଉ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଉ ।

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭାଗ ଉପରୋକ୍ତ ସୁପାରିଶଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।

ଅଧ୍ୟାୟ III

ଅନୁପାଳନ ସମୀକ୍ଷା

ଅନୁଚ୍ଛେଦ ସଂଖ୍ୟା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
3.1	କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟଗୁଡ଼ିକରେ ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ	31-42
3.2	ରାଜ୍ୟରେ କିଶୋର ଶୁଦ୍ଧଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା	43-54
3.3	ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ତ୍ତି ଏବଂ ଐତିହାସିକ ସ୍ଥାନର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ	54-65
3.4	ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ପରିଚାଳନା	65-69
3.5	ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ନିରାପତ୍ତା ପରିକଳ୍ପନାର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ	69-77
3.6	ସରକାରୀ ବାସଗୃହର ଅନୁକୃତ ଦଖଲକାରୀମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଛେଦ ନକରିବା ଓ ଭଡ଼ା ଆଦାୟ ନକରିବା	77-83
3.7	'ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହରରେ ବିଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥିବା ଜମି'ର ଫଲୋ-ଅପ୍ ସମୀକ୍ଷା	83-85

ଅଧ୍ୟାୟ III

ଅନୁପାଳନ ସମୀକ୍ଷା

ଶ୍ରମ ଓ ରାଜ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ବୀମା ବିଭାଗ

3.1 କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟଗୁଡ଼ିକରେ ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ

3.1.1 ଉପକ୍ରମ

କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା କାରଖାନା ନିୟମ (ଓଏଫ୍‌ଆର୍), 1950, କାରଖାନାରେ କାମ କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, କଲ୍ୟାଣ, ଇତ୍ୟାଦି ସମନ୍ୱୟ ନିୟମାବଳୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ। ଅଧିନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଇବା ପାଇଁ ଶ୍ରମ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ବୀମା ବିଭାଗ (ଏଲିଆଣ୍ଟଭଏସିଆଇ) ର ସଚିବ ନୋଡାଲ ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି ଯାହାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ (ଏଫ୍‌ଆଣ୍ଟଭ) କୁ ସହାୟତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ। ଭୁବନେଶ୍ୱର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କୁ ଦୁଇ ଜଣ ସ୍ୱଗ୍ଠ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଜଣେ ଉପନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ସୁରକ୍ଷା) ଏବଂ ତିନିଜଣ ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସହାୟତା କରିଥାନ୍ତି । ପ୍ରାଚ୍ଚ ସ୍ତରରେ ସାତଟି ବିଭାଜନ ଅଛି, ଯାହାକି 22ଟି ଜୋନ୍‌ରେ ପୁନଃ ବିଭାଜନ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଜନର ମୁଖ୍ୟ ଜଣେ ଉପନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିବାବେଳେ ଗୋଟିଏ ଜୋନ୍‌ର ମୁଖ୍ୟ ଜଣେ ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (କାରଖାନା ନିରୀକ୍ଷକ) ଅଟନ୍ତି । କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ନିୟମିତ ନିରୀକ୍ଷଣ, ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରି ସୁରକ୍ଷା ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଇବା ଏବଂ ଖୁଲାପକାରୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ଦାଏର କରିବା ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପନ୍ନ ଅଟନ୍ତି ।

ଡିସେମ୍ବର 2014 ସୁଦ୍ଧା ରାଜ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗର (ଗୁରୁତର ଦୁର୍ଘଟଣା (ଏମ୍‌ଏବ୍) କାରଖାନା: 24, ଧାରା 2 (ସିବି)¹ ଅଧିନରେ ଥିବା କାରଖାନା-582; ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରଖାନା-4,242) 4,848 ଟି କାରଖାନା କାର୍ଯ୍ୟରତ ଥିଲା । ଏହି କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକରେ 2012 ରୁ 2015 ମଧ୍ୟରେ 196 ଟି ମର୍ତ୍ତ୍ୟୁଦ ଦୁର୍ଘଟଣାକୁ ମିଶାଇ 895 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ଯାହା ନିମ୍ନରେ ଦର୍ଶାଯାଇଅଛି :

ସାରଣୀ 3.1.1: 2012 ରୁ 2015 ମଧ୍ୟରେ ଘଟିଥିବା ଦୁର୍ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଷଭିତ୍ତିକ ସୂଚୀ

ବର୍ଷ	ଦୁର୍ଘଟଣାର ପ୍ରକାର			ସମୁଦାୟ
	ମର୍ତ୍ତ୍ୟୁଦ	ସାମ୍ପାଦିକ ଆଘାତ	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	
2012	78	31	332	441
2013	58	27	165	250
2014	46	29	115	190
2015 (ମାର୍ଚ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ)	14	0	0	14
ମୋଟ	196	87	612	895

(ଉତ୍ସ: କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟର ନଥିପତ୍ର)

ବିଭାଗ ବିଭିନ୍ନ ଅଧିନିୟମ/ ନିୟମ/ ବିନିୟମର ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଫଳପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଛି କି ନାହିଁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ କାରଖାନାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ସଠିକ୍ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନକୁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରମ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ବୀମା ବିଭାଗ, କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ, ଗୋଟିଏ ବିଭାଜନ (ଅନୁଗୁଳ) ଓ ତିନିଟି ଜୋନ୍ (ବୋଲେଶ୍ୱର, ଢେଙ୍କାନାଳ ଏବଂ ଜୟପୁର) କୁ ବିସ୍ତାପନ ବିନା ସ୍ୱରାଜ୍ଵତ ଅନିୟମିତ ନମୁନା ସଂଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା ବଛାଯାଇ, ଏମାନଙ୍କର 2012-15 ଅବଧିର ନଥିପତ୍ରକୁ ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇ ଜୁନ୍ ରୁ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ମଧ୍ୟରେ ସମୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା

¹ ସଂକଟପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଣାଳୀ ବିହୀନ ଥିବା କାରଖାନା ଯାହାକି ଏଥିରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ସହାୟକ ସଂଗ୍ରହ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ଶାରୀରିକ ଅସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟିକରିବ କିମ୍ବା ସାଧାରଣ ପରିବେଶରେ ପ୍ରଦୂଷଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବ

କରାଯାଇଥିଲା । ନମୁନା ଯୁନିଟ୍‌ମାନଙ୍କ 553 ଟି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରିଭୁକ୍ତ କମ୍ପାନୀ ମଧ୍ୟରୁ ବଛାଯାଇଥିବା 28 ଟି କମ୍ପାନୀ ମଧ୍ୟରୁ 19 ଟି ରେ ମିଳିତ ସରକାରିନ ଡାକ୍ତର ଉପସ୍ଥିତିରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିଲା ।

ସମାକ୍ଷାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଶ୍ରମିକ ମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ମାନାଦର୍ଶ ଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭାବରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇନଥିଲା ଯାହାକି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଅନୁକ୍ଷେପମାନଙ୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା :

3.1.2 ସୁରକ୍ଷା ମାନାଦର୍ଶ ଗୁଡ଼ିକର ଅପ୍ରଭାବୀ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ

କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସାସ୍ତ୍ରୀୟ, ସୁରକ୍ଷା ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସାଜ ସରଞ୍ଚାମର ସଂସ୍ଥାପନ/ ଉପଲବ୍ଧ ରହିବା ଉଚିତ୍ । ନିରୀକ୍ଷକମାନେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ବିହିତ ହୋଇଥିବା ସୁରକ୍ଷା ସାଜ ସରଞ୍ଚାମ/ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଉପଲବ୍ଧତା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ସମାକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ, ସୁରକ୍ଷା ମାନାଦର୍ଶ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଯୋଗୁଁ ଚାରିଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଯୁନିଟ୍‌ର 37ଟି କାରଖାନାରେ 540ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା (ଏମ୍‌ଏଚ୍‌: 4; ଧାରା 2(ସିବି): 22 ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ: 11) ଯେଉଁଥିରେ 57 ଜଣ ଶ୍ରମିକ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ହରାଇଥିଲେ ଏବଂ 32 ଜଣ ସାଂଘାତିକ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ । ଚାରିଟି ନମୁନା ଯୁନିଟ୍ ଅଧିନରେ ଥିବା 28 ଟି କାରଖାନାର ନଥିପତ୍ର ଏବଂ ସମାକ୍ଷା ଉପସ୍ଥିତିରେ ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 19 ଟି କାରଖାନାରେ କରାଯାଇଥିବା ମିଳିତ ସରକାରିନ ଡାକ୍ତର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଯେ 16 ଟି କାରଖାନାରେ ଅଧିନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ସୁରକ୍ଷା ମାନାଦର୍ଶ ପାଳନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ଯାହା ପରିଶିଷ୍ଟ

3.1.1 ରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

ପରିଶିଷ୍ଟରୁ ଅବଲୋକନ କରାଗଲା ଯେ 16 ଟି କାରଖାନା ମଧ୍ୟରୁ 9ଟିରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁସଜ୍ଜିତ ଜରୁରୀ କାଳିନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କେନ୍ଦ୍ର ନଥିଲା (ଇସିସି) । ନିଜସ୍ୱ ରକ୍ଷାକାରୀ ସରଞ୍ଚାମ (ପିପିଇ) ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିବାରୁ ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ମାନାଦର୍ଶ ପରିଚାଳନା ପ୍ରଣାଳୀ (ଏସ୍‌ଓପି) ପ୍ରତିପାଳନ ନହେବାରୁ 2012 ରୁ 2015 ମଧ୍ୟରେ ସାତଟି କାରଖାନାରେ 12 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ଚାରିଟି ଜୀବନ ହାନୀ ହୋଇଥିଲା ଓ ଅନ୍ୟ 10 ଜଣ ଶ୍ରମିକ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ । ଯଦିଓ ଏହି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ କାରଖାନା ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 2012 ରୁ 2015 ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ନିରୀକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା, କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ କୌଣସି ପ୍ରତିକାରାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନକାରୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରିନଥିଲେ । ଏହିପରି ଏକ ସାଂଘାତିକ ଘଟଣା ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି :

3.1.2.1 ସୁରକ୍ଷା ମାନାଦର୍ଶର ଇଚ୍ଛାକୃତ ଅବମାନନା ହେତୁ ଦୁର୍ଘଟଣାର ପୁନରାବୃତ୍ତି

ସୁରକ୍ଷା ମାନାଦର୍ଶର ଲଗାତର ଅବମାନନା ହେତୁ ଭୂଷଣ ସ୍କାଲ୍ ଲିମିଟେଡ୍ (ବିଏସ୍‌ଏଲ୍), ଡେଙ୍କାନାଳରେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ 30ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟି 22 ଜଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କର ପ୍ରାଣହାନୀ ଘଟିଥିଲା । 2012 ରୁ 2015 ମଧ୍ୟରେ ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟମିତ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରଦତ୍ତ ରିପୋର୍ଟ ନିରୀକ୍ଷଣ ପରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ତଥ୍ୟ ପ୍ରକଟ ହେଲା :

- ମାର୍ଚ୍ଚ 2012 ରୁ ଅକ୍ଟୋବର 2013 ମଧ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିବା ନିରୀକ୍ଷଣରେ, ଟ୍ରାଫିକ୍ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା, ବେଗ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଇତ୍ୟାଦି ପାଳନରେ ବିଦ୍ରୁପିତ ହୋଇଥିବା ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ପରବ୍ରୁ ବିଏସ୍‌ଏଲ୍ ଉକ୍ତ ସୁପାରିଶଗୁଡ଼ିକୁ ତତ୍କାଳ ପାଳନ କରିବାକୁ କୌଣସି ପ୍ରତିକାରାତ୍ମକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇନଥିଲେ । ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅପ୍ରଭାବୀ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ବିଏସ୍‌ଏଲ୍ ସଂଶୋଧିତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ ନକରିବା ହେତୁ ଜୁନ୍ 2012 ରୁ ଡିସେମ୍ବର 2013 ମଧ୍ୟରେ ଛଅଟି ଯାନ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ପାଞ୍ଚଜଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥିଲା ଓ ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ସାଂଘାତିକ ଆଘାତ ପାଇଥିଲେ ।

- ନିରାପଦ ଜୋଡା, ହେଲମେଟ୍, ଚଷମା, ଗ୍ଲୋଭ୍ ଭଳି ନିଜସ୍ୱ ରକ୍ଷାକାରୀ ସରଞ୍ଜାମ ବ୍ୟବହାର ନକରିବା, ଦୁର୍ଘଟଣା ପ୍ରତିରୋଧ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ନକରିବା, ଉଚ୍ଚତା ଅନୁମତି ପ୍ରଣାଳୀ ଇତ୍ୟାଦି ପାଳନ ନକରିବା ହେତୁ ପାଞ୍ଚଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା (ମଇ 2012 ରୁ ଜାନୁଆରୀ 2014) ଯେଉଁଥିରେ ତିନିଜଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କର ପ୍ରାଣହାନୀ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଦୁଇଜଣ ଶ୍ରମିକ ସାଙ୍ଗାତିକ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ ।
- ପୁନଶ୍ଚ, ମାର୍ଚ୍ଚ 2012 ଏବଂ ଫେବୃଆରୀ 2013 ମଧ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିବା ନିରୀକ୍ଷଣରେ, ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡ ପରିଚାଳନା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଳନରେ ଅଭାବ ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା । ପରନ୍ତୁ ବିଏସ୍ଏଲ, ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡ ପରିଚାଳନା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିନଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ ଏକ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟି (ନଭେମ୍ବର 2013) ତିନିଟି ଜୀବନ ହାନୀ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଛଅ ଜଣ ଶ୍ରମିକ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ ।
- ଆଇଆଇଟି ଖତଗପୁର ଏବଂ ଜାତୀୟ ସୁରକ୍ଷା ପରିଷଦ, ମୁମ୍ବାଇ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ନିରୀକ୍ଷା ସମୀକ୍ଷା (ନଭେମ୍ବର 2013) ର ସୁପାରିଶ/ ପ୍ରସ୍ତାବ² ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ କାରଖାନା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଅନୁସରଣ କରିନଥିଲେ ।

ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ କାରଖାନା ନିରୀକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ପାଇଁ ତତ୍କାଳ ପ୍ରତିକାରାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିବାରୁ ଅଧିନିୟମ ଧାରା 92 ଅନୁଯାୟୀ ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ବିଏସ୍ଏଲ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ଦାଏର କରିନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମର୍ମହୃଦ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବା ପରେ ମକଦ୍ଦମା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ଉକ୍ତ କାରଖାନାରେ 2012 ରୁ 2015 ମଧ୍ୟରେ 30 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟି 22 ଜଣଙ୍କର ପ୍ରାଣହାନୀ ଓ 21 ଜଣ ଶ୍ରମିକ ଆଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଦୁର୍ଘଟଣାକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ବିଭାଗ ବିହିତ ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଇନଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ସୁନିଶ୍ଚିତ କଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ଜୀବନ ହାନୀକୁ କମ୍ କରିବା ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷା ସର୍ଭାବଳୀ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନରେ ଉନ୍ନତି ଅଣାଯିବ । ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡର ଇଚ୍ଛାକୃତ ଅବମାନନା ସମ୍ପର୍କରେ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲେ ଯେ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବା ପୂର୍ବରୁ କାରଖାନା ମାନଙ୍କରେ ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡର ଫଳପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଆରମ୍ଭ କରାଯିବ ।

3.1.2.2 ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତିକୁ ଅନୁମୋଦନ ନ ମିଳିବା

ଓଡ଼ିଶା କାରଖାନା ନିୟମ, 1950 ର 61- ଏ (1) (ସି) ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପ ନିୟମ (1)ର ଖଣ୍ଡ (ଏ) ଏବଂ (ବି) ଅନୁଯାୟୀ ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଜଣକ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତାର ସବିଶେଷ ବିବରଣୀ ଦାଖଲ କରିସାରିବା ପରେ କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟଲର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହେଲା ପରେ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇବେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଘାତ ରୋକିବା ଏବଂ ନିରାପଦ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା ପାଇଁ କାରଖାନା ପରିଚାଳନାବର୍ଗଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନେ ଉପଦେଶ ଦେବେ ଓ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

ଚାରିଟି ନମୁନା ଯୁନିଟର ନଥିପତ୍ର ଯାଞ୍ଚ କରିବା ସମୟରେ ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା 28 ଟି କାରଖାନାରେ 106 ଜଣ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲାବେଳେ କାରଖାନା ପରିଚାଳନା ବର୍ଗ ଦ୍ୱାରା କେବଳ 91 ଜଣ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ନିୟମିତ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବା ସତ୍ତ୍ୱେ କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟଲର ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ କାରଖାନାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସଂଖ୍ୟାର ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ନିଯୁକ୍ତିକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିନଥିଲେ । ସମୀକ୍ଷା ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ ଉକ୍ତ 91 ଜଣ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ କେବଳ ମାତ୍ର 11 ଜଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ଉପରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ତିନିଟି କାରଖାନାର ନଅଟି ଦରଖାସ୍ତକୁ ସମୀକ୍ଷା ଯାଞ୍ଚ କଲା ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ୟ

² (i) ସାମୟିକ ଚାଲିମ୍ ଦେବା / ସତେଜ କାରକ ଚାଲିମ୍/ ନିୟମିତ ବ୍ୟବଧାନରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ପୁନଃଚାଲିମ୍ (ii) ବିପଦପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିୟମିତ ଭାବେ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ମାନଦଣ୍ଡ ଓ ସ୍ଥାନଭିତ୍ତିକ ନିରୀକ୍ଷା ଅତିକ୍ରମେ ଯୋଜନା କରିବା (iii) ପରିଚାଳନା ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଜସ୍ୱ ରକ୍ଷାକାରୀ ସାଜସରଞ୍ଜାମ ବ୍ୟବହାରର ଦୃଢ଼ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଇବା (iv) ସୁରକ୍ଷା କମିଟିର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଦୁଇ ବର୍ଷ ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା (v) ବୈଦ୍ୟୁତିକ ପୃଥକୀକରଣ ଦରକାର କରୁଥିବା କାମକୁ ଅନୁମତି ପତ୍ର ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଇତ୍ୟାଦି

କଲ୍ମା ଯେ ମାତ୍ର ତିନିଜଣ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଛଅଟି ଦରଖାସ୍ତ ତଦାରଖ କରିବା ପାଇଁ 2013 ଠାରୁ ପଡ଼ିରହିଥିଲା । ଏହି ଛଅ ଜଣ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଗ୍ରହଣ କିମ୍ବା ଖାରଜ ନକରିବା ହେତୁ ସେମାନେ କାରଖାନାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁ ରଖିଥିଲେ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଘାତ ରୋକିବା ଓ ନିରାପଦ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟିକରିବା ଦିଗରେ କାରଖାନା ପରିଚାଳନାବର୍ଗକୁ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନେ ଉପଦେଶ ଦେବା ଏବଂ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଲା । ଏହା ଉଚ୍ଚ ଘଟଣାରୁ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ 2012 ରୁ 2015 ମଧ୍ୟରେ ଏହି କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକରେ 508 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟି 43 ଜଣଙ୍କର ପ୍ରାଣ ହାନୀ ହୋଇଥିଲା ଓ 30 ଜଣ ଶ୍ରମିକ ସାଂଘାତିକ ଭାବେ ଆଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲା (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ପାଇଁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ଦରଖାସ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇ ଫର୍ମାଲ୍ କରାଯାଇଛି ।

3.1.2.3 ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ

କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ର ଧାରା 111 ଏ ଅନୁସାରେ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରମିକ ସାମ୍ବୁଧି ଓ ନିରାପତ୍ତା ଉପରେ ତାଲିମ୍ ପାଇବାର ଅଧିକାର ଅଛି । ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ କାରଖାନା ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ତାଲିମ୍ ଦିଆଯିବ କିମ୍ବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ସାମ୍ବୁଧି ଓ ସୁରକ୍ଷା ଉପରେ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ କାରଖାନା ଓ ବ୍ୟବସାୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରିଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ୍ ଦେବା ପାଇଁ ଶ୍ରମିକମାନେ ମାଲିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟୋଜିତ ହେବେ । ଚାରିଟି ନମୁନା ଯୁନିଟ୍ ଅଧିନରେ ଥିବା 28 ଟି କାରଖାନା ମଧ୍ୟରୁ 17 ଟି କାରଖାନାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ତାଲିମ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବିଶେଷ ତଥ୍ୟ **ପରିଶିଷ୍ଟ 3.1.2** ରେ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା । ଏଥିରୁ ସମାକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲ୍ମା ଯେ :

- ଚାରିଟି ନମୁନା ଯୁନିଟ୍ରେ 43,761 ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର 16,103 ଜଣ ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡ ଉପରେ ତାଲିମ୍ ପାଇଥିଲେ ଯାହାକି ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ମୋଟ ଶ୍ରମିକଙ୍କ 37 ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା ।
- 17ଟି କାରଖାନା ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର ଚାରିଟି କାରଖାନା ସମସ୍ତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରିପାରିଥିଲା । ଏପରିକି ପାଞ୍ଚଟି ଏମ୍.ଏସ୍.ଏ. ବର୍ଗର କାରଖାନାମାନଙ୍କର ନିୟମିତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 33 ପ୍ରତିଶତ ତାଲିମ୍ ପାଇନଥିଲେ । ଯଦିଓ ଏହି କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ 53 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟି 14 ଜଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କର ପ୍ରାଣ ହାନୀ ଘଟିଥିଲା ଏବଂ 15 ଜଣ ଶ୍ରମିକ ସାଂଘାତିକ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ ।
- ପାଞ୍ଚଟି ଏମ୍.ଏସ୍.ଏ. ବର୍ଗର କାରଖାନାରେ ମାତ୍ର 22 ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ (23,101 ମଧ୍ୟରୁ 5,034) କୁ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ।
- ଧାରା 2(ସିବି) ଅଧିନରେ ଆସୁଥିବା 12ଟି ସଂକଟପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଣାଳୀ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବା କାରଖାନାରେ ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡ ଉପରେ 20,660 ଜଣ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର 11,069 (54 ପ୍ରତିଶତ) ଜଣ ଶ୍ରମିକ ତାଲିମ୍ ପାଇଥିଲେ, ଯଦିଓ ଏହି କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ 433ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟି 12 ଜଣଙ୍କର ପ୍ରାଣହାନୀ ଘଟିଥିଲା ଓ 16 ଜଣ ଶ୍ରମିକ ଆଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।
- ଏପରିକି ଦୁଇଟି ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷା ଉଦ୍ୟୋଗର ଚାରିଟି³ କାରଖାନାରେ ସବୁ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡ ଉପରେ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷା ଉଦ୍ୟୋଗମାନଙ୍କରେ ତାଲିମ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଶତ 8.7 ରୁ 85.3 ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା ।

ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ତା, ନମୁନା ଯୁନିଟ୍ ମାନଙ୍କର କୌଣସି ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଏହି ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ନିରୀକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟରେ ଦର୍ଶାଇ ନଥିଲେ । ପୁନଶ୍ଚ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ

³ କ୍ୟାପ୍ଟୁର୍ ପାଞ୍ଚାଳ ପ୍ରାଣ, ନାଲକୋ, ଅନୁଗୁଳ (32.15 ପ୍ରତିଶତ), ସ୍ପେଲଟର ପ୍ଲାଣ୍ଟ, ନାଲକୋ, ଅନୁଗୁଳ (85.3 ପ୍ରତିଶତ); ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନ ଏରୋନାଟିକସ୍ ଲିମିଟେଡ୍ (ଏର୍.ଏ.ଏଲ୍), ସୁନାବେଡ଼ା (8.7 ପ୍ରତିଶତ); ନାଲକୋ (ଏମ୍.ଆଇ.ଆର), ଦାମନଯୋଡ଼ି (19.2 ପ୍ରତିଶତ)

ଡାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ଲକ୍ଷ୍ୟ କିମ୍ବା ଅନୁସୂଚୀ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଡାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରିବା ସଂପୃକ୍ତ କରାଖାନା ପରିଚାଳନା ବର୍ଗଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ଅଧିନିୟମ ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଡାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ କାରଖାନାମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ୱ ଅଟେ, ଯାହାକି ବିଭାଗ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ।

3.1.3 ଉଲ୍ଲୁଙ୍ଘନକାରୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସ୍ୱଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ

କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ର ଧାରା 92 ଅନୁଯାୟୀ ଯଦି କୌଣସି ମାଲିକ କିମ୍ବା ଦଖଲକାରୀ ଅଧିନିୟମର କୌଣସି ନିୟମକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବେ ଏବଂ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା ଏବଂ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲଦଣ୍ଡରେ କିମ୍ବା ଉଭୟରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ ।

କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟଲର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ପରେ, ସହ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସଂପୃକ୍ତ ଉପଖଣ୍ଡ ଜୁଡିସିଆଲ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ (ଏସ୍ଡିଜେଏମ୍)ଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉଲ୍ଲୁଙ୍ଘନକାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲା ଦାଏର କରିବେ । ଅପରାଧଟି ସହ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିବାର ତିନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ମାମଲା ଦାଏର ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଉଲ୍ଲୁଙ୍ଘନକାରୀଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ମାମଲା ଦାଏର କରିବାରେ ହୋଇଥିବା ତୁଟିଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନ ଅନୁକ୍ଷେପ ଗୁଡ଼ିକରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା :

3.1.3.1 ଦୁର୍ଘଟଣା ପାଇଁ ମାମଲା ଦାଏର ନହେବା

କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ର ଧାରା 106 ଅନୁଯାୟୀ ଅପରାଧର ଆରୋପିତକରଣ ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କ ନଜରକୁ ଆସିବା ଦିନଠାରୁ ତିନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ଅଭିଯୋଗଟି ଦାଖଲ ନହୁଏ, ତେବେ ଏହି ଧାରା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅପରାଧ କୌଣସି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅପରାଧ ବୋଲି ପରିଗଣନା କରିବେ ନାହିଁ ।

ଚାରିଟି ନମୁନା ସ୍ଥାନରେ ନଥିପତ୍ର ଯାଞ୍ଚରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ, 2012-15 ମଧ୍ୟରେ 37 ଟି କାରଖାନାରେ 540 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ଏବଂ 88 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ (16 ପ୍ରତିଶତ) ସହ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମାମଲା ଦାଏର କରାଯାଇଥିଲା । ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସାରଣୀ ଅନୁଯାୟୀ ବଳକା 452 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

ସାରଣୀ 3.1.2: ଚାରିଟି ନମୁନା ସ୍ଥାନରେ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ଘଟିଥିବା ଦୁର୍ଘଟଣା ତୁଳନାରେ ଦାଏର ହୋଇଥିବା ଅଭିଯୋଗନା ମାମଲା

ବର୍ଷ	ଦୁର୍ଘଟଣାର ସଂଖ୍ୟା				ଦାଏର ହୋଇଥିବା ପରିଯୋଗନା ମାମଲା				କୌଣସି ମାମଲା ଦାଏର ହୋଇନଥିବା ଦୁର୍ଘଟଣା ସଂଖ୍ୟା
	ମର୍ମିଛୁଦ	ଗୁରୁତର ଆହତ	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ମୋଟ	ମର୍ମିଛୁଦ	ଗୁରୁତର ଆହତ	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	ମୋଟ	
2012	20	14	237	271	18	7	2	27	244
2013	22	7	136	165	19	6	10	35	130
2014	12	11	71	94	12	9	1	22	72
2015 ⁴	3	0	7	10	3	0	1	4	6
ମୋଟ	57	32	451	540	52	22	14	88	452

(ଉତ୍ସ: ନମୁନା ସ୍ଥାନରେ କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟଲରର ସହନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟ)

ଉଲ୍ଲୁଙ୍ଘନକାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତିନିମାସ ମଧ୍ୟରେ ମାମଲା ଦାଏର ନହେବାର କାରଣ ନଥିଲେ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ନଥିଲା । 452 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାମଲା ଦାଏର କରିବା ସମୟସୀମା ପୂରି ଯାଇଥିବା ଯୋଗୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ମାମଲା ଦାଏର ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇପାରି ନଥିଲେ । 89 ଟି ମର୍ମିଛୁଦ ଏବଂ ଗୁରୁତର ଦୁର୍ଘଟଣାରୁ ମାତ୍ର 74ଟି ମାମଲାରେ ମାମଲା ଦାଏର କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଚାରାଧୀନ ରହିଛି । ଏପରିକି 5ଟି ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ 10 ଟି ଗୁରୁତର ଆହତ ମାମଲାରେ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମାମଲା ଦାଏର କରାଯାଇନଥିଲା ।

⁴ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ବାରମ୍ବାର ଉଲ୍ଲୁଙ୍ଘନ କରୁଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଉଲ୍ଲୁଙ୍ଘନକାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲା କରାଯାଇନଥିବା ଦୁଇଟି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା :

- ଭୂଷଣ ଷ୍ଟାଲ୍ ଲିମିଟେଡ୍, ଦେଙ୍କାନାଳରେ 28 ଜାନୁୟାରୀ 2012 ରେ ଏବଂ ବିଆଇଏଲ୍‌ଟି ଗ୍ରାଫିକ୍ ଯେପର ପ୍ରଡକ୍ଟ ଲିମିଟେଡ୍ (ବିଜିପିପିଏଲ୍), ଜୟପୁରରେ 14 ଅକ୍ଟୋବର 2012 ରେ ଦୁଇଜଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦଖଲକାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲା ଦାଏର କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ସହନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ), ଜୟପୁର ଦର୍ଶାଇଲେ (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015) ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କଠାରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନମିଳିବା ହେତୁ ଦଖଲକାରୀଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ମାମଲା ଦାଏର କରାଯାଇ ପାରି ନଥିଲା ।
- ଭୂଷଣ ଷ୍ଟାଲ୍ ଲିମିଟେଡ୍, ଦେଙ୍କାନାଳରେ 4 ମାର୍ଚ୍ଚ 2013 ରେ ଏକ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ଦୁଇଜଣ ଆହତ ହୋଇଥିଲା । ସହ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ନିରୀକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ମାମଲା ଦାଏର ଅନୁମୋଦନ ପାଇଁ ସେହି ରିପୋର୍ଟକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ) କି ନିକଟକୁ ପଠାଇଥିଲେ (ଏପ୍ରିଲ 2013) । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଘଟଣା ସମ୍ପର୍କୀୟ ରିପୋର୍ଟ କରିବାର ତିନି ମାସ ଅତିକ୍ରମ ହେବା ପରେ ଅର୍ଥାତ୍ 4 ଜୁନ୍ 2013 ରେ ଅନୁମୋଦନ ମିଳିଥିଲା । ତେଣୁ ମିଆଦି ପୂରିଯାଇଥିବା ହେତୁ ଦଖଲକାରୀଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ମାମଲାଟି ରୁଜୁ ହୋଇପାରିନଥିଲା ।

ତେଣୁ, ଉପରୋକ୍ତ ଦୁଇଟି ମାମଲାରେ କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ ନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅନୁପାଳନ କରିବାରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ) ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲା (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୁରୁତର ଦୁର୍ଘଟଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାମଲା ଦାଏର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟତ୍ନ କରାଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ 452 ଟି ଦୁର୍ଘଟଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭାଗ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗନ ମାମଲା ଦାଏର କରି ନଥିଲା ଯେଉଁଥିରେ ପାଞ୍ଚଟି ମର୍ମିଛୁଦ ଦୁର୍ଘଟଣା ସାମିଲ ଥିଲା ।

3.1.3.2 ମାମଲା ଗୁଡିକୁ ତଦାରଖ କରାନଯିବା

ବିଭାଗ ଉପନିର୍ଦ୍ଦେଶକମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲା (ଏପ୍ରିଲ 2010) ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରକ୍ଷା ଅଧୀକ୍ଷକ ଓ ସରକାରୀ ଓକିଲଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ସହିତ ନିୟମିତ ବ୍ୟବଧାନରେ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରିବେ, ଯାହା ପୁଲିସ୍-ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ବୈଠକରେ ବାକିଆ ମାମଲା ଫେଁସଲା କରିବା ବିଷୟ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଚାରିଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ବିଚାରଧାନ ଥିବା ମାମଲା ଗୁଡିକର ବର୍ଷ-ଓ୍ଵାରା ବିବରଣୀ ସାରଣୀ 3.1.3 ରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା:

ସାରଣୀ 3.1.3: ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସ୍ଥାନଗୁଡିକରେ ବିଚାରଧାନ ଥିବା ମାମଲାଗୁଡିକର ବିବରଣୀ

ବର୍ଷ	ବିଚାରଧାନ ଥିବା ମାମଲା ⁵			ମୋଟ
	ମର୍ମିଛୁଦ	ଗୁରୁତର ଆଘାତ	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	
2011 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ	79	13	146	238
2012	17	6	26	49
2013	20	9	22	51
2014	11	9	13	33
2015 ⁶	4	0	1	5
ମୋଟ	131	37	208	376

(ଉତ୍ସ: ସହ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ନଥିପତ୍ରରୁ ସମାକ୍ଷା ଦ୍ଵାରା ସଙ୍କଳିତ)

ବିଚାରଧାନ 376 ଟି ମାମଲାରେ 131 ଟି ମୃତ୍ୟୁ ଘଟଣା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ଯଥାଶୀଘ୍ର ମାମଲା ଗୁଡିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସରକାରୀ ଓକିଲଙ୍କ ସହିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ମାମଲା ଗୁଡିକର ତଦାରଖ କରିନଥିଲେ । ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମାମଲା ଗୁଡିକର ତଦାରଖ କରାନଯିବା ପାଇଁ ବିଭାଗର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ ପାଳନ କରାଯାଇ

⁵ ମାମଲାଗୁଡିକରେ ଦୁର୍ଘଟଣା, ଅଣ ରେକର୍ଡ୍‌ହୋଇଥିବା କାରଖାନା ଇତ୍ୟାଦି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ
⁶ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ନଥିଲା । ଫଳସ୍ୱରୂପ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା 54 ଟି ମାମଲା 20 ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସମୟ ଧରି ପଡି ରହିଥିବା ସହିତ 376 ଟି ମାମଲାର କୌଣସି ସମାଧାନ ନ ହୋଇ ପଡିରହିଥିଲା ।

ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଜୋନରେ 2,137 ଟି ମାମଲାରେ ଫେଁସଲା ବାକି ଥିଲା । ନମୁନା ସ୍କାନିଂଗୁଡ଼ିକରୁ 553 ଟି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରିଭୁକ୍ତ କାରଖାନା ମଧ୍ୟରୁ 37 ଟି କାରଖାନାରେ ବାରମ୍ବାର ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ଏବଂ ନିୟମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନକାରୀ କାରଖାନା ବିପକ୍ଷରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପ୍ରତିରୋଧାତ୍ମକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇପାରିନଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରଭାବୀ ରୂପରେ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକୁ ତଦାରଖ କରିବା ଦିଗରେ ବିଭାଗ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା ।

3.1.3.3 ମାମଲା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତ୍ୟାହାର

ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହୋଇଥିବା ଦୁଇଟି ମାମଲା ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ଯାହାକି ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା :

- ଜୟପୁରରେ ଥିବା ବିଆଇଏଲ୍‌ଟି ଗ୍ରାଫିକ ପେପର ପ୍ରଡକ୍ଟସ ଲିମିଟେଡ୍‌ର କ୍ଲୋରିନ ଓ୍ୱାସର ସ୍ତ୍ରିୟୁ କନଭେୟରରେ 3 ଅକ୍ଟୋବର 2009 ରେ ଏକ ମର୍ମିଛୁଦ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଜଣେ ଠିକା ଶ୍ରମିକର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ସହ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଜୟପୁରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଉଭୟ ପ୍ରାଥମିକ ଓ ରୂତାନ୍ତ ତଦନ୍ତ ରିପୋର୍ଟ ଗୁଡ଼ିକ (ଅକ୍ଟୋବର/ ଡିସେମ୍ବର 2009) ସୂଚୀତ କରିଥିଲା ଯେ, ସ୍ତ୍ରିୟୁ କନଭେୟରକୁ ଚଳାଇବା ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇନଥିବା ହେତୁ ଏବଂ ଦୁର୍ଘଟନ ସମୟରେ ହିଁ କନଭେୟରର ଭାଟ୍ ଓ୍ୱାଲ୍⁷ ପାଖରେ ଶ୍ରମିକକୁ ଠିଆ ହେବାକୁ ଛାଡି ଦିଆଯିବା ହେତୁ, ଦୁର୍ଘଟଣାଟି ଘଟିଥିଲା । ସହ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ମାନ୍ୟବର ଏସ୍‌ଡିଜେଏମ୍ ଜୟପୁରଙ୍କ ନିକଟରେ ଏକ ଅଭିଯୋଜନ ମାମଲା⁸ ଦାୟର କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2009) । ମାତ୍ର ନିରାପତ୍ତା ଏବଂ ମୃତକଙ୍କ ପରିବାରର ଥଇଥାନ ଦିଗରେ ପରିଚାଳନାବର୍ଗଙ୍କ ଉତ୍ତମ ରେକର୍ଡ ଥିବା କାରଣ ହେତୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ମାମଲାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ଦର୍ଶାଇ, ଉକ୍ତ ମାମଲାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେବା ପାଇଁ ସହନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ (ଏପ୍ରିଲ 2010)। ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ 2011-15 ମଧ୍ୟରେ ଏହି କାରଖାନାରେ ଛଅଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ତିନି ଜଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥିବା ବେଳେ, ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ଗୁରୁତର ଆହତ ହୋଇଥିଲା ।
- ନ୍ୟାସନାଲ ଆଲୁମିନିୟମ କମ୍ପାନୀ ଲିମିଟେଡ୍, ଦାମନଯୋଡି, କୋରାପୁଟରେ ଖଣି ଓ ବିଶୋଧନାଗାର ପରିସରଠାରେ 23 ଜାନୁୟାରୀ 2008 ରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ମର୍ମିଛୁଦ ଦୁର୍ଘଟଣା (ହୋଇଡ୍ରା⁹ ଓଲଟିବା)ରେ ଜଣେ ଠିକା ଶ୍ରମିକର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ଏସ୍‌ଓପି ର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରାଯାଇ ହାଇଡ୍ରା କ୍ଲେନର ଅସୁରକ୍ଷିତ ସ୍ଥିତି ହେତୁ ଦୁର୍ଘଟଣାଟି ଘଟିଥିଲା ବୋଲି ଉପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ରାୟଗଡ଼ା ନିରୀକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟ (ମାର୍ଚ୍ଚ 2008)ରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ । ଏହି ମାମଲାଟି ମାନ୍ୟବର ଏସ୍‌ଡିଜେଏମ୍ କୋରାପୁଟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଦାୟର କରାଯାଇଥିଲା (ଏପ୍ରିଲ 2008) । କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିରାପତ୍ତା ତଥା ଥଇଥାନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥିବା ଦର୍ଶାଇ ମାମଲାଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ (ଏପ୍ରିଲ 2010) ଉପନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ମାମଲାଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଇଥିଲେ (ଅକ୍ଟୋବର 2010) । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ 2011-15 ମଧ୍ୟରେ ଏହି କାରଖାନାରେ ଛଅଟି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ କି ଜଣେ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥିଲା ।

ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ, କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ରେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ପାଇଁ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତ୍ୟାହାର ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହିପରି ପ୍ରତ୍ୟାହାରକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ବିଭାଗ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ।

⁷ ଜଳାୟ ବସ୍ତୁ ରହିଥିବା କୁଣ୍ଡର ଧାରଣା କରିବା କାନୁ
⁸ ମାମଲା ସଂଖ୍ୟା 2 (ସି) ସିସି-01/2010
⁹ ଭାରୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉଠାଇବା ଏବଂ ବୋହିନେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଯାନ

3.1.4 ପରିବେଶଗତ ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଣଦେଖା କରି କାରଖାନା ଚଳାଇବା

କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ର ଧାରା 12 ଅନୁଯାୟୀ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ଉପଚରଣ ତଥା ପ୍ରଭାବୀ ନିଷ୍କାସନ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାରଖାନାରେ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଜଳ (ପ୍ରଦୂଷଣ ନିବାରଣ ଏବଂ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ) ଅଧିନିୟମ, 1974 ର ଧାରା 25 ଓ 26 ଓ ବାୟୁ (ପ୍ରଦୂଷଣ ନିବାରଣ ଏବଂ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ) ଅଧିନିୟମ, 1981ର ଧାରା 21 ଏବଂ ତତ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ ନିୟମାବଳୀ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାରମ୍ଭ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାରଖାନା ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ (ଏସ୍ପିସିବି) ଠାରୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଅନୁମତି (ସିଟିଓ) ହାସଲ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଋଷିଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଯୁନିଟ୍ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟିରେ ସମାକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ଯେ, ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଋଷିଟି ଜୋନରେ 399ଟି କାରଖାନା ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡରୁ ସିଟିଓ ହାସଲ ନ କରି କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରି ରଖୁଥିଲେ ଯାହାକି ନିମ୍ନରେ ଦର୍ଶାଗଲା :

ସାରଣୀ 3.1.4: ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡଠାରୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଅନୁମତି ହାସଲ ନକରି କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରି ରହିଥିବା କାରଖାନାମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା

ଅଞ୍ଚଳର ନାମ	କାରଖାନା ସଂଖ୍ୟା	ସିଟିଓ ହାସଲ ନକରି କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରି କାରଖାନା ସଂଖ୍ୟା
ବାଲେଶ୍ୱର	365	297
ରାୟଗଡ଼ା	139	102
ମୋଟ	504	399

(ଉତ୍ସ: ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ଼ର ଆଞ୍ଚଳିକ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟ)

ସିଟିଓ ନଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରି ରହିଥିବା 399ଟି କାରଖାନା ମଧ୍ୟରୁ, 191 ଟି କାରଖାନା ସିଟିଓ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ଆବେଦନ ଦାଖଲ କରିନଥିଲେ । ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦସ୍ତାବିଜ, ଫି ଇତ୍ୟାଦି ନଥିବା ହେତୁ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ ଅନ୍ୟ କାରଖାନା ମାନଙ୍କୁ ସିଟିଓ ପ୍ରଦାନ କରିନଥିଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ପରିବେଶଗତ ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅବହେଳା କରାଯାଇଥିବା ସମାକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା, ଯାହାକି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଦୁଇଟି ଘଟଣାରୁ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ହେଲା :

- ଋଉଳ କୁଣ୍ଡାରୁ ଡେଲ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାଣ୍ଟ, ସାଇ ରାମେଶ୍ୱର ସଲଭେଣ୍ଟ (ପି) ଲିମିଟେଡ୍, ହାସଲ କରିଥିବା ସିଟିଓ (ଡିସେମ୍ବର 2005), 31 ମାର୍ଚ୍ଚ 2012 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୈଧ ଥିଲା । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଫି ଜମା ନ କରିବା କାରଣରୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ ସିଟିଓ ପ୍ରଦାନ କରିନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏପ୍ରିଲ 2012 ଠାରୁ ବିନା ସିଟିଓ ରେ କାରଖାନାଟି ଋଲୁ ରହିଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଡିସେମ୍ବର 2011 ପରେ କାରଖାନାର ଲାଇସେନ୍ସ ନବୀକରଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା ଏବଂ ଏହି କାରଖାନା ବିନା ଲାଇସେନ୍ସ ରେ କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ଅଧିନରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଋଲୁ ରଖୁଥିଲା ।
- ଏକ ମଣ୍ଡ ଓ କାଗଜ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଯୁନିଟ୍, ବିଆଇଏଲଟି ଗ୍ରାଫିକ ପେପର ପ୍ରଡକ୍ସ ଲିମିଟେଡ୍, ଜୟପୁର ତାହାର ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ଗୁଡ଼ିକୁ (ବିଶୋଧିତ/ ଅଣ-ବିଶୋଧିତ) ଖୋଲା ନଳା ମାଧ୍ୟମରେ ନଦୀ (କୋଲାବ୍) ମଧ୍ୟକୁ ନିଷ୍କାସନ କରୁଥିଲା । ନଳାରେ ଘାଇ ହୋଇଯିବାରୁ କାରଖାନାର ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ଗୁଡ଼ିକ ନିକଟସ୍ଥ ଋଷ ଜମି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଶସ୍ୟର କ୍ଷତି ଘଟାଇବା ସହିତ ଉକ୍ତ ଜମିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା କୃଷକ ମାନଙ୍କର ଚର୍ମ ରୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ପରିବେଶ ଅନୁମତି ପତ୍ର ବିନା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା କାରଖାନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ ଏବଂ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍/ ନବୀକରଣ ଫର୍ମରେ ଏହା ସୂଚିତ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଉପରୋକ୍ତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ଧ୍ୟାନ ନ ଦେଇ ଲାଇସେନ୍ସ ର ନବୀକରଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ସହିତ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବେ । ମାତ୍ର ଲାଇସେନ୍ସ ନବୀକରଣ ଅଥବା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ସମୟରେ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ ଠାରୁ ଅନୁମତି ପତ୍ରକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେଇନଥିଲା ।

3.1.4.1 ଶିକ୍ଷା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷା ଲାବରେଟୋରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ନକରିବା

ଏମ୍ଏସ୍‌ଏଚ୍ କାରଖାନା ମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରାଧିକାର ନିରୀକ୍ଷଣ ପାଇଁ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟରେ ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ଲାବରେଟୋରୀ (ଆଇଏଚ୍‌ଏଲ୍) କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେମିନାର, କାର୍ଯ୍ୟଶାଳା ଓ ଟ୍ରେନିଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ଆୟୋଜନ କରିବା ଏବଂ ଶବ୍ଦ ଇତ୍ୟାଦି ତଥା ବିପଦପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରଦୃଷ୍ଟ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ରାସାୟନିକ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ସ୍ତର ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ବାୟୁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଅଧ୍ୟୟନ ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଲାବରେଟୋରୀ କରିଥାଏ ।

କାରଖାନା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟର ଭିଡିଭୁମି ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର 28.69 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର 2006 ଏବଂ ଅଗଷ୍ଟ 2008) । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ 9.35 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବିଷାକ୍ତ ଚ୍ୟାପ୍, ଶବ୍ଦ ଇତ୍ୟାଦିର ପ୍ରଗାଢ଼ ମାପକ ଯନ୍ତ୍ରାଦି କିଣିବା ପାଇଁ (4.34 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା), ଯାନବାହନ କ୍ରୟ ପାଇଁ (4.03 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା), ଆଇଏଚ୍‌ଏଲ୍ ପ୍ରକୋଷର ରୂପାନ୍ତରଣ (0.98 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା) ଏବଂ ଆକସ୍ମିକ ଖର୍ଚ୍ଚ, ଆନୁସଙ୍ଗିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ କମ୍ପ୍ୟୁଟର କ୍ରୟ ଇତ୍ୟାଦି ବାବଦରେ 19.34 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲେ ।

ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ଯେ, କିଣାଯାଇଥିବା ଯନ୍ତ୍ରପାତିଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହୃତ ନହୋଇ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅକାମୀ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିଲା ।

ଆଇଏଚ୍‌ଏଲ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନହେବା କାରଣରୁ, ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ରାସାୟନିକ ପ୍ରଦୃଷ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା । ତେଣୁ ବିଭିନ୍ନ ଯନ୍ତ୍ରପାତି କ୍ରୟ କରାଯାଇଥିବା ସମୁଦାୟ 28.69 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟ ବାସ୍ତବିକ ଫଳ ପ୍ରଦାନ କରିନଥିଲା ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପକରଣ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି ଏବଂ ଅକାମୀ ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକର ମରାମତି ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଛି ।

3.1.5 ନିରୀକ୍ଷଣ ଓ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା

ରାସାୟନିକ ଦୁର୍ଘଟଣା ସମୟରେ ସଂକଟମୟ ପରିସ୍ଥିତିର ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ, ରାସାୟନିକ ଦୁର୍ଘଟଣା (ଜରୁରୀ କାଳୀନ ଯୋଜନା, ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ) ନିୟମ, 1996 ଏକ ତ୍ରି-ସ୍ତରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିକଳ୍ପନା କରିଅଛି । ଉପରୋକ୍ତ ନିୟମର ଅନୁକ୍ରେମ 6 ଅନୁସାରେ, ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ ସଂକଟ ଗୁପ୍ତ¹⁰ (ଏସ୍‌ସିଜି), ଉକ୍ତ ନିୟମ ଅନୁକ୍ରେମ 8 ଅନୁସାରେ, ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ସଂକଟ ଗୁପ୍ତ (ଡିସିଜି) ଏବଂ ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂକଟ ଗୁପ୍ତ (ଏଲ୍‌ସିଜି) ଗଠିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଉକ୍ତ ନିୟମର ଅନୁକ୍ରେମ 6 ଅନୁଯାୟୀ ଗୁରୁତର ରାସାୟନିକ ଦୁର୍ଘଟଣାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଏବଂ ଗୁରୁତର ରାସାୟନିକ ଦୁର୍ଘଟଣାକୁ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପାଇଁ ବିଜ୍ଞ ପରାମର୍ଶର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଏସ୍‌ସିଜି ତ୍ରେମାସିକ ବୈଠକ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅଫ୍‌ସାଇଟ୍ ଜରୁରୀ ଯୋଜନାର ସମୀକ୍ଷା, ଗୁରୁତର ରାସାୟନିକ ଦୁର୍ଘଟଣା ହ୍ରାସ କରିବା ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏବଂ ଯୋଜନାରେ ସହାୟତା କରିବା, ଦୁର୍ଘଟଣା ପରବର୍ତ୍ତୀ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ତଥା ଡିସିଜିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ରିପୋର୍ଟର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରିବା ଆଦି ଏସ୍‌ସିଜିର ଦାୟିତ୍ୱ ଅଟେ । ଉକ୍ତ ନିୟମର ଅନୁକ୍ରେମ 8 ଅନୁଯାୟୀ, ପ୍ରତି 45 ଦିନରେ ଡିସିଜିର ବୈଠକ ଏବଂ ପ୍ରତିମାସରେ ଏଲ୍‌ସିଜିର ବୈଠକ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟବିଧିର ଏକ ନକଲ ଡିସିଜିକୁ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ, ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ଯେ:

- ଫେବୃଆରୀ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଆବଶ୍ୟକୀୟ 52 ଟି ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏସ୍‌ସିଜି ଗଠିତ ହେବା (2002) ପରଠାରୁ କେବଳ ତିନି ଥର ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲା (ଅଗଷ୍ଟ 2002, ଅକ୍ଟୋବର 2008 ଏବଂ ଜାନୁଆରୀ 2014) ।

¹⁰ ଅଧିକ୍ଷ ହେଉଛନ୍ତି ମୁଖ୍ୟ ସଚିବ, ସଭ୍ୟ ସଚିବ ଭାବରେ ସଚିବ (ଶ୍ରମ) ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ 14 ଜଣ ସଭ୍ୟ

- ଏସ୍‌ସିଜି ଦ୍ୱାରା ନିଆଯାଇଥିବା ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ କୌଣସି ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ତିନିମାସ ମଧ୍ୟରେ 13 ଟି ଗୁରୁତର ଦୁର୍ଘଟଣା (ଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏଚ୍)/ଦୁର୍ଘଟଣା ପ୍ରବଣ କାରଖାନାର ଯାଞ୍ଚ ତଥା ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସରକାରି ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ 18 ଜାନୁଆରୀ 2014ରେ ହୋଇଥିବା ଏସ୍‌ସିଜି ବୈଠକରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଇଥିଲା । ଯଦିଓ ସରକାରି ଗଠନ ହୋଇଥିଲା (ଫେବୃଆରୀ 2014), ସରକାରି ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏଚ୍ କାରଖାନାର ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିଲା ।
- ଯଦିଓ ସାତଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପାଞ୍ଚଟି¹¹ ଜିଲ୍ଲାରେ ତିସିଜି ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା, ଚାରିଟି¹² ଜିଲ୍ଲାରେ କୌଣସି ବୈଠକ କରାଯାଇନଥିଲା । ଦେଙ୍କାନାଳ ଜିଲ୍ଲାରେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ 24 ଟି ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଥିବା ସ୍ତଳେ କେବଳ ଦୁଇଟି ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥିଲା ।
- ସାତଟି ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରୁ ଛଅଟି¹³ ଜିଲ୍ଲାରେ ଏଲସିଜି ଗଠନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଦେଙ୍କାନାଳ ଜିଲ୍ଲାରେ ଯଦିଓ ଏଲସିଜି ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା, 14 ଜଣ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ଥିବା ସ୍ତଳେ ମାତ୍ର ଛଅ ଜଣ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ଗୁପ୍ତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ରାସାୟନିକ ଦୁର୍ଘଟଣା ପାଇଁ ପ୍ରତି ଛଅ ମାସରେ ଥରେ ମକଡ୍ରୁଲ୍ ଆୟୋଜନ କରିବା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ ଜରୁରୀ କାଳୀନ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଥିବା ସ୍ତଳେ, ଏଲସିଜି ଉଭୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିନଥିଲା ।

ସଂକଟ ଗୁପ୍ତ ଗଠିତ ନହେବା/ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବୈଠକ ନହେବା ଏବଂ ବୈଠକରେ ନିଆଯାଇଥିବା ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ ନକରିବା ହେତୁ ରାସାୟନିକ ଦୁର୍ଘଟଣାକୁ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରତିକାରାତ୍ମକ ଉପାୟ ତଥା ପ୍ରସ୍ତୁତିକରଣର ଆକଳନ କରାଯାଇପାରିନଥିଲା ।

ଏସ୍‌ସିଜି ଗୁଡ଼ିକର ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବ ବୋଲି ବିଭାଗ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) । ଏହା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ ଯେ ତିସିଜି ଗଠନ କରି ଶ୍ରମିକ ମାନଙ୍କ ନିରାପତ୍ତା ସୁରକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧିତ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକୁ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯିବ ।

3.1.5.1 କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱଳ୍ପ ନିରୀକ୍ଷଣ

ସରକାରଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 1997) ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ବୈଠକର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ (2 ନଭେମ୍ବର 2011) ଅନୁସାରେ, ଦୁର୍ଘଟଣା ପ୍ରବଣ କାରଖାନା, ଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏଚ୍ ଏବଂ କାରଖାନା ନିୟମ, 1948 ର ଧାରା 2 (ସିବି)/ ଧାରା 87 ଅଧୀନରେ ଥିବା କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବିହିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବୀ ପ୍ରୟୋଗକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ବର୍ଷରେ ଚାରିଥର କାରଖାନା ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଧାରା 87, ଧାରା 2(ସିବି) ଏବଂ ଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏଚ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ପ୍ରକୃତରେ କରାଯାଇଥିବା ନିରୀକ୍ଷଣର ବିଶଦ ବିବରଣୀ ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ସାରଣୀ 3.1.5: 2012-14 ମଧ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ଏବଂ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରକୃତ ନିରୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ନିରୀକ୍ଷଣରେ ସ୍ୱଳ୍ପତାର ବିବରଣୀ

ବର୍ଷ	ଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏଚ୍ ଏବଂ ଧାରା 87, 2(ସିବି) ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କାରଖାନାମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା	ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ସଂଖ୍ୟା	ପ୍ରକୃତରେ ହୋଇଥିବା ନିରୀକ୍ଷଣ ସଂଖ୍ୟା	ନିରୀକ୍ଷଣରେ ସ୍ୱଳ୍ପତା	ସ୍ୱଳ୍ପତାର ପ୍ରତିଶତ
2012	172	688	235	453	66
2013	182	728	253	475	65

¹¹ ଅନୁଗୁଳ, ବାଲେଶ୍ୱର, ଦେଙ୍କାନାଳ, କୋରାପୁଟ ଏବଂ ନବରଙ୍ଗପୁର
¹² ଅନୁଗୁଳ, ବାଲେଶ୍ୱର, କୋରାପୁଟ ଏବଂ ନବରଙ୍ଗପୁର
¹³ ଅନୁଗୁଳ, ବାଲେଶ୍ୱର, ଭଦ୍ରକ, କୋରାପୁଟ, ମାଲକାନଗିରି ଏବଂ ନବରଙ୍ଗପୁର

ବର୍ଷ	ଏମ୍‌ଏଚ୍ ଏବଂ ଧାରା 87, 2(ସିବି) ଅନ୍ତର୍ଗତ କାରଖାନାମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା	ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ସଂଖ୍ୟା	ପ୍ରକୃତରେ ହୋଇଥିବା ନିରୀକ୍ଷଣ ସଂଖ୍ୟା	ନିରୀକ୍ଷଣରେ ସ୍ୱଳ୍ପତା	ସ୍ୱଳ୍ପତାର ପ୍ରତିଶତ
2014 ମୋଟ	186	744	218	526	71
		2160	706	1454	67

(ଉତ୍ସ: ବାର୍ଷିକ ପ୍ରଶାସନିକ ରିପୋର୍ଟ)

ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ:

- ନିରୀକ୍ଷକମାନେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସଂଖ୍ୟକ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିନଥିଲେ ଏବଂ 2012-14 ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱଳ୍ପତାର ପରିମାଣ 65 ରୁ 71 ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା ଏବଂ ନମୁନା ଯୁନିଟ୍‌ଗୁଡ଼ିକରେ ସାମଗ୍ରିକ ସ୍ୱଳ୍ପତାର ପରିମାଣ 67 ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା । ଏପରିକି ଏମ୍‌ଏଚ୍ କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକର ନିରୀକ୍ଷଣରେ ସ୍ୱଳ୍ପତାର ପରିମାଣ 61 ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା ।
- ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ବିହିତ ମାନାଦର୍ଶ¹⁴ ଅନୁଯାୟୀ (ମାର୍ଚ୍ଚ 1982) 4,848 କାରଖାନାର (ଡିସେମ୍ବର 2014) ର ନିରୀକ୍ଷଣ ପାଇଁ 32 ଜଣ ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ଥିବା ସ୍ତର ରାଜ୍ୟରେ ମାତ୍ର 18 ଜଣ ନିରୀକ୍ଷକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ତେଣୁ କାରଖାନା ମାନଙ୍କରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିବାରୁ ସୁରକ୍ଷାର ମାନ ପ୍ରତିକୂଳ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଖାଲିଥିବା ପଦବୀ ପୂରଣ ହେବା ମାତ୍ରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନିରୀକ୍ଷଣ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ବୋଲି ବିଭାଗ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ ଯେ, ଦୁର୍ଘଟଣାର ହାର କମ୍ କରିବା ପାଇଁ ଦୁର୍ଘଟଣା ପ୍ରବଣ କାରଖାନାମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିତ କରି ଉଚିତ୍ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯିବ ।

3.1.6 ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିବା କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ରଖିବା

କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ର ଧାରା 6 ଏବଂ ଓଏଫ୍‌ଆର୍, 1950 ର ନିୟମ 11 ଏ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାରଖାନା ପଞ୍ଜୀକୃତ ହେବେ ଏବଂ ବିନା ଲାଇସେନ୍ସରେ କୌଣସି କାରଖାନା ମାଲିକ ତାଙ୍କର ଉତ୍ପାଦନ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁରଖିପାରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଉତ୍ପାଦନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ପଞ୍ଜୀକୃତ ନହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରିରଖିଥିବା କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଅଧିନିୟମ ଏବଂ ନିୟମରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଧିବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିସରଭୁକ୍ତ ହେବେ ନାହିଁ ।

ଡିସେମ୍ବର 2014 ସୁଦ୍ଧା ରାଜ୍ୟରେ 4,848ଟି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ କାରଖାନା ମଧ୍ୟରୁ 1,238 କାରଖାନା¹⁵ (26 ପ୍ରତିଶତ) ଗୁଡ଼ିକର ପଞ୍ଜୀକରଣ ହୋଇ ନଥିଲା । ଏହାର ବିଶେଷ ବିବରଣୀ ପରିଶିଷ୍ଟ 3.1.3 ରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି । ଚାରିଟି ନମୁନା ଯୁନିଟ୍‌ରେ, 824 ଟି କାରଖାନା ମଧ୍ୟରୁ 271 ଟି କାରଖାନା (33 ପ୍ରତିଶତ) ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିଲା ।

ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ:

- 1,238 ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିବା କାରଖାନା ମଧ୍ୟରୁ 312ଟି କାରଖାନା (25.20 ପ୍ରତିଶତ) ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗନ ମାମଲା ଦାଏର ହୋଇଥିଲା ଏବଂ 210 (16.96 ପ୍ରତିଶତ) ଟି କାରଖାନାକୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦସ୍ତାବିଜ୍ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ନୋଟିସ୍ ଜାରି କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ବଳକା 716 ଟି

¹⁴ 150 ଫ୍ୟାକ୍ଟ୍ରି ନିରୀକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଜଣେ ନିରୀକ୍ଷକ

¹⁵ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧାରଣାର ଫ୍ୟାକ୍ଟ୍ରି (ସ୍ମୁଥ୍ ଶିକ୍ସ) ଯେପରିକି ପଥର-ପେଷଣ, କାଢୁ ଶିକ୍ସ, ଉଡ଼ଣା ପାର୍ଟ୍‌ସ୍‌ର ଇଟା, ରାଇସ୍ ମିଲ୍, ଅଟାମିଲ୍ ଏବଂ ଅଟୋମୋବାଇଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି ।

(57.84 ପ୍ରତିଶତ) ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିବା କାରଖାନା ବିପକ୍ଷରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇନଥିଲା ।

- ଯଦିଓ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପାଇଁ ଚାରିଟି ନମୁନା ଯୁନିଟ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକରୁ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ 20ଟି ଆବେଦନ ପତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପଞ୍ଜୀକୃତ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ପକ୍ଷରୁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇନଥିଲା ।
- ପଞ୍ଜୀକରଣ ନହେବା କାରଣରୁ, 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଚାରିଟି ନମୁନିତ ଯୁନିଟ୍‌ର 135¹⁶ଟି ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିବା କାରଖାନା ସମ୍ପର୍କିତ 10.63 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ପଞ୍ଜୀକରଣ ଫି ଆଦାୟ କରାନଯିବା ବ୍ୟତୀତ ସେହି କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକ କାରଖାନା ଅଧିନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ଏଥିରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡରୁ ମୁକ୍ତ ଥିଲେ ।
- ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିବା କାରଖାନା ମାନଙ୍କରେ ଦୁର୍ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକର ରିପୋର୍ଟ ନହେବା କାରଣରୁ ଘଟୁଥିବା ଦୁର୍ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ କୌଣସି କାରଖାନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ମାମଲା କରିପାରିନଥିଲେ ।

ଯଦିଓ ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅବକ୍ଷା କରି 1,238 ଟି କାରଖାନା ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସରକାରୀ ବିଭାଗ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେହିପରି କାରଖାନା ମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ସେବା ଯଥା ବିଜୁଳି, ଜଳ, ବିକ୍ରି କର ପଞ୍ଜୀକରଣ ଆଦି ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ କାରଖାନା ଅଧିନିୟମର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏକ ସଠିକ୍ ସଂକ୍ରିୟା (ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗକୁ ଉପଯୋଗ କରି) ସ୍ଥାପନ କରିନଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକର ଶୀଘ୍ର ପଞ୍ଜୀକରଣ ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବ ।

3.1.7 ଉପସଂହାର

କାରଖାନା ଅଧିନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟଲର ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଅଟନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସୁରକ୍ଷା ମାନଦଣ୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ପ୍ରଭାବୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିବାରୁ ବର୍ଷବର୍ଷ ଧରି ନିୟମିତ ଭାବରେ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଚାଲିଥିଲା । ଏପରିକି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଚାରିଟି ଯୁନିଟ୍‌ରେ ଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ 37 ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଘଟଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ମାମଲା ଦାଏର କରିନଥିଲେ । ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦୁଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ଼ ଠାରୁ ମଞ୍ଜୁରୀ ନପାଇବା ସତ୍ତ୍ୱେ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରି ରଖୁଥିଲେ । ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସମିତି ଗୁଡ଼ିକ ଗଠନ କରା ନଯିବାରୁ କିମ୍ବା କମିଟିଗୁଡ଼ିକ ସଠିକ୍ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ନକରିବାରୁ ନିରୀକ୍ଷଣ ଓ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାରେ ସଞ୍ଚିତା ଥିଲା । ଏପରିକି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନକାରୀ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କରାଯାଇନଥିଲା । ରାଜ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିବା କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ 26 ପ୍ରତିଶତ କାରଖାନା ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିବାରୁ ବିଭିନ୍ନ ଅଧିନିୟମରେ ବିହିତ ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲାଗୁ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ।

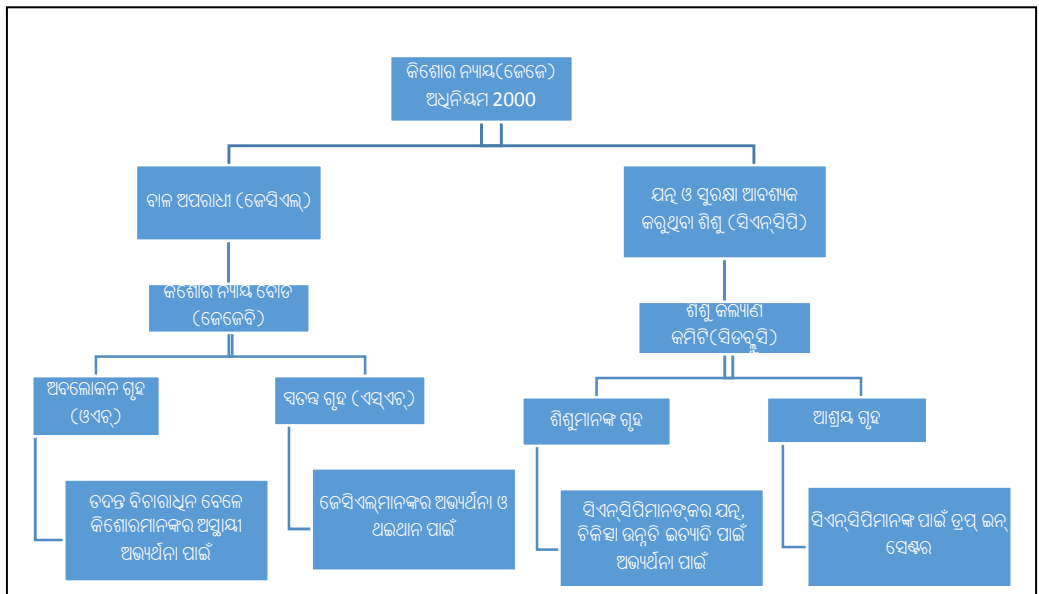
¹⁶ 136 ଟି ଅଣରେଜିଷ୍ଟ୍ରାଭୁତ ଫ୍ୟାକ୍ଟ୍ରି ବାବଦରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ତଥ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ନହୋଇପାରିବା ହେତୁ ଯଥା ବିଜୁଳିର ରୁକ୍ମିଭିକି ଦାବି ଏବଂ ଜନଶକ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି, ଅତିବ୍ ଦ୍ୱାରା ଲାଇସେନ୍ସ ଫି ସ୍ ଆକଳନ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ।

ଗୃହ ବିଭାଗ ଏବଂ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ

3.2 ରାଜ୍ୟରେ କିଶୋର ଗୃହଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା

3.2.1 ଉପକ୍ରମ

ଅଠର ବର୍ଷ ବୟସରୁ କମ୍ ବୟସର ପିଲାମାନଙ୍କର ସବୁ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ମୌଳିକ ମାନବିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ¹⁷ ରାଜ୍ୟ ଉପରେ ଏକ ପ୍ରାଥମିକ ଦାୟିତ୍ୱ ଅର୍ପଣ କରିଥାଏ । ତଦନୁସାରେ ବାଳ ଅପରାଧ (ଜେସିଏଲ୍) ଓ ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ପିଲା (ସିଏନ୍‌ସିପି) ମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ୍ ଯତ୍ନ, ସୁରକ୍ଷା ଓ ଚିକିତ୍ସା ଯୋଗାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭାରତ ସରକାର କିଶୋର ନ୍ୟାୟ (ପିଲାମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା) ଅଧିନିୟମ, 2000 (ଜେଜେ ଅଧିନିୟମ) ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଜେଜେ ଅଧିନିୟମ, 2006 ରେ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇଥିଲା, ଯାହା ଜେସିଏଲ୍ ଓ ସିଏନ୍‌ସିପିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିନିୟମର କାର୍ଯ୍ୟାନୁୟନ ପାଇଁ ଉଭୟ ରାଜ୍ୟ ଓ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୁନିଟ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ଗଠନ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲା ।

ଜେଜେ ଅଧିନିୟମ, 2000 ର ଧାରା 4 (1) ଅନୁଯାୟୀ ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା କିମ୍ବା ଜିଲ୍ଲା ସମୂହରେ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କର ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ନ୍ୟାୟ ଓ ଫର୍ମାପାଇଁ ପାଇଁ ଏକ ବା ଅଧିକ କିଶୋର ନ୍ୟାୟ ବୋର୍ଡ (ଜେଜେବି) ଗଠନ ହେବା କଥା । ପୁନଶ୍ଚ, ଅଧିନିୟମର ଧାରା 4, 8 ଏବଂ 9 ଅନୁସାରେ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କର ନ୍ୟାୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସମୟରେ ରହିବା ପାଇଁ ଅବଲୋକନ ଗୃହ (ଓଏଚ୍) ଏବଂ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଆରୋପିତ ହେଲା ପରେ ସେମାନଙ୍କର ଗୃହଣା ଓ ଅଇଥାନ ପାଇଁ ସତରଞ୍ଜ ଗୃହ (ଏସ୍‌ଏଚ୍) ନିର୍ମାଣ ହେବା କଥା ।

ସିଏନ୍‌ସିପି କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଜେଜେ ଅଧିନିୟମ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲା ବା ଜିଲ୍ଲା ସମୂହରେ ଶିଶୁ କଲ୍ୟାଣ କମିଟି (ସିଡବ୍ଲୁସି) ଗଠନ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥାଏ । ପିତାମାତା, ଅଭିଭାବକ କିମ୍ବା ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି/ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦ୍ୱାରା ପିଲାମାନଙ୍କର ତୁରନ୍ତ ଆଶ୍ରମ ସମେତ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସିଡବ୍ଲୁସି ଦାୟୀ ରହିଥାଏ ।

ଏହି ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର, କିଶୋର ନ୍ୟାୟ (ଶିଶୁ ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା), ଓଡ଼ିଶା ନିୟମ, 2002 ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ଯାହା 2009ରେ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇଥିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ମଧ୍ୟରେ, ଏହି ନିୟମାବଳୀ, ଜେସିଏଲ୍/ସିଏନ୍‌ସିପି ମାନଙ୍କର ବାସ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଓ କିଶୋରମାନଙ୍କୁ ଯତ୍ନର ଅନିର୍ବାଚ୍ୟ ମାନବଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଏସ୍‌ଏଚ୍/ଓଏଚ୍, ଆଶ୍ରମ ଗୃହ ଏବଂ ଶିଶୁ ଯତ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ (ସିସିଆଇ) ମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବ୍ୟବସ୍ଥା

¹⁷ ଧାରା 15 ଖଣ୍ଡ (3), ଧାରା 39 ଖଣ୍ଡ (ଇ) ଓ (ଏଫ୍) ଏବଂ ଧାରା 45 ଓ 47

କରିଥିଲା । ଆଶ୍ରୟ ଗୃହଗୁଡ଼ିକ, ଜରୁରୀକାଳିନ ସମର୍ଥନ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କ ଗ୍ରହଣ କେନ୍ଦ୍ର ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା ବେଳେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯତ୍ନ, ଚିକିତ୍ସା, ଶିକ୍ଷା, ତାଲିମ୍, ବିକାଶ ଓ ଅଭିଯାନ ପାଇଁ ସିସିଆଇଗୁଡ଼ିକ ଦାୟୀ ରହିଥିଲା ।

କଠିନ ପରିସ୍ଥିତି ଏବଂ ସମାଲୋଚ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସରକାରୀ-ବେସରକାରୀ ସମିତି ଭାଗିଦାରୀ ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ ପରିବେଶ ଗଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ପରିକଳ୍ପନା (ଆଇସିପିଏସ୍) ନାମକ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରାୟୋଜିତ ପରିକଳ୍ପନା 2009 ରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ପରିକଳ୍ପନାଟି ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ସମିତି (ଓଏସ୍‌ସିପିଏସ୍) ନାମକ ଏକ ସମିତି ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହୋଇଥିଲା, ଯାହା ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜିଲ୍ଲା ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୁନିଟ୍ (ଡିସିପିୟୁ)ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିଲା । ଓଏସ୍‌ସିପିଏସ୍, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ (ଡବ୍ଲୁଆଇସିଡି) ବିଭାଗର ପ୍ରଶାସନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଓଏସ୍‌ସିପିଏସ୍‌ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାବେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଡିସିପିୟୁଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଓ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରୁଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଅଧିନରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ତିନିଟି ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍, ଆଇସିପିଏସ୍ ଅଧିନରୁ ପାଣ୍ଡି ପାଉଥିଲେ ।

ସମାକ୍ଷାକୁ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ସୂଚନା ଅନୁଯାୟୀ 31 ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ମୋଟ 290¹⁸ କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ ଚାରିଟି ଓଏର୍ ଓ ଚାରିଟି ଏସ୍‌ଏର୍¹⁹ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଚାରିଟି ସ୍ଥାନରେ ଓଏର୍ ଓ ଏସ୍‌ଏର୍ଗୁଡ଼ିକ ଏକା ପରିସରରେ “ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍” ନାମରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ରାଜ୍ୟରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଛଅଟି ଏବଂ ଏନ୍‌ଜିଓ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ 86 ଟି ଶିଶୁ ଯତ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ (ସିସିଆଇ) ଥିଲା (ମାର୍ଚ୍ଚ 2015) । ଅନୁଗୁଳରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍, ଗୃହ ବିଭାଗର ପ୍ରଶାସନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଥିବା ବେଳେ, ଅବଶିଷ୍ଟ ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ସିସିଆଇଗୁଡ଼ିକ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଅଧିନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଡିସିପିୟୁ, ସିସିଆଇ ଓ ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଓଏସ୍‌ସିପିଏସ୍ 54.37 କୋଟି ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା, ଯେଉଁଥିରୁ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ସୂଚିତ ମତେ 52.32 କୋଟି ଟଙ୍କା ଉପଯୋଗ ହୋଇଥିଲା ।

ସାରଣୀ 3.2.1: 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଆଇସିପିଏସ୍ ଅଧିନରେ ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତି ଓ ଉପଯୋଗ

(କୋଟି ଟଙ୍କାରେ)

ବର୍ଷ	ମୋଟ ପ୍ରାପ୍ତି (ଅନୁଦାନ, ସୁଧ ଇତ୍ୟାଦି ସହିତ)	ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍		ଡିସିପିୟୁ/ସିସିଆଇ		ମୋଟ ଉପଯୋଗ
		ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତି	ଅନୁଦାନ ଉପଯୋଗ	ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତି	ଅନୁଦାନ ଉପଯୋଗ	
2012-13	10.05	0.42	0.36	9.63	11.63	11.99
2013-14	17.61	0.49	0.41	17.12	19.51	19.92
2014-15	26.71	0.71	0.53	26.00	19.88	20.41
ମୋଟ	54.37	1.62	1.30	52.75	51.02	52.32

(ଉତ୍ସ: ଓଏସ୍‌ସିପିଏସ୍, ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ସୂଚନା)

ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ ଏବଂ ସିସିଆଇମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହେଉଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚ, ମୁଖ୍ୟତଃ କିଶୋରମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ, ବିଛଣାପତ୍ର, ପୋଷାକ ତଥା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ, ପ୍ରଶାସନିକ ଖର୍ଚ୍ଚ, ସୂଚନା, ଶିକ୍ଷା, ଯୋଗାଯୋଗ ଓ ପକ୍ଷପୋଷଣ ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ହେଉଥିଲା ।

ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ ଏବଂ ସିସିଆଇମାନଙ୍କରେ ଥିବା ବାଲି ଅପରାଧ ଏବଂ ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ଯତ୍ନ, ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଓ ମାନବ ସମ୍ବଳର ଲଭ୍ୟତାକୁ ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ 2012-15 ଅବଧିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ଜୁଲାଇରୁ ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015 ମଧ୍ୟରେ ସମାକ୍ଷା

¹⁸ ଓଏର୍: ଅନୁଗୁଳ: 20; ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବାଲକ): 50; ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବାଲିକା): 25; ରାଉରକେଲା: 50; ଏସ୍‌ଏର୍: ଅନୁଗୁଳ: 20; ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବାଲକ): 50; ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବାଲିକା): 25; ରାଉରକେଲା: 50

¹⁹ ରାଉରକେଲା: ଓଏର୍ (1), ଏସ୍‌ଏର୍ (1); ଅନୁଗୁଳ: ଓଏର୍ (1), ଏସ୍‌ଏର୍ (1) ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର: ଓଏର୍ (2), ଏସ୍‌ଏର୍ (2) (ବାଲକ ଓ ବାଲିକାଙ୍କ ପାଇଁ ଅଲଗା ଭାବରେ)

କରାଯାଇଥିଲା । ଚାରିଟି ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ ଓ 11 ଟି ସିସିଆଇ (ଏନ୍‌ଜିଓ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ 10 ଟି ସିସିଆଇ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ), ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ, ଗୃହ ବିଭାଗ, ଜେଲ୍ ଓ ସୁଧାର ସେବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ, ଓଏସ୍‌ସିପିଏସ୍ ଏବଂ ଡିନିଟି ଜିଲ୍ଲା (ଗଞ୍ଜାମ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼) ର ଡିସିପିସ୍ଟ୍ର ମାନଙ୍କର ନଥିପତ୍ର ସମୀକ୍ଷା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ ଏବଂ ସିସିଆଇଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ମିଳିତ ସରଜମିନ୍ ତଦନ୍ତ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ।

ସମୀକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

3.2.2 ବାଳ ଅପରାଧମାନଙ୍କର ପୃଥକୀକରଣ ନକରିବା

କିଶୋର ନ୍ୟାୟ (ଶିଶୁ ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା), 2000 ଅଧିନିୟମର ଧାରା 8 (4) ଅନୁଯାୟୀ ବିଷୟ ମଧ୍ୟରେ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ବାଳ ଅପରାଧମାନଙ୍କୁ ଅପରାଧ ଭିତ୍ତିରେ ଓଏର୍ ରେ ରଖିବା ଦରକାର କରୁଥିଲା । ରାଜ୍ୟରେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଆଠଟି ଗୃହରେ କିଶୋରମାନଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ପ୍ରବେଶ, ମୁକ୍ତି ଓ ରହଣାର ସ୍ଥିତି ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

ସାରଣୀ 3.2.2: କିଶୋରମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଓ ସେମାନଙ୍କ ମାମଲାର ନିକାଶର ଧାରା

ବର୍ଷ	ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭରେ ଥିବା କିଶୋର	ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା କିଶୋର	ମୋଟ	ଖଲାସ ହୋଇଥିବା କିଶୋର	ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଥିବା କିଶୋର
2012	121	687	808	640	168
2013	168	863	1031	845	186
2014	186	877	1063	836	227
2015 (ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ)	227	228	455	220	235
ମୋଟ		2655		2541	

(ଉତ୍ସ: ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ ମାନଙ୍କରୁ ସମୀକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ସଂକଳିତ ତଥ୍ୟ)

2012-15 ମଧ୍ୟରେ, ଗୃହୀତ 2,655 କିଶୋରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 514 ଜଣ ଚୋରା, 337 ଜଣ ସିଦ୍ଧିଚୋରା, 147 ଜଣ ହତ୍ୟା ଉଦ୍ୟମ, 212 ଜଣ ହତ୍ୟା, 381 ଜଣ ଧର୍ଷଣ ଓ 1,064 ଜଣ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅପରାଧରେ ଆରୋପିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ସମୀକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ:

- ସମସ୍ତ ଚାରିଟି ଓଏର୍ ଏବଂ ଚାରିଟି ଏସ୍‌ଏର୍ ସମାନ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଓ ମାନବ ସମ୍ବଳରେ ଚାରିଟି ସ୍ଥାନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଏହି ଗୃହଗୁଡ଼ିକ ବିଚାରାଧୀନ ବାଳ ଅପରାଧ ଓ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିବା ଅପରାଧମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକା ଶିକ୍ଷନକ୍ଷେତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା କରାଯାଇନଥିଲା, ଯାହା କିଶୋର ନ୍ୟାୟ ଅଧିନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରୁଥିଲା । ଫଳରେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଗୃହୀତ ସମସ୍ତ 2,655 ଜେସିଏଲ୍‌ଙ୍କୁ ଅଲଗା ନକରି ଏହି ଚାରିଟି ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ରେ ଏକାଠି ରଖାଯାଇଥିଲା । 31 ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା, 216 ବିଚାରାଧୀନ ଜେସିଏଲ୍ ଓ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିବା 19 ଜଣ ଅପରାଧକୁ ମିଶାଇ ମୋଟ 235 ଜେସିଏଲ୍‌ଙ୍କୁ ଏହି ଗୃହଗୁଡ଼ିକରେ ଏକାଠି ରଖା ଯାଇଥିଲା । ବିଭାଗ ସୁନିଶ୍ଚିତ କଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ ରାଉରକେଲାରେ ନୂତନ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ପରେ ଅନ୍ତେବାସୀମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ରଖାଯିବ ।
- ଓଏର୍, ରାଉରକେଲାରେ ରଖାଯାଇଥିବା 120 ଜଣ କିଶୋରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 57 ଜଣ ବାଳକ ବହୁ ଅପରାଧରେ ଜଡ଼ିତ ଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଓଏର୍ରେ ଏକାଧିକ ଥର ରଖାଯାଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟରେ ବହୁ ଅପରାଧରେ ସଂପୃକ୍ତ ଥିବା ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ 2010 ରେ ଆଠରୁ 2013 ରେ 73 କୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଏହିପରି, ବିଚାରାଧୀନ ଓ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିବା ଅପରାଧମାନଙ୍କର ଏକାଠି ରହିବା, ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କୁ ସମାଜର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତକୁ ଆଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ବିରୋଧ କରୁଥିଲା ।
- ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2013) ସତ୍ତ୍ୱେ 18 ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥିବା

ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା କରାଯାଇନଥିଲା, 18 ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ 11²⁰ ଜଣ ଜେସିଏଲ୍‌ଙ୍କୁ ଡିନିଟି ଓଏର୍ ଯଥା ଅନୁଗୁଳ, ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବାଳକ) ଏବଂ ରାଉରକେଲାରେ ରଖାଯାଇଥିଲା (ମାର୍ଚ୍ଚ 2015) । ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଏପରି 18 ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଡିନିଟୁ ଖସି ଆସିଥିଲା ।

3.2.3 କିଶୋରମାନଙ୍କର ମାମଲା ରୂଢ଼ାନ୍ତ କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ

ଜେଜେ (ସିଆଣ୍ଡପିସି) ଓଡ଼ିଶା ନିୟମାବଳୀ, 2009 ର ନିୟମ 22 (3) ଅନୁସାରେ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କର ମାମଲା ସର୍ବାଧିକ ଛଅ ମାସ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ ରୂଢ଼ାନ୍ତ ହେବା ଦରକାର ।

ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ରାଜ୍ୟର ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍‌ମାନଙ୍କରେ 76 ଜଣ କିଶୋର ଥିଲେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମାମଲା 6 ରୁ 24 ମାସ ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧା²¹ ସମୟ ଧରି ସମାଧାନ ନ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ସମାଧାନ କରା ନଯିବାର କାରଣଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଅଣସାଫାତିକ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ସମାକ୍ଷା ନହେବା, କମ୍ ସଂଖ୍ୟକ ଜେଜେବି ବୈଠକ ହେବା ଓ ଜେଜେବି ସମ୍ମୁଖରେ କିଶୋରମାନଙ୍କୁ ବିଳମ୍ବରେ ହାଜର କରାଇବା, ଯାହା ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

3.2.4 କିଶୋର ନ୍ୟାୟ ବୋର୍ଡ଼ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାରେ ଅଭାବ

3.2.4.1 ଅଣସାଫାତିକ ମାମଲାରେ ଜେଜେବିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟବିଧିର ସମାପନ ନହେବା

ଜେଜେ (ସିଆଣ୍ଡପିସି) ଓଡ଼ିଶା ସଂଶୋଧନ ନିୟମାବଳୀ, 2009 ର ନିୟମ 22 (3) ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ତଦନ୍ତ, ପ୍ରଥମ ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର ତଦନ୍ତ ସରିବାର ଚାରିମାସ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା କଥା ଏବଂ ବ୍ୟତିକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଅବଧି ଦୁଇ ମାସ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇପାରେ । ଆରୋପିତ ଅପରାଧ ପ୍ରକୃତରେ ସାଫାତିକ ହୋଇନଥିଲେ, ବିଳମ୍ବ ଅବଧି ଚାରିରୁ ଛଅ ମାସ ଅତିକ୍ରମ କଲେ ମାମଲାର କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସମାପନ ହୋଇଥାଏ ।

ଚାରିଟି ଡିସିପ୍ଲିନା ନମୁନା ଯାହାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ଚାରିଟି ଜେଜେବିରେ ଛଅ ମାସରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସମୟ ଧରି 1051²² ଅଣସାଫାତିକ ମାମଲାର ତଦନ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ହୋଇ ବିଚାରାଧୀନ ରହିଥିଲା । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ କାର୍ଯ୍ୟବିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ସମାପନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଫଳରେ ଓଏର୍‌ଗୁଡ଼ିକରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗହଳି ହେବା ସହିତ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କୁ ସମୟୋଚିତ ନ୍ୟାୟ ଦିଆ ନଯାଇ ଦୀର୍ଘ କାଳ ରଖାଯାଇଥିଲା ।

ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ମାନ୍ୟବର ଜେଜେ କମିଟିର 30 ନଭେମ୍ବର 2015 ବୈଠକରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ଜେଜେବି ଗୁଡ଼ିକ ଜେଜେ (ସିଆଣ୍ଡପିସି) ଓଡ଼ିଶା ନିୟମାବଳୀ, 2002 ର ନିୟମ 22 (ସି) ଅନୁସରଣ କରିବେ । ବିଭାଗ ଆଉ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ ଯେ ମାମଲା ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ଥିବା ସମ୍ବଲପୁର, ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ଗଞ୍ଜାମ ଓ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରେ ଚାରିଟି ଅତିରିକ୍ତ ଜେଜେବି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବ ।

3.2.4.2 ସ୍ୱଳ୍ପ ଜେଜେବି ବୈଠକ ଆୟୋଜନ

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ମଧ୍ୟରେ, ଜେଜେ (ସିଆଣ୍ଡପିସି) ନିୟମାବଳୀ ଓଡ଼ିଶା, 2002 ର ନିୟମ 3 (1) ମନନ କରେ ଯେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଚାରାଧୀନ ମାମଲା କମ୍ ହୋଇ ନଥିଲେ ଜେଜେବି ବୈଠକ ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଦିବସରେ ଆୟୋଜନ ହେବ । ଜେଜେ (ସିଆଣ୍ଡପିସି) ଓଡ଼ିଶା ନିୟମାବଳୀ, 2002 ର ନିୟମ 22 (3) (ବି) ଓ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 14 ଅନୁଯାୟୀ ଜେଜେବି ପ୍ରତ୍ୟେକ ତଦନ୍ତକୁ ଚାରିମାସ ମଧ୍ୟରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବ ଏବଂ ବୋର୍ଡ଼ ଦ୍ୱାରା କାରଣ ଲିପିବଦ୍ଧ ହେଲା ପରେ ହିଁ ଏହା ଦୁଇ ମାସ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଡିନିଟି ନମୁନା ଯାହା ଡିସିପ୍ଲିନାରେ 2012-14 ମଧ୍ୟରେ ଜେଜେବିରେ ବିଚାରାଧୀନ ମାମଲା ସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ଆୟୋଜିତ ବୈଠକ ନିମ୍ନପ୍ରକାରେ ଥିଲା ।

²⁰ ଅନୁଗୁଳ (3), ବ୍ରହ୍ମପୁର (2) ଏବଂ ରାଉରକେଲା (6)
²¹ ଛଅମାସରୁ ଏକ ବର୍ଷ: 47 ମାମଲା, ଏକରୁ ଦୁଇ ବର୍ଷ ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧା : 24 ମାମଲା ଏବଂ ଦୁଇ ବର୍ଷ ଓ ତାଠାରୁ ଅଧିକ: ପାଞ୍ଚ ମାମଲା
²² ଅନୁଗୁଳ (125), ଗଞ୍ଜାମ (251), ଖୋର୍ଦ୍ଧା (446) ଏବଂ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ (229)

ସାରଣୀ 3.2.3: ବିଚାରାଧିକାର ମାମଲା ଦୁଇନାମରେ ଜେଜେବି ବୈଠକ

ଡିସିପ୍ଲିନାରୀ ନାମ	2012		2013		2014	
	ମୋଟ ବିଚାରାଧିକାର ମାମଲା	ଦିନ ସଂଖ୍ୟା/ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବୈଠକ (ନିକାସ ମାମଲା)	ମୋଟ ବିଚାରାଧିକାର ମାମଲା	ଦିନ ସଂଖ୍ୟା/ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବୈଠକ (ନିକାସ ମାମଲା)	ମୋଟ ବିଚାରାଧିକାର ମାମଲା	ଦିନ ସଂଖ୍ୟା/ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବୈଠକ (ନିକାସ ମାମଲା)
ଗଞ୍ଜାମ	472	28(86)	521	53(17)	640	193(228)
ଖୋର୍ଦ୍ଧା	526	40(49)	603	40(43)	673	123(96)
ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ	46 (ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ)	628	30(339)	535	33(220)

(ଉତ୍ସ: ଡିସିପିଓଙ୍କ ନଥିପତ୍ର ଏବଂ ଜେଜେବିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟରୁ ସଂକଳିତ)

ମାତ୍ରାଧିକାର ବିଚାରାଧିକାର ମାମଲା ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଜେଜେବି ବୈଠକଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଦିବସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇନଥିଲା । 2012-14 ମଧ୍ୟରେ 720 ବୈଠକ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ଜେଜେବି, ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ 203 ବି ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସେହିପରି ଜେଜେବି, ଗଞ୍ଜାମ ଓ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଆବଶ୍ୟକୀୟ 720 ବୈଠକ ସ୍ଥଳେ ଯଥାକ୍ରମେ 274 ଓ 109 ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । ଯଦିଓ ଜେଜେବି ଗୁଡ଼ିକ, ଓଏଚ୍ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ବୈଠକ ସଞ୍ଚାଳନ କରିବା କଥା, ତାହା ବୁଝୁଥିଲେ (ବାଳକ ଓ ବାଳିକା) ଓଏଚ୍ ମାନଙ୍କରେ କରାଯାଇନଥିଲା ।

3.2.4.3 ଜେସିଏଲ୍ ମାନଙ୍କୁ ଜେଜେବି ସମ୍ମୁଖରେ ହାଜର କରାଯାଇବାରେ ବିଳମ୍ବ

ସମୀକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଓଏଚ୍ ଗୁଡ଼ିକରେ ଥିବା 216 ଜେସିଏଲ୍ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 137 ଜଣଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଶେଷ ହାଜିରା ତାରିଖ ଠାରୁ ଦେହ ମାସରୁ 28 ମାସ²³ ପରେ ହାଜର କରାଯାଇଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ଦୁଇଟି ନମୁନା ଯାହା ଜେଜେବିରେ (ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼) ଦେଖାଗଲା ଯେ 1208 ଜେସିଏଲ୍ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 135 ଜଣଙ୍କୁ ଜେଜେବି ସମ୍ମୁଖରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ହାଜିରା ତାରିଖ ପରେ ସୁଦ୍ଧା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଜେଜେବି ସମ୍ମୁଖରେ ହାଜର କରାଯାଇନଥିଲା ।

ଓଏଚ୍/ସିଏଚ୍ (ବାଳିକା), ବୁଝୁଥିଲେ ଅଧିକ ଜେଜେବି ସମ୍ମୁଖରେ ଜେସିଏଲ୍ ମାନଙ୍କର ହାଜିରାରେ ବିଳମ୍ବ ପାଇଁ ପୁଲିସ୍ ସୁରକ୍ଷା ଦଳ ନ ପହଞ୍ଚିବା ବୋଲି କାରଣ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ 31 ଡିସେମ୍ବର 2015 ସୁଦ୍ଧା ବିଚାରାଧିକାରମାନଙ୍କୁ କମାଇବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି ।

3.2.5 ସିଡବ୍ଲୁସି ବୈଠକ ଆୟୋଜନରେ ବିଚ୍ୟୁତି

ଜେଜେ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 29 (1) ଅନୁଯାୟୀ ସିଏନ୍ସିପିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲା କିମ୍ବା ଜିଲ୍ଲା ସମୂହରେ ଶିଶୁ କଲ୍ୟାଣ କମିଟି ଗଠନ କରାଯିବା କଥା । ନିୟମ 27 (3) ଅନୁଯାୟୀ ସିଡବ୍ଲୁସି ଚାରିମାସ ମଧ୍ୟରେ ତଦତ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ । ଧାରା 25 (1) ଅନୁଯାୟୀ କମିଟି ଏହାର ବୈଠକ ଶିଶୁ ଗୃହ ପରିସରରେ କରିବା କଥା ଏବଂ ସପ୍ତାହରେ ଅନ୍ତତଃ ତିନି ଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ବର୍ଷକୁ ଅନୁମତ 156 ବୈଠକ କରିବା କଥା । ପୁନଶ୍ଚ, ଜେଜେ ଅଧିନିୟମ, 2006 ର ଧାରା 18 (3) ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟ ସରକାର କମିଟିର ବିଚାରାଧିକାର ମାମଲାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତି ଛଅ ମାସରେ ସମୀକ୍ଷା କରିବେ ଏବଂ କମିଟିକୁ ଏହାର ବୈଠକ ଆୟୋଜନକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ କିମ୍ବା ଅତିରିକ୍ତ କମିଟି ଗଠନ କରିପାରିବେ ।

ପାଞ୍ଚଟି ନମୁନା ଯାହା ମୁକ୍ତ ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳୀ²⁴ରେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା 406 ଶିଶୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 70 (17 ପ୍ରତିଶତ) ଜଣଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହଣୀ ଅବଧି ଚାରିମାସରୁ ଅଧିକ ଥିଲା । ତିନିଟି ଡିସିପ୍ଲିନାରୀ ନମୁନା ଯାହାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଗଞ୍ଜାମ ଓ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରେ ସିଡବ୍ଲୁସି ଗୁଡ଼ିକର ବାର୍ଷିକ ଆବଶ୍ୟକ 156 ବୈଠକ

²³ ଚାରି ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ-14, ଚାରିରୁ 12 ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ-105, 13-24 ମାସ -15, 24 ମାସରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ-3
²⁴ ଚାରିମାସ ସମାପ୍ତ ହେବା ସଂଗଠନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର; ଭୈରବୀ କୁନ୍ଦ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା; ବିଶ୍ୱ ଜୀବନ ସେବା ସଂଘ, ଭୁବନେଶ୍ୱର; ଦିଶା ମୁକ୍ତ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଓ ଆଇଏସଆର୍ଡି ମୁକ୍ତ ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳ, ଗଞ୍ଜାମ

ବଦଳରେ, ବୈଠକ ଆୟୋଜନର ସମ୍ପତ୍ତି ଛଅରୁ 156²⁵ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିଲା । ଏହିପରି ସିଡ଼କୁସିର କମ୍ ସଂଖ୍ୟକ ବୈଠକ ଯୋଗୁଁ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକ ବିହିତ ସାମା ଚାରିମାସରୁ ଅଧିକ ସମୟ ପରେ ଫସିଯାଇ ନ ହୋଇ ବିଚାରାଧିନ ରହିଥିଲା । ଅଧିକତ୍ତ୍ୱ ତିନିଟି ନମୁନା ଜିଲ୍ଲାର 11 ଟି ସିସିଆଇର ନମୁନା ଯାଞ୍ଚରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ଯେ ସିଡ଼କୁସି ଗୁଡ଼ିକ ଉପରିସ୍ଥ ନିୟମାବଳୀକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରି କେବଳ ଜିଲ୍ଲା ସଦର ମହକୁମା ସେମାନଙ୍କର ବୈଠକ ସମ୍ପାଳନ କରିଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ବୈଠକ (ନଭେମ୍ବର 2015) ରେ ସିଡ଼କୁସିଗୁଡ଼ିକୁ ବିଚାରାଧିନ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ଶୀଘ୍ର ଫସିଯାଇ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ କରିବାକୁ ଅନୁଦେଶ ଜାରି କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ବିଷୟରେ ସଠିକ୍ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ ।

3.2.6 ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଭିତ୍ତିଭୂମି/ ସୁବିଧାସୁଯୋଗର ଲଭ୍ୟତା

3.2.6.1 ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ଏବଂ ସିସିଆଇ ମାନଙ୍କରେ ବସ୍ତୁଗତ ଭିତ୍ତିଭୂମିର ଲଭ୍ୟତା

କେଜେ (ସିଆଇପିସି) ନିୟମାବଳୀ, 2002 ର ନିୟମ 8 ଓ 9 ଅନୁଯାୟୀ ବିଷୟ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରିଥାଏ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଏଚ୍/ ଏସ୍ଏଚ୍/ସିସିଆଇ ରେ ଶୟନାଗାର (40 ବର୍ଗ ଫୁଟ୍), ସ୍ଥାନାଗାର (ଦେଶ ଜଣ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁନ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନାଗାର ଏବଂ ସାତ ଜଣ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପାଇଖାନା), ଫୁଲପୁସ୍, ରୋଷେଇ ଘର ଏବଂ କିଶୋର ମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅନୁପାତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଖେଳ ପଡିଆ ରହିବ । ସମସ୍ତ ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ରେ ଅଧିକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ 11ଟି ସିସିଆଇ ରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ତିସିପିୟୁ ମାନଙ୍କ ସହିତ ସିସିଆଇଗୁଡ଼ିକର କର୍ମଚାରୀ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମାକ୍ଷା ଉପସ୍ଥିତିରେ ମିଳିତ ସରଜମିନ୍ ତଦନ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ କିଶୋର ଗୃହ ଗୁଡ଼ିକରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଉପଲବ୍ଧ ନଥିବା ସମାକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ଯାହାକି ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା :

ସାରଣୀ 3.2.4: ଆଠଟି ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବସ୍ତୁଗତ ଭିତ୍ତିଭୂମିର ଲଭ୍ୟତା

ଭିତ୍ତିଭୂମିର ପ୍ରକାର	ଆବଶ୍ୟକତା	ଲଭ୍ୟତା
ଶୟନାଗାର (ଚଟାଣ ଜାଗା)	କିଶୋର ପ୍ରତି 40 ବର୍ଗ ଫୁଟ୍	ଆଠଟି ଓଏଚ୍ / ଏସ୍ଏଚ୍ ରେ କେବଳ 5818 ବର୍ଗ ଫୁଟ୍ (50 ପ୍ରତିଶତ) ଥିଲା ଯାହା ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ମାତ୍ର 145 ଜେସିଏଲ୍‌ଙ୍କୁ ରଖିପାରିବ । କିନ୍ତୁ 235 ଜେସିଏଲ୍ ଙ୍କୁ ରଖାଯାଇଥିଲା ଯାହା ଦ୍ୱାରା, ଓଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକରେ ଗହଳି ହୋଇଥିଲା । ଓଏଚ୍/ ଏସ୍ଏଚ୍, ରାଉରକେଲାରେ 120 ଜେସିଏଲ୍ ଦୁଇଟି ପ୍ରକୋଷ୍ଠ (2698 ବର୍ଗ ଫୁଟ୍) ରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜେସିଏଲ୍ ପ୍ରତି କେବଳ 22 ବର୍ଗ ଫୁଟ୍ ରେ ରହିଥିଲେ । 11 ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସିସିଆଇ ମଧ୍ୟରୁ ଛଅଟିରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା (ଏକ), ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ (ଦୁଇ) ଏବଂ ଗଞ୍ଜାମ (ତିନି), 261 ପିଲାଙ୍କୁ ପିଲା ପ୍ରତି ହାରାହାରି 25 ବର୍ଗ ଫୁଟ୍ ଜାଗା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।
ସ୍ଥାନାଗାର/ ପାଇଖାନା	10 ଜଣ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁନ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନାଗାର ଏବଂ ସାତ ଜଣ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପାଇଖାନା	ହୁକୁପୁର (4) ଓ ରାଉରକେଲା (2) ର ଛଅଟି ଘରେ ଆଦୌ ସ୍ଥାନାଗାର ନଥିଲା । ଜେସିଏଲ୍‌ମାନେ ଖୋଲା ଜାଗାରେ ସ୍ନାନ କରୁଥିଲେ । ଛଅଟି ସିସିଆଇରେ (ଖୋର୍ଦ୍ଧା-1, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼-2, ଗଞ୍ଜାମ-3) ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ 65 ଟି ପାଇଖାନା ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ 41ଟି ପାଇଖାନା ଉପଲବ୍ଧ ଥିଲା । ଯେହେତୁ ପାଇଖାନା ଗୁଡ଼ିକୁ ପାଇପ ଜଳ ଯୋଗାଣ ନଥିଲା, ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ପାଇଖାନା ଗୁଡ଼ିକର ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଅସାମ୍ଭବ୍ୟ ଥିଲା । ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ କୌଣସି ଗାଧୁଆ ଘର ନଥିଲା ।

²⁵ ଗଞ୍ଜାମରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବୈଠକ: 2012-72, 2013-150, 2014-132; ଖୋର୍ଦ୍ଧା: 2012-158, 2013-163, 2014-237; ସୁନ୍ଦରଗଡ଼: 2012-57, 2013-0, 2014-79

ଭିତ୍ତିଭୂମିର ପ୍ରକାର	ଆବଶ୍ୟକତା	ଲଭ୍ୟତା
ପାନୀୟ ଜଳ	ଯଥେଷ୍ଟ ଏବଂ ଶୋଧିତ ପାନୀୟ ଜଳ	ଶୋଧିତ ପାନୀୟ ଜଳର ସୁବିଧା ତିନୋଟି ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ (ବୁଝୁପୁର-2 ଓ ଅନୁଗୁଳ-1) ରେ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏହା ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍, ରାଉରକେଲାରେ ଉପଲବ୍ଧ ନଥିଲା । 11 ଟି ସିସିଆଇ ମଧ୍ୟରୁ ତିନିଟି ²⁶ ରେ ଶୋଧିତ ପାନୀୟ ଜଳର ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ନଥିଲା ।
ରୋଷେଇ ଘର	ଫ୍ଲ୍ୟୁପୁଫ୍ ରୋଷେଇ ଘର	ଋତୁ ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ରେ ଏବଂ 11 ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସିସିଆଇ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଫ୍ଲ୍ୟୁପୁଫ୍ ରୋଷେଇ ଘର ନଥିଲା ।
ଖେଳପଡ଼ିଆ	ଯଥେଷ୍ଟ ଖେଳ ପଡ଼ିଆ	ସମସ୍ତ ଋତୁ ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ଏବଂ 11ଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସିସିଆଇ ଗୁଡ଼ିକରେ ଜେସିଏଲ୍/ ପିଲାମାନଙ୍କପାଇଁ ଆଉଟ୍ ଡୋର ଗେମ୍ ଓ ଶାରୀରିକ ବ୍ୟାୟାମ ପାଇଁ କୌଣସି ଖେଳ ପଡ଼ିଆ ନଥିଲା ।

(ଉତ୍ସ: ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ଗୁଡ଼ିକର ମିଳିତ ସରଜମିନ୍ ରେକର୍ଡ)

ଜେଜେ ନିୟମାବଳୀ, 2002 ର ନିୟମ 8 ଓ 9 ଅନୁଯାୟୀ ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅନ୍ତେବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ବାସୋପଯୋଗୀ ଜାଗା ଯୋଗାଇଦେବା ସରକାରଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ । ସମୀକ୍ଷା ନିମ୍ନମତେ ଅବଲୋକନ କଲା :

- ଅନୁଗୁଳର ତିନିଟି ସ୍ଥାନାଗାର ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଭଗ୍ନାବସ୍ଥାରେ ଥିଲା ଏବଂ ପାଣି ଗଲୁଥିଲା । ଯଦିଓ ସେହି କୋଠାର ମାରାମତି ପାଇଁ ନିର୍ବାହୀ ଯତ୍ନ (ରାସ୍ତା ଓ କୋଠାବାଡ଼ି) ବିଭାଜନ, ଅନୁଗୁଳକୁ ଛଅ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା (2014-15), ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ଅଧିକ ବ୍ୟୟ କଲେ (ମାର୍ଚ୍ଚ 2015) ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ ପାଣି ଉପଲବ୍ଧ ନଥିବା ହେତୁ ପୁନରୁଦ୍ଧାର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ବାହୀ ଯତ୍ନ (ରାସ୍ତା ଓ କୋଠାବାଡ଼ି) ବିଭାଜନ ଡାକ୍ତର ଅକ୍ଷମତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ 2015-16 ବର୍ଷ ପାଇଁ ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ଅନୁଗୁଳରେ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଆଇସିପିଏସ୍ ଅଧିନ 2015-16 ବର୍ଷ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଯୋଜନାରେ 56.27 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ ।
- ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଗୃହ, ବୁଝୁପୁର ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ଥିବା କୋଠାବାଡ଼ିର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ପାଇଁ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବାଳକ ଓ ବାଳିକାଙ୍କର ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ରେ ଉନ୍ନତି/ ରୁପାନ୍ତରିତ କରିବା ପାଇଁ 55.65 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଓ 50 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଦୁଇଟି ଅଟକଳ, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଯଥାକ୍ରମେ ଜୁଲାଇ 2011 ଏବଂ ଡିସେମ୍ବର 2014 ରେ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିଲା । ନିର୍ବାହୀ ଯତ୍ନ, ରାସ୍ତା ଓ କୋଠାବାଡ଼ି ବିଭାଜନ, ଗଞ୍ଜାମକୁ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଷ୍ପାଦନ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ରାଶି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯଦିଓ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇସାରିଥିଲା, ବୈଦ୍ୟୁତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେତୁ ଏଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହୋଇପାରିନଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ବୁଝୁପୁରର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ଏବଂ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଅନ୍ତେବାସୀମାନଙ୍କୁ ନୂତନ କୋଠାକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରାଯିବ ।
- ସେହିପରି, ସତରଞ୍ଜ କାରାଗାର ପରିସରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଓଏଚ୍/ଏସ୍ଏଚ୍ ରାଉରକେଲାକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ 3.77 କୋଟି ଟଙ୍କା²⁷ ପ୍ରଣାସନିକ ଅନୁମୋଦନ କରିଥିଲେ (ଜୁଲାଇ 2011) ଏବଂ 59.73 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ (ଅକ୍ଟୋବର 2010) । ଅବଶିଷ୍ଟ 3.17 କୋଟି ଟଙ୍କା ଡିସେମ୍ବର 2014 ଓ ଫେବୃଆରୀ 2015 ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । 30 ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015 ସୁଦ୍ଧା ନିର୍ବାହୀ ଯତ୍ନାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କେବଳ 1.09 କୋଟି ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟଟି ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ବିଷୟଟି ବୁଝାନ୍ତି କରାଯାଉଥିବା ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।

²⁶ ଜୟଶଙ୍କର ସେବାଶ୍ରମ, ବେଲସରା; ରୋମାନ୍ କ୍ୟାଥୋଲିକ ମିଶନ ବସନ୍ଦ, ସୋରଡ଼ା ଓ ବାଲୁକେଶ୍ୱର ଅନାଥାଶ୍ରମ, ଧରାକୋଟ
²⁷ ମୋଟ ଅଟକଳ ମୂଲ୍ୟ 436.88 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ ପ୍ରୋ-ରାଗ ଖର୍ଚ୍ଚକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ

ଯଥେଷ୍ଟ ପାଣ୍ଠି ମିଳିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସରକାର ଏବଂ ଆଇସିପିଏସ୍‌ଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ଓଏର୍/ ଏସ୍‌ଏର୍ ଗୁଡ଼ିକରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ମୌଳିକ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ।

3.2.7 ଅନୁଗୁଳର ଓଏର୍/ ଏସ୍‌ଏର୍‌କୁ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗକୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ନହେବା

ଆଇସିପିଏସ୍ ଅଧିନରେ ଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପ ଅନୁମୋଦନ ବୋର୍ଡ଼ ଓଏର୍/ ଏସ୍‌ଏର୍ ଅନୁଗୁଳକୁ ଗୃହ ବିଭାଗକୁ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗକୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2011) । କିନ୍ତୁ ଏହା ଡିସେମ୍ବର 2015 ସୁଦ୍ଧା ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇନଥିଲା ।

ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଅଧିନରେ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିବା ତିନିଟି ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଇସିପିଏସ୍‌ରୁ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଣ୍ଠି ଅନୁସାରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2014 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲା ପିଛା ମାସକୁ 750 ଟଙ୍କା ଓ ତାପରେ 2000²⁸ ଟଙ୍କା ଲେଖାଏଁ ଦିଆଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗୃହ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଚାଲୁଥିବା ଓଏର୍/ ଏସ୍‌ଏର୍ ଅନୁଗୁଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2013 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଲା ପ୍ରତି ମାସକୁ 1,350 ଟଙ୍କା (ଦିନକୁ 45 ଟଙ୍କା) ଏବଂ ତାପରେ ପିଲା ପ୍ରତି 1800 ଟଙ୍କା (ଦିନକୁ 60 ଟଙ୍କା) ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଏହିପରି ରାଜ୍ୟର ଓଏର୍/ ଏସ୍‌ଏର୍‌ମାନଙ୍କର ଅନ୍ତେବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭେଦାତ୍ମକ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିଲା ।

ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ, ଅନୁଗୁଳରୁ ଓଏର୍/ ଏସ୍‌ଏର୍‌କୁ ବିଭାଗକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର ଏବଂ ସମାନ ଭିତ୍ତିକ ଖାଦ୍ୟ, ବିଛଣା ଏବଂ ବସ୍ତ୍ର ମୂଲ୍ୟ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି ।

3.2.8 ମାନବ ସମ୍ପଦ

3.2.8.1 ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମାନବ ସମ୍ପଦର ଅଭାବ

100 କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ କିଶୋର/ ପିଲାମାନେ ଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ 20 ଜଣ ପୂର୍ଣ୍ଣକାଳିନ ଏବଂ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ସାମୟିକ କର୍ମଚାରୀ ମୁତୟନ କରିବାକୁ ଜେଜେ (ଦଣ୍ଡ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂହିତା) ନିୟମାବଳୀ, 2002ର ନିୟମ 48 (5) ଆବଶ୍ୟକ କରିଥାଏ । ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ହୋଇଥିବା ଦୁଇଟି ଓଏର୍/ ଏସ୍‌ଏର୍‌ଗୁଡ଼ିକ {ରାଉରକେଲା, ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବାଳକ)}ରେ 2015 ମାର୍ଚ୍ଚ ସୁଦ୍ଧା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ମାନବ ସମ୍ପଦ ସାରଣୀ 3.2.5 ରେ ଦର୍ଶାଗଲା:

ସାରଣୀ 3.2.5: ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ଗୃହରେ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ମାନବସମ୍ପଦ

ମାନବ ସମ୍ପଦ ପ୍ରକାର	ମାନାଦର୍ଶ (100 ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ)	ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ଆବଶ୍ୟକ	ମଞ୍ଜୁର ପଦବୀ	ପୂର୍ଣ୍ଣତରେ ଉପଲବ୍ଧ	ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱଳ୍ପତା
ଅଧ୍ୟକ୍ଷକ	1	2	2	2	0
ଡାକ୍ତର	1 (ସାମୟିକ)	2	2	2	0
ଅର୍ଦ୍ଧ ବିକଳିଆ କର୍ମଚାରୀ	1	2	2	1	1
ପରଖ ଅଧିକାରୀ	3	6	0	0	6
ରୋଷେୟା	2	4	2	2	2
ଗୃହ କର୍ମୀ/ କର୍ତ୍ତା	4	8	0	0	8
ପରାମର୍ଶଦାତା	2	4	0	0	4
ଶିକ୍ଷା ଦାତା	2 (ସାମୟିକ)	4	2	2	2
ଧର୍ମାତ୍ମକ ପ୍ରଶିକ୍ଷକ	1	2	0	0	2
ଭଣ୍ଡାର ରକ୍ଷକ ଓ ହିସାବ ରକ୍ଷକ	1	2	2	2	0
ସହାୟକ	2	4	2	2	2
କଳା ଓ କାରିଗରି ତଥା ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷକ	1 (ସାମୟିକ)	2	0	0	2
ମାଳୀ	1 (ସାମୟିକ)	2	0	0	2

²⁸ ଖାଦ୍ୟ: 1400 ଟଙ୍କା ଏବଂ ବିଛଣା, ବସ୍ତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି 600 ଟଙ୍କା

ମାନବ ସମ୍ବଳ ପ୍ରକାର	ମାନାଦର୍ଶ (100 ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ)	ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ଆବଶ୍ୟକ	ମଞ୍ଜୁର ପଦବୀ	ପୂର୍ଣ୍ଣତରଫ ଉପଲବ୍ଧ	ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱତ୍ୱତା
ପିଅନ/ଝାଡୁଦାର	2	4	3	3	1
ଗାଡ଼ିଚାଳକ	1	2	0	0	2
ମୋଟ	25	50	17	16	34

(ଉତ୍ସ: ନମୁନା ଓଏର୍/ଏସ୍ ଏଚ୍ ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟ)

ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଆବଶ୍ୟକ ଥିବା 50 ଟି ପଦବୀ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମାତ୍ର 17 ଟି ପଦବୀ (34 ପ୍ରତିଶତ) ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥଳେ 16 ଜଣ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦବୀ ଯଥା ପରାମର୍ଶଦାତା, ଧନ୍ୟାତ୍ମକ ପ୍ରଶିକ୍ଷକ, ଶିକ୍ଷାଦାତା ଏବଂ ସହାୟକଙ୍କ ଅଭାବ ଫଳରେ ପରାମର୍ଶ ସେବା, ଧନ୍ୟାତ୍ମକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ ସମୟ ଭିତ୍ତିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ବହୁଳ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା ଯାହା ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା:

- ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ ସୁବିଧାର ଅଭାବ :** ଜେସିଏଲ୍ ମାନଙ୍କୁ ସୁଧାରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ ଯଦିଓ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ, କିନ୍ତୁ ଏହି ସୁବିଧା ରାଜ୍ୟର କୌଣସି ଓଏର୍/ଏସ୍ ଏଚ୍ ରେ ଉପଲବ୍ଧ ନଥିଲା । ନମୁନା ନିଆଯାଇଥିବା 11ଟି ସିସିଆଇ ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର ଉଦ୍ଧୃତି ସିସିଆଇ ରେ ପରାମର୍ଶଦାତା ଥିଲେ । ଅବଶିଷ୍ଟ ସିସିଆଇ ଗୁଡ଼ିକରେ ପରାମର୍ଶଦାତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ କୌଣସି ସଂଗଠନ ବା ସଂସ୍ଥାକୁ ନିୟୋଜିତ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଆଇସିପିଏସ୍ ଅଧିନରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଯୋଜନା 2016-17 ରେ ସେମାନେ ପରାମର୍ଶଦାତା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ।
- ଧନ୍ୟାତ୍ମକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ:** ଏଗାରଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସିସିଆଇ ମଧ୍ୟରୁ ଛଅଟିରେ ଧନ୍ୟାତ୍ମକ ପ୍ରଶିକ୍ଷକ ପଦବୀ ପୂରଣ ହୋଇନଥିବାରୁ ଧନ୍ୟାତ୍ମକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ, ସେମାନେ ସିସିଆଇ ଗୁଡ଼ିକୁ ଧନ୍ୟାତ୍ମକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣର ସଂପ୍ରସାରଣ କରିବେ ।

ଡାକ୍ତର ଓ ଅନୁଚିକିତ୍ସକଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ସତ୍ତ୍ୱେ, କିଶୋରମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଯୋଗାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମୀକ୍ଷା ନିମ୍ନ ଅଭାବ ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ କରିଥିଲା :

- ପ୍ରବେଶ ସମୟରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା :** ଜେଜେ (ଦଣ୍ଡ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂହିତା) ନିୟମାବଳୀ, 2000 ନିୟମ 10 (2)ର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜେସିଏଲ୍, ଓଏର୍କୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର 24 ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ 48 ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବ । ଜେସିଏଲ୍ ମାନଙ୍କର ଏସ୍ ଏଚ୍ କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବ । ମାତ୍ର, ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି ଗୃହଗୁଡ଼ିକରେ କିଶୋରମାନଙ୍କର ଓଏର୍/ଏସ୍ ଏଚ୍ରେ ପ୍ରବେଶ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ସମୟରେ ଡାକ୍ତରୀ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇ ନଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ, ସେମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।
- ତ୍ରେମାସିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା :** ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି ଓଏର୍/ଏସ୍ ଏଚ୍ ଗୁଡ଼ିକରେ କିଶୋରମାନଙ୍କର ତ୍ରେମାସିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇ ନଥିଲା । ସେହିପରି, ଯାଞ୍ଚ ହୋଇଥିବା 11ଟି ସିସିଆଇରେ ଡାକ୍ତରୀ ନଥିବାରୁ ମଧ୍ୟ ମାସିକ ଡାକ୍ତରୀ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇନଥିଲା କିମ୍ବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ତ୍ତ ରଖାଯାଇନଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ, ସେମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।
- ବିଶେଷ ଡାକ୍ତରୀ ସୁବିଧାର ଅଭାବ :** ଜେଜେ ନିୟମାବଳୀ, 2000 ର ଧାରା 48 (2) ଅନୁଯାୟୀ ଯୌନ, ଯକ୍ଷ୍ମା ଇତ୍ୟାଦି ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ କିଶୋରମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ରଖାଯିବା କଥା । ଓଏର୍/ଏସ୍ ଏଚ୍ରେ ନଥିବାରୁ ଯାଞ୍ଚରୁ ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ ବହୁପୁର ଏବଂ ରାଉରକେଲା ଦୁଇଜଣ କିଶୋର ଏହାପାଇଁ ସହିତ ତଲିପେଟ ଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କିଶୋରମାନଙ୍କ

ସହିତ ଏକାଠି ରଖାଯାଇଥିଲା । ରାଉରକେଲା ଓଏର୍/ ଏସ୍ଏର୍ରେ ଏର୍ଆଇଭି ସଂକ୍ରମିତ କିଶୋର ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଛଣାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସଂକ୍ରମକ ଚର୍ମରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ 17 ଜଣ ଜେସିଏଲ୍‌ଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କିଶୋରମାନଙ୍କ ସହିତ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀରେ ରଖାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଡାକ୍ତରୀ ସୁବିଧାର ଅଭାବ ରହିଥିଲା । ଏହି ଓଏର୍ ଏବଂ ଏସ୍ଏର୍ ଗୁଡ଼ିକରେ ବିଶେଷ ଡାକ୍ତରୀ ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବାକୁ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।

3.2.9 ଓଏର୍/ଏସ୍ଏର୍ଗୁଡ଼ିକରେ ନିରାପତ୍ତା ଓ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା

ରାଜ୍ୟ ଜେଜେ ନିୟମାବଳୀ, 2002 ର ନିୟମ 17 (2) ଅନୁଯାୟୀ କିଶୋରମାନଙ୍କ ପଲ୍ୟନ୍ ନକ୍ସେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ପିତାମାତା/ ଅଭିଭାବକଙ୍କୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

ସମାକ୍ଷା ନିମ୍ନପ୍ରକାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ କରିଥିଲା:

- **ଜେସିଏଲ୍‌ଙ୍କ ପଲ୍ୟନ୍**: 2010-15 ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ନଥିପତ୍ର ଏବଂ ସୂଚନା ମୁଦାବକ ବୁକ୍ସପୁର (ବାଲକ)²⁹ ଓ ରାଉରକେଲା (ବାଲକ)³⁰ ର ଓଏର୍/ଏସ୍ଏର୍‌ରୁ 36 ଜଣ ଜେସିଏଲ୍ ପଲ୍ୟନ୍ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 24 ଜଣ ଜେସିଏଲ୍ ଧରା ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ 12 ଜଣ ଜେସିଏଲ୍ ଧରା ପଡ଼ିନଥିଲେ (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015) । ବୁକ୍ସପୁରର 27 ଜଣ ଜେସିଏଲ୍‌ଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର 21 ଜଣ ଧରାପଡ଼ିଥିଲେ । ପଲ୍ୟନ୍ କରିଥିବା ଏହି ସମସ୍ତ ଜେସିଏଲ୍‌ଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇନଥିଲା । ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଏହିପରି ଓଏର୍ /ଏସ୍ଏର୍ ଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଛଅ ଜଣ ଅତିରିକ୍ତ ସୁରକ୍ଷା କର୍ମୀ ନିୟୋଜିତ କରିବାକୁ ବୁକ୍ସପୁର ଏବଂ ରାଉରକେଲା ପୁଲିସ୍ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।
- **ଜେସିଏଲ୍ ମାନଙ୍କର ନିୟମିତ ଯାଞ୍ଚ ନହେବା**: ପ୍ରବେଶ ସମୟରେ ରାଉରକେଲା ଓଏର୍‌କୁ ଚାରିଜଣ ଜେସିଏଲ୍ ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣିଥିବା ବିଷୟ ଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜେସିଏଲ୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ମାଦକ/ ନିଷିଦ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ ଥିବା ନେଇ ଅଧିକ କିମ୍ବା ପୁଲିସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟମିତ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ, ଏଥିପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବେ ବୋଲି ଆଶ୍ୱାସନା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।

3.2.10 ଥଇଥାନ ଏବଂ ପୁନର୍ବସତି

3.2.10.1 ମୁକ୍ତିପତ୍ର ସମୟରେ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଅଭାବ

ଜେଜେ ନିୟମାବଳୀ, 2002 ର ନିୟମ 36 ଅନୁଯାୟୀ, ଏସ୍ଏର୍/ ଓଏର୍ ଛାଡ଼ୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସମାଜର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ କରିବାକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯତ୍ନାଳ ସଂଗଠନ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଚାରିଟି ଏସ୍ଏର୍‌ରୁ 82 ଜଣ କିଶୋର ଅପରାଧ ମୁକ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଗୃହ/ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ପାଖରେ, ସେମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତି ପରର ଗତିବିଧି ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ, କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିବାରୁ ଜେସିଏଲ୍ ମାନଙ୍କର ସୁଧୁରିବା, ଥଇଥାନ ହେବା ଏବଂ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ ହେବା ବିଷୟରେ କୌଣସି ସୂଚନା ନଥିଲା । ଏହି ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିବାରୁ, କିଶୋରମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ ହେବା ବିଷୟ ସରକାର ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିପାରି ନଥିଲେ ।

ମୁକ୍ତି ପରେ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କ ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବିକଶିତ କରିବାକୁ ଗୃହ ବିଭାଗକୁ ଚିଠି ଲେଖିବେ ବୋଲି ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।

²⁹ ମଇ 2014 ରେ 27 ଜଣ ଜେସିଏଲ୍

³⁰ 2010 ରେ 2 ଜଣ ଓ 2012 ରେ 7 ଜଣ

3.2.10.2 ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯତ୍ନଶୀଳ ସଂସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ ନହେବା

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ନିୟମାବଳୀର ନିୟମ 38 ତଥା ରାଜ୍ୟ ନିୟମାବଳୀର ନିୟମ 36 ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର/ ବାଳଗୃହ ଛାଡ଼ିଲା ପରେ ସାମାଜିକ ପୁନଃସଂହତି ପାଇଁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଜୀବନରୁ ସାମାଜିକ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତକୁ ଯିବାର ସମୟକୁ ସହଜ କରିବାକୁ କିଶୋର ବା ପିଲାମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେବାକୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯତ୍ନଶୀଳ ସଂସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କରିଥିଲା ଯେ ଏପରି କୌଣସି ସଂସ୍ଥା ନଥିବାରୁ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଚାରିଟି ଏସ୍‌ଏଚ୍‌ସ୍‌ରୁ ମୁକ୍ତି ହୋଇଥିବା 82 ଜଣ ପିଲା ଏବଂ ଯାଞ୍ଚ ହୋଇଥିବା 11 ଟି ସିସିଆଇରୁ ମୁକ୍ତି ହୋଇଥିବା 414 ଜଣ ପିଲା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯତ୍ନ ପାଇପାରି ନଥିଲେ । ମାତ୍ର, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯତ୍ନଶୀଳ ସଂସ୍ଥା ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସିସିଆଇ (ଉତ୍କଳ ବାଳାଶ୍ରମ, ବ୍ରହ୍ମପୁର) ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ 14 ଜଣ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଚିତ୍ରକଳା ପ୍ରଣିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରଣିତ ପରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ପିଲା ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ ।

ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯତ୍ନ ସଂବନ୍ଧରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି ଏବଂ ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପରେ ଏକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯତ୍ନକାରୀ ସଂସ୍ଥା ଚିହ୍ନଟ କରାଯିବ ।

3.2.11 ନିରୀକ୍ଷଣ ଓ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା

3.2.11.1 ପରିଚାଳନା କମିଟି ଗଠନ ନହେବା

ଜେଜେ (ସିଏସ୍‌ପିସି) ଓଡ଼ିଶା ସଂଗୋଧନ ନିୟମାବଳୀ, 2009 ର ନିୟମ 22 ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଜିଲ୍ଲା ବାଳ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ, ସଦସ୍ୟ ସଚିବ ଭାବେ ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଛଅ ଜଣ ସଭ୍ୟ³¹ଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ପରିଚାଳନା କମିଟି ଅନୁଷ୍ଠାନ³²ର ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ କିଶୋର ଓ ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରଗତିର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ପାଇଁ ଗଠନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ହେପାଜତରେ ଥିବା ସମୟରେ ପ୍ରୟତ୍ନ, କିଶୋରମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମସ୍ୟା, ଧର୍ମାତ୍ମକ ପ୍ରଣିତ ଓ ଶିକ୍ଷା, ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଏବଂ ପରାମର୍ଶ, ଖଲାସ ପରେ ଥଇଥାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଯୋଜନା ଆଦିର ବିଚାର ଓ ତର୍କମା କରିବାକୁ କମିଟି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସରେ ବୈଠକ କରିବେ ।

ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କରିଥିଲା ଯେ ଅନୁଗୁଳ ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବାଳକ ଓ ବାଳିକା) ଓଏଚ୍/ ଏସ୍‌ଏଚ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପାଇଁ କୌଣସି କମିଟି ଗଠନ କରାଯାଇନଥିଲା, ରାଉରକେଲାରେ ଯଦିଓ ଏହା ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା (ଅଗଷ୍ଟ 2009) । ମାତ୍ର ଏହା ତିନି ଥର ବୈଠକ କରିଥିଲେ । କମିଟି ଗଠନ ନହେବା ଏବଂ ନିୟମିତ ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ନହେବା ଫଳରେ କିଶୋର ମାନଙ୍କର ପ୍ରଗତି ବିଷୟରେ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ହୋଇପାରି ନଥିଲା । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ପରିଚାଳନା କମିଟି ଗଠନ ଏବଂ ନିୟମିତ ବୈଠକ କରିବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

3.2.11.2 ନିରୀକ୍ଷଣରେ ବିଚ୍ୟୁତି

ଜେଜେ (ସିଏସ୍‌ପିସି) ଓଡ଼ିଶା ସଂଗୋଧନ ନିୟମାବଳୀ, 2009 ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସୁରକ୍ଷା, ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ, ଯତ୍ନଶୀଳତା ସ୍ତରର ତର୍କମା ଏବଂ ନିରୀକ୍ଷଣ ବିଷୟ ଅନୁସରଣ ହେବା ନେଇ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ସରକାର ଜିଲ୍ଲା ନିରୀକ୍ଷଣ କମିଟି ଗଠନ କରିବେ । ପ୍ରତି ତିନିମାସରେ ଥରେ ଏହି ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯିବ ।

ସମୀକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ କଲା ଯେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଗୁଳ, ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବାଳିକା) ଓ ରାଉରକେଲାର ଓଏଚ୍/ ଏସ୍‌ଏଚ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ରାଜ୍ୟ/ଜିଲ୍ଲା କମିଟି ଦ୍ୱାରା ଆଦୌ ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମପୁର (ବାଳକ) ଓଏଚ୍/ ଏସ୍‌ଏଚ୍, ରାଜ୍ୟ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ଦୁଇଥର (ଅକ୍ଟୋବର 2013 ଓ ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2014) ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇଥିଲା ।

³¹ ପରଖ ଅଧିକାରୀ, ଚିକିତ୍ସା ଅଧିକାରୀ, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ବା ପରାମର୍ଶଦାତା, କର୍ମଶାଳା ଅଧ୍ୟକ୍ଷକ ବା ଧର୍ମାତ୍ମକ ପ୍ରଣିତକ, ଶିକ୍ଷକ, ସାମାଜିକ କର୍ମୀ, ଜେଜେବିର ସଦସ୍ୟ ବା ସିଡିସିର ସଭ୍ୟ ଏବଂ ଜଣେ କିଶୋର ବା ପିଲାଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ସଭ୍ୟ ଭାବରେ ରହିବେ
³² ଓଏଚ୍ କିମ୍ବା ଏସ୍‌ଏଚ୍ କିମ୍ବା ବାଳଗୃହ କିମ୍ବା ଆଶ୍ରମସ୍ଥଳ

26 ମଇ 2014 ତାରିଖରେ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନେ ଖସି ପଳାଇବା ପରେ 27 ମଇ 2014 ତାରିଖରେ ଏହି ଗୃହକୁ ଜିଲ୍ଲା କମିଟି ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ।

3.2.12 ଉପସଂହାର

ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସ୍ଥାନ ଅଭାବରୁ ବିଚାରାଧୀନ ଓ ସାବ୍ୟସ୍ତ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଏକା ସ୍ଥାନରେ ରଖିବା ଯୋଗୁଁ ରାଜ୍ୟରେ, ଅବଲୋକନ ଗୃହ ଏବଂ ସତରଞ୍ଜ ଗୃହଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଦୂର୍ବଳ ଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ଅପରାଧରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ତେବାସୀଙ୍କ ସହିତ ମିଳିତଭାବେ ଓଏର୍/ ଏସ୍‌ଏର୍‌ଗୁଡ଼ିକରେ ରଖାଯିବା ଆଇନର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଥିଲା । ଜେଜେବି ଦ୍ଵାରା ମାମଲା ଫସଲରେ ବିଳମ୍ବ ଓ ଶିଶୁ କଲ୍ୟାଣ କମିଟିର ତଦନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନହେବା ଫଳରେ ଓଏର୍/ଏସ୍‌ଏର୍ ଏବଂ ସିସିଆଇଗୁଡ଼ିକରେ କିଶୋର/ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସମୟ ଧରି ଅଟକ ରହିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ଫଳରେ ସମୟୋପଯୋଗୀ ନ୍ୟାୟ ମିଳିପାରୁନଥିଲା ।

ଶୟନାଗାର, ସ୍ନାନାଗାର, ଶୌଚାଳୟ, ପିଇବା ପାଣି, ରୋଷେଇ ଘର, ଖେଳପଡ଼ିଆ ଆଦି ଭିତ୍ତିଭୂମିଗୁଡ଼ିକ ନଥିଲା କିମ୍ବା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ଗୃହଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପୂର୍ଣ୍ଣକାଳିନ ପଦବୀଗୁଡ଼ିକ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇନଥିଲା । କିଶୋରମାନଙ୍କର ତାତ୍ତ୍ଵରା ପରୀକ୍ଷା, ଧର୍ମାତ୍ମକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଓ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ ସୁବିଧା କିଶୋର ଗୃହ ଆଦିରେ ପ୍ରାୟ ନଥିଲା । ଅଧିକାଂଶ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ, ସିଡ୍‌ବୁସିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଧାର୍ଯ୍ୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ନହେବା ଏବଂ ଜେସିଏଲ୍‌ମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତି ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ କିଶୋରମାନଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ କରିବାରେ ଓଏର୍/ ଏସ୍‌ଏର୍‌ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଫଳପ୍ରସ୍ତ ନଥିଲା ।

ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଓ ସଂସ୍କୃତି ବିଭାଗ

3.3 ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତି ଏବଂ ଐତିହାସିକ ସ୍ଥାନର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ

3.3.1 ଉପକ୍ରମ

ସମ୍ବିଧାନର ସପ୍ତମ ଅନୁସୂଚୀ ତାଲିକା-II, ଏଣ୍ଟ୍ରି-12 ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଜାତୀୟ ମହତ୍ତ୍ଵ ରୂପେ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାଚୀନ ଏବଂ ଐତିହାସିକ କୀର୍ତ୍ତିମାନ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଅଧିନରେ ରହିଥାଏ । ଓଡ଼ିଶା ତାହାର ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିର ବିଭବ ପାଇଁ ପରିଚିତ ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିର ପରିରକ୍ଷଣ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତି ପରିରକ୍ଷଣ ଅଧିନିୟମ (ଓଏଏମ୍‌ପି), 1956 ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ କୌଣସି କଳାତ୍ମକ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ଵିକ ତଥା ଐତିହାସିକ ବସ୍ତୁ କିମ୍ବା କୀର୍ତ୍ତି ତଥା କୌଣସି ଗୁମ୍ଫା, ପଥର ମୂର୍ତ୍ତିକଳା, ଧାତୁ କିମ୍ବା ଚେରାକୋଟା ଇତ୍ୟାଦିକୁ “ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତି” ଭାବେ ଗଣନା କରାଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଭାରତର ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ଵ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଅଧିନରେ ଥିବା ଜାତୀୟ ମହତ୍ତ୍ଵ ବସ୍ତୁ ନହେଇ ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଏଥିରେ ସାମିଲ ନୁହେଁ ।

ସଂସ୍କୃତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଡିସି) ଏବଂ ଅଧ୍ୟକ୍ଷକ, ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ଵ (ଓଏଏସ୍) କ୍ଷେତ୍ରରେ କମିଶନର ତଥା ସଚିବଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ସଂସ୍କୃତି ବିଭାଗ ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିର ପରିରକ୍ଷଣ³³ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ³⁴ ପାଇଁ ଦାୟା ଅଟନ୍ତି । ଡିସି ଅଧୀନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଏକ ସାହାଯ୍ୟୀ ସଂସ୍ଥା ଓରିଶାନ୍ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ମେରିଟାଇମ୍ ଏଣ୍ଡ ସାଉଥ୍ ଇଷ୍ଟ ଏସିଆନ୍ କ୍ଷତ୍ରିଜ୍ (ଓଆଇଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍) ରୁକ୍ଷକ ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ କୀର୍ତ୍ତି ଚିହ୍ନଟ, ଅନୁକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କରେ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଉପକ୍ରମ ଅଞ୍ଚଳରେ ଇଣ୍ଡିଗ୍ରେଟେଡ୍ କୋଷ୍ଟାଲ୍ ଜୋନ୍ ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ୍ (ଆଇସିଜେଡ୍‌ଏମ୍‌ପି), ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କରେ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ସଂସ୍କୃତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଏବଂ ଅଧ୍ୟକ୍ଷକ, ଓଏଏସ୍, ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଧାନ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଅଟନ୍ତି ।

2012-15 ଅବଧି ପାଇଁ ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ ସହ ସଂପୃକ୍ତ ସଂସ୍ଥାର ସମାକ୍ଷା ଜୁନ୍‌ରୁ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ମଧ୍ୟରେ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ 361 କାର୍ଯ୍ୟରୁ 114³⁵ଟି କାର୍ଯ୍ୟର ଦସ୍ତାବିଜ

³³ ପରିରକ୍ଷଣ: ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିକୁ କ୍ଷତି/ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ
³⁴ ସଂରକ୍ଷଣ: ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିକୁ ମୂଳ ଆକୃତିରେ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ
³⁵ ଓଏଏସ୍: 96; ଓଆଇଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍: 14; ଆଇସିଜେଡ୍‌ଏମ୍‌ପି: 4ଟି କାର୍ଯ୍ୟ

ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଚାରିଟି ବୌଦ୍ଧ ସ୍ଥାନ ସହିତ 70³⁶ଟି ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିର ମିଳିତ ସରଜମିନ୍ ତଦତ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ସମୀକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

3.3.2 ଯୋଜନା ଏବଂ ସାଙ୍ଗଠନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସ୍ୱଳ୍ପତା

3.3.2.1 ଯୋଜନା

- ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ :** ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ଏବଂ ‘ସୁରକ୍ଷିତ’ ଭାବେ ଅଧିକୃତ କରିବା ପାଇଁ ଓଏଏମ୍‌ପି ଅଧିନିୟମ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରେ । ଏହାପରେ, ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଓଏଏସ୍ ଏବଂ ଓଆଇଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍ ଦ୍ୱାରା କରିବାର ଥିଲା । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ପ୍ରତି ସୁରକ୍ଷିତ କୀର୍ତ୍ତି ପାଇଁ ଦୀର୍ଘ ମିଆଦି ସଂରକ୍ଷଣ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଥିଲା ଏବଂ ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା ଅଧୀନରେ ମଞ୍ଜୁରା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଅର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବାର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ, ଦୀର୍ଘ କିମ୍ବା ସଙ୍କ୍ରମିତ ମିଆଦି ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ 218 ସୁରକ୍ଷିତ କୀର୍ତ୍ତି ପାଇଁ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନାରେ କେବଳ 1.87 କୋଟି ଟଙ୍କା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ପ୍ରତି କୀର୍ତ୍ତି ପାଇଁ ବାର୍ଷିକ କେବଳ 28,593 ଟଙ୍କା ଉପଲବ୍ଧ ଥିଲା । ଫଳରେ 111 ଟି ସୁରକ୍ଷିତ କୀର୍ତ୍ତିର ପରିରକ୍ଷଣ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ନହୋଇ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଧରି ପଡ଼ି ରହିଥିଲା, ଯେଉଁଥିରୁ 47 ଟି କୀର୍ତ୍ତିର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଗତ 20 ବର୍ଷରେ କରାଯାଇନଥିଲା ।
- 13ଶ ଅର୍ଥ କମିଶନ ଅନୁଦିତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ବିଳମ୍ବ :** 13ଶ ଅର୍ଥ କମିଶନ ଅନୁଦାନକୁ ଉପଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବଙ୍କ ଅଧକ୍ଷତାରେ ଗଠିତ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କମିଟି (ଏଚ୍‌ଏଲ୍‌ଏମ୍‌ସି) କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଯୋଜନା ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଜରିଆରେ ନଭେମ୍ବର 2010 ସୁଦ୍ଧା ପଠାଇବା ପାଇଁ ବିଭାଗକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ (ଅଗଷ୍ଟ 2010) । ବୃହତ୍ ସଂଖ୍ୟାରେ କୀର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକରେ ସଙ୍କ୍ରମଣ ମାତ୍ରରେ ଅର୍ଥ ନ ବାଣ୍ଟି ପର୍ଯ୍ୟଟନ ରାସ୍ତାରେ ଅବସ୍ଥିତ ପାଖାପାଖି 100 ପରମ୍ପରା ସମ୍ପନ୍ନ କୀର୍ତ୍ତି/ ମନ୍ଦିର ଚିହ୍ନଟ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଉପଦେଶ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଭାଗ ବହୁଳ ସଂଖ୍ୟାରେ କୀର୍ତ୍ତି ଏବଂ ମଠଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କଲା ଯାହାକି ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଗୃହିତ ହୋଇନଥିଲା ଏବଂ ଏହି ଯୋଜନା ବାରମ୍ବାର ସଂଶୋଧିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଭିତ୍ତିରେ ବ୍ୟାପକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ ନକରି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ବିଭାଗ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରତିବେଦନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପନ୍ଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥିଲା । ଶେଷରେ 107 ସୁରକ୍ଷିତ ଏବଂ 221 ଅସୁରକ୍ଷିତ ସହିତ ମୋଟ 328 ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତି ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଜନା ଏଚ୍‌ଏଲ୍‌ଏମ୍‌ସିକୁ ପେଶ୍ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ମଇ 2012 ରେ ଅନୁମୋଦନ ପାଇଥିଲା । ତେବେ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ବିଳମ୍ବ ହେତୁ ଏହା, ପ୍ରକଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ, ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଷ ହରାଇଲା, ଯାହାଫଳରେ ବିଭାଗ ତିନି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା ।

3.3.2.2 ସାଂଗଠନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସ୍ୱଳ୍ପତା

- ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦଗୁଡ଼ିକ ଖାଲି ରହିବା :** କାର୍ତ୍ତୀରାଜିର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ସହିତ ତାହାର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ନିରାପତ୍ତା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମାନବ ସମ୍ବଳ ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଓଏଏସ୍‌ଏସ୍ ମୁଖ୍ୟ ପଦବୀଗୁଡ଼ିକରେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଉତ୍ତର ଅଭାବ ଥିଲା । ଦୁଇଟି କ୍ୟୁରେଟର ପଦ (50 ପ୍ରତିଶତ), 32 ଟି କୀର୍ତ୍ତି ପରିଚାଳକ (38 ପ୍ରତିଶତ), ଗୋଟିଏ ସହାୟକ କ୍ୟୁରେଟର ଏବଂ ଗୋଟିଏ ହିସାବ ରକ୍ଷକ ପଦ ଅନେକ ବର୍ଷ ହେବ ଖାଲି ରହିଥିଲା । ଖାଲି ଥିବା ଉଚ୍ଚ ପଦବୀଗୁଡ଼ିକ ପୂରଣ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ (ଅକ୍ଟୋବର 2010) ସତ୍ତ୍ୱେ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଫଳପ୍ରଦ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇନଥିଲା (ଅକ୍ଟୋବର 2015) । 218 ସୁରକ୍ଷିତ କୀର୍ତ୍ତିର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବାକୁ କେବଳ 85 ଟି କୀର୍ତ୍ତି ପରିଚାଳକ ପଦ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଡିସେମ୍ବର 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁନଶ୍ଚ ଆବଶ୍ୟକତାର ଆକଳନ କରାଯାଇନଥିଲା ।

³⁶ ସୁରକ୍ଷିତ: 43, ଅସୁରକ୍ଷିତ: 27 (ଇନ୍‌ଟାକ୍: 10, ଆଇସିକେଏମ୍‌ପି: 3, ଓଆଇଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍: 4, ଓଏଏସ୍: 53)

କରିନଥିଲେ ଯଦିଓ 215ଟି ମାମଲାରେ³⁷ କାର୍ଡ୍ ଏହି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା । 2012-15 ମଧ୍ୟରେ 218 କାର୍ଡ୍‌ରୁ 107 ରେ କୌଣସି ଅଭିଭାବକଙ୍କୁ ଅଧିକାର ବିନା ବିଭାଗ ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରିଥିଲେ ।

3.3.3.3 କାର୍ଡ୍ ପାଇଁ ଜୋରିମାନା ଲାଗୁ କରିବାରେ ବିଫଳତା

ଓଏଏମ୍‌ପି ଅଧିକାରୀ ଧାରା 16 ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ହେଉଥିବା କୌଣସି କାର୍ଡ୍‌କୁ ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନଷ୍ଟ, ଅପସାରଣ, ପରିବର୍ତ୍ତନ, ବିକୃତ କିମ୍ବା ବିପନ୍ନ କରନ୍ତି କିମ୍ବା ଯଦି କୌଣସି ମାଲିକ ନଷ୍ଟ, ଅପସାରଣ, ପରିବର୍ତ୍ତନ, ବିକୃତ କରନ୍ତି, ସେ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥ ଦଣ୍ଡ କିମ୍ବା ତିନି ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ କିମ୍ବା ଉଭୟ ଜରିମାନା ଓ ଜେଲ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ । 43 ଗୋଟି ସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ଡ୍‌ର ମିଳିତ ବସ୍ତୁଗତ ନିରୀକ୍ଷଣ ସମୟରେ ସମୀକ୍ଷା କାର୍ଡ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ବିକୃତ, ହୋଇଥିବା ଅଳ୍ପ ଲାଗିଥିବା, ଅନଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନଧିକୃତ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିବା ଅବଲୋକନ କଲା ଯାହା ନିମ୍ନରେ ସୂଚିତ ହେଲା:

- 11 ଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୂଳ କାର୍ଡ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ବିକୃତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତିନିଟିରେ ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସିମେଣ୍ଟ ଆସ୍ତରଣରେ ଆବୃତ ହୋଇଥିଲା ।
- ନଅଟି ସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ଡ୍ ଉପରେ କିମ୍ବା ପାର୍ଶ୍ୱରେ ନୂତନ ଗୃହ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଦୁଇଟି କାର୍ଡ୍ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିଲା ।
- ଚାରିଟି ମନ୍ଦିର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟକୁ ମାର୍ବଲ ଏବଂ ଆଧୁନିକ କଳା ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଥିଲା ।
- ଓଏଏମ୍‌ପି ଅଧିକାରୀ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରୁନଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଚାରିଟି ମାମଲାରେ ବିବାହ, ବ୍ରତଘର, ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟବସାୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ କାର୍ଡ୍ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ମଣ୍ଡପ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।
- କର୍ପୁର, ତେଲ ଏବଂ ଧୂପବତୀ ଇତ୍ୟାଦି ଜଳିବା ହେତୁ ଦୁଇ କାର୍ଡ୍‌ରେ ଅଳ୍ପ ଲାଗିଯାଇଥିବା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଲା ।
- ଭଦ୍ରକ ଜିଲ୍ଲା ଈଶ୍ୱରପୁରର ଦପନାହାକାଣା ମନ୍ଦିରରେ କାଠରେ ଖୋଦିତ ଚିତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଭଙ୍ଗାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ନୂତନ ଆଧୁନିକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଓଏଏସ୍ ସେହି ମନ୍ଦିର ପରିସରରେ ପ୍ରାଚୀର ଏବଂ ରାସ୍ତା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ 13ଟି ଅର୍ଥ କମିଶନର 9.60 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିଲେ ।
- 43 ଟି ମାମଲା ମଧ୍ୟରୁ 32 ଟି ମାମଲା (74 ପ୍ରତିଶତ) ରେ କାର୍ଡ୍‌କୁ “ସୁରକ୍ଷିତ” ଏବଂ “ନିଷିଦ୍ଧାଞ୍ଚଳ” ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିବା ନିରାପତ୍ତା ବିଜ୍ଞାପନ ଫଳକ ଲଗାଯାଇ ନଥିଲା ।
- କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଐତିହାସିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଏବଂ କଳାତ୍ମକ ଗୁରୁତ୍ୱ ସୂଚିତ ଥାଇ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଫଳକ ଲଗାଯାଇନଥିଲା ।

ଯେହେତୁ ବିଭାଗ ସବୁ କାର୍ଡ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ଅଭିଭାବକଙ୍କୁ ଅଧିଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲା, ସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ଡ୍ ପରିସରରେ ଅନଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପାଇଁ ଦାୟୀ ଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥ କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତିଗଣଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ।

3.3.4 ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ଡ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ କରିବାରେ ଓ ଦସ୍ତାବିଜ ଲିଖନପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ

ଅଧିକାରୀ ଧାରା 3 (1) ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରିଛି ଯେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏକ ଅଧିକୃତ ବଳରେ ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ଡ୍ ଗୁଡ଼ିକୁ ‘ସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ଡ୍’ ଭାବେ ଘୋଷଣା କରିପାରିବେ ଏବଂ ଧାରା 11 (1) ଅନୁଯାୟୀ ସରକାର ସେହି କାର୍ଡ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ନିଶ୍ଚିତ କରିବେ । ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ଡ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ “ସୁରକ୍ଷିତ” ବୋଲି

³⁷ ତିନିଟି ଦୁର୍ଗକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ (ଅମରାବତୀ ଦୁର୍ଗ, ରାଇବଣିଆ ଦୁର୍ଗ ଏବଂ ଖୋର୍ଦ୍ଧାଗଡ଼ ଦୁର୍ଗ) ଯେଉଁଠାରେ ବିଭାଗ ବ୍ୟତୀତ କେହି ମାଲିକ ନାହାନ୍ତି

ଏବଂ ବଜ୍ରଗିରିଠାରେ ଉତ୍ଖାନନରୁ ବାହାରିଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ଓ ମୂର୍ତ୍ତିକଳାମାନଙ୍କର ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ବିସ୍ତୃତ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନଥିଲା (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015) ।

ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ଉତ୍ଖାନନ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହ କରିଥିବା ଉଭୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିସାରିଥିଲେ ଏବଂ ରିପୋର୍ଟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିନଥିଲେ । ଉପରୋକ୍ତ ଉଭୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ କରେ ଯେ ଉତ୍ଖାନନ ଏବଂ ତତ୍ସମ୍ପର୍କିତ ରିପୋର୍ଟ ସମୟାନୁଯାୟୀ ଉପସ୍ଥାପନ ସଂପର୍କିତ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାକୁ ଅନୁପାଳନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

- **ସ୍ଥାନକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଘୋଷଣା ନକରି ଉତ୍ଖାନନ କରିବା :** ସୁରକ୍ଷିତ ଘୋଷଣା ନକରି ଦୁଇଟି ମାମଲା (ତାରାପୁର ଏବଂ ସୋଲାମପୁର) ରେ ଉତ୍ଖାନନ ସ୍ଥାନର ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ 1.05 କୋଟି ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ, ଅରଗଡ଼ଠାରେ 2012-13 ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ଖାନନ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ବିଭାଗ ଉଭୟରେ ଏହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଘୋଷଣା କରିବା ଏବଂ ଅରଗଡ଼ଠାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ।

3.3.6 କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ନିରାପତ୍ତା ଓ ସୁରକ୍ଷା

3.3.6.1 ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଓ ଧାନ ଦେବାରେ ସ୍ୱତ୍ୱତା

ସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା ଓ ନିରାପତ୍ତା ପାଇଁ ବିଭାଗ ଓ ଓଏସ୍‌ଏ ଉଭୟଦ୍ୱାରା ଅଟ୍ଟି । ସମୀକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ 32 ଟି କାର୍ତ୍ତି ପରିଚାଳକ (ଏମ୍‌ଏ) ପଦବୀ ଖାଲି ଥିବାରୁ ଏବଂ ଅତିରିକ୍ତ ପଦବୀ ଆକଳନ କରା ନଯିବାରୁ 218ଟି ସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ 46 ଟି କାର୍ତ୍ତିକୁ ଧାନ ତଥା ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ଓଏସ୍‌ଏର ନଥିପତ୍ର ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଚାରିଟି ମୂର୍ତ୍ତିକଳା ଚୋରି ହୋଇଥିଲା (2011-15) ଏବଂ ପୁଲିସର ରୂଡ଼ାନ୍ତ ରିପୋର୍ଟକୁ ଅପେକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା (ନଭେମ୍ବର 2015) ।

3.3.6.2 ନଭେମ୍ବର ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ବିଜୁଳି ପ୍ରତିରୋଧକ

କାର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ 10 ମିଟର ଉଚ୍ଚତା ତଥା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଥିବା କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ଅଧିକ ଉଚ୍ଚତା ବିଶିଷ୍ଟ କାର୍ତ୍ତିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବଡ଼ରୁ ସାନ କ୍ରମରେ ମନ୍ଦିର ମାନଙ୍କରେ ବିଜୁଳି ପ୍ରତିରୋଧକ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଓଏସ୍‌ଏକୁ ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଭାଗକୁ ସହାୟତା ଏବଂ ଉପଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2011) ବୈଷୟିକ ପ୍ରବାଣ ସମିତି (ଟିଇସି) ଉପଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ (24 ଅକ୍ଟୋବର 2014) । କିନ୍ତୁ ସେହି ତାଲିକା ଅଧିକାଂଶ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ ସମୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷଣ କରିଥିବା 43 ଟି ସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ 24 ଟି କାର୍ତ୍ତିରେ ବିଜୁଳି ପ୍ରତିରୋଧକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା ।

3.3.6.3 ଉତ୍ଖାନନ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନ ଏବଂ ମୂର୍ତ୍ତିକଳାଗୁଡ଼ିକୁ ଅସୁରକ୍ଷିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ିବା

ସମସ୍ତ ଉତ୍ଖାନନକୁ ଖରାପ ପାଗରୁ ରକ୍ଷା କରାଯିବା ଦରକାର । ଉତ୍ଖାନନ ଓ ଉତ୍ଖାନିତ ପଦାର୍ଥକୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥାରେ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ଖାନନ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ ଉପରେ ସୁରକ୍ଷା ଘର (ଲୁହା/ ପିତ୍ତସି/ ଆକ୍ରିଲିକ୍) ରହିବା ଦରକାର ।

ସମୀକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ଚାରିଟି ମଧ୍ୟରୁ ତିନିଟି ଉତ୍ଖାନନ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବୌଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତିକଳା/ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ଛଡ଼ାଯାଇଥିବା ବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ (ତାରାପୁର) ରେ ଭଗ୍ନଘରେ ରଖାଯାଇଥିଲା । ଯଦିଓ ଜାନୁୟାରୀ 2014 ଠାରୁ ସୋଲାମପୁର ଏବଂ ବୁଢ଼ବାଣୀଠାରେ ମୂର୍ତ୍ତିକଳା ଗୃହ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଯାଇଥିଲା, ଗୃହଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହାର କରା ନଯାଇ କଳାକୃତିଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ଅସୁରକ୍ଷିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରଖାଯାଇଥିଲା ।

3.3.7 ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହରେ ଅନିୟମିତତା

2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିବା 361 ଟି ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ 216⁴² କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇ ନଥିଲା ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ 144 କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରି ରହିଥିଲା । ନଥିପତ୍ର ଯାଞ୍ଚକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅନିୟମିତତା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା:

- **ପରିରକ୍ଷଣ ଓ ସୁରକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହରେ ବିଳମ୍ବ :** ବିଭାଗ ଏକ ବୃତ୍ତାମଣା ସ୍ଥାନକପତ୍ର (ଫେବୃୟାରୀ 2013) ମାଧ୍ୟମରେ 8.49 କୋଟି ଟଙ୍କାରେ 26 ଟି କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରିବା ପାଇଁ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ନେସନାଲ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫର୍ ଆର୍ଟ୍ ଆଣ୍ଡ କଲଚରାଲ ହେରିଟେଜ୍ (ଆଇଏନଟିଏସିଏଚ୍)କୁ ମନୋନୀତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବୈଷୟିକ ମାନବ ସମ୍ବଳ ନଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ବିଭାଗ ଉତ୍ତମ ଓସଏସ ଏବଂ ଓଆଇଏମ୍ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍ 56.51 କୋଟି ଟଙ୍କା ଅଟକଳରେ ବଳକା 302 କାର୍ଯ୍ୟ ବିଭାଗ ମାଧ୍ୟମରେ ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲେ । ଫଳରେ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହରେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା, 144 କାର୍ଯ୍ୟ (40 ପ୍ରତିଶତ) ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଥିଲା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇପାରି ନଥିଲା ।
- **ମୁଖ୍ୟ କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଗଢ଼ଣ ସମ୍ପର୍କିତ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ ନକରିବା :** ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ 12 ଟି କାର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କରେ କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଦରକାର କରୁଥିବା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଗଢ଼ଣ ସମ୍ପର୍କିତ କାର୍ଯ୍ୟ ନକରି ଚିରାଚରିତ ଧାରାରେ 4.01 କୋଟି ଟଙ୍କାର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଯଥା- ପଥର କିମ୍ବା ଇଟାରେ ପ୍ରାଚୀର ନିର୍ମାଣ, ରୋଷେଇ ଘର (ରୋଷ ଘର), ପଥରରେ ପାଦଚଲା ରାସ୍ତା, କଂକ୍ରିଟ୍ ରାସ୍ତା ଇତ୍ୟାଦି ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିବା ମିଳିତ ସରକମିନ୍ ଡବ୍‌ଡବ୍‌ରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ।
- **ରାସାୟନିକ ସଂରକ୍ଷଣର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ:** ଏବଏଲ୍‌ଏମ୍‌ସି ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଯୋଜନା (13ଟି ଅର୍ଥ କମିଶନ)ରେ କାର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କର ରାସାୟନିକ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏହା ପାଳନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । 52ଟି କାର୍ତ୍ତିର ମିଳିତ ସରକମିନ୍ ଡବ୍‌ଡବ୍‌ରୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ 20 ଟି କାର୍ତ୍ତି ଉପରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗଛ ଓ ଶିଉଳି ଉଠି ଥିଲା ଯାହାକି ରାସାୟନିକ ସଂରକ୍ଷଣ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିଲା ।

- **ଅସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ତ୍ତିରେ ଅନୁକୃତ ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ :** ଓସଏମ୍‌ସି ଅଧିନିୟମ ଅନୁସାରେ କୌଣସି କାର୍ତ୍ତିର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବିଭାଗ ଏହି କାର୍ତ୍ତିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଭାବେ ଘୋଷଣା କରିବେ । ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରି ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ 221 ଟି ଅସୁରକ୍ଷିତ କାର୍ତ୍ତିରେ 20.04 କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିଥିଲା । ତମ୍ବଧରୁ 77ଟି କାର୍ତ୍ତି ଦେବୋତ୍ତର କମିଶନରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କିମ୍ବା ଟ୍ରଷ୍ଟ କିମ୍ବା ପରିଚାଳନା ସମିତି ଅଧିନରେ ଥିଲା । 4.64 କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ହୋଇଥିବା 11 ଟି କାର୍ତ୍ତିର ମିଳିତ ସରକମିନ୍ ଡବ୍‌ଡବ୍‌ରୁ ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ଖୋଦେଇ କିମ୍ବା ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ଗଢ଼ଣ କିମ୍ବା କଳାତ୍ମକ ମହତ୍ତ୍ୱ ନଥାଇ ଦୁଇଟି କାର୍ତ୍ତିରେ 74.62 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଟି ମାମଲା⁴³ରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଅର୍ଥ ଅଭାବରୁ 1.25 କୋଟି ଟଙ୍କା ଗଢ଼ଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟୟ କରାଯାଇ ମଧ୍ୟ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଯଦିଓ କଳାତ୍ମକ ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ ପରମ୍ପରା ବହନ କରିଥିବା ଅନ୍ୟ ତିନିଟି କାର୍ତ୍ତି ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ ଦରକାର କରୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାହା କରାଯାଇନଥିଲା ।

ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂର୍ବେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଯାଇନାହିଁ

⁴² ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା: 27, ଉତ୍ତ୍ୟୋଦଗ ଅର୍ଥ କମିଶନ: 185 ଓ ଆଇସିଜେଡ୍‌ଏମ୍‌ସି: 4
⁴³ ପୂର୍ବେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର: 92.92 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଏବଂ ଶିଖରଚଣ୍ଡୀ ମନ୍ଦିର: 32.43 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା

- ସୁରକ୍ଷିତ ଜାଭିରେ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ :** ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରା ନଯାଇ, ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ପାଣି ଅନୁଯାୟୀ ଅଟକଳ କରାଯାଇଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଥିଲା । ମିଳିତ ସରକମିନ୍ ଡବଡରୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଚାରିଟି⁴⁴ ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗର ମୁଖ୍ୟ ଗଢଣକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସାମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁନଃସ୍ଥାପନ କରାଯାଇନଥିଲା । କେବଳ ପ୍ରାଚୀର ଏବଂ ପଥର ଚଟାଣରେ 1.47 କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଦୁଇଟି ମାମଲା⁴⁵ରେ 1.03 କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ପୁନଃସ୍ଥାପନ କାମ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଥିଲା ।
- ରାସ୍ତା ନଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଜାଭିସ୍ଥଳରେ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ :** ରାସ୍ତା ସୁବଧା ଥିବା ଜାଭିର ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଏଲ୍‌ଏମ୍‌ସି ବିଭାଗକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତିନିଟି⁴⁶ ଜାଭିକୁ ରାସ୍ତା ନଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ 1.20 କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ପରିଦର୍ଶକମାନେ ଏହି ଜାଭି ଦର୍ଶନରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।
- ପ୍ରାଚୀନ ଜାଭି ପରିଚର୍ଚ୍ଚନ କରି ନୂତନ ଗଢଣ କାର୍ଯ୍ୟ :** ପ୍ରାଚୀନ ଜାଭିଗୁଡ଼ିକର ସଂରକ୍ଷଣର ଅର୍ଥ ହେଲା ମୂଳ ଆକୃତିରେ ଜାଭିଗୁଡ଼ିକୁ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବା । କିନ୍ତୁ ତାରାପୁର ଉପଖନନ ମାମଲାରେ ଉପଖନନ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଇଟା ସ୍ତୁପ ସ୍ଥାନରେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଓଆଇଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍ ଦ୍ୱାରା 56.77 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ଏକ ନୂତନ ସ୍ତୁପ ଏବଂ ପ୍ରାଚୀର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା ।
- ମଜୁରୀ ପ୍ରଦାନରେ ଅନିୟମିତତା :** ଓପିଡବ୍ଲୁଡି କୋଡ୍ ଭାଗ-II ର ଅନୁକ୍ଳେଦ XIV ରେ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ନିୟୋଜନ ଓ ହାଜିରା ନାମାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ମଜୁରୀ ପ୍ରଦାନର ପଦ୍ଧତି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ସଂସ୍କୃତି ବିଭାଗର ସୁପାରିଶକୁ ଆଧାର କରି ଏବଂ ଏଲ୍‌ଏମ୍‌ସି ଏବଂ ଅର୍ଥ ବିଭାଗ 13ଟି ଅର୍ଥ କମିଶନ ଅଧିନରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚଳିତ ଉଚ୍ଚ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବାକୁ ରାଜିହୋଇଥିଲେ (ମଇ 2012) ।

ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ 114 ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟର ହାଜିରା ନାମାବଳୀ ପରୀକ୍ଷାରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ହାଜିରା ନାମାବଳୀ ଅନୁସାରେ 8.81 କୋଟି ଟଙ୍କା ମଜୁରୀ ବାବଦରେ ବ୍ୟୟ ହୋଇଥିଲା । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ନଗଦ ମଜୁରୀ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ (8.81 କୋଟି ଟଙ୍କା), ପରିଚୟ ସଂଖ୍ୟା ଉଲ୍ଲେଖ ନଥିବା (8.81 କୋଟି ଟଙ୍କା), ହାଜିରା ନାମାବଳୀରେ ଠିକଣା ଉଲ୍ଲେଖ ନଥିବା (70.61 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା), ଜାତୀୟ ଛୁଟି ଦିନରେ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ନିୟୋଜନ (19.04 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା), ଶ୍ରମିକଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଚୂଡ଼ାୟ ପକ୍ଷକୁ ମଜୁରୀ ପ୍ରଦାନ (25.76 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା), ଗୋଟିଏ ଶ୍ରମିକକୁ ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ଦୁଇ ଥର ନିୟୋଜନ କରିବା (13.38 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା), କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ସୂଚୀତ ନଥିବା (63.10 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା) ଭଳି ଅନିୟମିତତା ଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କ ଜମା ଖାତା ଥିବାରୁ ମଜୁରୀ ପ୍ରଦାନରେ ସଜ୍ଜତା ଆଣିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହିପରି ଅନିୟମିତତାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ନକରିବା ନିମନ୍ତେ ଉପଯୁକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ବିଭାଗ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।
- ସାମଗ୍ରୀ କ୍ରୟରେ ଅନିୟମିତତା :** ଓପିଡବ୍ଲୁଡି କୋର୍ଡ୍ ଅନୁଯାୟୀ 50,000 ଟଙ୍କାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୂଲ୍ୟର ସାମଗ୍ରୀ ଖୋଲା ବିକ୍ରୟ ମାଧ୍ୟମରେ କ୍ରୟ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ । ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ସାମଗ୍ରୀ କିଣିବା ପାଇଁ କନିଷ୍ଠ ପରାମର୍ଶ ଦାତାମାନଙ୍କୁ 9.12 କୋଟି ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଯାହା ମଧ୍ୟରେ 1,370 ଟି କ୍ରୟ ଭାଉଚରରେ 1,190 ଟଙ୍କା (ସାଇରାଜ ଟ୍ରେଡରସ୍, ଜଟଣୀ) ରୁ 7.92 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା (ଆଖଣ୍ଡଳମଣୀ ହାର୍ଡ଼ୱେର ଆଣ୍ଡ୍ ପେଣ୍ଟସ୍ ଷ୍ଟୋର, ଦଶରଥପୁର, ଯାଜପୁର) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନଗଦ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା, 551

⁴⁴ ଅମରାବତୀ ଦୁର୍ଗ, ଛତିଆ: 50 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା; ଗଞ୍ଜାମ ଦୁର୍ଗ: 12.70 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା; ରାଇବଣିଆ ଦୁର୍ଗ: 29.96 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଏବଂ ଖୋର୍ଦ୍ଧାଗଡ଼ ଦୁର୍ଗ: 54.56 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା

⁴⁵ ଚଣ୍ଡେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର, ଖୋର୍ଦ୍ଧା: 53.68 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଏବଂ ବାଙ୍କଡ଼ା ଉତ୍ଖନନ ସ୍ଥାନ: 49.75 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା

⁴⁶ ଅମରାବତୀ ଦୁର୍ଗ, ଛତିଆ: 50 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ; ପଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବ ମନ୍ଦିର, ଧନିଶ: 24.68 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମବାଣ: 45 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା

ପ୍ରାପ୍ତ ଥିଲା । ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା 1.77 କୋଟି ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ 13ଶ ଅର୍ଥ କମିଶନ ସମାପ୍ତି ପରେ ମଧ୍ୟ ବଳକା 1.48 କୋଟି ଟଙ୍କା ସରକାରଙ୍କୁ ଫେରସ୍ତ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନଥିବା ଆକସ୍ମିକ ପାଣ୍ଠିକୁ ଫେରସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ବିଭାଗ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015), କିନ୍ତୁ ଏହାର ଅନୁପାଳନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରାଯାଇଛି (ଜାନୁଆରୀ 2016) ।

- ସୁଧର ପରିହାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷତି** : ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ଅନୁଦେଶ (ଅକ୍ଟୋବର 2012 ଏବଂ ନଭେମ୍ବର 2014) ଅନୁଯାୟୀ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇପାରିନଥିବା ପାଣ୍ଠିକୁ ବ୍ୟାଙ୍କ ସଞ୍ଚୟ ହିସାବ ଖାତାରେ ରଖିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଫେଲ୍ଡ୍ ହିସାବ ଖାତାରେ ରଖିବାର ଥିଲା । ସମାକ୍ଷାରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଓଏସ୍‌ଏସ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ 13ଶ ଅର୍ଥ କମିଶନର 53 କୋଟି ଟଙ୍କାକୁ ବ୍ୟାଙ୍କ ସଞ୍ଚୟ ହିସାବ ଖାତାରେ ରଖିଥିବା ବେଳେ ଓଆଇଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍ 12 କୋଟି ଟଙ୍କାକୁ ସୁଧ ଅର୍ଜନ ହେଉନଥିବା ହିସାବ ଖାତାରେ ରଖିଥିଲେ । ଫଳସ୍ଵରୂପ ଓଏସ୍‌ଏସ୍ ର ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନଥିବା ପାଣ୍ଠି ଉପରେ ମାତ୍ର 46.38 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ସୁଧ ଅର୍ଜିତ ହୋଇଥିବା ବେଳେ, ଓଆଇଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍ ଦ୍ଵାରା କୌଣସି ସୁଧ ଅର୍ଜନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ଅନୁଦେଶକୁ ଅନୁପାଳନ ନକରିବା ହେତୁ ଓଏସ୍‌ଏସ୍ ଦ୍ଵାରା 40.31 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଅତିରିକ୍ତ ସୁଧ ଅର୍ଜନ କରାଯାଇପାରିନଥିଲା । ଓଆଇଏମ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏସ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ ପାସ୍ ବହି ମଧ୍ୟ ସମାକ୍ଷାକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା ।

3.3.10 ନିରୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା

- କାର୍ତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକର ନିରୀକ୍ଷଣ** : କାର୍ତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକର ନିୟମିତ ଏବଂ ପଞ୍ଜିକୃତ ନିରୀକ୍ଷଣ ବର୍ଷକୁ ଥରେ କିମ୍ବା ଅଧିକ ଥର କରାଯିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ ବୈଷୟିକ କମିଟି⁵³ ଦ୍ଵାରା 11ଟି କାର୍ତ୍ତିର ନିରୀକ୍ଷଣ ବ୍ୟତୀତ ସେଭଳି କୌଣସି ନିରୀକ୍ଷଣ ଓଏସ୍‌ଏସ୍ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କରାଯାଇଥିବା ନିରୀକ୍ଷଣ ଜନିତ ପ୍ରାମାଣିକ ତଥ୍ୟ ସମାକ୍ଷାକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ନିରୀକ୍ଷଣ ନଥିବାରୁ ଉପଲବ୍ଧ ନଥିବାରୁ, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ତ୍ତିକୁ କେତେ ତାରିଖରେ ପରିଦର୍ଶନ କରାଯାଇଥିଲା, ତାହା ସମାକ୍ଷା ଦ୍ଵାରା ନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା ।
- ରାଜସ୍ଵ ବିଭାଗ ସହ ମିଳିତ ନିରୀକ୍ଷଣ** : ଘୋଷିତ କାର୍ତ୍ତିର ପ୍ରକୃତ ଜମି ଏବଂ ସୁରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ଜବରଦଖଲ ମୁକ୍ତ ଥିବା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ସଂପୃକ୍ତ ତହସିଲଦାରଙ୍କ ସହିତ ଓଏସ୍‌ଏସ୍ ଏକ ମିଳିତ ସରଜମିନ ତଦତ୍ତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଓଏସ୍‌ଏସ୍ ଦ୍ଵାରା ସେହିପରି କୌଣସି ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିଲା ।
- ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା** : ଭାରତୀୟ ବୈଷୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ/ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସଂସ୍ଥାର ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସମିତି ଗଠନ କରି 13ଶ ଅର୍ଥ କମିଶନ ଅଧିନରେ କରାଯାଇଥିବା ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟର ତଦାରଖ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେହି ସମିତି ଗଠନ କରାଯାଇନଥିଲା । ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁକ୍ଳେଦଗୁଡ଼ିକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅନୁସାରେ ଓଏସ୍‌ଏସ୍‌କୁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମାନବ ସମ୍ବଳ ନ ଯୋଗାଇବା, ସଂରକ୍ଷିତ ଓ ପ୍ରକଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାର ଅଭାବ, ଆର୍ଥିକ ପରିଚ୍ଛଳନା ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାର ସମ୍ପତ୍ତା ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗୁଁ ସଂସ୍କୃତି ବିଭାଗ ଦ୍ଵାରା କରାଯାଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାରେ ଅଭାବ ଥିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା ।

3.3.11 ଉପସଂହାର

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ତ୍ତିର ଗଠାଘର ଭାବରେ ପରିଚିତ । ସେଗୁଡ଼ିକର ପରିରକ୍ଷଣ ତଥା ସଂରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ଓଏସ୍‌ଏମ୍‌ପି ଅଧିନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି “ସୁରକ୍ଷିତ” ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବା ଉପଯୁକ୍ତ ନଥିଲା, ଯେହେତୁ ବ୍ୟାପକ ସର୍ବେକ୍ଷଣର ଅଭାବ ଥିଲା । କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର

⁵³ ପରିରକ୍ଷଣ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ବିଷୟରେ ଉପଦେଶ ଦେବା ପାଇଁ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ପୂର୍ବ ସଚିବଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2011 ରେ ଗଠିତ ହେଲା

ଦସ୍ତାବିଜକରଣର କରାଯାଇ ନଥିଲା । ସରକାରଙ୍କ ସତରଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବୈଷୟିକ ପ୍ରମାଣ ମାନଙ୍କର ନିୟୋଜନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

ଓପିଡ଼କୁଟି ସଂହିତା ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ନିୟମାବଳୀଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରାଯାଇ ନଥିବା ହେତୁ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାହ କରାଯାଇଥିବା ପରିରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକରେ ବିଭିନ୍ନ ଅନିୟମିତତା ଦେଖାଯାଇଥିଲା । ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ଏବଂ ନିରୀକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଥିବା ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । 13ଶ ଅର୍ଥ କମିଶନ ଅନୁଦାନ ଅଧିନରେ ନିର୍ବାହ କରାଯାଇଥିବା ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ତଦାରଖ ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ବୈଷୟିକ ସଂସ୍ଥାନ/ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସଂସ୍ଥାର ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ବୈଷୟିକ କମିଟି ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଗଠନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ।

3.4 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ପରିଚାଳନା

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆଣ୍ଟିକ୍ୟୁଟି ଏବଂ ଆର୍ଟ ଟ୍ରେଜରସ୍ (ଏଏଟି) ଅଧିନିୟମ, 1972 ଅନୁଯାୟୀ କୌଣସି ମୁଦ୍ରା, ମୂର୍ତ୍ତିକଳା, ଚିତ୍ର, ଶିଳାଲେଖା କିମ୍ବା କଳା କିମ୍ବା କାର୍ତ୍ତିଗରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ, ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ଭାବେ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା 100 ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଥିବା ଐତିହାସିକ କୋଠା କିମ୍ବା ଗୁମ୍ଫାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଥିବା ବସ୍ତୁକୁ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ଭାବେ ଗଣନା କରାଯାଏ । ଯେକୌଣସି ପାଣ୍ଡୁଲିପି, ଅଭିଲେଖ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦସ୍ତାବିଜ ଯାହା ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ପର୍କ, ଐତିହାସିକ, ସାହିତ୍ୟିକ କିମ୍ବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ପ୍ରାୟ 75 ବର୍ଷ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବ, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବା, ସାଇତି ରଖିବା ଏବଂ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଇବା ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏବଂ ସଂଗଠନ ଦଖଲରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ପଞ୍ଜୀକରଣ କରିବା ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ (ଓଏସଏମ୍)ର ଦାୟିତ୍ୱ ଅଟେ । ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ପଞ୍ଜୀକରଣ, ସଂଗ୍ରହଣ ଏବଂ ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ବିଭାଗର କମିଶନର ତଥା ସଚିବଙ୍କ ପ୍ରଶାସନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟର ଅଧିକାରୀ । ଉତ୍ଖନନ ସ୍ଥାନରୁ ସଂଗ୍ରହ, କ୍ରୟ, ଉପହାର, ରଣ ଏବଂ ପୁଲିସ୍ ଦ୍ୱାରା ଜବତ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ଇତ୍ୟାଦିରୁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥାଏ । 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ 257⁵⁴ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ନିକଟରେ 39,452 କଳାକୃତି ଉପଲବ୍ଧ ଥିଲା ।

2012-15 ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର 7.71 କୋଟି ଟଙ୍କା (ଯୋଜନା: 1.88 କୋଟି ଟଙ୍କା ଏବଂ ଅଣଯୋଜନା: 5.83 କୋଟି ଟଙ୍କା) ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟକୁ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ 6.23 କୋଟି ଟଙ୍କା କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦରମା/ ଅର୍ପିସ୍ ବ୍ୟୟ ବାବଦରେ ଏବଂ 1.48 କୋଟି⁵⁵ ଟଙ୍କା ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ସମୁଦାୟ ପାଣ୍ଡୁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ଦ୍ୱାରା ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇଥିଲା ।

2012-15 ଅବଧିର ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ଏବଂ ଦଶଟି ଶାଖା ସଂଗ୍ରହାଳୟ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟି (ବାଲେଶ୍ୱର ଏବଂ ସାଲେପୁର)ର ନଥିପତ୍ର ସମୀକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିଲା (ଜୁଲାଇ ରୁ ଅଗଷ୍ଟ 2015) । ଏହାବ୍ୟତୀତ, ଗ୍ୟାଲେରୀ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଉତ୍ସରୁ ପୂର୍ବ ବର୍ଷ ମାନଙ୍କରେ ଆସିଥିବା ପାଣ୍ଡୁ ଏବଂ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପାଣ୍ଡୁର ବିନିଯୋଗ ମଧ୍ୟ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିଲା । ସମୀକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା :

3.4.1 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦସ୍ତାବିଜକରଣ

ଭାରତର ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ସର୍ବେକ୍ଷଣ (2013) ର ସଂଗ୍ରହାଳୟ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ସଂଗ୍ରହ, ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ, ଦସ୍ତାବିଜ ଲେଖନ, ବ୍ୟାଖ୍ୟା, ପ୍ରକାଶନ ଇତ୍ୟାଦିର ନ୍ୟୁନତମ ମାନ ପାଇଁ ଯାଞ୍ଚ ତାଲିକା ଜାରି କରିଅଛି ।

⁵⁴ ଉପହାର: 26; ପୁଲିସ୍ ଦ୍ୱାରା ଜବତ: 88 ଏବଂ କ୍ରୟ: 143
⁵⁵ ଗ୍ୟାଲେରୀ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ: 1.11 କୋଟି ଟଙ୍କା, ସଂଗ୍ରହାଳୟ ବଗିଚାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ: 11 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା, ପାଠାଗାର ବହିକ୍ରୟ: 13.20 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା, ସେମିନାର ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟଶାଳା ପାଇଁ: 7.50 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଏବଂ ତାଳପତ୍ର ପାଣ୍ଡୁଲିପିର ପ୍ରକାଶନ: 5.75 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା

ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ:

- **ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ସ୍ୱଳ୍ପ ଫଟୋଗ୍ରାଫି ଏବଂ ଡାଲିକା :** ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ଫଟୋଗ୍ରାଫି ଏବଂ ଡାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ସହିତ ତାହାର ଉତ୍ପତ୍ତି, ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ବାବଦରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିବା କଥା । ଯଦିଓ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟର ଚାରିଟି ବିଭାଗରେ ସମୁଦାୟ 39,452 ମଧ୍ୟରୁ 31,396 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି (80 ପ୍ରତିଶତ)ର ଫଟୋଗ୍ରାଫି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା, ବଳକା ଛଅଟି⁵⁶ ବିଭାଗରେ ତାହା କରାଯାଇ ନଥିଲା । ସେହିପରି ଚାରିଟି ବିଭାଗରେ 16,401 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ଡାଲିକା (42 ପ୍ରତିଶତ) ପ୍ରସ୍ତୁତି ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ବଳକା ଛଅଟି ବିଭାଗରେ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ 16,401 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଡାଲିକାର ପ୍ରକାଶନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।
- **ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ସ୍ୱଳ୍ପ ଦସ୍ତାବିଜୀକରଣ :** ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟର 10ଟି ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରୁ ନଅଟିରେ ଯଥା ପ୍ରାକୃତିକ ଇତିହାସ, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ, ଅସ୍ତ୍ର, ଶିଳାଲେଖ, କଳା ଓ ସ୍ତୁପତ୍ୟ, ନୃତ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦିରେ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିରେ ଡିଜିଟାଲ ଦସ୍ତାବିଜକରଣ ଜୁଲାଇ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରାଯାଇ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଓ ତାଳପତ୍ର ବିଭାଗର 19,774 ମଧ୍ୟରୁ 16,226 ପାଣ୍ଡୁଲିପିର ଦସ୍ତାବିଜୀକରଣ ଏବଂ ଡିଜିଟାଇଜେସନ୍ ହୋଇଥିଲା ।
- **ସଂଯୋଗ ରେଜିଷ୍ଟରର ଅନୁଚିତ୍ତ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ :** ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ଦସ୍ତାବିଜକରଣ ପାଇଁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ସଂଯୋଗ ରେଜିଷ୍ଟର ଅନୁରକ୍ଷଣ କରାଯାଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ ଉପ ଏବଂ ଉପହାରରେ ଆସିଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ମୂଲ୍ୟ ଏହି ରେଜିଷ୍ଟରରେ ଉଲ୍ଲେଖ ନଥିଲା ।
- **ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ବେସରକାରୀ ଦଖଲରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ପଞ୍ଜୀକରଣ :** ଏକଟି ଧାରା ଅନୁସାରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ବେସରକାରୀ ଦଖଲରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ପଞ୍ଜୀକରଣ ଆବଶ୍ୟକ, କିନ୍ତୁ ତାହା ପାଳନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ବେସରକାରୀ ଦଖଲରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ରାଜ୍ୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ପଞ୍ଜୀକରଣ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ନିକଟରେ ଉପଲବ୍ଧ ନଥିଲା ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ, ସଂଗ୍ରହାଳୟର ଡିଜିଟାଇଜ୍ଡ ଦସ୍ତାବିଜୀକରଣ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରି ଅଛି । ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଗ୍ରହର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ବସ୍ତୁର ପୁନଃସଂଗଠିତ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବିଭାଗ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିଥିଲେ ।

3.4.2 ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଉପଲବ୍ଧ ନଥିବା

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ଥିବା 18ଟି ଗ୍ୟାଲେରୀରେ ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା 39,452 ରୁ 1,763 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିପାରିବା କ୍ଷମତା ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ପାଣ୍ଡୁର ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଗ୍ୟାଲେରୀଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଦର୍ଶନ ହୋଇପାରି ନଥିଲା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅସୁରକ୍ଷିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ବର୍ଷା ଓ ଖରାରେ ରଖାଯାଇଥିଲା, ଯାହା ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା :

3.4.2.1 ପାଣ୍ଡୁ ବିନିଯୋଗ

ରାଜ୍ୟ ସରକାର (3.85 କୋଟି ଟଙ୍କା) ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ଖଣି ନିଗମ (0.50 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା) କ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ଏପ୍ରିଲ 2009 ରୁ ଡିସେମ୍ବର 2011 ମଧ୍ୟରେ ଛଅଟି ଗ୍ୟାଲେରୀ⁵⁷ର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ 4.35 କୋଟି ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା,

⁵⁶ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ, ଅସ୍ତ୍ରାଗାର, କଳା ଓ ସ୍ତୁପତ୍ୟ, କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଭଣ୍ଡାର, ପ୍ରାକୃତିକ ଇତିହାସ ଓ ପକ୍ଷଚିତ୍ର

⁵⁷ ସାଧାନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଗ୍ୟାଲେରୀ (2008-12): 1.05 କୋଟି ଟଙ୍କା; ମାରିଟାଇମ୍ ଗ୍ୟାଲେରୀ (ଅଗଷ୍ଟ 2012): 1.15 କୋଟି ଟଙ୍କା; ମାଇନିଂ ଏବଂ ଜିଓଲୋଜି ଗ୍ୟାଲେରୀ (ଜୁଲାଇ 2011): 50 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା; ପେଣ୍ଟିଂ ଏବଂ ତାଳପତ୍ର ଗ୍ୟାଲେରୀ (2009-10): 45 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା; ମାନବ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ଗ୍ୟାଲେରୀ (2009-10): 35 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ଲୁ ଏଜେସ୍ ଗ୍ୟାଲେରୀ (2009-10): 85 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା

ଯାହାମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର 82 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦୁଇଟି ଗ୍ୟାଲେରୀର ନିର୍ମାଣରେ ଉପଯୋଗ ହୋଇଥିଲା । ବଳକା 3.53 କୋଟି ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇନଥିଲା । ବଳକା ଚାରିଟି ଗ୍ୟାଲେରୀର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇନଥିଲା (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015) ।

ସମୀକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ:

- ସାଧାରଣ ସଂଗ୍ରାମୀ ଗ୍ୟାଲେରୀ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଆସିଥିବା 7 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅନ୍ୟତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦୈନନ୍ଦିନ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣରେ ଉପଯୋଗ ହୋଇଥିଲା ।
- ମେରୀଟାଇମ୍ ଗ୍ୟାଲେରୀ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥିବା ପାଣ୍ଟିରୁ 75 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ କରି ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗ ଟାଇଲ୍ ଲଗାଯାଇ ଏକ ସିମେଣ୍ଟ କଂକ୍ରିଟ୍ ପୋଖରୀ 2012-14 ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଯୁଗ୍ମ ନିରୀକ୍ଷଣ (ଜୁଲାଇ 2015)ରୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ ସେହି ପୋଖରୀ ଭଗ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିରହିଥିଲା ଯାହାଫଳରେ ସମୁଦାୟ 75 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ନିଷ୍ଠକ ବ୍ୟୟ ହୋଇଥିଲା ।

ଅବ୍ୟବହୃତ ଓ କ୍ଷତି ମାରିଗଲମ୍ ଗ୍ୟାଲେରୀ

3.4.2.2 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିକୁ ଅସୁରକ୍ଷିତ ପରିବେଶରେ ଛଡ଼ାଯାଇଥିଲା

ଉତ୍ଖାନନରୁ ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ ଶାଖା ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ହେବାର ଥିଲା । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ସଂରକ୍ଷଣ ଏବଂ ଦ୍ଵିମାସିକ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଏକ ସଂଗ୍ରହଣ ଯତ୍ନ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେପରି କୌଣସି ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନଥିଲା ।

ସମୀକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ନଅଟି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଚ୍ଛଦ୍ଭୂ ଉତ୍ଖାନନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁସନ ଅଫ୍ ମେରିଟାଇମ୍ ଆଣ୍ଡ ସାଉଥ୍ ୟେସ୍ ସିଭିଲ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ (ଓଆଇଏମ୍ଏସ୍ଏସ୍ଏସ୍) ଦ୍ଵାରା 5,025 ଟି ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଥିଲା । ଯାହାହେଉ, 2,975 ଟି ଓଆଇଏମ୍ଏସ୍ଏସ୍ଏସ୍ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ, 850 ଟି ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିଠାରେ ଥିବା ଛପର ଘରେ ଏବଂ 675 ଟି ତାରାପୁର ଠାରେ ଭାରତ ଜାତୀୟ ରାଜପଥ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିବା ଶାଖା ଭଣ୍ଡାରରେ ରଖାଯାଇଥିଲା । ବଳକା ପୁରାତନ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ଶାଖା ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ରଖାଯାଇଥିଲା ।

ପୁନଶ୍ଚ, ଦୁଇଟି ଶାଖା ସଂଗ୍ରହାଳୟ (ସାଲେପୁର ଏବଂ ବାଲେଶ୍ଵର) ରେ ପାଣ୍ଟିର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ 124 ଟି ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ଏବଂ ଅନେକ ବସ୍ତୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସାଲେପୁର ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ 22 ଟି ବସ୍ତୁ ଚଟାଣରେ ପଡ଼ିରହିଥିବାର ଦେଖାଗଲା ।

ସଂଗ୍ରହାଳୟର ଚଟାଣରେ ପଡ଼ିରହିଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟର ନୂତନ୍ତ୍ର ବିଭାଗର ହସ୍ତତନ୍ତ ବୁଣା ସେଟ୍ ବାରଣ୍ଡାରେ ରଖାଯାଇଥିଲା, ଅନେକ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବଗିଚାର ଶୋଲା ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ଛପର ତଳେ ରଖାଯାଇଥିଲା । ତଦ୍ଵାରା ଏହିସବୁ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଷା ଏବଂ ଖରାରେ ଅନାବୃତ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିଲା ।

3.4.2.3 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ସଂରକ୍ଷଣ ନହେବା

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ରସାୟନବିତ୍ ଓ କଳା ସଂରକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ନିୟୋଜିତ କରି ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ମୂଳ ସବୁପକ୍ଷକୁ ପ୍ରତିକାରାତ୍ମକ ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ଥିବା 39,452 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ମଧ୍ୟରୁ 14,755⁵⁸ (37.40 ପ୍ରତିଶତ) ସଂରକ୍ଷିତ ରହିଥିଲା । ଦଶ ପ୍ରକାର ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ମଧ୍ୟରୁ ସାତ ପ୍ରକାରରେ 16,481 କଳାକୃତିର ସଂରକ୍ଷଣ ତଥା ରସାୟନିକ ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିଲା (ଅଗଷ୍ଟ 2015) ଯଥା ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ (265), ଶିଳାଲେଖ (143), ମୁଦ୍ରା (13,514), ଅସ୍ତ୍ର (202), କଳା ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟ (676), ପଟ୍ଟଚିତ୍ର (100) ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ (1,581) । ପୁନଶ୍ଚ, ଅବଶିଷ୍ଟ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ସଂରକ୍ଷଣ ପ୍ରଣାଳୀ କିମ୍ବା ସଂରକ୍ଷଣ ବିଭାଗ ଗଠନ କରାଯାଇନଥିଲା । ସମାକ୍ଷା ଆଉ ମଧ୍ୟ ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ 5,792 ବିରଳ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ରସାୟନ ସଂରକ୍ଷଣ ଅଭାବରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଗୋଟିଏ ସଂରକ୍ଷଣ ଗବେଷଣାଗାର 12.34 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ସ୍ଥାପନ ହୋଇଥିଲା (ମଇ 2014), କିନ୍ତୁ କର୍ମଚାରୀ ଅଭାବରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିନଠାରୁ ଅକାମୀ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିଲା ।

ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ପାଣ୍ଡୁ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିବା ସାକାର କରି ବିଭାଗ ଏହାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ।

3.4.3 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ ନିୟମ ନଥିବା

ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିବା କଳାକୃତି ପଦାର୍ଥ ରାଜ୍ୟର ମୂଲ୍ୟବାନ ଓ ବିବିଧ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସୂତ୍ରରେ ପ୍ରାପ୍ତ ବସ୍ତୁର ଚିତ୍ରଣ ଅଟେ । ଯାଗାର ଅଭାବ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରହାଳୟଗୁଡ଼ିକ ସାମୟିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରଣାଳୀ ନିରୂପଣ କରିବା କଥା ।

ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟ, 39,452 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ମଧ୍ୟରୁ 1,763ଟି (4 ପ୍ରତିଶତ) କଳାକୃତି 18ଟି ଗ୍ୟାଲେରୀରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ 37,689 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିକୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଭଣ୍ଡାର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରରେ ରଖିଥିଲେ । ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସାମୟିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରଣାଳୀ ପାଳନ କରାଯାଇ ନଥିବାରୁ ପରିଦର୍ଶକମାନେ ଅବଶିଷ୍ଟ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିକୁ ଦେଖିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ବିଭାଗ ନିଶ୍ଚିତ କଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ କଳାକୃତିଗୁଡ଼ିକୁ ବଦଳ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ।

3.4.4 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ସୁରକ୍ଷା ଓ ନିରାପତ୍ତା

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ଆଧୁନିକ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ସଂଗ୍ରହାଳୟ ପରିସର, ବସ୍ତୁ ଏବଂ ଭଣ୍ଡାରର ସୁରକ୍ଷା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ:

- **ଅଗ୍ନି ନିରାପତ୍ତା :** 43.19 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବିନିମୟରେ ଅଗ୍ନି ନିର୍ବାପକ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ କ୍ରୟ ହୋଇ (ଅକ୍ଟୋବର 2013) ଅବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିଲା । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଭଣ୍ଡାରରେ ଆଠଟି ଭାଲ୍‌ବ ଏବଂ 25 ଟି ଅଗ୍ନି ନିର୍ବାପକ ଯନ୍ତ୍ର ସଂସ୍ଥାପନ ନହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିଲା । ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇ ନଥିଲା ଏବଂ

ଅଗ୍ନି ନିର୍ବାପକ ଯନ୍ତ୍ର ସଂସ୍ଥାପନ ନହୋଇ ପଡ଼ିରହିବା

⁵⁸ ପ୍ରାକୃତିକ ଇତିହାସ: 204; ନୃତ୍ୟ: 569; ଚାଳପତ୍ର ଓ ପାଣ୍ଡୁଲିପି: 13,982

ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ କୌଣସି କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଜରୁରୀକାଳୀନ ସମୟରେ ଏହି ଅଗ୍ନି ନିର୍ବାପକ ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

- **ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ :** କ୍ଲୋଜ୍ ସର୍କିଟ୍ ଟେଲିଭିଜନ କ୍ୟାମେରା, ବସ୍ତୁ ପରୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ ସତର୍କ ସୂଚନା ପ୍ରଣାଳୀ ସଂସ୍ଥାପନ କରାଯାଇନଥିଲା । ପ୍ରବେଶ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମୟରେ ପରିଦର୍ଶକ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକର ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇନଥିଲା ।
- **ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ଚୋରି :** ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରୁ 2000, 2001 ଏବଂ 2005 ରେ ଗୋଟିଏ ମୂଲ୍ୟବାନ ଗ୍ରୋଉ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି, ଅସ୍ତ୍ର (ବକ୍ସ ଛୁରୀ) ଏବଂ ଭାଗବତ ଗୀତମାଳା, ଚୋରି କିମ୍ବା ହଜି ଯାଇଥିଲା । ଓଏସଏମ୍‌ଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସୁବିଧା ନଥିବାରୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ମୁଦ୍ରା, ହାତୀଦାନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ, ଅଳଙ୍କାର ଏବଂ ଅନ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବାନ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିକୁ ଗ୍ୟାଲେରୀରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।
- **ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ବାର୍ଷିକ ଯାଞ୍ଚ :** ଓଡ଼ିଶା ସାଧାରଣ ବିଜ୍ଞାନ ନିୟମର ଧାରା 111 ଅନୁସାରେ ସଂପୃକ୍ତ ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସମସ୍ତ ଭଣ୍ଡାରର ବାର୍ଷିକ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଥରେ ଯାଞ୍ଚ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ 1985 ମସିହା ଠାରୁ ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର କୌଣସି ବାର୍ଷିକ ବସ୍ତୁଗତ ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

ବିଭାଗ ନିଶ୍ଚିତ କଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ ଯଥା ସିଦ୍ଧି ରିଭି କ୍ୟାମେରା, ବସ୍ତୁ ପରୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର, ସତର୍କ ସୂଚନା ପ୍ରଣାଳୀ, ଆସବାବ ପତ୍ର ଯାଞ୍ଚ ପରୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର, ଅସ୍ତ୍ର ସହ ସୁରକ୍ଷା ବଳ ଏବଂ ଅଗ୍ନି ନିର୍ବାପକ ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବ । ପୁନଶ୍ଚ, ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ ଯେ କର୍ମଚାରୀ ଅଭାବରୁ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ବାର୍ଷିକ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ।

3.4.5 ଉପସଂହାର

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ 39,452 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ମହଜୁଦ୍ ଅଛି ଏବଂ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଓ ତାଳପତ୍ର ବିଭାଗ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ଦସ୍ତାବିଜ କରଣ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇନଥିଲା । 8,056 ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ ନିଆଯିବାପାଇଁ ବାକି ଥିଲା । ସଂଗ୍ରହାଳୟର 37,689ଟି ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିକୁ ଭଣ୍ଡାରରେ ରଖାଯାଇ 18 ଟି ଗ୍ୟାଲେରୀରେ କେବଳ 1,763 ଟି (4 ପ୍ରତିଶତ) ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା । 5,792 ବିରଳ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇ ଥିବାବେଳେ ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତି ଖାଲି ସ୍ଥାନରେ, ବଗିଚାରେ, ବାରଣ୍ଡାରେ ଏବଂ ସାମୟିକ ଚାଳିରେ ରଖାଯାଇଥିଲା, ଯାହାକି ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ସଂରକ୍ଷଣ ଦୁର୍ବଳ ଥିବା ସୂଚାଉଥିଲା । 2009-12 ମଧ୍ୟରେ 3.53 କୋଟି ଟଙ୍କା ଗ୍ୟାଲେରୀ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଉପଯୋଗ ହୋଇ ନଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ସଂଗ୍ରହାଳୟରୁ ତିନିଟି ଚୋରି ଘଟଣା ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରାଚୀନ କଳାକୃତିର ବାର୍ଷିକ ବାସ୍ତୁଗତ ପରିକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ତିନି ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କ୍ରୟ କରାଯାଇଥିବା ଅଗ୍ନି ନିର୍ବାପକ ଯନ୍ତ୍ର ସଂସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ନଭେମ୍ବର 2015 ସୁଦ୍ଧା କ୍ଲୋଜ୍ ସର୍କିଟ୍ ଟେଲିଭିଜନ କ୍ୟାମେରା, ଧାତୁଚିହ୍ନଟ ଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ ସତର୍କ ସୂଚକ ଗୁଡ଼ିକର ସଂସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।

ଗୃହ ବିଭାଗ

3.5 ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ନିରାପତ୍ତା ପରିକଳ୍ପନାର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ

ସୁଦୀର୍ଘ ଭାରତୀୟ ଉପକୂଳ ତଥା ତତ୍ ସଂଲଗ୍ନ ଭାରତୀୟ ଜଳସାମାର ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଭାରତ ସରକାର (ଜିଓଆଇ) ଓଡ଼ିଶା ସମେତ ନଅଟି ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ରାଜ୍ୟରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାୟୋଜିତ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ନିରାପତ୍ତା ପରିକଳ୍ପନା (ସିଏସ୍‌ଏସ୍)ର ସୁତ୍ରପାତ କରିଥିଲେ (ଜାନୁଆରୀ 2005) । ଏହି ପରିକଳ୍ପନା ଅଧିନରେ ଭାରତ ସରକାର ଭିଭିଭୁମି ସୃଷ୍ଟି, ସରଞ୍ଜାମ ସଂଗ୍ରହଣ ପ୍ରତିରୋଧକ ନୌକା, ଯାନ ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ତଥା ଗୋଳାବାରୁଦ ଇତ୍ୟାଦି କ୍ରୟ ନିମନ୍ତେ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଥାଆନ୍ତି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ମାନବ ସମ୍ବଳ ଜନିତ ବ୍ୟୟ ବହନ କରିବେ । 2005 ଠାରୁ ପରିକଳ୍ପନାଟି ଦୁଇଟି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ (ପ୍ରେଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ:

2005-11 ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ: 2011-16) କାର୍ଯ୍ୟାନୁଦିତ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଭାରତ ସରକାର ଏଥିପାଇଁ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା 15.85⁵⁹ କୋଟି ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ । ଏହି ପରିକଳ୍ପନା ମାଧ୍ୟମରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ରେ ପାଞ୍ଚଟି ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ 13ଟି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ଏହି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ତାରିଖ ତଥା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ତାରିଖର ବିଶଦ୍ ବିବରଣୀ ପରିଶିଷ୍ଟ 3.5.1ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ।

2012-15 ମଧ୍ୟରେ ପରିକଳ୍ପନାର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଦୟନ ସମେତ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିବା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଗୁଡ଼ିକର ସମାକ୍ଷା ଜୁନ ୦ରୁ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ମଧ୍ୟରେ ଗୃହ ବିଭାଗ, ରାଜ୍ୟ ପୁଲିସ ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ତଥା ନଅଟି⁶⁰ ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାର ନଥିଗୁଡ଼ିକର ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ମାଧ୍ୟମରେ କରାଯାଇଥିଲା । ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥିବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିକର ମିଳିତ ସରଜମିନ୍ ତଦତ୍ତ ସମାକ୍ଷକଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱାପନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିଲା । ସମାକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

3.5.1 କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସହାୟତାର ନିରାଶାଜନକ ଉପଯୋଗ

ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଭାରତ ସରକାର ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିନରେ 12.36 କୋଟି ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ । ଏହି ପାଣ୍ଠିର ପ୍ରାୟ ତଥା ବିନିଯୋଗ ସମନ୍ଧ୍ୟ ବିବରଣୀ ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ବିଶଦ୍ ଭାବେ ଦର୍ଶାଗଲା :

ସାରଣୀ 3.5.1: ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଅନୁଦାନରୁ ପ୍ରାପ୍ତି ଏବଂ ଖର୍ଚ୍ଚର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣୀ (ଟଙ୍କା କୋଟିରେ)

ଉପାଦାନ	ପ୍ରାପ୍ତି	ବିନିଯୋଗ
ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାର କୋଠା, ବ୍ୟାଚାକ୍ ଓ କର୍ମଚାରୀ ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ	6.24	0.72
ଜେଟି ନିର୍ମାଣ	2.50	0.00
ଯାନବାହନ କ୍ରୟ	1.07	0.91
ଆସବାବ/ ସରଞ୍ଜାମ କ୍ରୟ	1.95	1.61
ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପେଟ୍ରୋଲ ଖର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରତିପୂରଣ	0.60	0.60
ମୋଟ	12.36	3.84

(ଉତ୍ସ: ଡିଜିପିକ ନଥିରୁ)

ସମାକ୍ଷାରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ :

- ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିବା ସମୁଦାୟ ଅନୁଦାନ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ 31.07 ପ୍ରତିଶତ ବିନିଯୋଗ ହୋଇପାରିଥିଲା । କୋଠା, ଜେଟି ଇତ୍ୟାଦିର ନିର୍ମାଣ କରାନଯିବା ନିରାଶାଜନକ ପାଣ୍ଠି ବିନିଯୋଗର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ଥିଲା ।
- ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ବିଳମ୍ବ ହୋଇସାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ 2005-11 ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିବା 3.49 କୋଟି ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟରୁ 23.87 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015 ସୁଦ୍ଧା ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇନଥିଲା ।
- ଭାରତ ସରକାର ପେଟ୍ରୋଲ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦକୁ 60 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର (ଏପ୍ରିଲ 2014) କରିଥିବା ସ୍ତଳେ, ବିଭାଗ 2011-15 ମଧ୍ୟରେ ଏହି ବାବଦରେ 76.31 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରାନଯିବା ହେତୁ ବକେୟା 16.31 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପ୍ରତିପୂରଣ ହୋଇପାରିନଥିଲା ।

⁵⁹ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ (2005-11): 3.49 କୋଟି ଟଙ୍କା ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ (2011-16): 12.36 କୋଟି ଟଙ୍କା

⁶⁰ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା: ଜମ୍ମୁ, ପାରାଦୀପ, ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ, ଧାମରା ଏବଂ ବଳରାମଗଡ଼; ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା: ଅସରଙ୍ଗ, ସୋନାପୁର ଏବଂ ପେଣ୍ଡୁକଟା

- ପାଞ୍ଚଟି ଜେଟି ନିର୍ମାଣ ବାବଦକୁ ପ୍ରାପ୍ତି (ମାର୍ଚ୍ଚ 2012) ହୋଇଥିବା 2.50 କୋଟି ଟଙ୍କାକୁ ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ (ଅକ୍ଟୋବର 2012 ଏବଂ ନଭେମ୍ବର 2014) ଅନୁପାଳନ ନ କରି ଫ୍ଲୋକସି ହିସାବ ଖାତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆରକ୍ଷା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଡିଜିପି)ଙ୍କ ଗଲୁ ହିସାବ ଖାତାରେ ରଖିବା ଦ୍ୱାରା ଜୁନ୍ 2015 ସୁଦ୍ଧା, ସୁଧ ବାବଦକୁ 32.50 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା କ୍ଷତି ହୋଇଥିଲା ।
- ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଥିବା 13ଟି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ପାଇଁ 39ଟି ଯାନ (13ଟି ଗୁରୁ ଚକିଆ ଏବଂ 26ଟି ଦୁଇ ଚକିଆ) କ୍ରୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭାରତ ସରକାର 1.07 କୋଟି ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2013) । ଆରକ୍ଷା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ 90.94 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ 39ଟି ଯାନ କ୍ରୟ କରିଥିଲେ । ଅବଶିଷ୍ଟ 15.66 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ଫେରସ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ବିଭାଗ ବ୍ୟୟ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଏହି ବଳକା ପାଣ୍ଟିରୁ ଦୁଇଟି ଅତିରିକ୍ତ ନୁତନ ଯାନ କ୍ରୟ କରିବା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ସହମତି ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଥିଲା ।

3.5.2 ଭିତ୍ତିଭୂମି

ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ କୋଠା, ପ୍ରତିରୋଧକ ନୌକା, ଯାନ ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ବାସ୍ତବ ଲଭ୍ୟତା ଏବଂ ପ୍ରତିଶତ ହିସାବରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଯାହା ନଥିବାରୁ କର ସମ୍ୟକ୍ ଯାଞ୍ଚ ଏବଂ ମିଳିତ ସରକାରୀ ତଦତ୍ତରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ତାହା **ପରିଶିଷ୍ଟ 3.5.2**ରେ ବିଶଦ ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ସମୀକ୍ଷା ନିମ୍ନଲିଖିତ ତଥ୍ୟ ଅବଲୋକନ କଲା:

- **ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା କୋଠା ଏବଂ ବ୍ୟାପାର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି :** 5.52 କୋଟି ଟଙ୍କା ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ନଅଟି ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ମଧ୍ୟରୁ ପାଞ୍ଚଟି⁶¹ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାରେ କୋଠା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା ଏବଂ ଏହି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଉଡ଼ା ଘରେ ଚାଲୁଥିଲା । ସେହିପରି ନଅଟି ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାରେ ବ୍ୟାପାର ଏବଂ କର୍ମଚାରୀ ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ବ୍ୟାପାର ଏବଂ କର୍ମଚାରୀ ବାସଗୃହ ଅଭାବ ହେତୁ ଆବଶ୍ୟକ ସମୟରେ ସୁରକ୍ଷା କର୍ମୀମାନଙ୍କର ଦ୍ରୁତ ସଂଚାଳନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁ ନଥିଲା । ଉପକୂଳ ନିୟମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରି ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଉଚ୍ଚ ଜୁଆରିଆ ଅଞ୍ଚଳର 100 ମିଟର ଦୂରତା ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା ।
- **ଜେଟି ଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ମାଣ ନହେବା :** ଭାରତ ସରକାର ଦୁଇ-ଡିନି ଟି ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ହିସାବରେ ପାଞ୍ଚଟି ଜେଟି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଅନୁମୋଦନ କରିଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର 2010) ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ 2.50 କୋଟି ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ (ମାର୍ଚ୍ଚ 2012) । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଜେଟି ନିର୍ମାଣ ନିମନ୍ତେ ଏହି ଅନୁଦାନ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଥିବା ଦର୍ଶାଇ, ଏହାକୁ ଜୁନ୍ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆରକ୍ଷା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଚାଲୁ ହିସାବ ଖାତାରେ ରଖାଯାଇଥିଲା । ସାମୁଦ୍ରିକ ପୁଲିସ୍ ପାଇଁ ସତରଞ୍ଜ ଜେଟି ଅଭାବରୁ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକ ଦୂରରେ ଥିବା ମହ୍ୟ ଜେଟି ଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ସୁତରାଂ ପୁଲିସ୍ ପହରା ଗୋପନୀୟତା, ପୁଲିସ୍ ପରିଚାଳନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ତଦ୍ୱରତା ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟୟ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ପରିକଳ୍ପନା ପାଣ୍ଟିକୁ ଉପଯୋଗ କରି ଅତିରିକ୍ତ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସହିତ ମହ୍ୟ ଜେଟିଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମହ୍ୟ ଏବଂ ପଶୁ ସମ୍ପଦ ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ବାସ୍ତବରେ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସୃଷ୍ଟି ନିମନ୍ତେ ପାଣ୍ଟି ଲଭ୍ୟଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ବିଭାଗ ଠିକ୍ ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନେବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ।

- **ପ୍ରତିରୋଧକ ନୌକା ଉପଲବ୍ଧ ନଥିବା :** ନଅଗୋଟି ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ମଧ୍ୟରୁ ଚାରିଗୋଟି ଥାନା ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ମଇ ଠାରୁ ଅକ୍ଟୋବର 2014 ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜେଟି ଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ନଥିବାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାମୁଦ୍ରିକ

⁶¹ ପାରାଦୀପ, ସୋନପୁର, ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା, ଅସରଙ୍ଗ ଏବଂ ପେଣ୍ଡୁକଟା

ଥାନା ନିମିତ୍ତ ଦୁଇଟି 12 ଟନ୍ କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତିରୋଧକ ନୌକା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇପାରିନଥିଲା । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିନରେ, ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ଦୁଇଟି ନୌକା ଅକ୍ଟୋବର 2013 ରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଜୁଲାଇ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଗୁଡ଼ିକର ମରାମତି କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଫଳତଃ 19 ନୌ-କର୍ମଚାରୀ ନଭେମ୍ବର 2013 ଠାରୁ ଜୁନ୍ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିନା କାର୍ଯ୍ୟକରି ବସି ରହିଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିବା ନୌକାଗୁଡ଼ିକର ମରାମତି ଜନିତ ଅଟକଳ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ନୌକାର କେତେକ କର୍ମଚାରୀ ଅନ୍ୟ ଚଳଚ୍ଚଳ ନୌକାରେ ମୁତୟନ ହୋଇଥିବା ବେଳେ କେତେକ କର୍ମଚାରୀ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ନୌକାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁତୟନ ହୋଇଥିଲେ । ବିଭାଗର ଉତ୍ତର ଗୃହଣୀୟ ନଥିଲା, କାରଣ ସମାକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଏହି ବିଷୟ ଜୁନ୍ 2015 ରେ ଉଚ୍ଚାପନ କରାଯିବା ପରେ ନୌକର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ପୁନଃ ମୁତୟନ କରାଯାଇଥିଲା ।

- **ଅଣପଢ଼ିଲସୁରକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯାନଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟବହାର :** ବିଭାଗ ନଅଟି ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ପାଇଁ 37 ଗୋଟି ଯାନ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ । ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିକର ମିଳିତ ବସ୍ତୁଗତ ନିରୀକ୍ଷଣରୁ କେବଳ 14 ଟି ଯାନ ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ବିଷୟ ଜଣାପଡ଼ିଥିଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ 23 ଗୋଟି ଯାନ ସାମୁଦ୍ରିକ ସୁରକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ନହୋଇ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା ।
- **ସରଞ୍ଚାମ କ୍ଷୟ କରା ନଯିବା/ ଉପଯୋଗ ନହେବା :** ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିନରେ ଭାରତ ସରକାର ସରଞ୍ଚାମ/ ଦ୍ରବ୍ୟ କ୍ଷୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ 1.95 କୋଟି ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ । ଆରକ୍ଷା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ 1.61 କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ 56 ଟି ବିହିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ 23 ଗୋଟି (41 ପ୍ରତିଶତ) ଦ୍ରବ୍ୟ ଯଥା ସଂନିରୀକ୍ଷଣ ସରଞ୍ଚାମ, ଡିଜିଟାଲ୍ କ୍ୟାମେରା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ସରଞ୍ଚାମ ତଥା ଡେସ୍କ ଟପ୍ କମ୍ପ୍ୟୁଟର, କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଆସବାବପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି କ୍ଷୟ କରିଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର 2014) । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ 83.02 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା (52 ପ୍ରତିଶତ) ମୂଲ୍ୟର ସରଞ୍ଚାମ/ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ କେନ୍ଦ୍ରିୟ ଭଣ୍ଡାରରେ ପଡ଼ିରହିଥିଲା ଏବଂ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଆରକ୍ଷା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ନିକଟରେ 34 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଉପଲବ୍ଧ (ଜୁଲାଇ 2015) ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଅବଶିଷ୍ଟ 33 ପ୍ରକାରର ସରଞ୍ଚାମ କ୍ଷୟ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ କ୍ଷୟ ଜନିତ କ୍ରିୟାବିଧି ପାଳନ କରି ଅବଶିଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷୟ କରାଯିବ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ପରିକଳ୍ପନା ଆରମ୍ଭ ହେବାର 10 ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ସରକାର ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉପକରଣ ଯୁକ୍ତ କରି ଚାଲୁ କରାଇ ପାରିନଥିଲେ ।

3.5.3 ସରକାରୀ ଜମି ଚିହ୍ନଟ ତଥା ହସ୍ତାନ୍ତରଣ ଏବଂ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହରେ ବିଳମ୍ବ

ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା କୋଠା, କର୍ମଚାରୀ ବାସଗୃହ ଓ ବ୍ୟାଠାକ୍ ନିର୍ମାଣ ନିମନ୍ତେ ଭାରତ ସରକାର ଶତ ପ୍ରତିଶତ କେନ୍ଦ୍ରିୟ ସହାୟତା (ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ପ୍ରତି 33.35 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିନରେ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ପ୍ରତି 48 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା) ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ବହନ କରିବାର ଥିଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଭାରତ ସରକାର 7.91 କୋଟି ଟଙ୍କା (ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ: 1.67 କୋଟି ଟଙ୍କା; ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ: 6.24 କୋଟି ଟଙ୍କା) ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଗୃହ ବିଭାଗ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଆରକ୍ଷା ଗୃହ ଓ କଲ୍ୟାଣ ନିଗମ ଲିମିଟେଡ୍ (ଓଏସପିଏସ୍‌ଡବ୍ଲ୍ୟୁସି) ମାଧ୍ୟମରେ ନିର୍ବାହ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲେ । ତଦନୁଯାୟୀ, ବିଭାଗ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିବା ମୋଟ 7.91 କୋଟି ଟଙ୍କା 18 ଟି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଭବନ ନିର୍ମାଣ ନିମନ୍ତେ ଓଏସପିଏସ୍‌ଡବ୍ଲ୍ୟୁସିକୁ ଜମା କାର୍ଯ୍ୟ

ସୁତରାଂ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଓଏସପିଏଚ୍‌ଡବ୍ଲ୍ୟୁସି ନଅଟି⁶² ସାମୁହିକ ଥାନା ନିର୍ମାଣ ନିକ୍ଷେପ କାର୍ଯ୍ୟାଦେଶ ଜାରି କରିଥିଲେ (ଜାନୁୟାରୀ 2007 ଠାରୁ ଏପ୍ରିଲ 2013) । ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଏସପିଏଚ୍‌ଡବ୍ଲ୍ୟୁସି 7 ରୁ 23 ମାସ⁶³ ବିଳମ୍ବ ପରେ 3.88 କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ପାଞ୍ଚଟି⁶⁴ ସାମୁହିକ ଥାନା ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲେ । ଚାରିଗୋଟି ସାମୁହିକ ଥାନା ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁଥିଲା (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015) । ନିମ୍ନଲିଖିତ କାରଣ ଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଅବଶିଷ୍ଟ ନଅ ଗୋଟି ସାମୁହିକ ଥାନାର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015 ସୁଦ୍ଧା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇନଥିଲା :

- ପାରାଦୀପଠାରେ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ସାମୁହିକ ଥାନା ନିମକ୍ଷେ ପାରାଦୀପ ବନ୍ଦର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ (ପିପିଟି)ଙ୍କ ଠାରୁ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ବିଭାଗ ଏହି ସାମୁହିକ ଥାନା ପାଇଁ ଜମି ରୁଡ଼ାନ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ବିଷୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା (ଡିସେମ୍ବର 2015) ସହିତ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ ।
- ତିନିଟି ସାମୁହିକ ଥାନାରେ (କାଶିଆ, ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ଏବଂ ପେଣ୍ଠକଟା) ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଥିବା ଜାଗାଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ଅନୁମତି ହସ୍ତଗତ ହୋଇନଥିଲା ।
- ଦୁଇଟି ସାମୁହିକ ଥାନା (ଜଟାଧାରୀ ମୁହାଣ ଏବଂ ଅରଖକୁଦ) କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜମି ଚିହ୍ନଟ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଅଟକଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇନଥିଲା (ମାର୍ଚ୍ଚ 2015) ।
- ଅନ୍ୟ ଏକ ସାମୁହିକ ଥାନା (ସୋନାପୁର) କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜମି ଉପଲବ୍ଧ ଅଟକଳର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏବଂ ପ୍ରଶାସନିକ ଅନୁମୋଦନ (ଜାନୁଆରୀ 2015) ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ କରାଯାଇନଥିଲା (ମାର୍ଚ୍ଚ 2015) ।
- ଦୁଇଟି ସାମୁହିକ ଥାନା (କଷାଫଳ ଏବଂ ରୁଡ଼ାମଣି) କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଏସପିଏଚ୍‌ଡବ୍ଲ୍ୟୁସିକୁ ଜମି ହସ୍ତାନ୍ତରଣ କରାଯାଇନଥିଲା ।
- ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିନରେ 13 ଗୋଟି ସାମୁହିକ ଥାନା ମଧ୍ୟରୁ 10 ଟି ସାମୁହିକ ଥାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 4.80 କୋଟି ଟଙ୍କାର ଅଟକଳ ଅନୁମୋଦନ ତଥା ପାଣ୍ଠି ପ୍ରଦାନ ସତ୍ତ୍ୱେ 8.58 କୋଟି ଟଙ୍କାର ଏକ ସଂଶୋଧିତ ଅଟକଳକୁ ପ୍ରଶାସନିକ ଅନୁମୋଦନ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହରେ ବିଳମ୍ବ ହେତୁ 3.78 କୋଟି ଟଙ୍କାର ଆର୍ଥିକ ବୋଧ୍ୟ ବହନ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ତେଣୁ, ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ 2005 ରେ 18 ଗୋଟି ସାମୁହିକ ଥାନା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯିବାର 10 ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ଥାନା ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସରକାରୀ ଜମି ଚିହ୍ନଟ ଏବଂ ହସ୍ତାନ୍ତରଣ କରାଯାଇନଥିଲା ।

ବିଭାଗ ସାତଟି ସାମୁହିକ ଥାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜମି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରାଯାଇଥିବା ବିଷୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା (ଡିସେମ୍ବର 2015) ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୁଇଟି ସାମୁହିକ ଥାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜମି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାର ଆଶ୍ୱସନା ଦେଇଥିଲେ ।

⁶² ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ: ବଳରାମଗଡ଼ି; ଧାମରା; ଜମ୍ବୁ; ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ: ବନ୍ଦର; ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା; ଚାଳରୁଆ; ଅସରଙ୍ଗ; ଚାଳସାରି

⁶³ 7 ମାସ ବିଳମ୍ବ: 1 ସାମୁହିକ ଥାନା, 9 ମାସ: 1 ସାମୁହିକ ଥାନା, 13 ମାସ: 2 ସାମୁହିକ ଥାନା ଓ 23 ମାସ: 1 ସାମୁହିକ ଥାନା

⁶⁴ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ: ବଳରାମଗଡ଼ି; ଧାମରା; ଜମ୍ବୁ; ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ: ବନ୍ଦର

3.5.4 ଆବଶ୍ୟକୀୟ ମାନବ ସମ୍ବଳ ମୁତୟନ ନହେବା

ସିଏସ୍‌ଏସ୍‌ର ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟ ସରକାର, ବ୍ୟୁରୋ ଅଫ୍ ପୁଲିସ୍ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଆଣ୍ଡ ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ (ବିପିଆରଡି) ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚଳିତ ମାନାଦର୍ଶ ଭିତ୍ତିରେ ଆବଶ୍ୟକ ମାନବ ସମ୍ବଳ ମୁତୟନ କରିବା କଥା । ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାମୁହିକ ଥାନାରେ 82 ଜଣ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀ ଏବଂ ନୌକା ପ୍ରତି ଛଅ ଜଣ ନୌକର୍ମଚାରୀ (ପୂର୍ବତନ ନୌବାହିନୀ କର୍ମଚାରୀ) ରହିବା କଥା । ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା 18 ଟି ସାମୁହିକ ଥାନାରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମାନାଦର୍ଶ⁶⁵ ଅନୁଯାୟୀ 1,890 କର୍ମଚାରୀ (ପୁଲିସ୍: 1,458 ଏବଂ ନୌକର୍ମଚାରୀ: 432) ଆବଶ୍ୟକ ଥିବା ସ୍ତର ଅଗଷ୍ଟ 2015 ରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନଅଟି⁶⁶ ସାମୁହିକ ଥାନା ପାଇଁ କେବଳ 849 (45 ପ୍ରତିଶତ)ଟି ପଦ (ପୁଲିସ୍: 729 ଏବଂ ନୌକର୍ମଚାରୀ: 120) ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଥିଲା ।

ନଅଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସାମୁହିକ ଥାନାରେ ମାନାଦର୍ଶରେ ବିହିତ 945 କର୍ମଚାରୀ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବିଭାଗ କେବଳ 687ଟି ପଦ (73 ପ୍ରତିଶତ) ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟରତ କର୍ମଚାରୀ ସଂଖ୍ୟା (ପିଆଇପି) ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା କେବଳ 174 ଥିଲା ।

ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ:

- ନଅଟି⁶⁷ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ସାମୁହିକ ଥାନା ନିମିତ୍ତ କୌଣସି ପଦବୀ ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇନଥିବା ହେତୁ ମଞ୍ଜୁରୀ ପ୍ରାପ୍ତ ପଦଗୁଡ଼ିକ ମାନାଦର୍ଶର କେବଳ 45 ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା, ଯଦିଓ ଏହି ସାମୁହିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକ ମଇ 2014 ଠାରୁ ଅଗଷ୍ଟ 2014 ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ଅଧିକୃତ ହୋଇଥିଲା । ଫଳତଃ ଏହି ସାମୁହିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଜିଲ୍ଲା ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା ।
- ନଅଟି ନମୁନା ସାମୁହିକ ଥାନାରେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା କାର୍ଯ୍ୟରତ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଞ୍ଜୁରୀ ପ୍ରାପ୍ତ ପଦ ସଂଖ୍ୟାର 25.33 ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା ଯାହା ସାମୁହିକ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା ଯାହାକି **ଅନୁକ୍ଷେପ 3.5.6** ରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଅଛି । ଯଦିଓ 48 ଜଣ ସିପାହୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଥିଲା, କେବଳ ପାଞ୍ଚଜଣ ଧାମରା ସାମୁହିକ ଥାନାରେ ମୁତୟନ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ 43 ଜଣ ଅଣ ସାମୁହିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକରେ ମୁତୟନ ହୋଇଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ମଞ୍ଜୁରୀ ପ୍ରାପ୍ତ 729 ପୁଲିସ୍ ପଦବୀଗୁଡ଼ିକ 18 ଟି ସାମୁହିକ ଥାନା ମଧ୍ୟରେ ପୁନଃ ଆବଣ୍ଟନ କରାଯିବ । ଉଭର ଗୃହଣୀୟ ନଥିଲା କାରଣ ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ପଦବୀଗୁଡ଼ିକ ପୂରଣ କରିବାରେ ବିଭାଗ ସଫଳ ହୋଇପାରି ନଥିଲା ।

3.5.5 ଡାଲିମ୍ ପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଚାରୀ ନିଯୁକ୍ତି ନହେବା

ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସାମୁହିକ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ମାନକ ଡାଲିମ୍ ସୂଚୀ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଡାଲିମ୍ ସୁରକ୍ଷା ବାହିନୀ ଦ୍ୱାରା ଡାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ (ମଇ 2015) । ମାନକ ପରିଚାଳନା ପ୍ରକ୍ରିୟା (ଏସ୍‌ଓପି) ଅନୁଯାୟୀ, ସାମୁହିକ ଥାନା ଗୁଡ଼ିକରେ ମୁତୟନ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସତର୍କ ତଥା ପୁଞ୍ଜୀନୁପୁଞ୍ଜ ଡାଲିମ୍ ଦିଆଯିବା କଥା । ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ :

⁶⁵ ବିପିଆରଡି ଅନୁମୋଦନ ଅନୁଯାୟୀ ସାମୁହିକ ଥାନା ପ୍ରତି ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀ: 81 ଏବଂ ନୌକର୍ମଚାରୀ: 24
⁶⁶ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମସ୍ତ ସାମୁହିକ ଥାନା ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଚାରିଟି ସାମୁହିକ ଥାନା (କଷାଫଳ, ପେଣ୍ଡୁକଟା, ଡାଲସାରି ଓ ସୋନାପୁର)
⁶⁷ ଜଗାଧାରା ମୁହାଣ, କାଶିଆ, ଚନ୍ଦିଆପାଳ, ଡାଲଗୁଆ, ଅସରଙ୍ଗ, ଅରଖକୁଦ, ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା, ବନ୍ଦର ଓ ରୁଡ଼ାମଣା

- ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକରେ ନିୟୁତ୍ତି ପାଇଥିବା 98 ସାମୁଦ୍ରିକ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା କେବଳ 15 ଜଣଙ୍କୁ ପାରାଦୀପ ସ୍ଥିତ ଭାରତୀୟ ତଟ ସୁରକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରରେ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଜଣେ ତାଲିମ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀ ଗୋଟିଏ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା (ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ) ରେ ନିୟୁତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ ।
- କୌଣସି ବୈଷୟିକ କର୍ମଚାରୀ (ପୂର୍ବତନ ନୌସେନା ନାବିକ) ଙ୍କୁ ସାମୁଦ୍ରିକ ପହରା ବିଷୟରେ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ତାଲିମ୍ ଦିଆନଯିବା ତଥା ତାଲିମ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଗୁଡ଼ିକରେ ମୁତୟନ କରା ନଯିବାର କାରଣ ଆରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ/ ଆରକ୍ଷା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସମୀକ୍ଷାକୁ ଅବଗତ କରିନଥିଲେ ।

ସାମୁଦ୍ରିକ ସୁରକ୍ଷା ତାଲିମ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକରେ ମୁତୟନ କରିବା ପାଇଁ ଆରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିବା କଥା ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।

3.5.6 ସ୍ୱଳ୍ପ ସାମୁଦ୍ରିକ ପହରା

ସମୁଦ୍ରର ପାଞ୍ଚ ନଟିକାଲ୍ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହରା ଦେବା ସାମୁଦ୍ରିକ ପୁଲିସ୍‌ର ଦାୟିତ୍ୱ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମାନାଦର୍ଶ (ଅକ୍ଟୋବର 2010) ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନୌକା ଅତିକମରେ ମାସକୁ 150 ଘଣ୍ଟା ଏବଂ ବର୍ଷକୁ 1,800 ଘଣ୍ଟା ପହରା ଦେବା କଥା । ନଅଟି ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ପାଞ୍ଚଟି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାରେ 15ଟି ପ୍ରତିରୋଧକ ନୌକା ଥିଲା । ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାରେ ମାନାଦର୍ଶ ବିହିତ ପହରା ସମୟ ତଥା ନୌକାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ପହରାର ପ୍ରକୃତ ସମୟର ବିବରଣୀ ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ଦର୍ଶାଗଲା :

ସାରଣୀ 3.5.2: ମାନାଦର୍ଶ ତଥା ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ପହରାର ପ୍ରକୃତ ସମୟ

ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାର ନାମ	ନୌକା ସଂଖ୍ୟା	ମାନାଦର୍ଶ ବିହିତ ପହରା ସମୟ (ଘଣ୍ଟା)	ପ୍ରକୃତ ପହରା ସମୟ (ଘଣ୍ଟାରେ)				ସ୍ୱଳ୍ପତା (ପ୍ରତିଶତ)
			2012-13	2013-14	2014-15	ମୋଟ	
ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ	2	10800	41	19	0	60	99.44
ବଳରାମଗଡ଼ି	4	21600	434	438	547	1419	93.43
ଧାମରା	3	16200	263	93	92	448	97.23
ଜମ୍ବୁ	3	16200	153	114	171	438	97.30
ପାରାଦୀପ	3	16200	33	217	190	440	97.28
ମୋଟ	15	81000	924	881	1000	2805	96.54

(ଉତ୍ସ: ଆରକ୍ଷା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଏବଂ ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାର ନଥି)

ସମୀକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ:

- 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ଅନ୍ତତଃ 81,000 ଘଣ୍ଟା ପହରା ଦିଆଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରକୃତ ପହରା ସମୟ କେବଳ 2,805 ଘଣ୍ଟା (3.46 ପ୍ରତିଶତ) ଥିଲା । ପହରା ସମୟରେ ସ୍ୱଳ୍ପତା 93.43 ରୁ 99.44 ପ୍ରତିଶତ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ପହରା ସମୟରେ ସ୍ୱଳ୍ପତାର କାରଣ ସମୀକ୍ଷାକୁ ଅବଗତ କରାଯାଇ ନଥିଲା ।
- ନୌକା ଗୁଡ଼ିକ ଅଚଳ ହୋଇଯିବା ହେତୁ 2014-15 ମଧ୍ୟରେ ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଅଧିକରେ ପହରା କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ପ୍ରାୟତଃ 70 କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତି ମହାଧିକାରୀଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାରୁ ବଳରାମଗଡ଼ି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପହରା ସମୟରେ 93.43 ପ୍ରତିଶତ ସ୍ୱଳ୍ପତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ସମୁଦ୍ର ମୁହାଣ ଦୂରରେ (10 ରୁ 35 କିଲୋମିଟର) ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା ହେତୁ ଦୁଇଟି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା (ଧାମରା ଏବଂ ଜମ୍ବୁ)ର ପହରା କାର୍ଯ୍ୟ ନଦୀ ମଧ୍ୟରେ କରାଯାଉଥିଲା ।

- ଏସ୍‌ଓପିରେ ରାତ୍ରିକାଳୀନ ପହରା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ବିଭାଗ କିମ୍ବା ଆରକ୍ଷା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ କୌଣସି ମାନଦଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନଥିଲେ । ଫଳତଃ ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଅଧିନରେ ପହରା କାର୍ଯ୍ୟ ଆଗେଇ ହୋଇନଥିବା ବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଚାରିଟି ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା କେବଳ 115 ଘଣ୍ଟା ଥିଲା, ଯାହା ସମୁଦାୟ ପହରା ସମୟରେ ମାତ୍ର ଚାରି ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା ।
- ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ପ୍ରବେଶ, ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଗୋଳାବାରୁଦ ଚୋରା ଚାଲାଣ, ପଶ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର କାରବାର ଇତ୍ୟାଦିକୁ ନିବାରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପହରା ଏବଂ ବୋର୍ଡ଼ିଂ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ⁶⁸ ସମୟରେ ମାଛ ଧରା ନୌକାଗୁଡ଼ିକୁ ଯାଞ୍ଚ କରିବା ବିଷୟ ଯଦିଓ ଏସ୍‌ଓପିରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ ହୋଇଅଛି, ନଅଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଥାନାରେ ମାଛଧରା ନୌକା/ ବୋର୍ଡ଼ିଂ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇନଥିଲା ।
- ନଅଟି ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାରେ ଜାନୁଆରୀ 2012 ଠାରୁ ଡିସେମ୍ବର 2014 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ 298⁶⁹ ଟି ମାମଲା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରିଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଯାହା ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ପାଞ୍ଚଟି ସାମୁଦ୍ରିକ ମାମଲା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ପାରାଦୀପ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାରେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରିଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ବୈଦେଶିକ ମହାସାଜାବା ଜବତ କନିତ ମାମଲା ଭାରତୀୟ ତଟ ସୁରକ୍ଷା ବାହିନୀ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟାନୁିତ ହୋଇଥିଲା ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ଯେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ନୌକାଗୁଡ଼ିକ ସମୁଦ୍ରକୁ ସୁହାଇଲା ଭଳି ହୋଇନଥିବାରୁ ତଥା ଖରାପ ପାଗ ଏବଂ ଜୁଆରିଆ ସାମୁଦ୍ରିକ ପରିବେଶରେ ଠିକ୍ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରୁନଥିବାରୁ ପହରା କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମ୍ପତ୍ତା ଥିଲା । ବିଭାଗର ଜବାବ ଗ୍ରହଣୀୟ ନୁହେଁ କାରଣ ସାମୁଦ୍ରିକ ପହରା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନୌକାଗୁଡ଼ିକର ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଯାଇନଥିଲା ।

3.5.7 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତ୍ରୁଟି ବିଚ୍ୟୁତି

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତ୍ରୁଟି ବିଚ୍ୟୁତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସମାକ୍ଷାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା :

- **ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନିରୀକ୍ଷଣ ନହେବା :** ଏସ୍‌ଓପି ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ମହାନିରୀକ୍ଷକଏବଂ ଉପମହାନିରୀକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାରେ ପାଞ୍ଚଥର ନିରୀକ୍ଷଣ ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବା ସ୍ତୁଳେ ସମାକ୍ଷାରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ଆବଶ୍ୟକ 16ଟି ନିରୀକ୍ଷଣ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ 10 (63 ପ୍ରତିଶତ) ଟି ନିରୀକ୍ଷଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଉପବିଭାଜନ ଆରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ 35 ଟି ପରିବର୍ତ୍ତେ 9ଟି (26 ପ୍ରତିଶତ) ନିରୀକ୍ଷଣ କରିଥିଲେ ।
- **ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାର ଅଭାବ :** ବସ୍ତୁଗତ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଗ୍ରଗତିର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ପାଇଁ ଉପକୂଳ ନିରୀକ୍ଷଣ ପରିକଳ୍ପନା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ପୁରୁ ସଂପାଦକଙ୍କ ଅଧିନରେ ଏକ କମିଟି ଗଠନ କରାଯିବା ବିଷୟ ଉପକୂଳ ନିରୀକ୍ଷଣ ପରିକଳ୍ପନା ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ, ରାଜ୍ୟରେ ସେହି ପ୍ରକାରର କୌଣସି କମିଟି ଗଠନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏହି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ଜାରି ରହିଥିବାର ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।
- **କମିଟି ଗଠନ ନହେବା :** ଆରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଜିଲ୍ଲା ଗୁଡ଼ିକରେ ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ନିରୀକ୍ଷଣ ସମନ୍ୱୟ କମିଟି ଗଠନ କରାଯିବ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସରେ ଏହି କମିଟି ନିରୀକ୍ଷଣ ସଂପର୍କରେ ପୁନର୍ବିଲୋଚନା କରିବା ବିଷୟ ଏସ୍‌ଓପିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସେହି ପ୍ରକାରର କୌଣସି କମିଟି ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ସହ ସଂପୃକ୍ତ ଥିବା ଜିଲ୍ଲାଗୁଡ଼ିକରେ ଗଠନ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ଯଦିଓ ଭାରତୀୟ ତଟ ରକ୍ଷା ବାହିନୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସରେ ଗୁପ୍ତ ସୂଚନା ସହଭାଗିତା ସମ୍ପର୍କୀୟ ବୈଠକର ଆୟୋଜନ କରୁଥିଲା, ନମୁନା ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ଗୁଡ଼ିକ ସହ ସଂପୃକ୍ତ ଥିବା ଆରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ/

⁶⁸ ପ୍ରତିରୋଧକ ନୌକା/ ଜାହାଜ/ ଜଳଯାନରେ ବୋର୍ଡ଼ିଂ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ଚଲାସି

⁶⁹ 2012: 85; 2013: 135 ଓ 2014:78

ଉପଆରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନେ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବୈଠକରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିନଥିବା ବିଷୟ ଭାରତୀୟ ଚଳନା ସଂସ୍ଥା ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ସୂଚନାକୁ ଜଣାପଡ଼ିଥିଲା । ଉପକୂଳ ଜିଲ୍ଲା ଗୁଡ଼ିକର ସମସ୍ତ ଆରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ନିରାପତ୍ତା ସମନ୍ୱୟ କମିଟି ଗଠନ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିବା ବିଷୟ ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ (ଡିସେମ୍ବର 2015) ।

3.5.8 ଉପସଂହାର

ଓଡ଼ିଶାରେ 476.70 କିଲୋମିଟର ଦୀର୍ଘ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ଅଛି, ଯାହା ସମୁଦ୍ର ପଥ ଦେଇ ବେନିୟମ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର, ନିଷିଦ୍ଧ ପତାକା ଦ୍ରବ୍ୟର ରଞ୍ଜନ/ଆମଦାନୀ, ଅନଧିକୃତ ମାଛ ଧରା ଏବଂ ପଡୋଶୀ ଦେଶରୁ ଦେଶବିରୋଧୀ ଶତ୍ରୁ ମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ପାଇଁ ବିପନ୍ନ । ଉପକୂଳ ନିରାପତ୍ତା ପରିକଳ୍ପନା ଅଧିନରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ପ୍ରାପ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱେ ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ସାମୁଦ୍ରିକ ପହରା ମାଧ୍ୟମରେ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ନିରାପଦ ରଖିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରାଯାଇ ପାରିନଥିଲା । ଭାରତ ସରକାରଠାରୁ ଅର୍ଥ ପ୍ରାପ୍ତିର ଚାରି ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଧିନରେ ମୌଳିକ ଭିଡିଓମି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅର୍ଥର କେବଳ 31.07 ପ୍ରତିଶତ ଉପଯୋଗ ହୋଇପାରିଥିଲା । ଥାନାଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଭିଡିଓମି ଯଥା, ଥାନା କୋଠା, ବାରାକ୍ ଏବଂ ଜେଟିଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ, ସରଞ୍ଚାମ ଏବଂ ଯାନବାହାନଗୁଡ଼ିକ କ୍ରୟ କରାଯାଇନଥିଲା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଗୁଡ଼ିକରେ ଆବଶ୍ୟକ ମାନବ ସମ୍ବଳ ମୁତୟନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଉପଲବ୍ଧ ଥିବା ମାନବ ସମ୍ବଳ ଏବଂ ସରଞ୍ଚାମ ଗୁଡ଼ିକର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଉପଯୋଗ କରାଯାଇ ନଥିଲା ଯେହେତୁ 2012-15 ମଧ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ 81,000 ଘଣ୍ଟା ପରିବର୍ତ୍ତେ କେବଳ 2,805 ଘଣ୍ଟାର ସାମୁଦ୍ରିକ ପହରା ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ

3.6 ସରକାରୀ ବାସଗୃହର ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚେଦ ନକରିବା ଓ ଭଡ଼ା ଆଦାୟ ନକରିବା

ସରକାରୀ ବାସଗୃହଗୁଡ଼ିକୁ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ପରିଚାଳନା କରିବା ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ (ଜିଏ) ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ୱ ଅଟେ । ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗରେ ବାସଗୃହ ଆବଶ୍ୟକ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ମାହାଲ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କର ଅଟେ ଏବଂ ଖଜଣା ଅଧିକାରୀଙ୍କ (ଆରଓ) ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ଆବଶ୍ୟକ ରଦ୍ଧ କରିବା, ଲାଇସେନ୍ସ ଫି ଅସୁଲ କରିବା ଏବଂ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଯେପରିକି ଅନଧିକାର ଭଡ଼ା ଦେଇଥିବା, ଅନଧିକୃତ ନିର୍ମାଣ ଇତ୍ୟାଦିର ଚିହ୍ନଟ କରିବା ।

ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗର ପ୍ରଶାସନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର (11,496) ଓ କଟକ (140) ରେ ମୋଟ 11,636 ବାସଗୃହ ଥିଲା । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ 11,546⁷⁰ ଟି ବାସଗୃହ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଅଧିକୃତ ହୋଇଥିଲା । ବଳକା 90 ଟି ବାସଗୃହ ଆବଶ୍ୟକଗ୍ରାହୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମରାମତି/ ଖାଲି କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ 376 ଟି ବିଧାୟକ ବାସଗୃହ ସାମିଲ ଅଛି ଯାହା ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭା (ଓଏଲଏ) ସଚିବାଳୟ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭା ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକ ହେବ କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଏହାର ଭଡ଼ା ଆଦାୟ କରାଯିବ । 31 ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଏହି ଦୁଇ ସ୍ଥାନରେ ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ଗୁଡ଼ିକପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ତାଲିକାରେ 3,619 କର୍ମଚରୀ ଥିଲେ ।

ଯଥା ସମ୍ଭବରେ ବାସଗୃହ ଗୁଡ଼ିକର ଆବଶ୍ୟକତା ରଦ୍ଧକରଣ, ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚେଦ କରିବା ଓ ଯଥା ସମ୍ଭବରେ ଲାଇସେନ୍ସ ଫି ଆଦାୟ କରିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବିଷୟ ଜୁନ ରୁ ଜୁଲାଇ 2015 ମଧ୍ୟରେ 2012 ରୁ 2015 ଅବଧି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ମାହାଲ ଅଧିକାରୀ (ଇଓ) ଓ ଆରଓଙ୍କ ନଥିତ ସମୀକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇ ଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁଚ୍ଚେଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ସମୀକ୍ଷା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

⁷⁰ ପ୍ଲଟ୍ ଲାଇସେନ୍ସ ଫି: ସରକାରୀ କର୍ମଚରୀ: 11,329; ଏମପି/ ଏମଏଲଏ: 58, ସାମାଜିକ: 77; ଗଣମାଧ୍ୟମ/ ସମାଚାର ଏଜେନ୍ସି: 11; ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସରକାରୀ ଏଜେନ୍ସି:23; ମାନକ ଲାଇସେନ୍ସ ଫି (ପ୍ଲଟ୍ ଲାଇସେନ୍ସ ଫିର ଚାରିଗୁଣା): ବେସରକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ (ଏନଜିଓ): 34; ସର୍ଭିସ୍ ଆସୋସିଏସନ: 7; ରାଜନୈତିକ ଦଳ: 7

3.6.1 ଅନଧିକୃତ ଦଖଲ/ ନିର୍ମାଣ ଇତ୍ୟାଦି ଉଚ୍ଚେଦ ନକରିବା

3.6.1.1 ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚେଦ ନକରିବା

ଓଡ଼ିଶା ସର୍ଭିସ୍ କୋଡର ସ୍ୱେଚ୍ଛାଲ ଆକୋମୋଡସେନ୍ ନିୟମ (ଏସ୍ଏଆର), 1959 ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ରିଜୋଲ୍ୟୁସନ୍ 18 ସେପ୍ଟେମ୍ବର 1998ର ଅନୁଚ୍ଚେଦ 10 (i) ଅନୁଯାୟୀ ଯଦି କୌଣସି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ବଦଳି ହୁଏ, ତେବେ ସେ ସାଭାବିକ ଲାଇସେନ୍ସ ଫି ପ୍ରଦାନ କରି ବଦଳି ତାରିଖଠାରୁ ଏକ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାସଗୃହକୁ ଦଖଲରେ ରଖିପାରିବେ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଇ ମାସ ପାଇଁ ସେ ମାନକ ଲାଇସେନ୍ସ ଫି⁷¹ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ତିନିମାସ ପରେ ବାସଗୃହ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଆବେଦନଗ୍ରାହୀଙ୍କୁ ମାନକ ଲାଇସେନ୍ସ ଫିର ପାଞ୍ଚଗୁଣା ଦେୟ ଦେବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ, ସେବା ନିବୃତ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ଘଟଣାରେ, ଆବେଦନ ହୋଇଥିବା ବାସଗୃହଟି ଅଧିକତମ ଚାରିମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ସାଭାବିକ ଲାଇସେନ୍ସ ଫି ଅଗ୍ରାମ ଦେୟ କରି ରଖିପାରିବେ⁷² ଓ ତା ପରେ ମାନକ ଲାଇସେନ୍ସ ଫିର ପାଞ୍ଚଗୁଣା ପ୍ରଦାନ କରିବେ ଓ ତା ପରେ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଦଖଲଚ୍ୟୁତ ହେବେ । ଅଧିକ ଦିନ ରହିବା ମାମଲାରେ, ଆରଓ ଆବେଦନ ଆଦେଶକୁ ରଦ୍ଦ କରିବେ ଓ ମାହାଲ ଅଧିକାରୀ⁷³ଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ପ୍ରିମିସେସ (ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ଦଖଲଚ୍ୟୁତ) ଅଧିନିୟମ (ଓପିପିଇୟୁଓ), 1972 ଅନୁଯାୟୀ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବିଷୟଟି ସୂଚାଇବେ ।

ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା 2 ରୁ 35 ବର୍ଷ⁷⁴ ଧରି 321 ଟି ବାସଗୃହ ଅନଧିକୃତ ଦଖଲରେ ରହିଥିଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଚାରୀ (244), ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବା କର୍ମଚାରୀ ମାନଙ୍କ ପରିବାର ବର୍ଗ (31) ଓ ବଦଳି ହୋଇଯାଇଥିବା କର୍ମଚାରୀ (46) ଏହି ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମିଲ ଥିଲେ । ଯଦିଓ ବିଭାଗ ଏହି ବାସଗୃହ ଗୁଡ଼ିକର ଆବେଦନ ରଦ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲେ ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ିକ ଖାଲି କରାଯାଇନଥିଲା । 69ଟି ମାମଲା ଯାଞ୍ଚ କରି ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ଦଖଲଚ୍ୟୁତ କରିବା ମାମଲା ଆରମ୍ଭ କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା ଯାହା ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା :

ସାରଣୀ 3.6.1: ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ବିଳମ୍ବର ବିବରଣୀ

ସ୍ତର	ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା ବିଚାରଧୀନ (ଦିନରେ)			
	ନ୍ୟୁନତମ	ଅଧିକତମ	ହାରାହାରି	ବିଚାରଧୀନ ଥିବା ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା
ଆବେଦନର ରଦ୍ଦ ଏବଂ ଆରଓ କ୍ ଦ୍ୱାରା ଇଓକୁ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ	6	2209	331	0
ଇଓଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାରଣ ଦର୍ଶାଅ ନୋଟିସ୍ ଜାରି କରିବା	5	365	60	0
ଇଓଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖାଲି କରାଇବା ନୋଟିସ୍ ଜାରି କରିବା	186	1043	276	14
ଇଓଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚେଦ ନୋଟିସ୍ ଜାରି କରିବା		1333	97	0
ଆରଓଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚେଦ କରିବା	13	1347	725	55

(ଉତ୍ସ: ଆରଓ ଏବଂ ଇଓଙ୍କ ନିୟମ)

ଆରଓ ଆବେଦନ ରଦ୍ଦ କରିବାରେ/ ଇଓଙ୍କୁ ରଦ୍ଦ କରିବା ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ଓ ଇଓଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦଖଲଚ୍ୟୁତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରିବାରେ, ଦଖଲଚ୍ୟୁତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଗୁଡ଼ିକ ଜାରି କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେବାରେ, ତଥା ଇଓଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମାମଲା ସମାଧାନ ହେବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେବା ଦ୍ୱାରା ଗୃହଗୁଡ଼ିକ ବହୁଦିନ ଦରି ଅନଧିକୃତ ଦଖଲରେ ରହିଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବକେୟା ରାଶି ଆଦାୟ ହୋଇପାରିନଥିଲା ଓ ଯୋଗ୍ୟ

⁷¹ ଫ୍ଲୁଇଁ ଲାଇସେନ୍ସ ଫିର ଦୁଇଗୁଣା ଯାହା ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ପ୍ରତିକ୍ଷାପତ୍ର ତାରିଖ 1 ନଭେମ୍ବର 2008 ଅନୁଯାୟୀ ଚାରିଗୁଣାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଥିଲା
⁷² ଓଡ଼ିଶା ସର୍ଭିସ୍ କୋଡର ଧାରା 107 ଏ ର ବ୍ୟବସ୍ଥା
⁷³ ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ପ୍ରିମିସେସ (ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀଙ୍କର ଦଖଲଚ୍ୟୁତ) ଅଧିନିୟମ, 1972 ଅଧିନରେ ଅତିରିକ୍ତ ଇନ୍ସେକ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଇନ୍ସେକ୍ଟ ଅଧିକାରୀ ରୂପେ
⁷⁴ 2 ରୁ 10 ବର୍ଷ: 317; 10 ରୁ 20 ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ: 3 ଓ 20 ରୁ 35 ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ: 1

ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ଆରକ୍ଷା ବଳ ଓ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ଥିବାରୁ ଦଖଲକୃତ ଆଦେଶ ଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ବାହ କରିବାରେ ଆଂଶିକ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା । ବିଭାଗ ଏହା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ ଯେ 50ଟି ବାସଗୃହରୁ ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ଖାଲି କରାଯାଇଥିଲା । ଆବେଦନ ରଦ୍ଦ କରିବାରେ କାରଣ ଦର୍ଶାଏ ନୋଟିସ୍ ଜାରି କରିବା ଇତ୍ୟାଦିରେ ବିଳମ୍ବକୁ ଅଣଦେଖା କରାଯାଇଥିବାରୁ ଉତ୍ତରଟି ଗ୍ରହଣୀୟ ନ ଥିଲା ।

3.6.1.2 ଅବସର ଗ୍ରହଣ ପରେ ବାସଗୃହ ଖାଲି ନକରିବା ଓ ଆବେଦନ ଆଦେଶ ରଦ୍ଦ ନ କରିବା

ଅବସର ଗ୍ରହଣ ପରେ ଅଧିକତମ ଚାକିରୀମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଇସେନ୍ସ ଫିର ଅଗ୍ରୀମ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରି ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ନିଜ ଅଧିକାରରେ ରଖିବାକୁ ଏସ୍‌ଏଆର୍ 1959 ଅନୁମତି ଦେଉଅଛି । ସମୟ ସାମା ପରେ ସେହି ଗୃହକୁ ଖାଲି ନ କରିବା ମାମଲାରେ ଆର୍‌ଓ ଆବେଦନ ଆଦେଶ ରଦ୍ଦ କରିବେ ଓ ଉଚ୍ଚେଦ ମାମଲା ଦାଏର କରିବା ପାଇଁ ଇଓଙ୍କୁ ସୂଚନା ଦେବେ ।

ଦୁଇଟି ବିଭାଗ (ଗୃହ ଓ କୃଷି)ର 188 ମାମଲା ମଧ୍ୟରେ 170ଟି ମାମଲା ଯାଞ୍ଚ କରି ସମୀକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଦୁଇ ରୁ ତିନି ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ଖାଲି କରିନଥିଲେ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଗ୍ରାମ୍ୟୁଚି ଅଟକାଇ ରଖାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆର୍‌ଓ ଆବେଦନ ଆଦେଶ ଗୁଡ଼ିକ ରଦ୍ଦ କରିନଥିଲେ ଓ ଉଚ୍ଚେଦ ମାମଲା ଦାଏର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଇଓଙ୍କୁ ମାମଲା ଗୁଡ଼ିକ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଏହା 170 କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଅଧିକ ରହିଣି ପାଇଁ ସୁବିଧା ଦେଇଥିଲା ଓ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ତାଲିକାରେ ରହିଥିବା କର୍ମଚାରୀ ମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଥିଲା ।

3.6.1.3 ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ଭଡ଼ା ଦେବା

‘ସ୍ୱେଚ୍ଛାଲ ଆକୋମୋଡେସନ୍ (ସଂଶୋଧିତ) ନିୟମ 2011’ ର ନିୟମ 25 (i) ଅନୁଯାୟୀ ଆବେଦନ ହୋଇଥିବା ବାସଗୃହ ଓ ଏହାର କୌଣସି ଭାଗ ତଥା ସେଥିରେ ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇଥିବା ବାହାର ଘରକୁ ମାହାଲ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ କୌଣସି ଅଧିକାରୀ ଭଡ଼ା ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ । ନିୟମ 25 (ii) ଅନୁଯାୟୀ, ଯଦି କୌଣସି ଅଧିକାରୀ ତାଙ୍କର ବାସଗୃହ ଭଡ଼ା ଦେଇଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଆବେଦନ ହୋଇଥିବା ବାସଗୃହଟି ରଦ୍ଦ କରାଯିବ ଓ ଭଡ଼ା ଦିଆଯାଇଥିବାର ଜଣାପଡ଼ିବା ତାରିଖରୁ ଖାଲି କରିବା ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ବାସଗୃହର ମାନକ ଲାଇସେନ୍ସ ଫି ର ପାଞ୍ଚ ଗୁଣା ଜୋରିମାନା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଇଓ ଏବଂ ଆର୍‌ଓ ଉଭୟେ ସେହି ମାମଲା ଗୁଡ଼ିକର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ପାଇଁ ଦାୟୀ ରହିବେ ।

ନଥି ଯାଞ୍ଚ କରି ଓ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ତଥ୍ୟରୁ ସମୀକ୍ଷାରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷଙ୍କ ଅଭିଯୋଗକୁ ଆଧାର କରି ଇଓ 56 ଟି ଆବେଦନ ବାସଗୃହ ଭଡ଼ା ଦିଆଯାଇଥିବା ଜାଣିପାରିଥିଲେ (ମାର୍ଚ୍ଚ 2013 ରୁ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015) ଏବଂ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଯାଞ୍ଚ ପରେ ଏହି ବିଷୟଟି ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୋଇଥିଲା । ଉପରୋକ୍ତ ମଧ୍ୟରୁ ନଅଟି ବାସଗୃହର ଆବେଦନ ରଦ୍ଦ କରାଯାଇଥିଲା (ଅକ୍ଟୋବର 2009 ରୁ ଡିସେମ୍ବର 2014) ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଯାଞ୍ଚ ପରେ 6.23 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଜୋରିମାନା ଲାଗୁ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଜୋରିମାନା ଆଦାୟ କରାଯାଇନଥିଲା । ବଳକା 47ଟି ମାମଲା ମଧ୍ୟରୁ 44ଟି ମାମଲା (ମାର୍ଚ୍ଚ 2013) ରୁ ବାସଗୃହ ଭଡ଼ା ଦିଆଯାଇଥିବା ଅନୁସନ୍ଧାନ ରୋକା ଯାଇଥିଲା, ଯାହାର କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲେ ମିଳି ନଥିଲା । ବାସଗୃହ ଖାଲି କରିଥିବା ହେତୁ ଗୋଟିଏ ମାମଲା ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ରଦ୍ଦ କରାଯାଇଥିଲା (ଡିସେମ୍ବର 2014) ଓ ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ମାମଲାରେ ଆବେଦନଗ୍ରାହୀମାନେ ଭଡ଼ା ଦେଇଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେଇଥିଲେ (ଏପ୍ରିଲ 2015) ।

ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ କ୍ଷେତ୍ର କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇପାରିନଥିଲା । ମଇ 2015 ରେ ଏହି ପଦ ଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ପରେ ଅନଧିକୃତ ଦଖଲର ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିଲା ।

3.6.1.4 ବାସଗୃହରେ ଅନଧିକୃତ ନିର୍ମାଣ

ସ୍ୱେଚ୍ଛାଲ ଆକୋମୋଡେସନ୍ (ସଂଶୋଧିତ) ନିୟମ, 1959 ର 30 (ii) ଅନୁଯାୟୀ ଯଦି ବାସଗୃହ ପରିସରର

କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଅନଧିକୃତ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଯାହାକି ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବା ବାସଗୃହକୁ ସମ୍ଭାବ୍ୟ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇଥିବା ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବାସଗୃହରେ ନିବାସୀଙ୍କୁ ଅସୁବିଧା କରୁଥିବା, ତାହେଲେ ବାସଗୃହର ଆବଶ୍ୟକ ରକ୍ଷା ହେବା ସହିତ ଆବଶ୍ୟକଗ୍ରାହୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶୁଦ୍ଧିକାରକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ । ପୁନଶ୍ଚ, ନିୟମ 31 ଅନୁଯାୟୀ, ଅନଧିକୃତ ନିର୍ମାଣର ସମ୍ପାନ କରାଯାଇଥିବା ତାରିଖରୁ ସେହି ଅନଧିକୃତ ଦଖଲର ଖାଲି କରାଯିବା ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିବାସୀଙ୍କ ଠାରୁ ସେହି ବାସଗୃହର ମାନକ ଲାଇସେନ୍ସ ଫିର ପାଞ୍ଚ ଶୁଣା ଜୋରିମାନା ଲାଗୁ କରାଯିବ ।

ନଥି ଯାଞ୍ଚ ଓ ସମାକ୍ଷାକୁ ମିଳିଥିବା ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ 30ଟି ବାସଗୃହରେ ଅନଧିକୃତ ନିର୍ମାଣ ହୋଇଥିବାର ଅଭିଯୋଗ ବିଭାଗକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା (ମଇ 2012) ଯାହା ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଯାଞ୍ଚ ପରେ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୋଇଥିଲା (ଜାନୁଆରୀ 2013) । ସେ ମଧ୍ୟରୁ ବିଭାଗ ପାଞ୍ଚଟି ବାସଗୃହର ଆବଶ୍ୟକ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ (ଏପ୍ରିଲ 2013 ରୁ ଫେବୃଆରୀ 2015) ଓ 12.76 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ଲାଗୁ କରିଥିଲେ । ଜୁଲାଇ 2015 ସୁଦ୍ଧା କେବଳ ଦୁଇଟି ବାସଗୃହ ଖାଲି ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ବଳକା 28 ଟି ବାସଗୃହ ଆବଶ୍ୟକଗ୍ରାହୀମାନଙ୍କ ଦଖଲରେ ଥିଲା (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015) । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକୁ ଆରୁଓ ଡିମାଣ୍ଡ ନୋଟିସ୍ ଜାରି ନ କରିବାରୁ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଆବଶ୍ୟକଗ୍ରାହୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଜୋରିମାନା ଭଡ଼ା ଆଦାୟ କରାଯାଇପାରିନଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ଅନଧିକୃତ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକଗ୍ରାହୀମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଶୁଦ୍ଧିକାରକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନିଆଯାଇନଥିଲା ।

ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ପାଞ୍ଚଟି ମାମଲାରେ ଆବଶ୍ୟକ ରକ୍ଷା କରିବା ପରେ ଉଚ୍ଚେଦ ପାଇଁ ଓପିପି ମାମଲା ରକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ 22ଟି ମାମଲା ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ ବିଚାରଧାନ ଥିଲା ।

3.6.2 ଭଡ଼ା ଅନାଦେୟ

3.6.2.1 ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ, ମୃତ ଏବଂ ବଦଳି ହୋଇଥିବା ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଠାରୁ ଲାଇସେନ୍ସ ଫି ଆଦାୟ ନହେବା

ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ଡିମାଣ୍ଡ୍ ରିକଭରୀ (ଓପିଡିଆର) ଅଧିନିୟମର ସର୍ଭ ଅନୁଯାୟୀ ଇଓ/ଆରଓ ଯଥାବିଧି ନୋଟିସ୍ ଦେବା ପରେ, ବକେୟା ଜମି ରାଜସ୍ୱ ହିସାବରେ ଫି ଆଦାୟ କରିବା ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ନିକଟରେ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ମାମଲା ଦାୟର କରିବେ ।

ସମାକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା 321 ପୂର୍ବତନ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଠାରୁ 5.09 କୋଟି ଟଙ୍କାର ଲାଇସେନ୍ସ ଫି ଆଦାୟ ନ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିଲା ଯାହା ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ସାରଣୀ 3.6.2: ପଡ଼ିରହିଥିବା ଅନଧିକୃତ ଦଖଲ ଏବଂ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ/ମୃତ/ବଦଳି ହୋଇଥିବା କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଉପରେ ଥିବା ବକେୟା ରାଶି

କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପ୍ରକାର	କର୍ମଚାରୀ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ ବକେୟା ରାଶି (କୋଟି ଟଙ୍କାରେ)	ଅନଧିକୃତ ଅବଧି (ଦିନରେ)		ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଖୁଲାପକାରୀ
			ସର୍ବାଧିକ	ସର୍ବନିମ୍ନ	
ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ	244	3.05	7696	211	ନିବନ୍ଧକ, ସମବାୟ ସମିତି କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରୁ 1994 ରେ ଅବସର ନେଇଥିବା ଜଣେ ପୂର୍ବତନ ବରିଷ୍ଠ ସହାୟକ ⁷⁵ (8.16 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା)
ମୃତ	31	0.65 ⁷⁶	3817	219	ଡିସେମ୍ବର 2004 ରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବା, ଯତ୍ନା ମୁଖ୍ୟ, ⁷⁷ ଜଳସମ୍ପଦ ବିଭାଗର ଜଣେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷକ (5.84 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା)

⁷⁵ ବାସଗୃହ ନଂ. 2/2, ଟାଇପ୍-IV, ଯୁନିଟ୍-1, ଭୁବନେଶ୍ୱର
⁷⁶ 2005-2008: 7 ମାମଲା: 28,87,907 ଟଙ୍କା; 2009-2011: 11 ମାମଲା: 26,63,436 ଟଙ୍କା ଏବଂ 2012 to 2015: 13 ମାମଲା: 9,55,023 ଟଙ୍କା
⁷⁷ ବାସଗୃହ ନଂ. 18/1, ସିଆରପି, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ବଦଳି	46	1.39	2647	242	ଅକ୍ଟୋବର 2010 ରେ ବଦଳି ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଉପ-ନିରୀକ୍ଷକ ⁷⁸ ଏବଂ ଜାନୁଆରୀ 2002 ଓ ଅକ୍ଟୋବର 2010 ରେ ବଦଳି ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଜଣ (ପ୍ରତ୍ୟେକ 6.96 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା)
ମୋଟ	321	5.09			

(ଉତ୍ସ: ଆରଓଙ୍କ ନଥିପତ୍ର)

ଏହି ସବୁ ମାମଲାରେ ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ଗୁଡ଼ିକ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ, ବଦଳି ହୋଇଥିବା ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ଏବଂ ମୃତ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପରିବାର ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଅନୁଧିକୃତ ଦଖଲରେ ଥିଲା (ଅଗଷ୍ଟ 2015) । କିନ୍ତୁ ଓପିଡିଆର ଅଧିନିୟମର ସର୍ତ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ବକେୟାଥିବା ଭଡ଼ା ଆଦାୟ ପାଇଁ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇ ନଥିଲା ।

ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଠାରୁ ଅଗ୍ରୀମ ଭଡ଼ା ସଂଗ୍ରହ କରିବା କିମ୍ବା ଦେୟ ଖୁଲାପକାରୀ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଗ୍ରାବ୍ୟୁଟି (ନଭେମ୍ବର 2015) ବକେୟା ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇନଥିଲେ । ସମୀକ୍ଷା ଏହା ମଧ୍ୟ ଅବଲୋକନ କରିଥିଲା ଯେ ସଂପୃକ୍ତ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସୁଗିତ ରଖାଯାଇଥିବା ଗ୍ରାବ୍ୟୁଟିର ପରିମାଣର ତଥ୍ୟ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ପାଖରେ ନଥିଲା । ନମୁନା ଯାଞ୍ଚରୁ ସମୀକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ 10ଟି ମାମଲାରେ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଡ଼ା ବାବଦରେ 25.83 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ହେବାକୁ ଥିବାବେଳେ ଗ୍ରାବ୍ୟୁଟି ଅର୍ଥରୁ ମାତ୍ର 20.27 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ସଂପୃକ୍ତ ପେନ୍‌ସନ୍ ମଞ୍ଜୁରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୁଗିତ ରଖାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ 5.56 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଅନାଦେୟ ଭଡ଼ା ଆଦାୟ ହେବା ସନ୍ଦେହ ଜନକ ଥିଲା ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ଗ୍ରାବ୍ୟୁଟି ଏବଂ ପେନ୍‌ସନରେ ମିଳୁଥିବା ମହଙ୍ଗା ଭଭାଗୁ ବକେୟା ଭଡ଼ା ଆଦାୟ କରିବାରେ ବିଫଳ ହେଲେ ଓପିଡିଆର ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ମାମଲା ଦାୟର ହେବ । ଏହା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ ଯେ ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ଖାଲି ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ମାମଲା ଦାୟର କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ଯେହେତୁ ଆଦାୟ ହେବାକୁ ଥିବା ସଠିକ୍ ଭଡ଼ାର ଆକଳନ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ଉକ୍ତ ଉତ୍ତର ଦଖଲକାରୀଙ୍କଠାରୁ ବକେୟା ଲାଭସେନ୍ଦୁ ଫି ଆଦାୟ ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇ ନଥିବା ନିଶ୍ଚିତ କରୁଛି ।

3.6.2.2 ଅଣସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଠାରୁ ଭଡ଼ା ଆଦାୟ ନହେବା

ସ୍ୱେସିଆଲ୍ ଆକୋମୋଡେସନ୍ ନିୟମ, 1959 ର ନିୟମ, 4 (1) ଅନୁଯାୟୀ ସରକାରଙ୍କ ବିଭାଗୀୟ ଅଧିକାରୀବୃନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ସୂଚୀ ଏ ରେ ସୂଚିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକରେ ସାଧାରଣତଃ ନୂଆ ରାଜଧାନୀରେ ସରକାରୀ ବାସଗୃହଗୁଡ଼ିକ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସରକାର ବାସଗୃହ ଆବଶ୍ୟକ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଇପାରିବେ, ଯେଉଁମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଏହା ପାଇବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଁନ୍ତି । ଏହିପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାନକ ଲାଭସେନ୍ଦୁ ଫି ଅଗ୍ରୀମ ଆକାରରେ ଆଦାୟ ହେବ । ସରକାର ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ (ବିଧାୟକମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ) 159 ବାସଗୃହ ଆବଶ୍ୟକ କରିଥିଲେ ।

ସମୀକ୍ଷା ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ସାଧାରଣ ଭାବେ 127⁷⁹ ଜଣ ସାଧାରଣ ଯୋଗ୍ୟ ନହେଉ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି/ ପ୍ରତିନିଧି/ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉପରେ 65.34 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଭଡ଼ା ବକେୟା ଥିଲା, ଯେଉଁମାନେ ଆବଶ୍ୟକ ବାସଗୃହଗୁଡ଼ିକୁ 2 ରୁ 35 ବର୍ଷ⁸⁰ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଖଲରେ ରଖୁଥିଲେ ଏବଂ ଓପିଡିଆର ଅଧିନିୟମର ସର୍ତ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ବକେୟା ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ପାଇଁ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇନଥିଲା (ସେପ୍ଟେମ୍ବର 2015) ।

⁷⁸ ବାସଗୃହ ନଂ.2/1, ଡି-6, ସୈନିକ୍ ସ୍କୁଲ୍ ଅଞ୍ଚଳ, ଭୁବନେଶ୍ୱର
⁷⁹ ସାମାଜିକ (54): 13.16 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା; ବେସରକାରୀ ସଂସ୍ଥା (37): 25.16 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା, ଗଣମାଧ୍ୟମ (6): 0.37 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା, ରାଜନୈତିକ ଦଳ (4): 10.06 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା, ସେବା ସଙ୍ଘ (6): 4.51 ଲକ୍ଷ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ତଥା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରୀ ସଂସ୍ଥା (20): 12.00 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା
⁸⁰ 2 ରୁ 10 ବର୍ଷ: 47; 10 ରୁ 20 ବର୍ଷଠାରୁ ଅଧିକ: 45 ଓ 20 ରୁ 35 ବର୍ଷଠାରୁ ଅଧିକ: 35

ପୁନଶ୍ଚ, ଯାହାରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ନଂ. ଭିଏ 3/1 କୁ ଦଖଲରେ ରଖିଥିବା ବେସରକାରୀ ସଂସ୍ଥା⁸¹ ସର୍ବାଧିକ ଖୁଲାପକାରୀ ଥିଲେ ଯାହା ଉପରେ 6.51 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବକେୟା ଥିଲା । ଦୁଇଜଣ ପୂର୍ବତନ ସାମାଜିକ⁸²ଙ୍କ ଉପରେ 6.77 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବକେୟା ଥିଲା ଏବଂ ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ନଂ. ଭିଆଇବି 5/1, ଯୁନିଟ୍-III କୁ ଦଖଲରେ ରଖିଥିବା ଗୋଟିଏ ରାଜନୈତିକ ଦଳ⁸³ ଉପରେ 10.06 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବକେୟା ଥିଲା ।

ସମାକ୍ଷା ପୁନଶ୍ଚ ଅବଲୋକନ କଲା ଯେ ଜଣେ ଆବଶ୍ୟକ ବ୍ୟକ୍ତି⁸⁴ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ (ଜୁନ୍ 2012) ପରେ ତାଙ୍କ ପରିବାର ସଦସ୍ୟମାନେ ସେହି ବାସଗୃହକୁ ଦଖଲରେ ରଖିଥିଲେ ଯାହାକି ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣାପଡ଼ି ନଥିଲା, ଯେହେତୁ ବିଭାଗ ସେହି ସମୟରେ ବାସଗୃହ ଦଖଲକାରୀଙ୍କର କୌଣସି ଯାଞ୍ଚ କରିନଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତି କଲେ ଯେ ମକଦ୍ଦମା ଚାଲୁଥିବା ଛଅଟି ମାମଲା ଉପରେ 27.47 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବକେୟା ଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି କଲା ଯେ ବାସଗୃହ ଖାଲି ହେବା କିମ୍ବା ବେଦଖଲ ହେବା ପରେ ଭଡ଼ା ଆଦାୟ ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବ । ଉତ୍ତର ଗ୍ରହଣୀୟ ନଥିଲା ଯେହେତୁ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଅଗ୍ରୀମ ଆକାରରେ ଭଡ଼ା ଆଦାୟ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଇଓ/ ଆରଓ ବାସଗୃହ ଖାଲି/ଦଖଲଚ୍ୟୁତି କରିବା ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରୁଥିବାରୁ ଦଖଲଚ୍ୟୁତିରେ ବିଳମ୍ବ ପାଇଁ ଏମାନେ ଦାୟୀ ଅଟନ୍ତି ।

3.6.2.3 ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଥିବା ବକେୟା ଭଡ଼ା

ସ୍ୱେସାଲ୍ ଆକୋମୋଡେସନ୍ ନିୟମ, 1959 ର ସମୟ କ୍ରମେ ସଂଗୋଧିତ ଧାରା 33 ଅନୁସାରେ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ, ବିଧାୟକମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକ ନିମନ୍ତେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସଂଖ୍ୟାର ବାସଗୃହ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯାହା ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାର ଗୃହ ଆବଶ୍ୟକ କମିଟି (ଏଚ୍.ଏସି) ଦ୍ୱାରା ବିଧାୟକମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାର ସଚିବଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରେ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗର ଫେବୃଆରୀ 1987 ର ପରିପତ୍ର ଅନୁଯାୟୀ ବିଧାୟକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିବା ବାସଗୃହକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ବାସଗୃହ ଆବଶ୍ୟକ ନିମନ୍ତେ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗର ମାହାଲ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କୁ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ ଏବଂ ସେମାନେ ସାଭାବିକ ଭଡ଼ା ଏବଂ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଜ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେୟ ପଇଠ କରିବେ । ପୁନଶ୍ଚ ବିଧାୟକ ପଦ ଛାଡ଼ିବା ଠାରୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଏକ ମାସ ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ସେମାନେ ବାସଗୃହ ଖାଲି ନ କରନ୍ତି ଏବଂ ହସ୍ତାନ୍ତର ନକରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଭଡ଼ା ଏବଂ ଜରିମାନା ଭଡ଼ା ଦେବାକୁ ହେବ ।

ସମାକ୍ଷାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ମାର୍ଚ୍ଚ 2015 ସୁଦ୍ଧା ରାଜ୍ୟର 225 ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକଙ୍କଠାରୁ 230 ବାସଗୃହ ବାବଦରେ 1.12 କୋଟି ଟଙ୍କା ବକେୟା ଥିଲା (ପାଞ୍ଚଜଣ ବିଧାୟକଙ୍କୁ ଜଣ ପିଛା ଦୁଇଟି ବାସଗୃହ ଆବଶ୍ୟକ କରାଯାଇଥିଲା) । ଏହି ବାସଗୃହଗୁଡ଼ିକ 1 ରୁ 38 ବର୍ଷ⁸⁵ ପୂର୍ବରୁ ଖାଲି ହୋଇଥିଲା । ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଥିବା ବକେୟା ଭଡ଼ାର ବର୍ଷିତ୍ୱାତୀ ବିବରଣୀ ସାରଣୀ 3.6.3ରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ସାରଣୀ 3.6.3: ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଥିବା ବକେୟା ଭଡ଼ା

ଦଖଲର ଅବଧି	ବାସଗୃହ ସଂଖ୍ୟା	ବକେୟା ପରିମାଣ (ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରେ)
10 ରୁ 38 ବର୍ଷ	124	14.94
5 ରୁ 10 ବର୍ଷ	44	31.14
2 ରୁ 5 ବର୍ଷ	42	33.80
2 ବର୍ଷରୁ କମ୍	11	22.29
ଖାଲିହେବା ତଥ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ	9	9.46
ମୋଟ	230	111.63

(ଉତ୍ସ: ଖଜଣାଅଧିକାରୀ (ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ) ଭୁବନେଶ୍ୱର)

⁸¹ ସୁଧାଂଶୁମାଳା କାନ୍ତୁଚରଣ ମିଶନ
⁸² ବାସଗୃହ ନଂ.3/2, ଚାଇପ୍- ଭିଆଇ ଡି/ ଏସ୍. ଯୁନିଟ୍-II, ଭୁବନେଶ୍ୱର (4,42,577 ଟଙ୍କା) ଏବଂ ବାସଗୃହ ନଂ.38/3, ଚାଇପ୍-IV, ଯୁନିଟ୍-1, ଭୁବନେଶ୍ୱର (2,34,584 ଟଙ୍କା)
⁸³ ଓଡ଼ିଶା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି
⁸⁴ ବାସଗୃହ ନଂ.4/1, ଚାଇପ୍-IV R, ଯୁନିଟ୍-III, ଭୁବନେଶ୍ୱର
⁸⁵ ଯାହା 230 ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ମଧ୍ୟରୁ 9 ଟି ବାସଗୃହ ବ୍ୟତିରକ୍ତେ ଯାହାର ଖାଲି କରାଯାଇଥିବାର ତଥ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ନଥିଲା

ପୁନଃ ସମୀକ୍ଷାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଧାୟକଙ୍କ ଉପରେ ଥିବା ବକେୟା ରାଶିର ପରିମାଣ 178 ଟଙ୍କାରୁ 8.43 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ପାଞ୍ଚଜଣ ଖୁଲାପକାରୀଙ୍କ ଉପରେ 5 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଘରଭଡ଼ା 2 ରୁ 38 ବର୍ଷ ହେବ ବକେୟା ଥିଲା । 21 ଜୁଲାଇ 2006 ଠାରୁ ଜଣେ ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ⁸⁶ ସର୍ବାଧିକ ଖୁଲାପକାରୀ ଥିଲେ (8.43 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା) । ଦୁଇଜଣ ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ⁸⁷ ଯେଉଁମାନେ 12 ଅକ୍ଟୋବର 2009 ଏବଂ 8 ଅଗଷ୍ଟ 2014 ଠାରୁ ଘର ଖାଲି କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ 13.16 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅନାଦେୟ ହୋଇ ରହିଥିଲା ଏବଂ ଉଭୟେ ଇତି ମଧ୍ୟରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେଣି ।

ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକଙ୍କ ପେନ୍-ସନ୍ ମହଙ୍ଗା ଭଦ୍ରା କିମ୍ବା ଓପିଡିଆର୍କ ଅଧିନିୟମ ଅନୁସାରେ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ମାମଲା ଦାଏର କରି ମାହାଲ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ କିମ୍ବା ଓଡିଶା ବିଧାନସଭା ସଚିବାଳୟ କିମ୍ବା ଓଡିଶା ବିଧାନସଭାର ଏକ୍ସ-ସି କିମ୍ବା ଓଡିଶା ବିଧାନ ସଭାର ବାଚସ୍ପତି ବକେୟା ଥିବା ସରକାରୀ ଦେୟର ଆଦାୟ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ ।

ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ (ନଭେମ୍ବର 2015) ଯେ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ ଭଡ଼ା ପରିଶୋଧ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଆଠଜଣଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଓପିଡିଆର୍କ ଅଧିନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୁର୍ବରୁ ମାମଲା ଦାୟର ହୋଇଥିଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ ମାମଲାରେ ଓପିଡିଆର୍କ ଅଧିନିୟମ ଅନୁସାରେ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ମାମଲା ଦାୟର କରିବାକୁ ବିଭାଗ ସୁନିଶ୍ଚିତ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

3.6.3 ଉପସଂହାର

ସ୍ୱେଚ୍ଛାଳ ଆକୋମୋଡେସନ୍ ନିୟମ, 1959 ଅନୁସାରେ ସରକାରୀ କର୍ମଚରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ପାଇଁ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ 11,636 ବାସଗୃହ ରହିଛି । ସମୀକ୍ଷାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ 321 ବାସଗୃହ ବହୁ ବର୍ଷ ଧରି ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ଅଥବା ବଦଳି ହୋଇଥିବା ସରକାରୀ କର୍ମଚରୀ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିବା କର୍ମଚରୀଙ୍କ ପରିବାରଙ୍କର ଅନଧିକୃତ ଦଖଲରେ ଥିଲା ଯେଉଁଥିପାଇଁ କୌଣସି ଭଡ଼ା କିମ୍ବା ଜୋରିମାନା ଆଦାୟ କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା 5.09 କୋଟି ଟଙ୍କା ଅନଧିକୃତ ଦଖଲକାରୀଙ୍କ ଉପରେ ବକେୟା ଥିଲା । 55ଟି ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ମାମଲାରେ ଦଖଲଚ୍ୟୁତ ଆଦେଶ ଜାରି କରାଯିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇନଥିଲା । ଯେହେତୁ ବିଭାଗ ଓପିପି (ଇୟୁଓ) ଅଧିନିୟମ ଏବଂ ଓପିଡିଆର୍କ ଅଧିନିୟମ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ନିୟମକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ବିଫଳ ହେଲେ, ତେଣୁ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା 3,619 କର୍ମଚରୀ ସରକାରୀ ବାସଗୃହ ପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ତାଲିକାରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନଧିକୃତ ଦଖଲ ଜାରି ରହିଥିଲା । ଏପରିକି 230ଟି ବାସଗୃହ ଖାଲି ପରେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକଙ୍କଠାରୁ 1.12 କୋଟି ଟଙ୍କା 1 ରୁ 38 ବର୍ଷ ହେବ ଆଦାୟ ନ ହୋଇ ପଡିରହିଥିଲା ।

3.7 'ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହରରେ ବିଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବଶିତ ହୋଇଥିବା ଜମି'ର ଫଲୋ-ଅପ୍ ସମୀକ୍ଷା

ମାର୍ଚ୍ଚ 2012 ରେ (2013 ର ରିପୋର୍ଟ ସଂଖ୍ୟା 4) ବର୍ଷ ପାଇଁ ଭାରତର ମହାଲେଖା ନିୟନ୍ତ୍ରକ ତଥା ସମୀକ୍ଷକଙ୍କ ଓଡିଶା ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପ୍ରତିବେଦନ (ସାଧାରଣ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର) ରେ 'ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ (ଜିଏ) ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହରରେ ବିଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବଶିତ ହୋଇଥିବା ଜମି' ବାବଦରେ ହୋଇଥିବା ସମ୍ପାଦନ ସମୀକ୍ଷା ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା । ଅନୁକ୍ଷେପ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ସମେତ ଜମି ଆବଶ୍ୟକ ପାଇଁ ନୀତି ନଥିବା ହେତୁ ଜମି ଆବଶ୍ୟକରେ ସେକ୍ସାଟାରିଟା, ଜମିର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସମୟରେ ବଜାର ଦରକୁ ବିଚାରକୁ ନ ନେବା ଆବଶିତ ଜମିର ଅଣବିନିଯୋଗ/ ଅପବିନିଯୋଗ ଏବଂ ସରକାରୀ ଜମିର ଜବର ଦଖଲ ସମନ୍ୱୟ ତଥ୍ୟ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା । ସମୀକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ଛଅଟି ସୁପାରିଶ ମଧ୍ୟରୁ ତିନିଟି ସୁପାରିଶକୁ

⁸⁶ ଘର ନଂ.5, ଭିଆଇଆଇସି, ସୁନିଟ୍-1, ଭୁବନେଶ୍ୱର
⁸⁷ ଘର ନଂ. 11/2, ଟାଇପ୍ ଭିଆଇସି, ସୁନିଟ୍-1, ଭୁବନେଶ୍ୱର (7.63 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା) ଏବଂ ଘର ନମ୍ବର. 13/3, ଟାଇପ୍ ଏମ୍ଏଲ୍ଏ ଡି/ଏସ୍, ସୁନିଟ୍-IV, ଭୁବନେଶ୍ୱର (5.53 ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା)

ସରକାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ସୁପାରିଶଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ନିଆଯାଇଥିବା ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଫଲୋ-ଅପ୍ ସମାକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା (ଅଗଷ୍ଟ 2015) ।

ଫେବୃଆରୀ 2015 ରେ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ‘ଜମି ପ୍ରଦାନ ନୀତି’ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇ, ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ତିନିଟି ସୁପାରିଶ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟି ସୁପାରିଶ ଯଥା- ସୁପରିଭାଷିତ ଜମି ପ୍ରଦାନ ନୀତିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ଯଥା ସମୟରେ ଲିଜ୍ ପ୍ରିମିୟମ୍ ଧାର୍ଯ୍ୟ ତଥା ଆଦାୟ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଠିକ୍ ଭାବରେ କରାଯାଇଥିଲା । ବିଭାଗ ଜୁଲାଇ 2012 ଏବଂ ଡିସେମ୍ବର 2014 ରେ ଜମିର ବେଞ୍ଚମାର୍କ ମୂଲ୍ୟ (ବିଏମ୍‌ଭି)ର ମଧ୍ୟ ସଂଶୋଧନ କରିଥିଲେ ଏବଂ 24.593 ଏକର ପରିମିତ ଜମି ସଂଶୋଧିତ ବେଞ୍ଚମାର୍କ ମୂଲ୍ୟରେ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ ।

ତୃତୀୟ ସୁପାରିଶଟି ଥିଲା ସରକାରୀ ଜମିର ଅପବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଜବର ଦଖଲକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ଏବଂ ନିୟମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିଥିବା ସମସ୍ତ ମାମଲାର ପୁନର୍ବିଲୋଚନ କରିବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା । ସମାକ୍ଷା ପ୍ରତିବେଦନରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିବା ସାତଟି ଜବର ଦଖଲ ମାମଲାକୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାମଲାରେ ସଫଳତାର ସହ ଦଖଲତ୍ୟୁତ କରାଯାଇଥିବା ଅବଲୋକନ ହେଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ ଛଅଟି ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭାଗ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ସୁଦ୍ଧା ଜବର ଦଖଲ ହଟାଇବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ପ୍ରିମିସେସ୍ (ଅପ୍ରାଧିକୃତ ଜବରଦଖଲର ଦଖଲ ଚ୍ୟୁଡ଼ି) ଅଧିନିୟମ ଅଧିନରେ ତିନିଟି ମାମଲା ଦାଏର କରିଥିବା ବିଷୟ ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ମାମଲାରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଫେବୃଆରୀ 2015 ରେ ଦଖଲତ୍ୟୁତ ହେଲା ପରେ ପୁନର୍ବାର ଜବର ଦଖଲ କରିଥିବା ବିଷୟ ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଟି ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜବରଦଖଲକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ଜମି ଆବେଦନ କରାଯାଇଥିବା ଏବଂ ରାଜାବ ଆବାସ ଯୋଜନା ଅଧିନରେ ଏବଂ ସରକାରୀ ଘରୋଇ ଭାଗିଦାରୀ ଭିତ୍ତିରେ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ ଦାୟିତ୍ୱ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମହାନଗର ନିଗମକୁ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ବିଷୟ ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ (ଅକ୍ଟୋବର 2015) । ମାତ୍ର ସମସ୍ତ ଛଅଟି ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଦ୍ୟାବଧି ସରକାରୀ ଜମି ଜବର ଦଖଲକୁ ଉଚ୍ଛେଦ କରାଯାଇ ପାରିନାହିଁ ।

ବିଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରି ପୁନଃ ଜମି ଜବରଦଖଲକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇନଥିଲେ । ଯେହେତୁ ଓଡ଼ିଶା ଜମି ଜବର ଦଖଲ ନିବାରଣ (ଓପିଏଲ୍‌ଇ) ଅଧିନିୟମ/ ନିୟମାବଳୀ ଅନୁସାରେ ରାଜସ୍ୱ ନିରୀକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯିବାକୁ ଥିବା ଜବର ଦଖଲ ସମ୍ପର୍କିତ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବିଭାଗ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶାସନ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଏହି ସଂକ୍ରିୟାକୁ ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇନଥିଲା । ବିଭାଗ ଏହାକୁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଭାବରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଥିଲେ (ଅକ୍ଟୋବର 2015) ।

ଏପରିକି ଓପିପି (ଇୟୁଓ) ଅଧିନରେ ପଞ୍ଚାକୃତ ଜବର ଦଖଲ ମାମଲାକୁ ମଧ୍ୟ ସଠିକ୍ ଭାବେ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଚୁଡ଼ାନ୍ତ ହୋଇଥିବା 21 ଟି ମାମଲାରେ ନମୁନା ଯାଞ୍ଚରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ 16 ଟି ମାମଲାରେ ମାହାଲ ଅଧିକାରୀ ଦଖଲତ୍ୟୁତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ 45 ଦିନରେ ବିହିତ ସମୟ ପରେ 43 ରୁ 418 ଦିନ⁸⁸ ବିଳମ୍ବରେ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ବିଳମ୍ବର କାରଣ ନଥିପତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ ହୋଇନଥିଲା । ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଏବଂ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଅଭାବ ବିଳମ୍ବର କାରଣ ବୋଲି ବିଭାଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ (ଅକ୍ଟୋବର 2015) ।

ଅଧିକତ୍ରୁ, ଦଖଲତ୍ୟୁତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଜମି ଅଧିକାରୀ ଜବରଦଖଲକାରୀଙ୍କୁ ଦଖଲତ୍ୟୁତ କରାଯାଇଥିବା ସମ୍ପର୍କିତ କୌଣସି ନଥି ସମାକ୍ଷାକୁ ପ୍ରଦାନ କରିନଥିଲେ । ଓପିପି (ଇୟୁଓ) ଅଧିନିୟମରେ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦଖଲତ୍ୟୁତ ସମକ୍ଷାୟ ତଥ୍ୟ ଜମି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମାହାଲ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଯାଇନଥିଲା । ମାହାଲ ଅଧିକାରୀ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଷୟକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିନଥିଲେ । ଫଳତଃ, ଦଖଲତ୍ୟୁତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରି ନଥିଲା । ବିଭାଗ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ ଯେ ଯଥା ଯୋଗ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।

⁸⁸ 100 ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ: ଗୋଟିଏ ମାମଲା; 102 ରୁ 200 ଦିନ: ଆଠଟି ମାମଲା; 201 ରୁ 300 ଦିନ: ଦୁଇଟି ମାମଲା; 301 ରୁ 400 ଦିନ: ଚାରିଟି ମାମଲା ଏବଂ 418 ଦିନ: ଗୋଟିଏ ମାମଲା

ଅବ୍ୟବହୃତ ଭାବରେ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ଜମି ସମନ୍ତରେ ସମୀକ୍ଷା ପ୍ରତିବେଦନରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା 33ଟି ମାମଲା ମଧ୍ୟରୁ 28ଟି ମାମଲାର ସମାଧାନ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ପାଞ୍ଚଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏହି ଜମିଗୁଡ଼ିକ ଅଗଷ୍ଟ 2015 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖାଲି ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର
ତାରିଖ

(ଆର୍.ଅମାଳାଘୋଷ)
ମହାଲେଖାକାର (ସାଧାରଣ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର ଲେଖା ପରୀକ୍ଷା)
ଓଡ଼ିଶା

ପ୍ରତିସ୍ୱାକ୍ଷରିତ

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ
ତାରିଖ

(ଶଶୀକାନ୍ତ ଶର୍ମା)
ଭାରତର ମହାଲେଖା ନିୟନ୍ତ୍ରକ ତଥା ମହାସମୀକ୍ଷକ

ପରିଶିଷ୍ଟ

ପରିଶିଷ୍ଟ 2.1.1
(ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଅନୁଚ୍ଛେଦ 2.1.5)

ସମାକ୍ଷରେ ଅକର୍ତ୍ତୃକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ନମୁନା ସିଏସ୍‌ଓ ତଥା ଡିଏମ୍ ଏବଂ ସମିତିଗୁଡ଼ିକର ବିବରଣ

କ୍ର.ସଂ.	ନମୁନା ସ୍ଥାନ	ନମୁନା ସ୍ଥାନରେ ନମୁନା ସମିତି
1.	ସିଏସ୍‌ଓ ତଥା ଡିଏମ୍, ବରଗଡ଼	1. ଚଢ଼େଇଗାଁ 2. କେସାଇପାଲି 3. ଲହଣ୍ଡା 4. ଝିଲିମିଣ୍ଡା
2.	ସିଏସ୍‌ଓ ତଥା ଡିଏମ୍, ଗଞ୍ଜାମ	5. ବାହାଦୁରପେଟା 6. ଗୌଞ୍ଜୁ 7. ପୋଟଲମାପପୁର 8. ବିପୁଲିଙ୍ଗି
3.	ସିଏସ୍‌ଓ ତଥା ଡିଏମ୍, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା	9. କିରମିରା 10. ଝାରମୁଣ୍ଡା 11. ଲାଇକେରା 12. ସାହାସପୁର
4.	ସିଏସ୍‌ଓ ତଥା ଡିଏମ୍, ଜଳାହାଣ୍ଡି	13. ଧର୍ମଗଡ଼ 14. ଖଇରପଦର 15. ଗୁପ୍ତା ରୋଡ଼ 16. ସାନ୍ତପୁର
5.	ସିଏସ୍‌ଓ ତଥା ଡିଏମ୍, କନ୍ଧମାଳ	17. ଚିକାବାଲି 18. ଗୁଡ଼ିଙ୍ଗିଆ 19. ଖଜୁରିପଡ଼ା 20. ଦୁଡ଼ିପଡ଼ା
6.	ସିଏସ୍‌ଓ ତଥା ଡିଏମ୍, ସମଲପୁର	21. ରେମେଡ୍ 22. କରତୋଲୁ 23. ଲପଙ୍ଗା 24. ରେଙ୍ଗାଲି
7.	ସିଏସ୍‌ଓ ତଥା ଡିଏମ୍, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	25. ଲିଆଙ୍ଗ 26. ରାଜଗାଙ୍ଗପୁର 27. ଭେଡ଼ାବାହାଲ 28. ବିରବିରା
8.	ସିଏସ୍‌ଓ ତଥା ଡିଏମ୍, ରାୟଗଡ଼ା	29. ବିଷମକଟକ 30. ମୁନିଗୁଡ଼ା 31. ଅମାଡ଼ଲା

ପରିଶିଷ୍ଟ 2.1.2

(ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଅନୁକ୍ରମ 2.1.7)

ଧାନ ଉତ୍ପାଦନର ପରିମାଣ, ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ସଂଗ୍ରହଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ଆଠଟି ନମୁନା ଯାହା ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରକୃତ ସଂଗ୍ରହଣ ବିବରଣ

(ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ରେ)

ବର୍ଷ	ଜିଲ୍ଲାର ନାମ	ମୋଟ ଉତ୍ପାଦନ	ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ବଳକା	ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଲକ୍ଷ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରତିଶତ
2010-11	ବରଗଡ଼	10.53	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	6.00	10.23	70.50
	ଗଞ୍ଜାମ	6.55	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	2.84	2.21	-22.18
	ଝାରସୁଗୁଡ଼ା	0.49	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.41	0.44	7.32
	କଳାହାଣ୍ଡି	9.63	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	4.71	4.99	5.94
	କନ୍ଧମାଳ	1.06	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.04	0.04	0.00
	ରାୟଗଡ଼ା	1.91	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.91	1.09	19.78
	ସମଲପୁର	3.35	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	3.75	4.49	19.73
	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	2.09	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.74	0.73	-1.35
2011-12	ବରଗଡ଼	9.98	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	5.87	9.19	56.56
	ଗଞ୍ଜାମ	2.35	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	2.15	2.88	33.95
	ଝାରସୁଗୁଡ଼ା	0.72	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.43	0.52	20.93
	କଳାହାଣ୍ଡି	3.14	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	2.47	3.35	35.63
	କନ୍ଧମାଳ	0.65	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.06	0.07	16.67
	ରାୟଗଡ଼ା	1.13	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.72	1.22	69.44
	ସମଲପୁର	3.76	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	2.90	4.42	52.41
	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	5.26	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.38	0.86	126.32
2012-13	ବରଗଡ଼	14.43	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	6.22	11.88	91.00
	ଗଞ୍ଜାମ	6.93	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	2.19	3.27	49.32
	ଝାରସୁଗୁଡ଼ା	1.51	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.43	0.87	102.33
	କଳାହାଣ୍ଡି	9.93	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	2.32	4.97	114.22
	କନ୍ଧମାଳ	1.08	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.06	0.12	100.00
	ରାୟଗଡ଼ା	1.79	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.94	1.43	52.13
	ସମଲପୁର	6.31	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	3.03	5.09	67.99
	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	7.19	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.57	1.31	129.82
2013-14	ବରଗଡ଼	11.22	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	5.44	10.88	100.00
	ଗଞ୍ଜାମ	1.4	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	1.15	1.37	19.13
	ଝାରସୁଗୁଡ଼ା	0.79	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.38	0.5	31.58
	କଳାହାଣ୍ଡି	9.4	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	2.38	4.85	103.78
	କନ୍ଧମାଳ	1.08	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.06	0.18	200.00
	ରାୟଗଡ଼ା	2.57	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.72	1.57	118.06
	ସମଲପୁର	4.89	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	2.43	3.82	57.20
	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	6.24	ଉପଲକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲା	0.65	1.17	80.00

ବର୍ଷ	ଜିଲ୍ଲାର ନାମ	ମୋଟ ଉତ୍ପାଦନ	ବିକ୍ରି ଯୋଗ୍ୟ ବଳକା	ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଲକ୍ଷ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରତିଶତ
2014-15	ବରଗଡ଼	2.07	12.56	4.12	11.15	170.63
	ଗଞ୍ଜାମ	4.93	4.54	1.18	2.8	137.29
	ଝାରସୁଗୁଡ଼ା	6.57	0.68	0.44	0.56	27.27
	କଳାହାଣ୍ଡି	2.7	9.04	2.35	5.19	120.85
	କନ୍ଧମାଳ	8.37	0.3	0.06	0.17	183.33
	ରାୟଗଡ଼ା	9.76	2.2	0.59	1.45	145.76
	ସମଲପୁର	10.84	4.9	1.47	4.57	210.88
	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	10.42	1.82	0.74	1.36	83.78
ମୋଟ		205.02	36.04	74.30	127.26	71.28

(ଉତ୍ସ: ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଖାଉଟି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗର ନିୟମିତ)

ପରିଶିଷ୍ଟ 3.1.1
(ହ୍ରଷ୍ଟତ୍ୟ ଅନୁଚ୍ଛେଦ 3.1.2)

ନମୁନା ଯାତ୍ରା କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକରେ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ

କ୍ର. ସଂ.	କାରଖାନାର ନାମ	କାରଖାନା ଉପରେ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	କାରଖାନା ଉପରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ	ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଧାନ ଦିଆଯାଇନଥିବାର ବିବରଣ
1	ମେସର୍ସ ଶକ୍ତି ଛୋମ୍ପା, ବାଲଗୋପାଳପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ନାଁ
2	ମେସର୍ସ ବାଲ୍ୟାଚେକ୍ ଆସ୍ତୁର ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍, ମାନକହାଣି, ଖତ୍ରାପଡ଼ା, ବାଲେଶ୍ୱର	ନାଁ	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ନାଁ
3	ମେସର୍ସ ଓଜିପ୍ଲାଷ୍ଟ, ଓଟି ବୋଡ଼, ବାଲେଶ୍ୱର	ନାଁ	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ
4	ମେସର୍ସ ଇମାମି ପେପର ମିଲ୍ସ, ବାଲଗୋପାଳପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ନାଁ
5	ମେସର୍ସ ଏଭରେଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରୀଜ୍, ସୋମନାଥପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ
6	ମେସର୍ସ ବାଲେଶ୍ୱର ଆଲ୍‌ଏକ୍ ଲିମିଟେଡ୍, ବାଲଗୋପାଳପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର	ନାଁ	ହଁ	ନାଁ	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ନାଁ
7	ମେସର୍ସ ଇଣ୍ଡୋ-ବର୍ଲିଙ୍ଗ୍ ପ୍ଲାଷ୍ଟ, କୁରୁଡ଼ା, ବାଲେଶ୍ୱର	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ
8	ମେସର୍ସ ଫେରୋ ଆଲ୍‌ଏକ୍ କର୍ପୋରେସନ୍, ଲିମିଟେଡ୍, ବାହା, ତପି ନଗର, ଭଦ୍ରକ	ନାଁ	ନାଁ	ନାଁ	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ
9	ମେସର୍ସ ବିଲ୍‌ମା ଟାୟର୍ସ, ଛନପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର	ହଁ	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ
10	ନାଲ୍‌କୋ ଲିମିଟେଡ୍, ସି.ପି., ଅନୁଗୁଳ	ନାଁ	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ନାଁ
11	ନାଲ୍‌କୋ ଲିମିଟେଡ୍, ସି.ପି., ଅନୁଗୁଳ	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ
12	ମେସର୍ସ କିମ୍‌ଲ୍ ଷ୍ଟାଲ୍ ଆଣ୍ଡ୍ ପାଉଁର ଲିମିଟେଡ୍, ନିଶା	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ
13	ମେସର୍ସ ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନ ଏରୋନାଟିକ୍ସ ଲିମିଟେଡ୍, ସୁନାବେଡ଼ା	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ

କ୍ର. ସଂ.	କାରଖାନାଟି ନାମ	କାରଖାନାଟି	ରଚନା ମଧ୍ୟମ୍	ଏସ୍‌ପି	ଅନ୍ୟ ମଲ୍ ଡିଲ୍	ପିପିଲ	ସୁରକ୍ଷା ସମିତି	ତୁରନ୍ତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ	ଗାୟା ସଙ୍ଘ	କାରଖାନା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥାପନା	ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନୀତିର ପ୍ରଦର୍ଶନ
14	ମେସର୍ସ ଚୋଷାଳି ସିମେଣ୍ଟ୍, ଆମ୍ବିଲି, କୋରାପୁଟ୍	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ନାଁ	ହଁ
15	ମେସର୍ସ ଉମେନ୍ ଡିସ୍‌ଲେଟ୍ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍, ଜୟପୁର	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ନାଁ	ହଁ	ହଁ	ନାଁ	ହଁ
16	ମେସର୍ସ ସାଇ ରାମେଶ୍ୱରୀ ସଲଭେଣ୍ଟ୍ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍, ମଜୁରପୁଣ୍ଡା, କୋରାପୁଟ୍	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ହଁ	ନାଁ	ନାଁ
ମୋଟ (ନାଁ)		9	5	2	2	2	1	5	4	8	6

(ଉପ: ନମୁନା କାରଖାନା ମାନଙ୍କର ଯୁକ୍ତ ନିରୀକ୍ଷଣ)

ନୋଟ: କାର୍ଯ୍ୟ: ନମୁନାକାରୀ ନିୟମାବଳୀ କେନ୍ଦ୍ର; ଏସ୍‌ପି: ସୁରକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ପ୍ରମାଣ; ପିପିଲ: ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୁରକ୍ଷା ଉପକରଣ

ପରିଶିଷ୍ଟ 3.1.2

(ପ୍ରକ୍ଷେପ ଅନୁକ୍ରମ 3.1.2.3)

ନମୁନା ଯାଞ୍ଚ ସୁନିଶ୍ଚିତ୍ କର କାରଖାନାରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ବିଆଇଏଚ୍‌ଜି ତାଲିମ୍ ସ୍ଥିତିର ବିବରଣ

କ୍ର.ସଂ.	କାରଖାନାର ନାମ	ନିୟମିତ ଶ୍ରମିକ	ଠିକାଦାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟୋଜିତ ଶ୍ରମିକ	ମୋଟ	ତାଲିମ୍ ନେଇଥିବା ନିୟମିତ ଶ୍ରମିକ	ତାଲିମ୍ ନେଇଥିବା ନିୟୋଜିତ ଶ୍ରମିକ	ଠିକାଦାର ଦ୍ୱାରା ନିୟୋଜିତ ପାଇଥିବା ଶ୍ରମିକ	ଠିକାଦାର ଦ୍ୱାରା ନିୟୋଜିତ ତାଲିମ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ଶ୍ରମିକ	ମୋଟ ତାଲିମ୍ ଶ୍ରମିକ	ତାଲିମ୍ ପାଇଥିବା ସମୁଦାୟ ଶ୍ରମିକ ପ୍ରତିଶତ
	ଏମ୍ଏଚ୍ ରଟି ଅକର୍ଣ୍ଣ କାରଖାନା									
1	ନାଲକୋର ସିପିସି, ଅନଗୁଳ	1359	2218	3577	137	10.08	1013	45.67	1150	32.15
2	ମେସସି ଜିଏଲ୍ ଷ୍ଟାଲ୍ ଆଣ୍ଡ ପାଉର ଲିମିଟେଡ୍, ଅନଗୁଳ	1614	15759	17373	1614	100	383	2.43	1997	11.49
3	ମେସସି ବିଆରଜି ଆଇଭିଏ, ଆଣ୍ଡ ଷ୍ଟାଲ୍ କମ୍ପାନୀ ଲିମିଟେଡ୍, ଡେଙ୍କାନାଳ ସୁନିଶ୍ଚିତ୍-II	396	0	396	300	75.76	0	0	300	75.76
4	ମେସସି ବିଆରଜି ଆଇଭିଏ, ଆଣ୍ଡ ଷ୍ଟାଲ୍ କମ୍ପାନୀ ଲିମିଟେଡ୍, ଡେଙ୍କାନାଳ ସୁନିଶ୍ଚିତ୍-III	351	0	351	245	69.80	0	0	245	69.80
5	ମେସସି ବିଲଟ ଜିପିପିଏଲ୍, ଜୟପୁର	682	722	1404	650	95.31	692	95.84	1342	95.58
	ମୋଟ	4402	18699	23101	2946	66.92	2088	11.17	5034	21.79
	2(ସିଡି) ରଟି ଅକର୍ଣ୍ଣ କାରଖାନା									
1	ନାଲକୋର ସ୍ପୋଲଟର ପ୍ଲାଣ୍ଟ, ଅନଗୁଳ	3111	3306	6417	2890	92.90	2585	78.19	5475	85.32
2	ମେସସି ଏମ୍‌ଜିଏମ୍ ଷ୍ଟାଲ୍ ଲିମିଟେଡ୍, ଡେଙ୍କାନାଳ	274	318	592	16	5.84	71	22.33	87	14.70
3	ମେସସି ଜିଏମ୍‌ଆର୍ କମ୍ପାନୀ ଏନର୍ଜି ଲିମିଟେଡ୍, ଡେଙ୍କାନାଳ	421	2950	3371	421	100	2950	100	3371	100.00
4	ମେସସି ଓଡ଼ିଶା ଏୟାର ପ୍ରଡକ୍ଟ୍ସ, ଡେଙ୍କାନାଳ	21	10	31	21	100	10	100	31	100.00
5	ମେସସି ସୁଏଲ୍, ଓଡ଼ିଶା, ଡେଙ୍କାନାଳ	207	219	426	188	90.82	196	89.50	384	90.14
6	ମେସସି ଦିବାକରାଣି କୋମିକାଲ୍ (ପ୍ରା) ଲିମିଟେଡ୍, ଡେଙ୍କାନାଳ	15	0	15	15	100	0	0	15	100.00

କ୍ର.ସଂ.	କାରଖାନାର ନାମ	ନିୟମିତ ଶ୍ରମିକ	ଠିକାଦାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟୋଜିତ ଶ୍ରମିକ	ମୋଟ	ତାଲିମ ନେଇଥିବା ନିୟମିତ ଶ୍ରମିକ	ତାଲିମ ନେଇଥିବା ନିୟମିତ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ପ୍ରତିଶତ	ଠିକାଦାର ଦ୍ୱାରା ନିୟୋଜିତ ପାଇଥିବା ଶ୍ରମିକ	ଠିକାଦାର ଦ୍ୱାରା ନିୟୋଜିତ ତାଲିମ ପାଇଥିବା ଶ୍ରମିକ	ମୋଟ ତାଲିମ ଶ୍ରମିକ	ତାଲିମ ପାଇଥିବା ସମୁଦାୟ ଶ୍ରମିକ ପ୍ରତିଶତ
7	ମେସର୍ସ ଡୋଷାଳି ସିମେଣ୍ଟସ (ପ୍ରା) ଲିମିଟେଡ୍, ଜୟପୁର	115	91	206	44	38.26	22	24.18	66	32.04
8	ମେସର୍ସ ଶ୍ରୀ ସାଇ ରାମେଶ୍ୱରୀ ସଲଭେଣ୍ଟସ, ଜୟପୁର	16	25	41	16	100	20	80	36	87.80
9	ମେସର୍ସ ଏଚ୍.ଏଲ୍. ସୁନାରେଡ଼ା, ଜୟପୁର	3714	928	4642	343	9.24	60	6.47	403	8.68
10	ମେସର୍ସ ନାଲକୋ ରାମନପୋଡ଼ି, ଜୟପୁର	1858	2409	4267	306	16.47	514	21.34	820	19.22
11	ମେସର୍ସ ମଙ୍ଗଳମ୍ ବିପର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତ ଲିମିଟେଡ୍, ନବରଙ୍ଗପୁର	202	429	631	142	70.30	218	50.82	360	57.05
12	ମେସର୍ସ ଉମେଶ ଡିସ୍କଲେଟି, ଜୟପୁର	13	8	21	13	100	8	100	21	100.00
	ମୋଟ	9967	10693	20660	4415	44.30	6654	62.23	11069	53.58
	ସମୁଦାୟ			43761					16103	36.80

(ଉତ୍ସ: ନାଗଖାନା ସହାୟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ସୂଚନା)

ପରିଶିଷ୍ଟ 3.1.3

(ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଅନୁଚ୍ଛେଦ 3.1.6)

ଡିସେମ୍ବର 2014 ସୁଦ୍ଧା ରାଜ୍ୟରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ/ ଅଣପଞ୍ଜୀକୃତ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକର ବିବରଣ

ବିଭାଜନର ନାମ	କ୍ର.ସଂ.	ନୋନ୍ ନାମ	ରେଜିଷ୍ଟ୍ରିଡୁଇ କାରଖାନା ସଂଖ୍ୟା	ରେଜିଷ୍ଟ୍ରିଡୁଇ ନହୋଇଥିବା କାରଖାନା ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ
ଅନୁଗୁଳ	1	ଅନୁଗୁଳ -I	43	45	88
	2	ଅନୁଗୁଳ -II	28	10	38
	3	ଡେଙ୍କାନାଳ	74	37	111
ଭୁବନେଶ୍ୱର	4	ଭୁବନେଶ୍ୱର -I	331	50	381
	5	ଭୁବନେଶ୍ୱର -II	436	94	530
	6	ବ୍ରହ୍ମପୁର	135	134	269
କଟକ	7	କଟକ -I	305	156	461
	8	କଟକ-II	37	9	46
	9	ପାରାଦୀପ	107	30	137
ଯାଜପୁର ରୋଡ଼	10	ଯାଜପୁର ରୋଡ଼	111	32	143
	11	କେନ୍ଦୁଝର	292	52	344
	12	ବାଲେଶ୍ୱର	240	125	365
ସମଲପୁର	13	ସମଲପୁର-I	165	47	212
	14	ସମଲପୁର -II	167	77	244
	15	ଝାରସୁଗୁଡ଼ା	93	57	150
ରାଉରକେଲା	16	ରାଉରକେଲା -I	12	0	12
	17	ରାଉରକେଲା -II	278	66	344
	18	ରାଉରକେଲା -III	159	27	186
ରାୟଗଡ଼ା	19	ରାୟଗଡ଼ା	89	50	139
	20	କଳାହାଣ୍ଡି	118	18	136
	21	ବଲାଙ୍ଗୀର	223	68	291
	22	ଜୟପୁର	167	54	221
ମୋଟ			3610	1238	4848

(ଉତ୍ସ: କାରଖାନା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ସୂଚନାକୁ ସଂକଳିତ)

ପରିଶିଷ୍ଟ 3.5.1

(ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଅନୁଚ୍ଛେଦ 3.5)

ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାଓଡ଼ାର ସମସ୍ତାନ୍ତରାଳୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ସମ୍ପର୍କିତ ବିବରଣ

କ୍ର.ସଂ.	ସାମୁଦ୍ରିକ ଥାନାର ନାମ	ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସ	କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ତାରିଖ
ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ			
1	ପାରାଦୀପ	25 ଫେବୃଆରୀ 2009	1 ମାର୍ଚ୍ଚ 2009
2	ଆର୍ଯ୍ୟପଲ୍ଲୀ	25 ଫେବୃଆରୀ 2009	1 ମାର୍ଚ୍ଚ 2009
3	ବଳରାମଗଡ଼ି	25 ଫେବୃଆରୀ 2009	1 ଜୁଲାଇ 2009
4	ଧାମରା	25 ଫେବୃଆରୀ 2009	24 ଜୁଲାଇ 2009
5	ଜମ୍ବୁ	25 ଫେବୃଆରୀ 2009	26 ଜୁଲାଇ 2009
ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ			
6	ପେଣ୍ଠକଟା	15 ମଇ 2014	22 ମେ 2014
7	ସୋନାପୁର	15 ମଇ 2014	8 ଜୁନ୍ 2014
8	କଷାଫଳ	15 ମଇ 2014	27 ଅଗଷ୍ଟ 2014
9	ତାଳସାରା	15 ମଇ 2014	27 ଅଗଷ୍ଟ 2014
10	ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା	15 ମଇ 2014	16 ଅକ୍ଟୋବର 2014
11	ଅରଖକୁଦ	15 ମଇ 2014	16 ଅକ୍ଟୋବର 2014
12	ଅସ୍ତରଙ୍ଗ	15 ମଇ 2014	16 ଅକ୍ଟୋବର 2014
13	ତାଳଚୁଆ	17 ମଇ 2014	4 ଜୁନ୍ 2014
14	ଚକ୍ରିଆପାଳ	17 ମଇ 2014	16 ଜାନୁଆରୀ 2015
15	ବୁଡ଼ାମଣି	17 ଜୁଲାଇ 2014	29 ଅଗଷ୍ଟ 2014
16	କାସିଆ	17 ଜୁଲାଇ 2014	19 ଡିସେମ୍ବର 2014
17	ଜଗାଧାରୀ ମୁହାଣ	8 ଅଗଷ୍ଟ 2014	22 ନଭେମ୍ବର 2014
18	ବନ୍ଦର	8 ଅଗଷ୍ଟ 2014	16 ଜାନୁଆରୀ 2015

(ଉତ୍ସ: ଆରକ୍ଷା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ନଥିରୁ ସଂକଳିତ)

ପରିଶିଷ୍ଟ 3.5.2

(ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଅନୁଚ୍ଛେଦ 3.5.2)

ନଅଟି ନମୁନା ସାମୁହିକ ଆନାଗୁଡ଼ିକରେ ଉପଲବ୍ଧ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଏବଂ ସରଞ୍ଜାମ ସମ୍ପର୍କିତ ବିବରଣ

(ଅଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକ ସଂଖ୍ୟାରେ)

ବିଶଦ ବିବରଣୀ	ମାନାଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ	ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଜୁରୀ ପ୍ରାପ୍ତ	ବାସ୍ତବିକ ଲଭ୍ୟତା	ହ୍ରାସ ପ୍ରତିଶତ
ଏମ୍ପ୍ଲିଏସ୍ ବିଲ୍ଡିଂ	9	9	4	56
ବାରାକ୍	9	0	0	100
କର୍ମଚାରୀ ବାସଗୃହ	351	0	0	100
ଜେଟି	9	5	0	100
ପ୍ରତିରୋଧକ ନୌକା-12 ଟନ୍	18	10	10	44
ପ୍ରତିରୋଧକ ନୌକା-5 ଟନ୍	5	5	5	ଶୂନ୍ୟ
ଚାରିଚକିଆ ଯାନ	14	14	7	50
ମୋଟର ସାଇକେଲ୍	23	23	7	70
ମେସିନ୍ ଗନ୍	207	0	0	100
ଏକେ 47	18	0	0	100
9 ଏମ୍.ଏମ୍. ପିସ୍ତଲସ୍	90	0	0	100
ବାଇନୋକୁଲାର (ନାଇଟ୍)	27	18	0	100
ବାଇନୋକୁଲାର	27	27	5	81

(ଉତ୍ସ: ନମୁନା ସାମୁହିକ ଆନାର ନଥି ଏବଂ ମିଳିତ ଚସ୍ତ୍ରଗତ ନିରୀକ୍ଷଣ)

ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଶବ୍ଦକୋଷ

ଏବଟି	ଆଣ୍ଟିକ୍ୱିଟି ଏଣ୍ଡ ଆର୍ଟ ଟ୍ରେଜରୀଜ୍
ଏସି ନୋଟ୍	ଆସେପ୍ଟାନସ୍ ନୋଟ୍
ଏସ୍‌ଆଇ	ଆକ୍‌ସିଲୋଜିକାଲ୍ ସଭେ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ
ବିଜିପିପିଏଲ୍	ବିଲ୍ଡ୍, ଗ୍ରାଫିକ୍ ଯେପର ପ୍ରଡକ୍ସ ଲିମିଟେଡ୍
ବିଏମ୍‌ଭି	ବେଷ୍ଟ୍ ମାକ୍ ଭେଲ୍ୟୁ
ବିପିଆରଡି	ବ୍ୟୁରୋ ଅଫ୍ ପୋଲିସ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଆଣ୍ଡ ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ୍
ବିଏସ୍‌ଏଲ୍	ଭୂଷଣା ସ୍କାଲ୍ ଲିମିଟେଡ୍
ସିଏପି	ଇଭର ଏଣ୍ଡ ପ୍ଲିନ୍ଥ
ସିସି	କମ୍ପ୍ଲିସନ୍ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍
ସିସିଆଇ	ରୁଇଲଡ୍, କେୟାର ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁସନ୍
ସିସିଟିଭି	କ୍ଲୋଜ୍ ସର୍କିଟ୍ ଟେଲିଭିଜନ୍
ସିଏମ୍‌ସି	କମ୍ପୋଜିଟି ଏଣ୍ଡ ମେକେନାଲ୍ ରୁଜି
ସିଏମ୍‌ଆର	କମ୍ପ୍ ମିଲଡ୍ ରାଇସ୍
ସିଏନ୍‌ସିପି	ଚିଲଡ୍ରେନ୍, ଇନ ନିଡ୍ ଅଫ୍ କେୟାର ଏଣ୍ଡ ପ୍ରୋଟେକସନ୍
ସିଏସ୍‌ଓ କମ୍ ଡିଏମ୍	ସିଭିଲ୍ ସପ୍ଲାଇ ଅଫିସର-କମ୍-ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ୍ ମ୍ୟାନେଜର
ସିଏସ୍‌ଏସ୍	କୋଷ୍ଟାଲ୍ ସିକ୍ୟୁରିଟି ସ୍କିମ୍
ସିଟିଓ	ଇନ୍‌ଭେଷ୍ଟ୍ ରୁ ଅପରେଟ୍
ସିଡ୍‌ରୁସି	ରୁଇଲଡ୍ ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ୍ କମିଟି
ଡିସି	ଡାଇରେକ୍ଟର ଅଫ୍ କଲଚର
ଡିସିସିବି	ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ୍ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍ କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ
ଡିସିଜି	ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ୍ କ୍ରାଇସିସ୍ ଗ୍ରୁପ୍
ଡିସିପିୟୁ	ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ୍ ରୁଇଲଡ୍ ପ୍ରୋଟେକସନ୍ ଯୁନିଟ୍
ଡିଜିପି	ଡାଇରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ୍ ଅଫ୍ ପୋଲିସ୍
ଡିଆଇସି	ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ୍ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ସେକ୍ଟର
ଡିଏଲ୍‌ପିସି	ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ୍ ଲେଭଲ୍ ପ୍ରୋକ୍ୟୁରମେଣ୍ଟ୍ କମିଟି
ଡିଏଲ୍‌ଏସ୍‌ସିସି	ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ୍ ଲେଭଲ୍ ସିକ୍ୟୁରିଟି କୋ-ଅଡିନେସନ୍ କମିଟି
ଡିଏମ୍	ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ୍ ମ୍ୟାନିଜେଷ୍ଟର
ଡିପିଏସ୍	ଡିସେଣ୍ଟ୍ରାଲାଇଡ୍ ପ୍ରୋକ୍ୟୁରମେଣ୍ଟ୍ ସ୍କାମ୍
ଡିଏସ୍‌ଡିଏସ୍‌ଓ	ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ୍ ସୋସିଆଲ୍ ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ୍ ଅଫିସର
ଇସିସି	ଏମରଜେନ୍ସି କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ ସେକ୍ଟର
ଇଇ	ଏଜକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର
ଇଓ	ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରି ଅଫିସର
ଇପିଆଇସି	ଇଲେକ୍ଟ୍ରିସି ଫୋଟୋ ଆଇଡେଣ୍ଟିଫିକାଟି କାର୍ଡ
ଏଫ୍‌ଏଣ୍ଡ୍ ବି	ଫ୍ୟାକ୍ଟୁରିଜ୍ ଏଣ୍ଡ ବ୍ୟଲସି
ଏଫ୍‌ଏକ୍ୟୁ	ଫେୟାର ଆଭରେଜ୍ କ୍ୱାଲିଟି
ଏଫ୍‌ସିଆଇ	ଫୁଡ୍ କର୍ପୋରେସନ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ
ଏଫ୍‌ଆଇସି	ଫାରମ୍‌ସ୍ ଆଇଡେଣ୍ଟିଫିକାଟି କାର୍ଡ
ଏଫ୍‌ପିପି	ଫୁଡ୍ ଏଣ୍ଡ ପ୍ରୋକ୍ୟୁରମେଣ୍ଟ୍ ପଲିସି
ଏଫ୍‌ଏସ୍‌ଏଣ୍ଡ୍‌ସିଡ୍‌ରୁସି	ଫୁଡ୍ ସପ୍ଲାଇ ଏଣ୍ଡ କମ୍ପ୍ୟୁମର ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ୍

ଜିଏ	ଜେନେରାଲ୍ ଆଡମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍
ଜିଓଆଇ	ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ
ଜିପି	ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ
ଏର୍ଏସି	ହାଉସ୍ ଆଲଗ୍ମେଣ୍ଟ କମିଟି
ଏର୍ଏଲ୍ଏମ୍ସି	ହାଇ ଲେଭଲ୍ ମନିଟରିଙ୍ଗ୍ କମିଟି
ଆଇସିପିଏସ୍	ଇଣ୍ଟିଗ୍ରେଟେଡ୍ ଟ୍ରାଇଲଡ୍ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ସ୍କିମ୍
ଆଇସିଜେଡିଏମ୍ପି	ଇଣ୍ଟିଗ୍ରେଟେଡ୍ କୋଷ୍ଟାଲ୍ ଜୋନ୍ ମ୍ୟାନେଜ୍ମେଣ୍ଟ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ୍
ଆଇଏର୍ଏଲ୍	ଇଣ୍ଟିଗ୍ରେଟେଡ୍ ହାଇଜିନ୍ ଲାବୋରେଟୋରୀ
ଆଇଏନଟିଏସିଏର୍	ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ନେସନାଲ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫର୍ ଆର୍ଟ୍ ଏଣ୍ଡ କଲଚରାଲ୍ ହେରିଟେଜ୍
ଜେସି	ଜୁନିଅର୍ କନସଲଟାଣ୍ଟ
ଜେସିଏଲ୍	ଜୁଭେନାଇଲ୍ ଇନ୍ କନଫ୍ଲିକ୍ଟ୍ ଉଇଥ୍ ଲ
ଜେଜେ ଆକ୍ସ	ଜୁଭେନାଇଲ୍ ଜଷ୍ଟିସ୍ (କେୟାର ଏଣ୍ଡ ପ୍ରୋଟେକ୍ସନ୍ ଅଫ୍ ଚିଲ୍ଡ୍ରେନ୍) ଆକ୍ସ
ଜେଜେଟି	ଜୁଭେନାଇଲ୍ ଜଷ୍ଟିସ୍ ବୋର୍ଡ୍
ଜେପିଆଇ	ଜଏସ୍ ଫିଜିକାଲ୍ ଇନସ୍ପେକ୍ସନ୍
କେସିସି	କିଶାନ୍ କ୍ରେଡିଟ୍ କାଡ୍
କେଏମ୍ଏସ୍	ଖରିଫ୍ ମାକେଟିଂ ସିଜିନ୍
ଏଲ୍ଏଣ୍ଡ ଇଏସ୍ଆଇ	ଲେବର ଏଣ୍ଡ ଏମ୍ପ୍ଲୋଇଜ୍ ସ୍ପେଟ୍ ଇନ୍ସୁରାନ୍ସ
ଏଲ୍ସିଜି	ଲୋକାଲ୍ କ୍ରାଇସିସ୍ ଗ୍ରୁପ୍
ଏଲ୍ଏ	ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ଅଫିସର
ଏମ୍ଏ	ମନୁମେଣ୍ଟ ଆଚେଣ୍ଡାଣ୍ଟ
ଏମ୍ଏଏର୍	ମେଜର ଆକ୍ସିଡେଣ୍ଟ୍ ହାଜାଡ୍
ଏମ୍ଏଆର୍ କେଏଫ୍ ଇଡି	ଓଡ଼ିଶା ସ୍ପେଟ୍ କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ମାକେଟିଙ୍ଗ୍ ଫେଡେରେସନ୍ ଲିମିଟେଡ୍
ଏମ୍ଏଲ୍ଏ	ମେମ୍ବର ଅଫ୍ ଲେଜିସ୍ଲେଟିଭ୍ ଆସେମ୍ବ୍ଲି
ଏମ୍ପିଏସ୍	ମେରାଇନ୍ ପୋଲିସ୍ ସେସନ୍
ଏମ୍ଏସ୍ପି	ମିନିମମ୍ ସପୋର୍ଟ ପ୍ରାଇସ୍
ଏନ୍ଏସିଓଏଫ୍	ନେସନାଲ୍ ଆଗ୍ରିକଲଚର କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ଫେଡେରେସନ୍
ଏନ୍ଏଏଫ୍ଇଡି	ନେସନାଲ୍ ଆଗ୍ରିକଲଚର କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ମାକେଟିଙ୍ଗ୍ ଫେଡେରେସନ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଲିମିଟେଡ୍
ଓଏଏମ୍ପି	ଓଡ଼ିଶା ଆନ୍ତର୍-ଏକ୍ସ ମନୁମେଣ୍ଟ ପ୍ରଜେକ୍ଟ୍
ଓଏଆର୍	ଓଡ଼ିଶା ଆନାଲିସିସ୍ ଅଫ୍ ରେଟ୍ସ
ଓଏଫ୍ଆର୍	ଓଡ଼ିଶା ଫ୍ୟାକ୍ଟୁରିଜ୍ ରୁଲ୍ସ
ଓଏର୍	ଅର୍ଜେଣ୍ଟିନା ହୋମ୍
ଓଆଇଏମ୍ଏସ୍ଇଏସ୍	ଓଡ଼ିଶା ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ମାରିଟାଇମ୍ ଏଣ୍ଡ ସାଉଥ୍ ୱେଷ୍ଟ୍ ଆନ୍ ଷ୍ଟଡିଜ୍
ଓଏଲ୍ଏ	ଓଡ଼ିଶା ଲେଜିସ୍ଲେଟିଭ୍ ଆସେମ୍ବ୍ଲି
ଓପିଡିଆର୍	ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ଡିମାଣ୍ଡ୍ ରିକଭରି
ଓପିଏଲ୍ଇ	ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଭେନସନ୍ ଅଫ୍ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ଏନକ୍ଲୋଚ୍ମେଣ୍ଟ୍
ଓପିପି (ଇୟୁଓ) ଆକ୍ସ	ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ପ୍ରୋମୋସନ୍ (ଏଭିଜୁନ୍ ଅଫ୍ ଅନ୍ଅଥରାଇଜଡ୍ ଅକ୍ସପୋର୍ଟ୍) ଆକ୍ସ
ଓପିଡିକ୍ସ	ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ଓ୍ଵାକ୍ସ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ୍
ଓଏସ୍ଏ	ଓଡ଼ିଶା ସ୍ପେଟ୍ ଆକ୍ସିଡେଣ୍ଟ୍

ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍	ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟେଟ୍ ଚାଇଲଡ୍ ପ୍ରୋଟେକ୍ସନ୍ ସୋସାଇଟି
ଓଏସ୍‌ସିଏସ୍‌ସି	ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟେଟ୍ ସିଭିଲ୍ ସପ୍ଲାଇଜ୍ କର୍ପୋରେସନ୍ ଲିମିଟେଡ୍
ଓଏସ୍‌ଏଚ୍‌ବି	ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟେଟ୍ ହାଇସିଂ ବୋର୍ଡ
ଓଏସ୍‌ଏମ୍	ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟେଟ୍ ମ୍ୟୁଜିୟମ୍
ଓଏସ୍‌ସିଏଚ୍‌ଡବ୍ଲ୍ୟୁସି	ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟେଟ୍ ପୋଲିସ୍ ହାଇସିଂ ଏଣ୍ଡ ୱେଲ‌ଫେୟାର କର୍ପୋରେସନ୍ ଲିମିଟେଡ୍
ପିଏଣ୍ଡସି	ପ୍ରିଜର୍ଭେସନ୍ ଏଣ୍ଡ କଞ୍ଜର୍ଭେସନ୍
ପିଏସିଏସ୍	ପ୍ରାଇମାରୀ ଆଗ୍ରିକଲଚର୍ କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ସୋସାଇଟି
ପିଡିଏସ୍	ପବ୍ଲିକ୍ ଡିଷ୍ଟ୍ରିବ୍ୟୁସନ୍ ସାଷ୍ଟମ୍
ପିଆଇପି	ପର୍ସନ୍ସ ଇନ୍ ପୋଜିସନ୍
ପିଓସି	ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ୍ ଓଡ଼ିଶା ସେଲ୍
ପିପିସି	ପ୍ୟାଡି ପ୍ରକ୍ୟୁରମେଣ୍ଟ୍ ସେଣ୍ଟର
ପିପିଇ	ପର୍ସନାଲ୍ ପ୍ରୋଟେକ୍ଟିଭ୍ ଇକ୍ୟୁପମେଣ୍ଟ୍
ପିପିଟି	ପାରାଦୀପ ପୋର୍ଟ ଟ୍ରଷ୍ଟ
ଆରଆଇ	ରେଭିନ୍ୟୁ ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର
ଆରଏମ୍‌ସି	ରେଗୁଲେଟର୍ ମାକେଟିଙ୍ଗ୍ କମିଟି
ଆରଓ	ରେଣ୍ଟ ଅଫିସର
ଆରଓଆର	ରେକର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ରାଇଟ୍‌ସ୍
ଆରଆରସି	ରାଇସ୍ ରିସିଭିଙ୍ଗ୍ ସେଣ୍ଟର
ଏସ୍‌ଏ ଆର	ସ୍ୱେସିଆଲ୍ ଆକୋମୋଡେସନ୍ ରୁଲ୍‌ସ୍
ଏସ୍‌ସି	ସିନିଅର୍ କନସଲ୍ଟାଣ୍ଟ୍
ଏସ୍‌ସିଜି	ଷ୍ଟେଟ୍ କ୍ରାଇସିସ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ
ଏସ୍‌ଡିଜେଏମ୍	ସର୍-ଡିଭିଜନାଲ୍ ଡୁଡିସିଆଲ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍
ଏସ୍‌ଏଚ୍	ସ୍ୱେସିଆଲ୍ ହୋମ୍
ଏସ୍‌ଏଲ୍‌ପିସି	ସୋସାଇଟି ଲେଭଲ୍ ପ୍ରକ୍ୟୁରମେଣ୍ଟ୍ କମିଟି
ଏସ୍‌ଓପି	ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ୍ ଅପରେଟିଂ ପ୍ରୋସିଡ୍ୟୁର
ଏସ୍‌ପିସିବି	ଷ୍ଟେଟ୍ ପଲ୍ୟୁସନ୍ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ୍ ବୋର୍ଡ
ଏସ୍‌ଏସ୍	ସାକ୍‌ସନ୍‌ଡ ଷ୍ଟେଜ୍‌ଥ
ଏସ୍‌ଟି	ସେଲ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ
ଟିଡିସିସି	ଟ୍ରାଇବାଲ୍ ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ୍ କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ କର୍ପୋରେସନ୍ ଅଫ୍ ଓଡ଼ିଶା ଲିମିଟେଡ୍
ଟିଇସି	ଟେକ୍ନିକାଲ୍ ଏକ୍ସପର୍ଟ କମିଟି

